

21

7

16-E
23

Sic propriis
otius

consuluit
Anno 1774

~~7 - 16-E. 23.~~

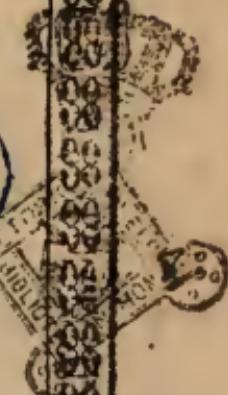
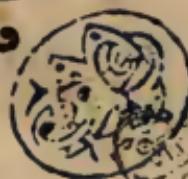
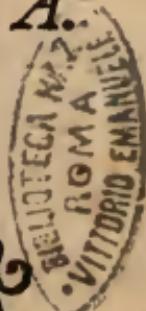

XVIII. p 3.1

H

ANTONII POSSEVINI
Societatis IESV.

MOSCOVIA.

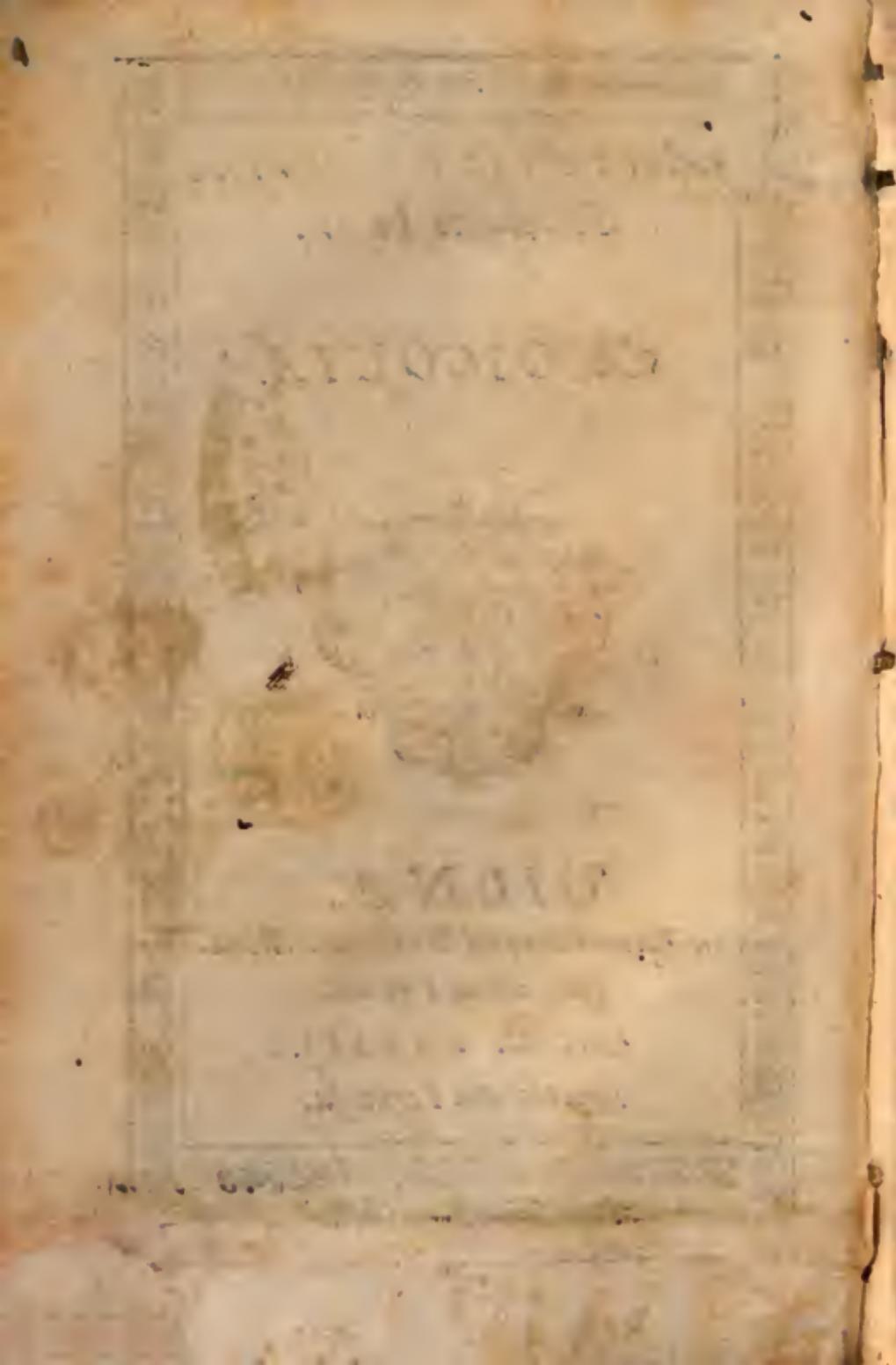

VILNAE.

In Lithuania apud Ioannem Velicensem. Anno Domini.

M. D. LXXXVI. +

Superiorum Permissu.

Typographus Le= C T O R I.

 VÆ DE MOSCOVIA,
quam Auctor bis pera-
grauit, ad nos peruen-
runt, siue nunquam edita, (sicut
pleraque hoc libro habebis) siue minus
emendatè excusa, cuiusmodi fuerūt,
que Nissa in Silesia, Ingolstadij in
Bauaria, Posnania in maiore Po-
lonia hoc triennio elapsō prodie-
runt in lucem, ea omnia publicæ uti-
litati cōsulentes edidimus. Ad Schif-
maticos enim euincendos, ad Reip:
commodum, & ad S. Sedis Aposto-
lica studium in pacandis Principi-
bus, & in propaganda fide Catho-
lica perspiciendum, quanto visu

esse possint, cordatus quisq; facile in-
telliget. Cùm autem Commentarij
hi, & alia, qua Auctōr occasione
negocij, quod mandato Gregorij
XIII. Pontificis Maximi sanctiss.
me: gessit inter Stephanum Poloniae
Regē, ac Magnum Moscouie Du-
cem, iam apud aliquos manuscripta
reperirentur, nos emendatoria ab
ipso Auctore consecuti, noluimus
vel te carum lectione fraudare, vel
permittere, ut à rerum nouarum
cupidis, vel ab ijs qui alio quàm Dei
gloria affectu ducuntur, diuersa ab
Autographo, ac forsan etiam in-
spersam mendacijs, pralo traderentur;
præsertim cùm non desint, qui ad
hereses, qua iam decoquunt, statu-
endas, lucem omnem veritatis con-
tur

tur extinguere. Ceterum quæ huius
generis apud Auctorem extant non
pauca, cum ille nondum esse emit-
tenda existimauerit, prodibunt, uti
speramus, non ita multò post,
non minore fructu, quam opere
pleniore: Tu interim
bis fruere, &
Vale.

Contenta hoc libro.

Commentarius primus ad Gregor. XIII. Pont. Max. de statu rerum Moscouiticarum; de ingenio gentis; de ratione Legationis ad eum obtinenda postremò conscriptus ab Auctore, cum ex urbe in Poloniā Mosci Legatos reduxisset, quos antea ex Moscouia Romam adduxerat.

Commentarius alter ad Greg. XIII. Pont. Max. in quo difficultas, spes, rationes afferruntur promouendae Catholicae religionis iam in Moscouiam, quam in Russiam eam, qua Polonia Regi subiecta est.

Colloquia de religione Catholica publicè ab Auctore habita cum Magno Moscouiae Duce in eius Regia, frequente procerum confessu.

Capita, qua Magnus Dux ab Auctore petiit, quibus Graci, & Rutheni à Latinis in re fidei dissenserunt, postquam ab Ecclesia Catholica sese præciderunt, & eorundem errores.

Scriptum ab Auctore traditum Magno Duci, cum Angli Mercatores Moscouæ tunc commorantes, clam ei librum obtrusissent,

quo

quo Pontificem Maximum blasphemè dicebant esse Antichristum.

Acta Pacificationis in conuentu Legatorum Stephani I. Poloniae Regis, & Io: Basiliū Magni Moscouiae Ducis, Auctore Pacificationem procurante nomine Gregorij XIII. Pont. Maximi.

Litteræ ad eam rem pertinentes.

ERRATA SIC CORRIGE.

In primis autem scito fuisse erratum in continuatione numeri foliorum.

In primo Commentario-

Fol. 4. pag. 1. lin: 7. Volochol pone Volochda lnt xv. Quod. Quot. fol: 7. p. 1. lin: xii. exemplarant, exemerant fol: 8 p. 2. lin: 9- frustulatim, frustillatim fol: 9 p. 1. lin: xvi. diminuta, diminuta. fo: 10. p. 2. lin: 20. fruicta, frueretur. fol: xiii. p. 2. lin: xiii. ablegauerā, allegaueram. lin: xvi. si vna tantum induantur, (adde) haud bene audiunt. fol: xvii. p. 2. lin: xvi. quam (demendum est) fol: xviii. p. 1. lin: 21. qui, qui fol xix. p. 2. lin: xvij. significauit (adde) his verbis. fol. 20. p. 2. lin: 2. in inscriptione capititis, aufer illam vocem. Quod. fol: 20. p. 2. lin: vii Gonier, Gogniez. fol: 22. p. 1. lin: penul: diligenter, diligenter. lin: 20. præcūsores, præcn̄sores. fol. 23. p. 1. lin: v. trium enim millium. ter enim trium millium passuum. fol: 24. p. 1. lin: 9. aliorum autem principum consuetudinem in legatis excipiendis- consuetudinem autem in legatis ex̄cipiendis, qui à Mosco ad alios principes mittantur. fol: 29. p. 1. lin: 3. Schytis, Scythis lin: 6 quod haec tenus naturam illam non exuerunt. Nisi haec tenus naturam illam exuerint. fol: 32. p. 2. lin: 7. Boristhenem. Volgam. lin: 20 cīteāslos. Georgianos & circassos. fol: 34. pag. 1. lin: 8. longamini, longanimi. fol: 35. p. 2. lin: 2. despiciat despiciat. lin: 15 interiores in eo dores. Cuius interiores dores fol: 41. p. 2. lin: 1. nescio. Nesciam. fol: 42. pag: 2. lin: v. magna aliqua alia vas a deaurata. Magna argentea deaurata. fol: 43. p. 2. lin: 2. Poloniā, In Poloniā. fol: 44. p. 1. lin: 3. subima. Sub ima. fol: 5 pag: 2. lin: 3. dari. Ut dari.

In se-

In secundo Commentario.

Fol: 4. pag: z. lin: 18. Hi. ij. fol: 9. pag z. lin: 23. Boga num. Bogdanum. fol: xi. pag: z. lin: 18. à Nouogardia. Nouogardia. fol: z. pag: i. lin: z. nisi si quis. Nisi quis. fol: xiiii. pag: z. lin: z. Florentini, Florentin e. fol: t. pag: v. lin: 9. Moscouie, Moscuæ. fol: 16. pag: 1. lin: 7. phrasium, phrasum. lin: 17. Ignorantissimi. Imperitissimi. fol: zo. p. i. lin: 5. Impeditur. Impenditur. lin: io. probitate, probitate. pag: z. lin: 9. Ecclesiam, Ecclesia. fol: z3. p. z. lin: z. gratiam. In gratiam.

In primo colloquio.

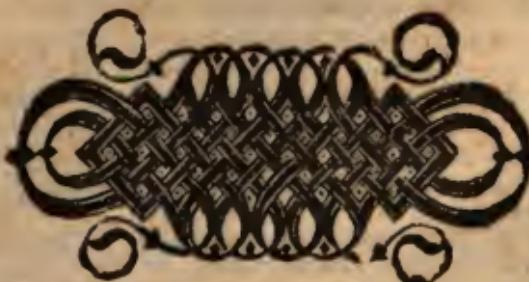
Fol: z. p. z. lin: z3. altera vtrius. Alterutrius. fol: iii. p. i. lin: xv. Eadem. Eadem. fol: iiiii. p. z. lin: xv. pacatoria, pacatoria-

In tertio colloquio.

Fol: xiiii. p. z. lin: zo. illam, Illum.

In Capitibus, in quibus Græci differunt
a Latinis.

Fol: 9. pag: z. lin: ix. Dum tamen. Dum. lin: zz. ἀρεγήμ. ἀρε-
τή. fol: cxii. p. z. lin: x. προσδοκιμή. προσδοκιμη. fol: cxiiii. pag: 1. lin: 5. Moscouie, Moscuæ. p. z. lin: iii. puodie-
runt, prodierunt, fol: cxix. p. i. lin: 8. pro, per, fol, cxxi. p. i. lin: x.
adeo, atq; adeo, fol, cxxvi. p. i. lin: xiii. Veroscabna, Vere-
sczahina, Basonka, Basenka, fol: cxxxii. pag: z. lin: iii. Quod
Mosei tempus eximerent, Moscos tempus eximere, fol: cxxix.
pag: i. lin: ix. referet, referat, fol: cxlv. p. z. lin: xiii. quod per se non
stetisset. per se non stetisse, fol: cliii. pag: z. lin: 6. Istiusmodi, Isti-
us modi, fol: clviii. p. z. lin: xiii. Christianum, Christiani, fol: clxiiii.
pag: i. lin: xv. procurandam inter, procurandam pacem inter, pag:
z. lin: z. Ianusius, Illustres Ianusius.

DE REBUS MOSCOVITICIS
 COMMENTARIUS AD
 GREG. XIII. PONT.
 MAX.

Vinam rerum status in Moscouia, quidue de ipso Ioanne Basilijs Moscorum Principe, qui nunc rerum potitur, sperandum sit, ac quænam fo- uendæ Sanctæ Sedis Apostolicæ cum eo amicitiae occasionses possint existere (siue ad inferendum sincerorem Deiculum in illum ingentem Septentrionis, atque Orientis tractum, siue ad Christianos Principes animandos, ad foedus cum eo sanciendū, vel certè quod in primis optandum est, ad rem Christianam solidius apud eum statuendam) hoc Commentario, Deo adspirante, exponam.

Alteri enim Commentario, quod priore ad ipsum mea profectione, Vestræ Beatitudini e Regijs ad Plescouiam castris misi, non ausus sum hæc adscribere: tum quoniam de ijs cum Mosco, quantum sati foret, haud egeram, tum

Antoni⁹ Posseuini

quòd postea à negocio Pacificationis inter Stephanum Regem, & ipsum (sicuti Diuino beneficio factum est) composito, videbam secunda profectione plura me liquidius asservatum. Itaque cùm & tractandis rebus, de quibus à V. B. missus fueram, et eius Ditionis primarijs ciuitatibus, atque arcibus, per bis mille, et quadringenta millia passuum obeundis darem operam; cùm item apud Moscum reliquissim duos homines, qui, dum ab eo aberam, mensum quinq̄ spacio multa obseruârunt: facilius mihi fuit, ea, que ex historijs adnotaueram, et que ab varijs Legatis, et in Suecia primum, deinde in Polonia, ab ipsismet eorum Regnum Regibus non semel de Mosco audiueram, cum re praesenti conferre, unde quantum iuncti mihi à V. B. munera ratio poscit, cuncta planius in CHRISTI nomine aperiam.

Mosci, qui nunc rerum potitur,
euctio ad Magnum Moscouiæ
Ducatum, propagatio Impe-
rij, & varij casus.

Ioannes

Dannes, Basilio Patre, anno
huius seculi vigesimo octa-
uo natus est. Is ad suæ Do-
minationis fastigium eue-
ctus, ut erat ingenio vehe-
mentior, ac dignitatis augendæ percupidus, ul-
cisci Tartarorum iniurias, & pedem figere in
Liuonis statuit. Casanenses adortus, admo-
tis æneis tormëtis, facile fuit ei (ut Stephanus
Poloniae Rex mihi narravit) siue armorum,
seu machinarum generi insuetos expugnare. In-
de Astracanum ad ostia fluuij Volgæ situm
cœpit, non ignobile Orientis emporium ad mare
Caspium. Id cum alterius Tartarorum Hor-
dæ (seu Regni) esset caput; protulit ditionis
suæ fines usq; ad Circassos, trecenta ultra Astracanum
millia passuum. Qui Circassi edi-
tiora, prope Caspium mare, incolunt, & ad si-
nes usq; Persici Regni pertinebant, antequam
hoc anno superiore Ferream portam, aliasq;
arces Selymus eo de Rege cepisset. Ea vicinia,
& Græci ritus affinitate, proximus Circassis
Moscus, (illorum primarij viri filia in uxore

ducēta, quæ postea interiit) rogatus olim ab ijs,
ut ad se peritos condendæ arcis mitteret, qua
Turcarum excursiones prohiberentur, id fe-
cit: atq; ab eo tempore cum illis sic amiciti-
am coluit, vt quibus finitus alius Princeps
non sit, eum quasi Patronum habeant, gens ce-
teroquin simplex, & Diuino cultui capessen-
do propior, quam Scytarum pars, aut Ru-
teni sint, qui serè in unum populum coaluere,
Imperio Mosci subiecti. Restant Nogaici
Tartari, qui cùm sæpe, tum hoc anno in Mo-
sciditionem irrumptentes, muneribus placati
abscessere. Cùm Præcopensibus autem Tar-
taris Turcæ foederatis, qui Tauricam Cherso-
nesum incolunt, & à quibus, vt i poterioribus,
multa clade accepta, peiora metuebat, Polo-
nico bello dislentus, pacem ita fecit, vt, quo-
tempore Moscua Moscowiae Regia discessurus
eram, mihi responderit, se aduersus Tartaros
una cum Stephano Poloniæ Rege arma sumere
non posse, quod in singulos dies eius Tartaro-
rum Imperatoris magnos Legatos, & suos ex-
pectaret, cum quibus pacem, iam utriusq; Prin-
cipis signo obsignatam, confirmaret. Cæterum
quod attinet ad Liuoniam, cùm induciæ quin-

quaginta annorum cum Liuonibus iæcæ, anno
huius seculi quinquagesimo expirassent (qui-
bus maiores sui, ob cœsum ad Plescouiam, Ple-
zembergio Ordinis Liuonici Magistro, ad in-
ternacionem exercitum, assenserat) varia caus-
satus; quod Liuones conditionibus pactis non
starent, quodq; templo, in quibus Rutenico ri-
tu Deum Mosci Reualiae, et Derpati colebant,
à Lutheranis euersa essent, omnem verò impie-
tatem erga Catholicos exercecerent, bellum ijs
indixit: Derpatoq; , & alijs arcib' capitis,
summaq; cum Liuonum strage, magnam Liuo-
niæ partem asecutus, diuturni belli cum Po-
lonis semina sparsit. Qua de tota re eodem in
Commentario scripsi, quem nouissimè de Pro-
vincia illa ad V. B. misi. Et ea quidem omnia,
licet aliquandiu facilem exitum habuere, ma-
ximas tamen calamitates Moscouiæ postea in-
tulerunt. Nam dum in tam dis̄sitas regiones,
atq; in arces iam plures praesidia essent impo-
nenda: bellum autem, suo ferè tantum milite,
varijs in locis, ac per tot annos exercendum:
qui verò arces tuerentur, ij in Moscouia steri-
les uxores relinquenter: ac si quis eorum mo-
riebatur, alterius suffectione locus impleretur:

Antonij Posseuini Liber.

factum est, ut populi admodum rareficerent.
Accessit militaris ab eo disciplina Pyxidari-
orum, siue fistulatorum, (Sclopetarios vulgo
aliqui dicunt) qui minoribus viuntur tormentis,
instituta, maioribus suis ignota, qui ferè ar-
cubus tantum, & sagittis vrebantur. Ex de-
cimo enim quoq; e suis uno assumpio, vel sunt
Prætoriani Stipatores Principis, vel in bello
merent, aut in arcibus præsidarij collocantur,
relictis domi uxoribus & filiis, quibus inte-
rim cadentibus domus sensim hominibus nu-
dantur. Sed & pestilentia, quam anteā nun-
quam in Moscouia, ob intensissima illa frigo-
ra, & vastitates grassari auditum fuerat, mul-
tos absumpfit, & plurima bella, cædes verò
multorum millium (& quidem Optimatum)
Tartarorumq; continentes excursiones, ipsaq;
ab ijsdem ante duodecim annos combusta Re-
gia, Principem ad eum statum adegere (addi-
tis Stephani Regis continentibus huius elapsi
triennij victorijs) ut non solum attritæ, sed pe-
ne accisæ eius vires existimari potuissent. Id
constat, trecenta millium passuum aliquando
in eius ditione iter fieri, in quibus incola nullus
iam superstes sit; pagis ipsis extantibus qui-

dem,

dem, sed vacuis. At verò dedolati agri, & recentes Sylux, quæ pàssim succreuerunt, indicia sunt frequentiorum ante à incolarum: licet quæ regiones supra Moscuam versus Septentrionem vergunt, eæ admodùm frequentes incolas habeant, quòd excursiones illuc Tatarì non fecerint, & salubriore cœlo fruantur, quemadmodùm mihi diligenter perquirenti relatum est ab Italìs & Hispaniis ijs, quos in B. V. & Regis Catholici gratiam libertate à Magno Duce Moscouiae donatos, mecum in Italia adduxi. Hi enim duo de viginti menses eas terras latissimè pererrauerant, cùm per paludem Meotidem ex Turcica elapsi captiuitate, Terrarum ingentia spacia emenſi, deniq; ad Ciuitatem Vologdam transmisſi fuissent. Iam verò quod inter Casanum & Astracanū est interuallum, id vastissimum est, rarissimis sane incolis: ut, qui citrò vltro nō commeant, vel qui ab ipso Principe mittuntur, sæpe menses integros nullo alio cibo, quam piscatione, ac venatu, absq; ullo pane, vitam sustentent.

Celebriores Mosci Ciuitates,
& Populi.

T ciuitates, quæ frequen-
tia, & nobilitate celebri-
ores habentur, erant cis
Tansim, Moscua, Smolë-
cium, Noungardia, siue
Nouogrod, Plescouia, Tu-
eria; vlerà verò ad Septentrionem, Volochols;
ad Orientem autem Casanum & Astraca-
num, quod Iouius, & alij, Citracham vocant:
quamvis inter istas Iaroslaviam, & Alexan-
dri Slobodam, atq; eiusmodi quasdam alias
connumerent, que tamen rectius oppida di-
xissent, nisi quòd arces habent, pro more gen-
tis, haud contemnendas. Verum enim verò
mirum dictu, quòd alijs illis vel popularium
centena millia, vel nobilium, quos Boiaros va-
cant, decades millium quidam attribuunt: quos
secuti, qui res illas memorie mandarunt, Al-
bertus Campensis (is quem V. B. mihi in Mo-

scouiam

scouiam discedenti legendum tradidit) vel
idem Louius (qui ex Demetrij cuiusdam Mosci
relatu Commentarium confecit, quem huius
Principis parens ad Clementem VII. misit)
nescio quem scopum veritatis attigerint. Idem
verò & alij fecerē, qui Legationibus functi,
inde reuersi sunt. Credo ita, quod Mosci con-
suetudinem in hominibus colligendis, per ar-
cium primas, & loca editiora disponendis, cum
Principum legati quæsitissimis honoribus ex-
cipiuntur, haud satis intellexerant: res autem
à nobis longius dissipatas commemorando (ut
mos est) præter veritatem extollerent. Li-
cet etiam fieri potuerit, ut minus à verò aber-
rarent, quod superiore parentum nostrorum cœ-
tate, Mosci (ut diximus) minus bellis exer-
citi, minus morbis tentati, neq; tot cœdibus im-
minuti, & pauciores item in arces impositi,
non ita orbas domos posteris reliquerint. Id ve-
rò de Mosci Regia, quæ (ut dixi) Moscua est,
certum est: triginta hominum millia, pueris,
sexuq; veroq; numerato, hoc tempore non censeri.
Nam quantacunq; Ciuitatis species adeunti in-
currit in oculos, accedenti tamen propius (ne
dicam postea ingresso) ipsæ domus multum

terræ

terræ spaciū occupant: platearumq; ac non v-
nius fori amplitudo, ambitusq; ipse sacrarum
ædium (quæ ad ciuitates ornadas potius, quam
ad cultum extrectæ esse videntur, cum toto
penè anno plerūq; sint clausæ) certiorem veri-
tatis fidem efficiunt. Et erat sanè eodem hoc
Principe augustinor, ac numerosior Moscua, sed
anno præsentis seculi septuagesimo à Tartaris
cōcremata, incolis plerisq; incendio absumptis,
res omnis in angustiores terminos adducta
est. Extant vestigia maioris circuitus, ut qui o-
cto, vel nouem fortasse fuisset, iam vix quinq;
millia passuum impletat: cum et boves, et
vaccæ, cæteraq; id genus animalia, quæ quoti-
die ducuntur ad pascua, in domibus ciuium ha-
beantur, quarum pleræq; sepibus, et viminibus
circumscriptæ, faciem nostrarum rusticarum
referunt. Sed in ipsis duabus Moscuae arcibus,
quarum altera alteri hæret, spéndidius quid-
dam est. Alteram enim insigriora aliqua
templa, ex latere cōfecta (cum reliqua templis
ciuitatis lignea sint) Palatiūq; Principis: alterā
vero nouæ officinæ, quæ suas plateas, suis qui-
busq; opificiis distinctas habent, vicung exor-
nant. At cum eadem officinæ exiguæ sint; v-

nō nosq; Venetæ officinæ plus mercium appareat, quām in Moscuae integrâ platea seruetur: neq; verò easdem ferè incolant, quippe qui domicilia in ciuitate habent, rem quanti sit, nō obscurè indicant. Smolencium autem, Nouogardiam, & Plescouiam codem populi numero censeri putauerim: ut certè summum virginis hominum millia earum singula (cū bellum non est) habeat. Ac quidquid amplius præseferunt, frequentiores tamen esse haud puto; easdem nempe ob causas, quas dixi, et ob ædium ac domorum ingentia spacia: sed Legatis aduentientibus rustici, qui in pagis, agrisq; habitant, Principis iussu accurrentes, (vti supra expositum est) frequentiam ostendunt. Iā verò multo minor Tueriæ populus est, quæ procul maximæ, et insignis ciuitatis speciem præbet. Verum mænibus cincta non est, licet nō exiguum domorum numerum circumquaque habeat, ut quæ belli damna, excursiones ué hostium minimè senserit. Quæ res fecit, vt et Vologda, & Casanum, ac præcipue tractus ille, qui magis ad Septentrionem vergit, hominibus abundet. Sed & quicquid huius est rei, ac quantumcunque terrarum Moscus & Lituaniae, ac Liuo-

niæ finibus usq; ad mare Caspium, vel ad Lap-
pos, vel ad Ceremissas, cæterasq; potius vasti-
tates, quam populos, obtinet: gratis sane di-
ctum est, inde ducenta, trecentaue equitū mil-
lia in aciem educi; aut Tartarorum quoq; infi-
nitam esse multitudinem, quam, cum Moscus
velit, in expeditiones emittere possit.

Mosci munitiones, & ratio earum defendendarum, cum oppugnantur.

Am quæ sunt apud Moscos hoc tēpore ar-
ces, atq; præsidia, ab ijs, quæ superioribus tē-
poribus fuerant, satis differunt, neque eadem
omnes ratione sunt cōmunitæ. Aliæ ex saxis,
et lateribus, quales duæ sunt, quæ ciuitati Mo-
scuæ h̄erent, vna Nouogardia, Plescouiaq; ip-
sa, ac Porcouia, Stariciaq; Alexandri Sloboda,
pars Iaroslauiae, quæq; in Albo lacu est si-
ta. Et quæ sunt eiusmodi reliquæ. Aliæ agge-
ribus vimine contextis, Et ad duritiem pres-
sis: quale Smolencium est, ipsiusq; Moscuæ
moenium ambitus, post Tartaricum incendi-

um excitatus. Reliquæ trabibus in quadrum cōnexis, media humo, vel arena, impressionem, diuerberationemq; sustinent; ignem non ferunt, aduersus quem tamen interdum lutum oblinūt. At in vnuersum, necq; prominentia propugnacula, quæcū sibi respondeant (qualia hoc, siue item superius seculum docuit) nec ratio illa est apud eos architecturæ, quæ apud nos viget. Arces autem Moscouæ duas Principis huius parens Basilius ædificari iussit, Mediolanense architecto, Italij operarijs. Extat eius rei memoria Latinis literis supra arcis portam, sub imagine pia Beatissimæ Virginis. Cæterum moenia ipsa alta, turresq; circumquaque dispositæ, Regium opus ostentant. Idem Novogardiæ cernitur: sed in ipsa arce, præter sacram ipsam edem, prope quam Archiepiscopus cum suis commoratur, vix vllæ sunt domus aliae: cumq; pene in orbem esset antiquitus extorta, eam superiore anno Romanus alter Architectus aggere cinxit, ac propinquum monasterium intra nouam munitionem inclusit; suis locis ex eodem aggere propugnaculis collocatis, quæ hostibus ab assultu arcendis, tormenta maiora sustineant. Ad Plescouiā verò ipsam pri-

mò mœ.

assidua fiebat explosio. Quo ipso modo Polociæ magnam turrim ex ipsis trabibus Mosci construxerant, ex qua circumquaç ad castra, alioùe collimantes, vix liberam alicui facultatem appropinquandi præbebant. Interea tamen globis Regiorum sæpe plus perforata est, quam ut quicquam inclinationis ostenderit: licet deniq; arx Stephani Regis Virtute, regiorumq; conatu, & fortitudine expugnata sit. Porcouia verò præter turrim eam, sub qua præsidij vnica porta est, scalis undequaç consendi potest, nullo altero propugnaculo hostes, si qui accesserint, lèdente, nì ex mœnibus minus pugnetur, vel eminus iacula, globiūe in torqueantur. Par penè aliarum arcium est ratio. Sed Smolencij aggeres, quos ab una parte alluit Boristenes fluuius, triplex eiusdem rationis munitio, editioreq; in loco supra montem arx, una cum templo, faceſſerent negotium op-pugnantibus. Et verò agger ipse circumquaç minimis spacijs, foraminibus est repletus, vt minoribus tormentis arceri possint, si qui tentauerint irruptionem. Is ergo modus est munitionum. At præſidiarij, quanto minus iusto in prælio, campoūe Polonis obſistunt, tan-

Antonij Posseuini Liber.

to magis arces , ciuitatesq; defendunt : & fæ-
minæ ipse munia militum sic sæpe induunt, vt
vel aquæ aduersus iniectum ignem afferendæ,
vel congestis è muro lapidum molibus prouol-
uendis, aut sudibus, qui de manibus ad eam rem
dependent , impellendis , magno suis usq; sint,
hostibus perniciei. Porrò si quis è præsidia-
rijs, hostili impetu , aut displosione in aërem
frustulatim euolat , alter succedere , cui aliis
identidem ; ac deniq; nemo parcere operæ , vi-
tæq;. Ad frigus durati, sæpe aduersus illud,
imbresq;, ac niues, & ventos alio suffugio non
vtuntur , quam aliquo ramorum nexu , vel pe-
nula defixis palis imposita. Inediæ quoq; pa-
tientissimi, aqua , farinæ auenæ commixta , a-
acetum penè sapiente , pro potu , pane procibo
contenti sunt. Et retulit mihi Poloniae, Rex in
arcibus Liuonicis fuisse repertos, qui ita se ali-
quamdiu aluiissent, vt cum iam penè omnes oc-
cumberent, reliqui superstites, animam licet
agentes, hærerent adhuc anxij. num sese obsi-
dentibus dederent; ne videlicet fidam suo Prin-
cipi operam usq; ad mortem negarent. Hæc il-
la res est, qua vna tantū possunt, quoniā simul
in idem incumbunt, ut fortiores interim pluri-

bis eu-

bus euadant, aut certè aliquando hostes patientia, diligentiaq; fatigent. Sed hæc alibi alijs.

Vires aliæ Mosti.

*V*m in vnum ipsum Principem omnia congerantur, ciuitates, oppida, pagi, dominus, agri, prædia, sylvae, lacus, flumina, honor ac dignitas, nihil in tam vasto terrarum tractu non maximum videri potest earum virium, & opum, quibus polleat: quæ & maiores estimari poterant tum, cum quies ab armis commercia reddebat liberiora, Liuoniaq; florebat, & ipsa Balthici maris nauigatio erat frequentior. At verò istis sublati, vel imminuti, eadem quoq; imminui necesse fuit, quamvis nec species Majestatis diminuta sit, & thesauros habere Princeps ingentes existimetur: ad quos quicquid facti, infectiue auri in Moscouiam importatur, id omne, quantum potest, colligit, nec penè unquam efferri permittit. Argentum etiam vix unquam inde exportatur, nisi

Antoni⁹ Posseuini Liber.

cum captiui redimuntur, aut miles externus
scribitur; quod tamen raro fit. Pellium au-
tem, & coriorum permutatione Mosci pro pe-
cunia saepe vtuntur; cibumque ipsum, si quo pro-
fiscuntur, secum plerunque deferunt. Sed &
Taleros (Germanicam pecuniam) in Dengas, et
Moscouiticis, quibus nominibus monetam suā
vocant, immutat; minus iam illas, quam antea,
probo argento, cum licentius, pristina reiecta cu-
ra, eius signandi aurificibus quibuscumque pote-
stas sit. Si qua vero aurea dona, vel argentea
aliunde Legati redeuntes afferunt, ea omnia ijs
vel data argenteae pecuniae summa aliqua, vel
ne data quidem, in Thesauros suos infert. Et
dubitandum non est, cum eius parens ex Liuo-
nicis ciuitatibus, atque aedibus sacris, quicquid
potuit opum, auri, vasorum aureorum, & ar-
gentorum, Calicum, & aliarum eiusmodi re-
rum, corraserit, onustissimusque curribus aspor-
tarit, ingentem vim earum rerum aceruisse,
quam post Tartaricam illam excursionem, ac
Moscuæ ipsius exustionem, tribus in arcibus
partitus est, Moscuæ, Iaroslaviæ, & in Al-
balacu. Iam Ciuitatum, aut Provinciarum Re-
guli nulli sunt, quos Duces apud nos vocare

mos

mos est : eo tamen nomine , ad existimationem
sibi, seu potius Principi conciliandam, siue ad
Præfecturas utuntur; verum res ipsa deest.
E Tartaris quidam , qui fidem Principi huic
in expugnandis Casanensibus, ad Rutenum ri-
tum, & Schisma accedens, præstítit, cùm eti-
am partem quandam suæ ditionis reliquisset,
Columnam oppidum , & alia nonnulla acce-
pit: sed penè merum imperium manet apud
Moscum, præter aliquos reditus ei attributos,
ac demendos, ubi libuerit. Pagos & agros, si
cui addicit, ij ad posteros non perueniunt, nî
confirmentur à Principe: cui tamen rustici ex
fructibus inde tributum & operas pendunt,
vti & Domino faciunt: reliquum, quantulum-
cumque est, victui suo reseruant, aut eximunt.
Ea re fit, vt nemo verè dicere possit sibi quic-
quam esse proprij: & (velit, nolit) quisque ab
nutu Principis pendeat. Si cui plura sunt, tan-
to magis se deuinctum agnoscit: opulentior au-
tem factus, tanto sibi metuit magis; quippe ad
Principem sæpe omnia recidunt. Inde quoque
existit siue commodum, siue cautia, nullus vt
audeat hiscere; transferendis autem familijs,
vel hominibus ad varia præsidia potius rele-

Antonij Posseuini Liber.

gandis, quam mittendis, præcidantur coniurationū viæ. Licet si quid eiusmodi præsenserit, nex in tales homines, filios, filias, rusticos quantūvis innoxios, haud semel patrata sit. Et retulit mihi ex eius aulicis vir nobilis, cum Vil las quasdā obtinuisse, ne domos quidē ligneas tegere, aut reficere per aliquot iā annos sibi licuisse: rustici enim, ad quos id pertinebat, oneribus à Principe pressi, nec respirādi facultatē habuerant. Sunt verò quadraginta Germanæ familiæ earū, quæ ex Liuonia abductæ fuerāt, quæ Moscuae ad opificia iussu Principis olim substitere; reliquæ permultæ Casanum, et aliò amandatæ sunt. Ex his igitur pecunia quotannis exigitur. Qui sanè, vexatione dante intellectum, honorificentissimè Pontificem Maximum iam appellabant, nihilq; mihi non obsequij summi exhibebant: recordati, quid Apostolicæ sedi Liuonia olim tribuerit; & quanta pacō fructa, quibusuīe nominibus, tanquam Christianæ Reipub. propugnaculum, ipsamet Provincia vocata sit, cum Catholicos & legitimos suos agnosceret Principes, ac præcipue cùm à Pontifice Maximo penderet. Qua paterna potestate excusa, mox ab ordinis Teutonici

equitibus,

equitibus, cùm hi aduersus Ecclesiasticum ordinem in solecerent, tantum non diserpti, deinde aliunde frustra petito auxilio, tādem sub hæreticorum iugum adacti, iam miserrimè in Moscouia viuebant; si ea vita vocanda sit, quæ hæretica est. Ad ipsas Sylvas, lacus, & fluvios quod attinet, quæcumq; inde preciosiores pelles, & pisces, quorum copia permagna est, percipiuntur, earum omnium rerum Princeps potissimum habet partem. Pelles ad dona, & venditionem; pisces siccati ad præsidia, cibumq; asseruantur. Quæcumq; ad Principem spectantia ex his distrahuntur, alijs preferuntur; nec quisquam sua potest diuendere, anteq; ea, quæ sunt Principis vendita sint. Scribæ, siue Amanuenses (corrupta è græca voce Diacos, quasi diaconos, & ministros vocant) designati, non tantum in palatio Principis summa diligentia rationes, & acceptum scribunt: verū etiam persingulas Provincias accuratè omnia exigunt, & ad Questorem imperij referunt. Vectigalia non sunt maxima. Nam Legatis mercatores, quos cumq; volunt, secum licet adducere, qui eo nomine, nec aliquid pendunt, & aluntur à Princi-

Antonij Posseuini Liber.

pe. Astracani olim frequentius conueniebant ex Maris Caspij ora , Persideq; : at Tartaris magna ex parte eiusdem , belloq; isto Persico di- uturniore , infrequens factum est emporium il- lud. Auri & argenti fodinas esse non audi- ui, ferri sunt ; quod quidem homines non adeò industrij ægrè ad usum aptant. Honor autem Principi tantus ab omnibus defertur , quantus vix cogitatione intelligi potest. Ab ipso , si non credunt , certè na crebro fatentur , se vi- tam , salutem , omniaq; babere , ut et gratiae Dei , & clementiae Magni Czarij , seu Regis , vel Imperatoris (sic enim Principem vocant) cui- ëta tribuere putentur: & verberati , ac prope- modum morientes , id loco beneficij sese inter- dum dicant accipere. Gens ad seruitutem nata potius videretur esse , quam facta , nisi pleriq; captiuitatem illam agnoscerent , filiosq; , & quicquid aliud habent , illico necatum , perdi- tumque iri scirent , si alio emigrarent . A pu- eris quidem eidem viuendi modo assueti , quasi naturam induerunt , ut ea omnia sui Principis maxime extollant , seseq; viuere , & recte va- lere , si viuat , & recte valeat Princeps , asse- rant ; deq; alijs quantacunq; vident , hæc non

magni

magni cestiment: licet qui rectius sapiunt, si
absit, quem timeant delaturum, & exten-
nas regiones obierint, haud difficillime alio-
rum potentiam, & vires dignoscant. Accum
reliqui ex ora Pomeraniæ, Hollandia, & An-
glia, per mare Balticum in Moscouiam, ad ce-
ras, coria, pelles vendendas, transmittere so-
lent, tñ superiore Septentrionali Oceano (quem
alij glacialem, illi mare siue Aſperum, siue A-
ſpidum vocant) singulis annis ad Diui Nicolai
portū, aliquot Hollandicæ, atq; Anglicæ na-
ues cupro, mercibusq; alijs onustæ appellunt,
in ipsam penè diem Diuo Petro sacram. Inde
centum penè Germanica millaria Voloch-
dam, quod est non incelebre Moscouiae empo-
rium, merces aduehuntur.

Consiliarij Mosci.

Vodecim Principi Senato-
res adsunt, qui de cauſis iu-
dicant, & que majoris mo-
menti sunt, ad eum referunt.
Ad eos autem, & alia, &

Antonij Possevini Liber.

libelli supplices (quandoquidem Principi non porriguntur) deferuntur. Loco ac magistratu, pro eius arbitrio, mouentur. Eorum, cum essem in Moscouia, nomina haec erant; Ioannes Theodori filius (vocant ipsi Theodorowicz) duosq; eius filij, Theodorus & Simeon; Deinde Michitta Romani, cuius soror Anastasia Principi quondam nupserat (de qua altero meo Commentario ad V. B. scripsi) Andreas Solcanouius Cancellarius, Basilius eius frater, Bogdan (id est Deus dedit, vel à Deo datus) Iacowleicz, Bilscius (qui gratiosissimus tredecim integros annos apud Principem fuerat, at q; in eius cubiculo dormiebat) Nieueria Bogdan frater; Basilius Iuanowicz Zugin, quem parrens natione Moscus, cum in Lituaniam aufugisset, genuerat. Sed ille grandior factus, in Moscouiam postea transfugit. Hic penè omnium unus Latine nonnihil nouerat, sicut Polonicè Andreas Solcanouius, Ignatius Tatjchow, Abain Voiecow, Michael Andreiewicz Begin. Quæstori autem erarij, siue Theaurario, qui non censetur inter Senatores, nomen erat Petrus Iuanowicz Glouin. Porro Cancellario erat curæ dispositio nobilium in ar-

cibus,

ebus, quibus agri, vel prædia, quæ attribuuntur à Principe, victum suppeditant: ac proinde vix ullum datur stipendium, aut post multos annos ab eo munere vacatio. Reliqua Praefecti arcium, & ciuitatum sic administrant, ut sciant, cuinā Senatorum epistolas ad Principem mittant: quibus eius nomine respondeatur, licet nunquam ipse Chirographo siue ad eos, siue ad Principes alios, suis literis subscribat.

Mosci magni Ducis Moscouiae Filij.

Oannes Basilij magnus Moscouiae Dux, ex Anastasia, quam primò duxerat uxorem, duos filios suscepit, Ioannem & Theodorum.

Hi prima profectione nostra superstites erāt: Secunda, primogenitus Ioannes decesserat, annos natus viginti, ad regendum iam aptus, & qui à Moscis diligebatur. Alios quoq; alijs

ē mulie-

Antonij Posseuini Liber.

è mulieribus eum filios genuisse, sed postea mortuos ferunt. At de Ioannis morte (quod ea res memoratu digna sit, nec mediocre habuerit momentum ad Principem flectendum, ut multa, quæ cum eo agebamus, mitius, quam fortasse fecisset, audiret) operæ premium fuerit nosse. Interfectum igitur fuisse Ioannem filium à Magno Moscouiæ Duce in arce ea, quæ Sloboda Alexandri dicitur, certiore inditio proditum est. Eius mortis fuisse causam, qui veritatem scrutati sunt (nam & tumerat apud eum alter ex interpretibus meis, quem ad ipsum ablegaueram) hanc veriorem retulere. Honestæ quæc, nec pauperes mulieres tribus vestibus indui solent, pro ratione temporum, aut grauibus, aut leuibus, si una tantum induantur. Tertia igitur Ioannis filij vxor simplici ueste induita, quoniam uesterum gerebat, neq; ad se quemquam aditum putabat, forte super scanno decumbens, inuisitur à Magno Duce Moscouiæ, cui statim assurgens, nihil tamen animum illius emolliuit, sed accepta alapa, deinde baculo, quem ille gestabat, ita percussa est, ut in sequenti nocte pueri abortum faceret. Accurrit interim ad Patrem Ioannes filius, enq;

dum

dum reprimit, ne vxorem verberet, in se iram
verbera Patris conuertit. Itaq; eodem ba-
culo in capite prope tempora grauiissime vul-
neratus est. Et filius antea aduersus Patrem
incensus, multa illi exprobrauerat in hæc ver-
ba: Tu mihi primam uxorem nullam ob cau-
sam in monasterium intrusisti; de secunda id-
ipsum fecisti; ecce iam tertiam percutis, ut fi-
lius, quem in utero gerit, pereat. Vulnerato
itaq; filio, tardius indolens Pater, medicis q;
Andrea Solcanouio, & Michitta Roma-
ni Moscua confestim accitis, nequicquam re-
media curata sunt. Post quinq; dies mortuus,
vniuerso omnium mærore elatus est Moscuam,
sequente funus patre, atq; (vbi ciuitati appro-
pinquauit) etiam pedibus iter faciente: digito-
rum interim apicibus loculum portatibus pro-
ceribus, pullatis omnibus. Quas vestes, ad
squalorem compositi, adhuc ijdem in nostro re-
ditu retinebant, promissam comam (id quod
signum mæroris est) desluere sinentes, neq; pi-
leolum nobilitatis insigne ferentes. Qua in re-
miram Dei prouidentię, & iustitię charita-
tem agnouimus, quod cum priore ad eum Prin-
cipem aduentu nobis illuderent, quod nigris ve-

stibus

stibus induiti, & tanquam pannosi incederemus, (is enim color ijs est, aut insolens, aut lugubris) tum ipsi ob demortui Ioannis luctu, eodem uti cogerentur, nihilque iam hac de re mutare auderent. Coeterum cum Princeps aduocato Senatu, suis peccatis factum esse dixisset, ut Ioannes moreretur; cumque alia quedam essent, ex quibus dubitare videbatur, si ad Theodorum minorem natu filium peruenisset imperium, id minus esset stabile; consiliarios est hortatus, ut cogitarent, quinam ex Regni nobilioribus in Principis locum esset sufficiendus. Cui illi, nullum se alium velle, quam qui supererat, Theodorum, quod eum sibi sat esse dicerent, qui Principis esset filius. Porro, & molestiam illam hortati sunt, ut ex animo abstergeret; & qui se se monachi vitam suscepturnum insinuasset, is ut id consilij saltem ad tempus Moscouiae, rebus rectius constitutis, seruaret. Et boiarum autem id ab eo dici de sufficiendo altero, opinati sunt, ut pertentatis animis, si quem in alterum spectasse animaduerisset, & ille, & qui ei animo adhaererent, de medio tollerentur. Ac tamen cum Princeps ex merore (sive diris actus) singulis noctibus

delecto

de lecto surgeret, atq; ad cubiculi muros manibus reptans, magnis suspirijs editis, vix à Cubicularijs in lectisternio humi deponeretur (sic enim postea, recepto spiritu, mentis iterum compos quiescebat) propterea non destitere quidam varia agitare animo consilia, qui nam deniq; si quid de Theodoro eueniret, sufficeretur. Nam neq; alius ex ipsius stirpe erat, & ante 30. annos Magister Stabuli vacabat, ad quem (tanquam Comestabilem) ea potestas deferenda fuisset. At Princeps post Ioannis interitum, in lachrymas solutus, atq; in squalorem omnem compositus, ne legatis quidem ijs, qui mecum ad V. Beatitudinem veniebant, alias, quam nigras uestes (licet ex holoserico) tradi iussit. Per uniuersum eius imperium (sed praesertim in aula) eadem facies, cultusq; lugubris, sepositum diadema, & si quis alius coruscabat ornatus, quamquam vix aulæis utatur. Pro salute animæ filij ad omnia monasteria multam pecuniam misit. Idem cum Acomato, Turcico siue Legato, siue Procuratore, qui triennium in Mōscouia hæserat, quod Regio Poloniæ exercitu discente, itinera ad redditum haud tuta erant, duos Moscos ad Patriarchas,

triarchas, monasteriaq; Orientis misit, denis Rublonum mill ibus (Rablo, paulo plu; duobus Coronatis censetur) ad eleemosinam, filijq; demortui refrigerium procurandum datis. Nā & singulo triennio in Orientem ad eosdem pecuniam mittit, quod ab ijs auitam, quam vtcunq; habent, fidei Græcæ noticiam Ruteni hauserint, licet in multis iam differant.

Ratio Legatos in Moscouia
excipiendi, & cum ijs
agendi.

T vera sunt, & antiquum obtinent, quæ scripsit Herbestanus de ratione, quæ Moſcus extenorum Principum Legatos excipit. Nobis tamen præter illa, in arcem Smoleensem, & Nouegardensem patuit aditus, summo honore, tormentorumq; explosione ingentium: quod non ita semper cum alijs, qui ad suum Principem mitterentur, solitum fuſſe fieri dicebant. Iuf-

sum est

sum est item primum Episcopo Smolecensi, deinde Archiepiscopo Nouogardiensi, ut quamdiu Smolencij, & Nouogardiæ hæceremus, lautia nobis præberent instructissima, pro more gentis. Iiqꝫ ipsi (mandante Principe, ut plurimis facibus, & reliquo apparatu exornatis templis sacrum facerent) rogârunt, ut interesse vellemus. Quin & idem Princeps, qui nis hominum millibus in platea patenti conuenientibus, ut splendidiore maiestate rem illustraret, Moscuæ, suo è palatio cum Senatoribus, & Proceribus, (præeuntibus sacerdotibus, prælataqꝫ B. Virginis imagine) descendit, ut nos in templum adduceret; in quo locum parari honorificum iussit, unde sacrum, ceremoniasqꝫ illas conspiceremus. At neqꝫ Episcoporum (si Episcopi dicendi sunt) sacris interesse, neqꝫ in templum cum Mosco vlla ratione ingredi voluimus: licet, quoniam id liberè coram eo Principe, ac tanta multitudine recusabamus, nemo non existimaret actum esse de nobis; plures autem de tanta illa opinione, quam de sua religione conceperant, hæsitare inciperent.

Rationes, quas ei tum publicè attulimus, causasqꝫ altero scripto exposuimus, quarum po-

Antonij Posleuini Liber.

tissima fuit, ne missus à V. B. viderer illa approbare, et Episcopos, ab sede Apostolica non confirmatos, honore ac reverentia prosequi, quorum manus & Princeps, ac quilibet aliis, capite versus humum demisso, solent deosculari. Et verò præter Metropolitam, sex alios euocauerat Episcopos, tum ad eam rem, tum ut mecum de religione agerent. Qui tamen, ubi scripta nostra acceperunt, quæ Princeps de disserimine inter Catholicam fidem, & Rutenica dogmata de me publicè quæsuerat, obmutuerunt, unusq[ue] ex ijs Archiepiscopus Rostouiensis, ubi omnia probasset, in exilium actus, & dignitate motus, vitam amississe putatur, felicior alijs, qui superfuere. Cæterū tribus instructissimis conuiuijs, quibus me una cum omnibus nostris, priore ac posteriore legatione Princeps exceptit, nihil ad Regium splendorē defuit: cum præter cibos & sumptus, quos à Pristauis (ij sunt nobiles, qui adiunguntur Legatis, atq[ue] eo nomine quasi adiuncti vocantur) suppeditari edixerat, de sua ipsa mensa quotidie cibos ad nos mitteret. Euocato ad negotia & cum eo, & cum Senatoribus tractanda, pridie eius diei ternos, ac in sequenti

manc

mane totidem alios præmittebat, nunciantes nos paulò pòst serenos oculos magni Imperatoris visuros; itaq; præsto essemus. Pòst horam, ecce Pristaui nos monebant, adesse Proceres, & aliquos Principis Consiliarios, qui penè propè hospitium, cum centum circiter equitibus obuiam veniebant, vt nos adducerent. Ex ijs tres primi ex equis porrecta manu, me nomine Principis consalutabant, in viamq; nos dabamus, Praetorianis pyxidarijs mille circiter & quingentis utring; per spacium ferme passuum mille stantibus, atq; dispositis. Vbi in arcis interiora, hominibus referta, qui vestibus & machæris pretiosis erant ornati, venissem, vt ex equo descenderem admonitus, & ab alijs Senatoribus ad imos scalarū gradus exceptus, atq; in cōspectū Principis sum adductus. Is sedere primū iusso, vel agebat mecum ipse, vel vt in conclave me conferrem, vbi cum Senatoribus agerem, indicabat. Sic plures interdum horas commorabamur, deq; omnibus diligentissimè, ac sæpè ad summam laßitudinem, ij suis, ego nostris interpretibus adhibitis, tractabamus. Si quid noui proponebam (id quod è re nata crebro fiebat) ijdem illicò omnes

ad Principem ibant, exquisituri responsum: quod quidem accurate afferebant, nihil de suo promere ausi. Nec verbis facile assequar, quam apte, ac in primis repetitis ad verbum, quæcunq; proposueram, mihi identidem, eodem semper cum honore, equitibusq;, ac Senatoribus obuiam venientibus accessito, cum me in conspectum Principis dedisset, Senatores eius mentem ex scripto, partita inter se longarum schedarum recitatione, perlegerent, ac deniq; traderent. Itaq; duorum mensium, quibus continenter erat cum eo Principe agendum, & quinq; aliorum spacio, quibus ultra citroq; commans, & cum Rege Poloniae, Regisq;, ac Mosci Principis Legatis (qui omnes erant septem) agens, nihil vidi ea in re vigilantius, quam, dum quicquid antiquitus ex Lituanicis, Polonicis, Liuonicis, & Moscicis rebus collegerant, quibus sus tuerentur, fidenter ex Archivis eaderent: ex quibus postea non minimam lucem hausi ad statum illarum omnium rerum pernoscendum, atq; tractandum. Quæ quoniam ex literis & actis, quæ ad V. Beatitudinem misi, liquidius intelligi poterunt, idcirco hæc fuerint hic satis. Iam quodd equites, & Equos,

ac com-

ac commeatum, præmissa fide publica per tabellarios, usq; ad imperij sui fines, ubi tentoria fixeramus, nobis celerrimè miserit, cum primum ad eum perlatum esset, eo nos peruenisse, quod sexaginta è suis, qui in hospitijs nobis ad omnia præsto essent, attribuerit, quibus stipati, exire domo, aut aliquem emittere absq; magna necessitate, prohibebamur; quod equos præmisserit ornatos, quos & dono Legatis tradere solet, & ut conscenderemus oportebat; quod turmas item, modò Tartarorum, modò Moscorum, comitatui nostro addiderit, quibus vel ad Regis castra proficisci, quæ sexcentis ab eo passuum millibus aberant, vel ex eius ditione exire tutiùs liceret: vera quoq; sunt; & quoniam ea alibi attigimus, fusiùs h̄ic quoq; recensenda non censui. Id incommode non semel accidit, quod medicis ad nos morbo tentatos non permittebatur ob suspicionem venire. Reliqueram autem (ut supra dixi) duos apud Moscum, qui dum ipse redirem ad Regem, res noscerent; ac si quid pietatis insinuare possent in eam gentem, id facere conarentur. Promiseratq; mihi Princeps coram centum nobilibus, nostros à se eo loco habitum

iri, quo me, si remansissem, habuisset. Sed neque excundi vñquam data ijs facultas est, nisi semel, aut iterum: Et Moscuam Staricia mis-
si, satis angusto cubiculo detenti fuerunt, in e-
odem enim coacti erant, habere altare ad cele-
brandum, mensam ad scribendum, Et legen-
dum, ac locum ad somnum capiendum. Ade-
rant portae perpetui custodes, boiarij tres, to-
tidem rustici, quorum nomina erant, Sunebul,
Chufara, Rudear, Chufara, Miroslau, Et Ru-
roiedau. Quatuor ibi menses cum dimidio de-
morati, ac de promissio Principis haud præsti-
to conquesti, responsum ab homine cordato ac-
ceperunt: Principem aliud externis polliceri,
aliud Pristavis iniungere; quippe qui ore aliud
loquatur, aliud corde cogitet; pluresque esse, qui-
bus fidem veniendi, redeundique publicam de-
disset, qui si reuertendi veniam peterent, di-
ctum ac factum morte multaretur. Quod si
qui iureinrando confirment, se ad mortem
vsgue in Moscouia commoraturos, nec his tamen
alios conueniendi, aut occurrentes alloquendi
ullam potestatem dari; et capite plecti, si quis
id faciat, quiue in suspicionem minimam ea de-
re venerit, Rutenus is fuerit, aut alius. Plæ-

riq; optarunt ad nostros accedere, sed easdem
ob causas ausi non sunt. Inter quos Medicus
quidam erat, qui cum summopere expeteret
Sacramento confessionis expiari, & sanctissi-
ma Eucharistia refici, veniamq; adeundi po-
stularet, non solum id consequi non potuit, ve-
rūm etiam in hæc verba minas reportauit: Cur
qui externus sis, eius gentis homines audes in-
uisere? Itaq; nî velis interfici, caue sis, ne am-
plius ista proponas. Erant autem e Moscis,
qui captiuitatem illam ingemiscerent, dicerent-
q;, quamdiu Princeps aliam rationem viuendi
hanc inierit, sperandum non esse, ut aliquid
pietatis, & veritatis promoueatur. Nostris
cum ego e Regijs castris, aut aliunde literas
mitterem, signo carentes, & fasciculo Princi-
pis, ne quid suspicaretur, iunctas, licet nihil co-
tinerent, nisi quod ad nostrum institutum spe-
ctaret: eas tamen aut redi nolebat, aut ali-
quas e Latino Rutenas fieri iubebat, no (opinor)
lateret aliquid, suspitione, videlicet, nimis
perspicaci, & trepidante, ubi non erat timor:
Ad extremum Moscua versus Liuoniam di-
scessuris, post publicum conuiuium, data mi-
hi, & omnibus nostris manu, assurgens iussit,

ut V. Sanctitatem, Regemq; Poloniæ salutarem. Domum autem reducto, & literas, ac dona misit, quæ deniq; partim Germanicus studiosis Olomucij, & Pragæ, atq; alibi addicta sunt, partim ipsis interdum Moscis deducendis usui fuere. Ea cum secundò recusauisset, atq; esset à Senatoribus admonitus, non debere me antiquum Imperij illius morem inuertere, aut Principis clementiam lädere, cum ipse & V. Beatitudinis munera non reieceret, & a suis quos isthuc miserat, atq; missurus erat, alia sinebat capi (secutus consilium isthinc antea mihi datum) gratijs actis, & distributa a me pluribus artificis pecunia, accepi: sed ut ea occasione aliquid altius, & verius de instituti nostri ratione cognosceret, hec, quæ sequuntur, per Senatores illi significauit.

Patere, Clementissime Magne Domine, per IESV Christi sanguinem, ut tertio deniq; te obsecrem, ut quæ mihi dona pro tua magnanimitate parari iussisti, ea sine animi tui offensione non accipiam. Scit enim Deus, me ea ob contemptum aliquem, aut quod inde non agnoscam excelsam Serenitatis tuæ liberalitatem, non aspernari. Sed meæ ad huius vitæ spiritualis

statum

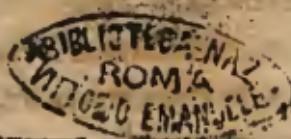
statum vocationi, votoq; paupertatis, quod sæpe Deo miserante emisi, da per viscera misericordiæ Christi hoc, quod summi beneficij loco ducam. Recordare, te mihi (alios licet ab hominibus, & in quos tamen ista, quæ meæ vocationis sunt, non cadebant) paucos ante dies dixisse, Optimam esse rem, Christi Domini humilitatem, & paupertatem imitari. Itaq; si ne, ut illam re ipsa sequar. Pax facta est, Deo miserante, sine istis aut vestibus, aut pellibus: sine ijsdem reliqua, quæ cupis, Deo aspirante, conficiuntur; nec verò à me ullum fidelis diligentie officium desiderabis. Viaticum, quod Paulo socio meo ad Pontificem Max. dedisti, quæue dona eius Sanctitati misisti, suerint satis. Quæ certè nec permissem accipi, nisi, cum tanto itineri, & moræ nostrorum omnium in Castris, & in his regionibus, necessaria fuissent, tūm offendere animum tuum, ac proinde meliora impedire metuissimus. Pellibus autem istis pretiosis non utimur nos: tradituri potius (si tanto nos munere dignaretur Deus) ipsas nostras pelles & Vitam, profidei Catholicae propagatione. Propterea nec mercatores ullos (licet id sedulò effagitantes) me-

Antonij Possevini Liber.

cum venire passus sum, nequid ab eo genere hominum scandali, ad id, quod mittebar, aut rituæ cum tuis oriretur. Porro habeo satis, Diuina gratia, quo redire possim ad Pontificem Maximum. Quod si pretiosum mihi donum largiri volueris, serua erga me istam, quam mihi exhibuisti, clementiam tuam; ac cum te orem Christi gregis profitearis, cogita, eius item visibilis Pastorū, id est, Summi Pontificis dictum tibi esse sequendum, cui Christus Dominus gregem suum tradidit pascendum. Ceterum scito, aliqua hominum millia esse nostri ordinis, quos hoc seculo, cum nouis terrarum orbis apparuit, variæq; hæreses Europam diuexare cœperunt, in unum tanquam exercitum, abiectis sarcinis, & omni cura priuarum rerū expeditos, Deus euocauit. Dexteras inter nos dedimus omnes sub IESV nomine, ut eius nomen, Ecclesiæq; spirituales thesauros in Indias inter gentes, inter hæreticos, eosq;, qui non integrè cum ipsamet Ecclesia coniuncti sunt, inferamus. Itaq; reliquimus omnia; Dignitatesq; nullas accipiunt, aut accepere nostri, nisi si quæ sine redditibus ullis, cum manifesto autem rituæ discrimine coniunctæ fuerūt.

Ad

Ad Patriarchatus enim, et Episcopatus quos-dam Indiæ, atq; AEthiopiæ, ante 30. circiter annos, aliqui e nostris sic promoti sunt, ut remotissimis in regionibus illis diuturnos labores, vitamq; pro Christi gloria, nullis omnino terrenis bonis, impenderint. Quamobrem e& ab sancta sede Apostolica quoquò versum mittimur, atq; vt remitti ad te (si fuerit opus) possimus, permitte, vt cum ista necessaria non sint, ne capiamus. His itaq; rationibus, et si haud permotus est, vt sua apud se dona retinet, lucem tamen aliquam veritatis hausit, iatraq; sunt ad tantum ædificium, quod in Moscouia fore suo tempore non desperamus, hæc fundamenta. Is vero regio planè animo, itineris duces, & omnia abundè nobis suppeditari iussit; sicq; ab eo digressi, in Liuoniæ per Russiam iter instituimus, ad Stephanum Poloniæ Regem.

Qui

Qui à Mosco ad externos Principes mittūtur, quòd nec eiusdem generis sint omnes , & quonam modo mittantur: quidq̄ Legatis, cum Antonio Posseuino ad Pontificem Max. venientibus à Mosco , in toto itinere acciderit. —

Abellarijs, Internuncijs, ac Legatis, qui vocantur Magni, utitur Moscus ad tractāda cum externis Principibus negocia, seu belli sint, aut pacis, siue ad cōmercia pertineant. Tabelarij dicuntur Goniec, qui tantū literas afferrunt: Internuncij, Postlance, qui & minores Legati, præter literas, aliquid in mandatis habent; aliquot item itineris comites solent adducere. Magni verò Legati (nam fere tres mit-

zuntur,

tuntur, adhibito Secretario) V elikij Posly vocantur, yltraq; Poloniæ Regnum rarius hi allegantur, tum quod magnum comitatum ijs adhibet, quibus (uti tamen sit in Polonia, & Moscouia) lautia non præbentur; tum quod longum iter extra Poloniæ Regnum emensuris, non exigua pecunie vis esset recessaria, quam Princeps ad id aut nullam, aut perexi-
guam tradit. Poloniæ igitur Rex, & Mo-
scus, quoniam hoc inter se officij præstant,
centum ac ducentos cum Legatis suis mittere
solent, ad quos mercatores se aggredunt; cum
& ipsi Mosci Legati merces secum deuehant,
quas pro eo munere, quo funguntur, non satis
decenter diuendunt. Quod si quid dono dant,
id ad maiorem compensationem, ac remunera-
tionem fit: quæ si non datur, petitur ab ijs,
atq; adeò extorquetur. Cum ergo in Chiuero-
uam Horcam (is est pagus ad Iamum Zapol-
scie) Legati Mosci una cum alijs trecentis ve-
niissent, officinas aperuere, atq; inter ipsa ne-
gocia compositionis, de qua agebamus, per suos
venditioni, ac permutationi cum Polonis dili-
gentur vacabant. N ouogardia verò, quæ inde
plus minus ducentis passuum millibus dista-

bat,

bat, commeatum, resq; ipsas coctas (frigore ti-
bos conseruante) subinde accipiebant, ut nihil
omnino sumptus facerent. Quæ res mihi, ac
reliquis nostris non incommodabat, quibus Le-
gatorum quisq;, qui erant à Mosco quatuor, ci-
bum (partitis inter se diebus) Principe suo
id mandante, mittebant.

Eramus autem summa hyeme in altissimis
nnibus, in quibus fixa tentoria, & perpetuus
ignis horridum frigus, vt cunq; pellebat; ligne-
is quibusdam casulis, fuligine et fumo repletis,
nostrorum partem tegentibus. Ceterum agros
circumquaq; depopulati fuerant Regij: quam-
obrem vix aliquid præter panem emendum re-
periebatur: & putris aqua, vel nix ad ignem
soluta ægrè equis potum, aut cibis coquendis
humorem suppeditabat. Cùm tamen Princi-
pis illius Legati, si quando ad externos alios
Principes veniunt, nisi gratis equos, hospitia,
cibos, præcursors, dona reperiant, illico Ma-
gni sui Domini (sic enim eum plerung; vocant)
ad cœlum usq; clementiam, liberalitatem, &
vires extollere: alijs verò quantumvis subli-
mibus mendicitatem exprobrare soleant. Hoc
ego cùm in Seuerigeno, priore ad Beatitudi-

nem V. Internuncio esset expertus, cumq; ex reliquorum consuetudine plura eiusmodi cognouisse, velletq; Moscus alteram Legationem in Urbem instituere; suasi, ne plus quam decem venirent. Trium enim millium passuum iter facturo, cum primò Orsam, inde in Liuoniā, & Poloniā, ac deinceps per Germaniam in Italiam mihi esset proficiscendum, videbam duriorem fore prouinciam, si centum, ducenti uē fuissent, quibus aliunde cibis esset procurandus: eo periculo, ut nisi gratis omnia subministrarentur, perijset, quicquid officij, studij, laborum, sumptuum, erga ipsum Moscum Sancta Apostolica sedes contulisset. Duo autem Principes erant Legationis, cum quibus de maximis rebus, ac de Christianorum Principum amicitia, vna mecum erat agendum. Huic verò Legationi cùm interpres à Principe assignaretur, qui Catholica fide repudiata, Rutenicum Schisma suscepserat (licet is hoc ad sui securitatem, & lucrum faceret) eum enixè reiecamus; atq; alterum, & quidem Catholicum, ac nobilem Polonum petiuiimus, quem & obtinuimus. Magni enim referbat, si quis eiusmodi ex ea legatione ad Principem

cipem redijsset, qui veritatem rerum, ac Catholicorum Principum humanitatem posset Mosco referre, si quid earum reliqui calumnijs infuscare tentassent. Et à Seuerigeno, sive potius ab eius socio (qui Catholicus olim, postea Lutheranus; deniq; Ruthenorum erroribus imbutus, Italum interpretem, qui venerat ē Moscouia, in Carinthia trucidārat) quam primum ab eis discedens, ad Carolum Archiducem eßem profectus, acerbissima acciderant; cum vix pedem ex Italia extulissent, ubi summis honoribus accepti, muneribus quoq; insignibus donati fuerant. At altera ista legatione neq; cædes, nec eiusmodi lites ullæ unquam intercesserunt, ut ad arma veniretur. Quæ si ne illa dubitatione secutæ fuissent, nisi contingerent repressi, ac modò amanter, modò spe munerum, interdum & timore cohibiti sibi temperassent. Permissum est quoq; ut aliquando de suo hospitibus satisfacerent: quod licet ægreferrent, valebat tamen ad beneficium cognoscendum, & ad Italicam, Ecclesiasticae ditionis liberalitatem (qua supra id, quod expectare potuissent, excepti fuerant) rectius aestimandam. Hac igitur in profectione,

Moscorum

Moscorum illorum, quos adducebam, ingenia
liquidiūs innotuere; quos & tanto magis cognoscimus,
quod eos postea in ipsum Poloniæ Re-
gnum, iubente V. Beatitudine, reducere oportuit.
Quo cum primò è Moscouia accessisse-
mus, mirati, quod equos, & cibos à Rege de
more obuiam non offendissent: responsum ec-
ceperunt, satis esse, si cum venirent ad Regem,
liberaliter acciperentur; aliorum autem Prin-
cipum consuetudinem in Legatis excipiendis,
non esse in Regnum inuehendam. Rigæ tamen
satis benignè, nobis rogantibus, à Rege accepti
sunt. In Liuonia verò, quæ ædificia magnis
sumptibus ab Archiepiscopo Rigeni, atq; à
Magistris Teutonici ordinis fuerant excitata,
et diruta à Moscis comperimus, vel omnino
ruinam minantia, sordium plena, & fenestræ
patentibus, iniuriæ coeli exposita. Quæ cum
spernerent, lignea potius tuguriola extruxer-
rant, in quibus, fuligine oppletis, habitare ma-
lebant: ut Gothorum cladem, Colosseum, atq;
arcubus triumphalibus, Romæq; adeò vniuer-
sæ illatam recordatus, iam non mirarer, quid
remaneret in cordibus gentis, quæ splendorem,
ac maiestatem aliorum populorum ferre non

posset. Et neq; publica Cæsaris pompa, qui-
tum Augustam Videlicorum ad Imperij co-
mitia Imperialia ingrediebatur, impelli pote-
rant, ut eam libenter cernerent: nec tanta ciui-
tatum, & nobilium celebritate mouebantur, ut
ex animo illam collaudarent.

Et hæc quidem in Boemia, & Germania: in
qua quicquid expenderant, mandato Cæs. Ma-
iestatis restitutum est, & Vasa argentea plu-
ra dono data. Vbi verò Italiæ appropinquau-
imus, & in Venetorum ditionem descendim-
us, ab ijs magnificentissime per omnes ciui-
tates fuerunt excepti. Veronæ primū in vi-
tati sunt ad arces inuisendas, propè quas mili-
tum frequentes cohortes fuerant collectæ, &
quibus honorificentiūs admitterentur. Vicen-
tini nihil omiserunt, quo omnem humanitatem,
& præter alia, quæ summam nobilitatem ani-
morum sapiebant, liberalitatem, (vt ea ciuitas
hoc genere laudis maximè excellit) exhiberent.
Patauij idem effectum est. Inde Venetias ap-
pulimus, vbi omnibus omnium generum officijs
ab ea Serenissima Republica sunt accepti. Hic
verò, cùm homines minus his rebus assueti, o-
mnia suo Principi deberi crederent, atq; ob la-

xiorens vitam ægrè ferrent, sibi in Dominica-
 norum monasterio commodissimum quamvis
 hospitium fuisse assignatum, non mediocri di-
 ligentia, & patientia opus fuit, ut in officio
 continerentur, donec iij, quibus à Senatu cura
 Moscorum fuerat data, nos enixè rogârunt, ne
 ab horum latere discederemus. Quæ dum fi-
 unt, & eorum discessum vrgerem, ecce Græ-
 ci, qui iam multos antè annos Venetias commi-
 grârunt, clam cum Moscis egerunt, ut ad suam
 ædem proficisci vellent, sacrum, & reliqua,
 Græco ritu audituri. Nobiles autem Adole-
 scentes, à Senatu ijs per ciuitatem deducendis
 attributi, cùm nondum, quid haberet ea res
 momenti, perpendissent, iusserunt, ut ædes or-
 natissime appararetur, postridieq; eius diei, à
 schismaticis Græcis Ruteni schismatici exci-
 perentur. Quod cùm ad aures meas peruenis-
 set, ad monasterium appropans, inuenio Mo-
 scos, & Venetos, vna cum Græcis ad horum
 templum procedentes, quos ego affatus, Tu
 mihi, inquam, Iacobe Moluenine (iderat pri-
 mario Legato nomen) traditus es, à Principe
 tuo, te vt gesseris, qua tibi ratione monstrabo,
 Te ad Pontificem maximum non ad Græcos

adduco. Itaq; redi ad hospitium tuum; id quod fecit. Sed Græcis hoc indignissime ferentibus, atq; aliquibus iniuriam Republicæ freri putantibus, quod eam imperasse dicerent, ut eò deducerentur, Græcis respondi, Vbi constitisset Græcos cum Ecclesia Catholica consensisse, tum mecum agerent, eorum desiderijs satis facturo. Cùm autem cæteris seorsim adhibitis, haud omnino persuaderem, ad Senatum adij; qui rationibus auditis, Græcos, qui conquestum venerant, sapienter compescuit: resq; tota non solum impedita est, verū metiam occasionem præbuit, vt & pleriq; Græcorum astum, & schisma proprius cernerent, reliqui verò cordatores intelligerent, ecquid mali inde ad id, quo de agebatur, emergere posset, cum inter Græcos, qui Venetijs commorantur, persæpe sint exploratores, qui ad perfidos omnia deferant. Iam verò Mosci, aureis magni ponderis torquibus donati à Republica, suo interpreti, Wade (inquiunt) ad Ducem, & dicio, ad nos ut sericum, aliaq; mittat è suo thesauro: interpres tamen rem (ut erat ingenuus) declinavit. Venetijs autem soluentes Ferrariam, inde Bononiā venimus, vbi Vestrā Beati-

tudine iubente, cuncta paternæ charitatis argumen-
ta liberalissimè edita sunt ab Illustriſſi-
mo Cardinali Cæſio Legato: tum & officinæ
clausæ, atq; honores plū quam ordinary habi-
ti. Reliqui Illustriſſimi Legati, Vercellen-
sis in Aemylia, Columna in Piceno idē pro-
curarunt. Militum cohortes, ē ciuitatibus ob-
uiām primò prodibant: deinde ad portas Ma-
gistratus aderat, inde in Prætorium honorifi-
centiſſimè deducebantur, tormentis displosis,
tibicinibus personatibus, conuiuijs, et exquisti-
tiſſimis epulis instructis. Admoniti nobiles,
à quibus varia licentiū Mosci petebant, iam
haud facile assentiebantur: quo factum, ut in-
tra cancellos pudoris sese Mosci reciperent.
Arimini cùm eſſemus, in domo Præfecti ciuit-
atis, pias imagines amouerant, vt paruulas
quasdam suas, ritu Rutenico depictas, appō-
nerent. His ablatis, cùm priores reposuisse-
mus, ne quid ea in re insolentius inter Catho-
licos agerent, minùs poste à licenter sese gesse-
re. Inde ad Beatissimæ Virginis Lauretanæ,
celeberrimum Sanctitate, ac populi concursu,
locum peruenimus, ubi habuerunt, quo miracu-
lorum memoria, frequentia adeuntium, & per-

petuis precationibus oculos atq; animum pascerent. Deniq; temperat⁹ mea præmonitione apud ciuitates honoribus, ad Tiberim prope Burgetum Oppidum, à Vestræ Beatitudinis cubicularijs humanissimè excepti, & salutati, postridie progressi, sequenti deniq; die Romanam venimus: unde Romana nobilitas, praesunte Marchione Cæsio, obuiam egressa est: Mosci verò honoriscentissimè, ac frequentissimo populo, displosis omnibus, quæ in mole erant Adriani, tormentis, ad Cardinalis Columnæ tum absentis palatium adducti sunt. Eo in palatio lautijs præbitis, adhibitisq; è familia B. V. diligentissimis administris, atq; alijs, qui portas custodirent, singulis diebus, dum ex Algido Vesta Beatitudo redijset, per urbem curribus vecti, pulcherrima quæq; uisebant. Mirati sunt in primis curam, diligentiam, ingentes sumptus, charitatem erga ægrotos, officinas, cubiculaq; distincta, & præsertim hospitalem Sancti Spiritus domum, ac reliqua maiora Nosodochia. Nihil verò eorum animos plus inflexit, quam pietas illa, quam valere ad omnia, tum ipsi quoq; nos in ipsis Moscis videbamus. Seminaria verò, & Col-

legia variarum gentium cùm subinde inuiserent, iam orbi terrarum ipsa religione Romam dominari; nec verò sese solos esse Christianos (vñ dicere solebant) cogitare inceperunt: & harum omnium rerum capita in tabulas singulis diebus referebant, ad suum Principem alituri: quod quidem in itinere quoq; fiebat, cum per Lituaniā, Poloniā, Moraviā, Bohemiā, Germaniā, Italiam, Societatis nostrae Collegia lustrarent. Anglicum, quod est Romæ, Seminariū eò magis admirati sunt, quòd Angliam hæresibus prorsus infectam audiuerint: sed & modestiam Alumnorum illorum conspicientes mirificè emolliabantur, martyrum reliquias, quæ in eorum erant Ecclesia, summa reverentia venerati, & osculati sunt. Id quod in alijs quoq; Romanis templis, atq; alibi faciebant. Sed cùm in Capitolij palatium à Romanis Patricijs aduecti, & Romana magnanimitate humanissimè accepti, fragmenta marmorū antiquorum, ineptasq; gentilium Deorum memorias, à quodam rogarontur (quasi maximi res essent momenti) ut attentius inspicerent, omnia (nec immerito) contempserunt. Et illud enim eos maximè offendebat

debat (quod & cuilibet Christiano detestandum est ,) cùm vel in hospitijs signa turpitudinum cernerent, vel imagines (etiam pias) ad lasciuiam depictas, nudas vero statuas, & cætera diabolica figmenta, in aliquorum domibus, & hortis cernerent, quibus cupidines, & Veneres plus quam Christus, & Beatissima Virgo sapere videbantur, Iam vero templo Romana, Diuīq; Petri ædem suspicentes, omnino fatebantur, hæc longissime præstare suis, quæ cùm ante à solū vidissēt, vel lignea, vel murata, putabant reliquis totius mundi pulchritudine, aut operis magnificentia præceldere. Vbi ventum est ad Vestram Beatitudinem salutandam, & dona, literasq; sui Principis reddenda, ægrè nonnihil videbantur adduci, ut crucem ad pedes Vestræ Sanctitatis oscularentur: sed longè ægrius, cùm discessum pararent. Credo ita, quod alia quoq; dona (pecuniam in primis) voluissent: licet aurei torques magni ponderis, uestes aureæ, & holosericeæ duobus ipsius legationis Principibus, cæteris vero omnibus ex panno, & serico duplicates traditæ fuissent. Osculati tamen sunt liberenter, cùm quid ea de re Mosco eorum Ma-

gnō Duci esset estimandum; quidū non solum
 Apostolis primi Christiani faciebant, sed &
 ipsi Mosci suis Episcopis faciant, ad quorum
 pedes se prosternunt, humili terrā capite per-
 cūtientes, audiūsent. Illud non satis a quo a-
 nimo tulerunt, quod sese in discessu nemo, præ-
 ter me, ac comites itineris meos ex urbe profe-
 queretur, sicut ipsi Principum Legatos, (quod
 & mecum bis, ab ijs discedente, fecerant) ad
 quatuor, quinqueūe passuum militia, magno cū
 comitatu educunt. Eadem porrò in reditu con-
 tigere, quae in profectiōne acciderant. Tor-
 ques enim (cūm hosce per iter induerent) &
 Vestræ Beatitudinis crucem pulcherrimam, li-
 cet Græcis characteribus elaboratam, tum Ve-
 netorum auream D. Marci Euangelistæ ima-
 ginem ademerunt: quamvis si solus quisq; fuī-
 set, neq; delationem ad Principem suum timu-
 issent, non difficilimē sese ad omnia accom-
 modassent. Mitiores autem aliquanto effe-
 ctos (sive ob humaniorum gentium consuetudi-
 nem, sive quod reuertentibus erat extra Itali-
 am expendendum de suo) Varsauiam ad Polo-
 niæ Regem deniq; adduximus; illud in itinere
 præcipue cauent̄, ad declinandas lites, ne

Antonij Possevini Liber.

eodem hospitio diuersaremur. Sic donis à Rege procuratis, quæ illis Regio animo sunt data; literisq; ad suum Principem à me acceptis, quibus breui de omnibus illum certiorem faciebā; tradita item à me pulcherrima Salvatoris imagine (quæ missa à Vesta Beatitudine ad Moscum, in ære picta, & Græcis literis additis, ebore, argenteisq; flosculis continebatur) satis letos in Moscouiam dimisi. Quæ fusiūs narranda putauī, ut si cui aliquando tale negotium obtigerit, præuisa minus eum feriant; isq; ad patientiam, & prudentiam, à Deo per orationes hauriendam, sedulò se comparet.

Ingenium Mosci, & Schisma.

D verò primū satis constat, Septentrionalem tractum, eosq; præsertim populos, ex quorum cordibus vera religio feritatē haud excusit, quanto magis ab ingenio sese desertos sentiunt, tanto suspiciores euadere: quamob-

rem

rem quod industria, & iudicio consequi nequeunt, id calliditate, ac vi, (sed Moscos diligentia quoque) studere, ut assequantur. Ea in Schythia, & Tartaris perspicue cernuntur, ex quibus cum plerique Moscorum originem ducant, aut constent, mirum non est, quod hactenus naturam illam non exueriut, quam pietas in alijs nationibus excoluit, ac vicit. At is, ad quem summa in suos potestas accessit, unde cum aliqua Christianae religionis specie, nec vero aliorum Principum opes viderit, si se (addita perenni subditorum assentatione atque acclamacione) supremum omnium arbitretur, minus fortasse mirandum est. Quae tria cum in Magnis Moscouiae Ducibus ab eo potissimum tempore fuerint, quo se à Tartaris, quorum erant tributarij, in libertatem assertuerunt, extulere mirificè eorum, ac præcipue eius, qui nunc rerum potitur, Principis animum: ut cum vix ab ullo viribus se superari nonnunquam existimat, neminem quoque doctiorem, aut religione veriore imbutum putaret. Cui cum ipse interdum Christianorum Principum mentionem facerem, qui maxime ceteris præstant, quinam isti sunt (inquietabat) in Mundo? Com-

parationem, videlicet, non ferebat elatio, quæ
quicquid alteri tribuitur, sui depressionem pu-
tat. Inde igitur factum est, ut Magni Mosco-
viæ Duces primò sese totius Russiæ Dominos
verbis, literis, atq; ipsius pecunia signis ex-
primant, quamvis Russiæ bonam partem Po-
loniæ Rex obtineat. Deinde verò hic, qui su-
perstes est, Ioannes Basilij filius, præter il-
lam titulorum seriem, qua vult appellari Ca-
sanij, & Astracani Czar, seu Regem; Ger-
manorū quoq; Imperatorem, ad Turcam scri-
bens, vocari se aliquando iussit. Et sane cùm
Liuoniæ inhiasset, atq; ad Prussiam, quodam
Cæsaris Augusti fratriis prætextu respiceret,
quem Prussum vocatum fuisse, & se ab eo de-
scendisse dicebat: cumq; cum Carolo Quinto,
ac Ferdinando eius fratre, huiusq; filio Maxi-
miliano videri voluerit amicitiam colere, intel-
ligi potest, quid de Germaniæ, & Occidentis
ulteriore tractu in animo coixerit. Spem ipsius
alebant dissidia Christianorum Principum,
variaeq; ac pestilentes hæreses, Liuonicis suc-
cessus, Casanum, & Astracanum antea de-
uictum, ac imbibita sui illius Schismatis, po-
tius quam religionis, opinio, qua delectum à

Deo se existimauit, quasi iubar, quod uniuersum orbem esset collustratum. Auxerunt postea Legationes anteactae quorundam ad eum Principem, cuius studium, & operam requirebant, qua Polonicum Regnum alio caderet. Quin cum apud eum essent, resque Moscouiae satius essent attritae, necdum tamen recordatio Legationum illarum elanguerat, quae Spiritus ipsius souebant. Facta denique ad eandem spem est maior accessio, cum ab eminenti Principe literae ad eum scriberentur, quibus Lutheranae haereseos propagationem in sua ditione commendabat. Inde enim Catholicos (quos Romanos vocat) omnes in haeresim corruisse, credidit, ac proinde facilius esse subiiciendos. Ad extremum, severitas in omnes breuiorem sui consilij exitum pollicebatur, qua sperabat, quicquid obijci posset impedimenti, se amoliturum, quando in Lituaniam, atque Liuoniā sic eius terror penetrauerat, ut eadem sibi ratione adiutum patere ad reliqua non dubitaret.

At quod ad schisma pertinet, incredibile est, quantopere eo in visco haereat, ac placita pro æternis habeat, quin verò potius aliquid semper addat, quam demat. Itaque ut qui ab

vno discedunt, quo progrediuntur vltierius, eo
in plura incidunt (quod & huic seculi noua-
toribus contigisse nemo non videt) sic Moscicis
accidit, qui a Græcis ipsis schismaticis, vnde
schisma hausere, diuisi sunt, multaque imperi-
tissime blaterant, libris, studijsque literarum
carentes, quod in altero Commentario scripsi.
Qui ergo Græcorum pertinaciam obseruauerit,
quincie Donatistas memoria repetierit, nunquam
vbi sese ab Ecclesia præciderunt, ad eandem
aggregatos : qui item Aethiopum ingenia con-
siderauerit, Summum licet Pontificem agno-
scendum; quique eundem non una ad Apostoli-
cam sedem legatione confessi sunt : qui denique
Hussitas inspexerit, tam saepe de unione agen-
tes, ac nunquam ad Ecclesiam peruenientes,
facile deprehendet naturam Moscici schisma-
tis. Auget porro ipsius pertinaciam præsum-
pta de se opinio constantiae, existimatis, quod
Schisma istud sine scissura perduret. Præte-
reà accedit populorum, qui illud cum lacte su-
xerunt, eorumque rudissimorum, perpetuum er-
ga Principem obsequium, & seruitus. Inde
enim fit, ut cum Principum omnium Legatis
collocutus, ubi illi abscesserunt, in pelui argen-

tea manus eluat, quasi sordium aliquid contra-
xerit, ea re contestans, Christianos reliquos
eſſe peripſemata. Quod cum à me illi fuifſet
objeclum, (quod ex meis literis iſt huc missis li-
quidiūs cognosci potuit) ac de ea re ſe vellet
purgare, non diluit tamen. Porrò, non ſinit
Armenos in ſua templo ingredi, quos Nesto-
rij hæresim ait eſſe ſequutos: Græcis autem id
permittit; cum Lutheranis, & alijs hæreticis
neq; pateat aditus, & quæ ſibi conſtruxerant
templo, ab eo concremata ſint.

Quænam ſpes fit de Moſco, ac de
eius promiſſis ad propagandum
in Afſiam, & aliò ſanctissimum
Christi nomen, & fidem.

Am quid ſperari poſſit à
Moſco, ſi quod ille literis,
ad B.V. atq; ad alios Prin-
cipes scriptis, prætexuiſſe
videbatur, Christianum no-
men, latius eſſet propagan-
dum,

dum, differendum est hoc capite fusiùs. Sic enim cerni poterit, quorsum eius promissa spe. Et auerint, cuius vñi esset Christianæ Reipub. si quando ea gens aut ad fidem Catholicam ve. niret; aut rebus constitutis mitiorem aliū Prin- cipem nanciseretur: quandoquidem breuissi- mè victurum hunc Principem certæ conjectu- ræ iam sunt. Memini itaq; priusquam in Mo- scouiam irem, N. multa ea de re sciscitanti mi- hi respōdisse. In primis Prouincias illius Prin- cipis longissimè distare ab ijs, qui fidei nostræ iurati sunt hostes. Vastam enim heremum ver- sūs meridiem, solo nihil ferente, & arboribus nudam, ac plerunque in aquosam interesse plus viginti dierum spacio, que expeditioni cuicunq; maximum periculum crearet. Sequi Tauri- cam Chersonesum, in qua Tartari Præcopen- ses sint capitales Moscorum hostes; Turcaq; ipse arces habeat nec paucas, neq; male muni- tas. Quærenti verò, num qua Moscus ad ma- re Caspium pertingit, aditus pateret ulteriùs; affirmauit. Licet enim vastitas ingens etiam in eo tractu intercedat, nauibus tamen haud difficile per Volgam fluum eam vniuersam, certis anni mensibus, posse superari. Adden-

ti, num

ri; num per Tanaim, qui in Moscouia oriens, in paludem Maeotidem influit, nauigari posset, illac nauigari posse aiebat. At arcem Asophum ad ostia Tanais sitam esse, quæ ad Turcarum Imperatorem pertinet. Atqui ad ea, quæ de Præcopensibus Tartaris dixerat, cum responsum fuisset; Mosco, qui Astracanenses, & Casanenses suo imperio subiecerat, non difficile forsan fore, Præcopenses quoq; adiungere: aliam horum esse rationem ostendit. Cum enim (dicebat) Moscus aduersus illos, quos edomuit, Tartaros, maximis tormentis adductis, crassos etiam asseres perforatos curribus præfigi iussisset, per quos Pyxidarij bombardas suas exonerabant, certa hostium pernicie, ipsi à nemine læsi: facile fuit nouo armorum genere circumuentos opprimere; præterquam quod cum uniuscuiusque Tartarorum Hordæ primaria vna (ut dixi) ciuitas sit, seu conuentus, quo deuicto, reliqua omnia sine difficultate in potestatem veniant. Ac cum Casanenses Mosci editioni finitimi essent, his verò superatis, necessario casuri essent Astracanenses (quippe quibus aliundè haud citò poterat subsidium mitti) utrumque populum iam deui-

Antonij Posseuini Liber.

Etum; eò faciliore negocio potuisse in officio contineri, quòd Moscus arces aliquas excita-uerat, in quas impositi Præfidiarij, regiones illas tutarentur. Deniq; percontanti, qui fa-ctum eßet, ut tam insignem Turcis, non ita multos ante annos cladem Moscus intulisset, cùm Tanaim deriuari iusisset in Borisfhenum: respondit, hoc non à Moscis, sed à Tartaria Præcoperibus, licet Turcarum fœderatis, ac-cidisse, ægrè ferentibus id fieri, vnde grauius sibi iugum pendere prospicerent. Quamobrem cùm se ñ duces itineris Copijs Turcicis exhi-buissent; per ingentes sylvas, & loca comme-atius egena, eas circumduxisse, ut fame, ac labo-re pleræq; omnes fermè interierint. His co-gnitis, atq; interrogatus, num à Persico regno Moscici imperij fines longè distarent, magnum sanè (dixit) inter utriusq; ditionem eße inter- uallum. Neq; verò Mosci prouincias Persiam attingere, sed priùs eße Circassos, qui dicun-tur Quinquemontani, quorum linguam ab alijs omnino differre, & regionem, quæ longitudi-ne itineris octidui extendatur, à septem Du-cibus seu præfectis, non dissimili Heluetiorum modo, administrari. Hosce porrò interdum à

Mosco,

Mosco, aliquando à Turcis, nonnunquam ab ipsis Persis accipere stipendia solitos, pro temporis, rerum suarum ratione. Cæterum per Moscouiam ad Persas longiore nunc itinere opus esse, quod Porta ferrea, qua erat transitus, à Turca sit capta. Quæ omnia N. sibi aiebat eò esse certiora, quod apud se Circassum habuerit, strenuum, ac fidum militem, cuius patruus in Persia, qui eo in bello meruisset, inde nouissime veniens, cuncta retulerat. Adiecit autem Cham, Tartarorum in Asia Imperatorem, non procul ab ea gente abesse, qui multum adhuc rituum Christianorum retineat, cù olim ad fidem nostram accesserint. At Mehemetes, Selymi, parentis huius Turcarum Imperatoris, consiliarius (ut ex eminenti viro audiui) duram significauit à Rege Poloniae susceptam esse prouinciam, qui Moscum bello esset adortus: quandoquidem (aiebat) Turca suus Imperator, et Moscus vniuersitatem in Mūndo Principes, qui suos prorsus in potestate haberent, ac proinde essent potentissimi. Qua ex re, quanti Moscum æstiment Turcae, inteligi potest. Sed eorum memoria fortassis adhuc hærent, quas à Moscis quondam clades

Antonij Posseuini Liber.

per pessi sunt, si fides ijs habeatur, quæ Her-
bestanus ex eorum Chronicis, & alij quidam
referunt. Et illud etiam animis Turcarum po-
test obuersari: Græcos, nisi Principis Mosco-
uiæ nimiam dominationem pertimescerent, isq;
tam longè abesse, non abhorrere ab illius im-
perio, cuius eandem cum sua esse religionem pu-
tent, atq; idcirco propensiùs ad illum accessu-
ros. Moscus certè, cùm rebus cum Poloniæ
Rege compositis, de huiusmodi rebus ageretur,
quaesuit per Senatores suos, num si suas Regi-
is vires adderet, posset copias per Polonici Re-
gni ditionem traducere, & quā iret, arces ex-
truere. Quo in colloquio visus est Russiam Re-
gis potius spectare, quam Præcopenses, id me-
tuens, ne in reditu à Polonis intercluderetur.
Quòd si unquam aliò, quam in Liuoniā, atq;
Lituaniā è Moscouia educti fuissent exerci-
tus, quid ea gens valeret, coniici rectius posset.
Et, ut hæc sunt, illud pro certissimo haben-
dum est, per Moscouiam multò minore sumptu
atq; periculo, quam per omnes alias mudi pla-
gas, patere viam in Asiam, ad Christi Domini
sidem propagandam; qui unus piorum omnium
scopus esse debet. Proinde in hoc esset præci-

pue

puè incumbēdum (quod Mosco V. S. scripsit) ut vinculo religionis nobiscum iungatur; sine qua reliqui humani nexus facilimè dissoluuntur. At verò, ut hoc fiat, non est opus unius diei, aut Legationis. Neq; ea arca, in qua pauci salvi facti sunt, ad Mundi totius postea instaurationem, non nisi centum annorum spacio, id est, longamini, & non intermissa perseuerantia, perfici potuit. Temporis autem fortè breuioris hæc prouincia fuerit, quod iam in Lithuaniae, ac Moscouiae finibus, Stephanus Poloniae Rex, Collegia, Seminariaq; Catholicorum Sacerdotum parat; atq; ad Regias alias, & bellicas dotes, hanc quoq; curam, tanquam primariam, adiungit. Præterea miracula accedunt, per nostræ Societatis homines in simpli- ci illa gente fieri à Deo cœpta. Quod vero Mosci non desint, qui filios suos missis à Sede Apostolica Sacerdotibus offerant, hoc quoq; facit, ut de Domini bonitate aliquid non longissimum sperem: cui nec difficile est in momento ditare pauperem; ac notæ sunt artes, quibus agnus possit habitare cum Leone. Ipsa verò cum illo, atq; cum alijs Christianis Princibus amicitiæ iungendæ tractatio, si continue-

Antonij Possevini Liber.

tur (quoniam satanas ei euerteret & omnes machinas semper adhibiturus est) dici non potest, quoniam secum ad id commoditates trahat: si presentim, qui haec egerint, ad unam Dei gloriam collimant. Sic enim ad schismaticos, atque ad haereticos peruenire licet; qui si initio de religione secum esse agendum putarent, aditum impeditorent, vel audita spernerent, aut ad reliqua progressum, virginibus eorum ministris, praecidarent. Catholici vero Principes si quid habent, quod cum Sede Apostolica de politicis rebus agant, cum, que sunt pacis, promoueri a V. Beatitude sentiunt, intelligunt hoc Passoris, Vicarij Christi, & Parris proprium esse. Quamobrem & Catholici, & haeretici, atque schismatici Principes, non solum aures libenter accommodant, verum etiam ipso in colloquio, cum difficultates siue suas, seu alienas proponunt, aperiunt ipsimet viam, qua reliqua complanentur: pluraque, quae acerbiora etenus visa sunt, mitiora redduntur, ac ipsa animorum confidentia, quasi rediuita pietatem, & religionem in eorum cordibus aliquam exuscitat. Quod cum ita sit, aut erubescunt se refugiant, aut excitantur ardenter, ut Sedis

Apo-

Apostolicæ monita ne detrectent, ad quam et Scythes, & Indos, atq; efferas quasq; gentes eo tempore vident accurrere, quo sudauit humani generis hostis, ut instituta à Christo auctoritas in Ecclesia per hæreticos tolleretur. Itaq; qui isthinc ad tantum negocium missi fuerint, optatissimum ijs esse debet, ut in proposito persistent, nec tantq; futurorum congresuum occasiones, ac discedentes ita abeant, ut sibi ad redditum eosdem ad Principes portam (ut aiunt) relinquant apertam. Sic enim aut aliquid optimi deniq; fiet, aut pax redibit ad V. Beatitudinem, Diuinæq; sapientie charitas iustificabitur; & (quod experti sumus) aliæ se rationes offerent ad populos illos iuuandos, quas nunquam cogitassemus: cùm etiam, si tua conscientia, & saluis rebus, humanam saltem amicitiam cum aliquibus alijs, licet nondum Christianis, colere possemus, aliquando crediderim id suppeditaturum modos, quibus in eorum Provincijs propagari latius, quam factum sit hæc tenus, Christiana religio posset. Quod an in ipsorum Principum animis ad veritatem altius insinuandam, aliquid etiam esset effecturum, iudicent, qui meditantur at-

tentius patientiam, & martyria Pontificum Romanorum, qui trecentis primis Ecclesiæ annis, clauum in turbulentissimis persecutionum fluctibus tenentes, sanguine ipso penè omnes Christianam rem auxerunt, et nauim onus tam fidei (ut sic dicam) ad Christum Dominum cum pluribus barbaris gentibus, tanquam ad portum intrepidi appulerunt.

Obseruanda, si qui à Sede Apostolica, vel ab alijs Catholicis Principibus in Moscōuiam mittendi sint.

*V*mei, ad quem delectus, et missio spectant, tria illa in primis necessaria sint, quæ despiciat: nempe, ut Legatio ob Dei honorem sincerissimè instituatur; ut opportunè; ut q̄ ei defera-
tur, interiores in eo dotes, ac virtus solida, vna cum rerum Græcarum cognitione coniuncta, exteriori quantocunq; splendori, aut dignitati

præua-

præualeant. Tum illud permagni momenti est, ut quæ Legatio ad Moscos suscipienda furerit, ea Polonis, Lituanis, ac Moscis iustum suspicione ansam non præbeat. In Comitijs Ratiſponensibus, cùm Moronus Cardinalis V. B. nomine egisset, vt Pontificius Nuncius ad Moscum, vñā cum Mosci Legatis, qui eò venerant, in Moscouiam posset proficisci, Maximilianus Cæsar offensit. Dum autem Legatio illa explicabatur, Germanusq; , & probus Theologus, nec Rutenæ linguae ignarus, à V. Beatitudine ad eam rem literas accepisset, quibus Nuncij ad Moscum munere fungeretur, diem non ita multò post obiit. Tentata item fuerat à V. B. altera Legatio, cùm ex urbe Alexander Canobius, qui nunc Episcopatui Foroliuiensi præst, missus est; sed neq; Lituaniam superare potuit; ac Vilnam rediens, Romam quoq; infecta re, necesse fuit ut reueteretur, aliquibus progressum illius prohibentibus. Iam verò anteà Vincentius Porticus, qui posteà fuit Archiepiscopus Rhaguseus ad Moscum inuisendum à Pio Quinto Pontifice Max. Sancte memorie destinatus fuerat tum, cùm Apostolici Legati munere apud Sigismundum

Antonij Possevini Liber.

Poloniæ Regem, eo tempore fungebatur. Ac tamen postea idem Pontifex, audita Mosci crudelitate, ab eo proposito auersus est. Sed deniq; dum Septentrionalium iuuandorum Zelus V. B. urgeret, eius nomine monuit me Nuncius Apostolicus, Episcopus Britonien-sis, qui erat apud Stephanum Poloniæ Regem, viderē, an per Ioannem Tertium, Regem Sueciae, apud quem V. B. mandante versabar, litteræ in Moscouiam mitti possent. Re igitur, cum eo Rege collata, respondit fore, ut in se-quenti anno id liceret. Nec igitur antea matu-rum appetierat tempus: et tamen semina isto-rum conatum, & patientiæ, quæ solet mxi-mum quodq; negocium perficere, Deus ipse re-spiciebat, & incrementum dabat. Quare post paucissimos menses, superuenit e Moscouia Seuerigenus, Magni eius Duci Internuncius, aliquem petens, qui V. Beatitudinis nomine pacem componeret inter eum, ac Poloniæ Re-gem. Opportuna igitur occasio visa est: decre-ta fuit missio: at deerant duo præcipua rerum illarū interior notitia, quiq; mitteretur. Quod ad me attinet; eò proficissi iussum, certissimum est, respexit Deum immensam Charitatem

suam,

suam, ut quæ V. B. animo desideria instillauerat, ea ad aliquem effectum ducerentur. Iam verò cum earum rerum, & itinerum factis perspecta sit ratio, non deerit caussæ suæ Deus, quin aliquando occasiones alias offerat, quibus hæc lampas melioribus tradatur, & in utramq; Russiam tam Poloniæ Regis, quam Mosci ab ijs, qui serio Christi gloriam fitiant, Catholica religio inferatur.

Mittendi cum Legato.

Mittendi verò pauci erunt, quod tum frustra fierent immodi ci sumptus, tum res magis innotesceret, quæ alioquin suspicio si oribus occasionem daret impediendæ Legationis. Itaq; neq; ut in aulis Principum diu subsistant, ac nisi necessarium sit, per illas transeant, magnopere expediet. Cæterum si plures essent, plus item fastus & rumoris, quam salutis sequeretur: præter illa, quæ quotidie cernuntur;

externa,

Antonij Possevini Liber.

externa , videlicet , rerum specie Legationes prodi ; malevolis aperiri viam , optima quæq; turbandi . Principes q; ipsos , ad quos mittitur , varijs commentis & astu anteuerendi . Albertus Campensis eo in libello , quem de huiusmodi Legatione ad Clementem Septimum scripsit , quinq; futuros satis initio dixit . At si aurigas , & interpres numerasset , plures dixisset . Itaq; ex urbe quinq; ut exceant , vel minus item hominum , non improbauerim : verum ubi ad Poloniam , aut Vilnam appropinquauerit , aliquos item inde sibi adsciscat necesse fuerit . Homines enim ferendæ cæli iniuriæ aptiores , & laboris patientiores , ac itinerum magis peritos sine dubio ibi poterit nancisci : quibus neq; multum stipendij sit dandum , ac recentes ad laborem plus auxiliij ferent . Interpretes duo potius sint , quam unus : ne si quis eorum aut in morbum incidat , aut moriatur , (ut alteri ex meis accidit) fidendum sit Principis interpretibus : quod quidem magna secum trahit incommoda . Quod si uterg; valuerit , haud parum proderūt notandis actionibus , explorandis aliorum mentibus , scriptio Rutenicæ conferendæ , veritati & fidelitati mutuae

indicandæ ,

indicandæ, vel custodiendæ. Quod si bellum esset inter Poloniæ Regem, ac Moscum, res quæ aliquæ ijs de Principibus essent agendæ; sedulò perspiciendum erit, qua religione, humanaq; item fide Ruteni interpretes fuerint. Cum fidem dico, quantoperè ijs fidere possit Legatus, intelligi velim: cum religionem, ne Moscus plus illis meritò fidat. Si enim Regis Poloniæ subditi fuerint, difficilior erit eorum usus: sin Rutenico schismate impliciti, dubitandum est, ne aperiant, quod reticendum est, aut adeò ne fideliter interpretentur, quod referendum sit. Hæc omnia expertus loquor. Accedit, quod (ut Lituaniæ, Russiæq; mos est) ultero citroq; commeantes dant operam mercium permutationibus: quare præcauendum erit, ne interpretes plus in eo agendum aliunde, ob lucri cupiditatem suscipiant, quam tractandis postea negotijs conducat. Quid enim hinc danni, vel labis sequi possit, praesertim cum Divina aguntur, is, qui paulò fuerit oculatior, certet. Quod si Slavus, vel Bohemus fuerit interpret, non sanè statim Principio Rutenicam omnem linguam assequetur: verum si longior fuerit commoratio, proximè ad eam accedet: id

quod

Antonij Possevini Liber.

quod inter nos trós alteri, qui erat Slavus, ac
duobus, qui Bohemicè nōrānt, vñsuuenit. It ter-
tē Moscī gratiōres fuerint, ob innatam de Po-
loniæ Regno subditis suspicioneM. Ad Mo-
scī interpretes quod attinet, (nisi Catholicus
aliquis sit) vix fidendum est: eoq; minus, si
quid ijs ad religionem spectans, vertendum in
eam lingua traduceretur: quod et si facerent,
non audent tamen Principis terrore perculti.
Ruteni si defuerint, quæ maioris momēti sunt,
curandum erit, ut vertantur in Russiā, quæ
Regis est. Ad interpretes autem fidos, atq;
Catholicos inueniendos Collegia Societatis no-
stræ, quæ sunt Vilnæ, Polociae, Derpati iuuabunt,
apud quæ multi literarum studijs excoluuntur,
qui etiam pietatis specimen edidere. Cu-
juscunq; verò nationis fuerint interpretes, atq;
alijs itineris comites, præstabit esse etate pro-
uectos. Hoc enim maiorem Legato conciliabit
auctoritatem: eosq; minus expositos fraudibus
habebit: occasionem etiam siue ad maledicen-
dum, siue ad male agendum præcidet: quæ v-
na res in omnibus, sed certè in eiusmodi Lega-
tionibus summoperè cauenda est.

Præter interpretes, Sacerdotem omnino ad-

ducat

ducat vel Slauum, vel Bohemum, vel Rutenū,
vel Polonum. Quod si Rutenice nōrit, iam pro
interprete adhiberi quoq; poterit: sin verò ex
ijs nationibus haberi non posset, eius saltem
virtutis sit, ut exemplo plus faciat, quam lo-
quatur. Hic & ea, que munera suis sunt, no-
scat, & curet, ut omnes frequentius Diuinam
Eucharistiam sumant, & quæ ad religionem
Catholicam propugnandam aduersus Rutenos
attinent, in itinere addiscat, & reliquos in-
geniosiores doceat. Quæ sane tum ex altero
meo de Moscouia Commentario, tum ex eo
scripto cognoscere poterit, quod Mosco peten-
ti tradidi, de discrimine inter Catholicam si-
dem, ac Rutenicum, & Græcum schisma. Et
Legatus quoq; vna cum Sacerdote, alios ea de
re libros secum ferat, quos ubi in itinere lege-
rint, relinquere poterunt siue in Moscouia, si-
ue in finibus, ubi discesserint.

Hi verò libri fuerint.

D. Thomæ opusculum contra Græcorum
errores.

Libellus Leonis noni; cuius item aliquot epi-
stolæ de tota hac re extāt, Coloniae post editæ.

Sancti

Antonij Posseuini Liber.

*Sancti Anselmi Epistola de processione
Spiritus sancti, contra Graecos. Ea inter eius-
dem auctoris opuscula reperitur.*

*Quæ Nicolaus Primus, Graecorum obiectis
respondet.*

*Vmbertus Cenomanensis Abbas Sylue
candidæ, qui postea Cardinalis, & Legatus
Leonis Noni ad Constantinopolitanos fuit. Hic
enim de Azymo, deg̃alijs respondit Nicetæ
Pectorato.*

*Synodus Florentina, quæne pro ea scripsit
Ioannes de Turre cremata.*

*Gennadius Scholarius, Patriarcha Constan-
tinopolitanus, de processione Spiritus sancti;
De Sacrificio in azymo, vel fermento; De pur-
gatorio; De fruitione Sanctorum; De primatu
Pontificis Maximi.*

*Et Sacranus quoq; Canonicus Cracouensis,
exeunte superiore seculo, nec indoctè, nec in-
diligenter scripsit aduersus Rutenorum erro-
res. Quemadmodum & hoc seculo non de-
fuere, qui manum ea de recalmo admouerūt:
Sanderus de Monarchia Ecclesiæ, Franciscus
Turrianus, contra Andream Frejubium, sex-
to, & septimo capite libri secundi. Cuius eti-*

am Tur-

am Turriani libro, quo epistolas P̄tificias defendit aduersus Magdeburgenses Centuriatores, et altero, qui Scholia in cōstitutiones Āpostolicas D. Clementis continet, valde iuuabitur, cui ocium, & animus fuerit ea diligenter euoluendi. Petrus item Scarga, homo (vt Turrianus) de Societate nostra, librum Polonicè scripsit, de Schismate; cuius libris si quæ inferrentur exempla in Moscouiam, non inutile fuerit.

Stapletoni sanè de Ecclesia, & socolouij censura Orientalis, ac potissimum Roberti Bellarmini de Societate nostra, libri Cōtroueriarum, (quod ad Schismaticos confutandos pertinet,) summo usui erunt, bene percepti.

Iam verò, quæ Ioannes Faber Viennensis Episcopus, Albertus Campensis, Herbestanus, Guagninus, de religione Rutenorum attigere (cūm aut rem secus acceperint, quām omnino sit, aut cūm eo studio ipsi ad scribendum non ferrentur, vt ostenso veneno adhiberent antidotum) non tanti sunt, vt inde colligi rationes queant ad Moscos refellendos, vel conuertendos. Mitto, quòd Herbestani libris in Germania editis hæretici plura addiderunt, quibus

Antonij Possevini Liber.

nonschismata refellerentur, sed fidei veritas conuelleretur. Quæ tamē omnia alijs meis scriptis aut reecta sunt, aut sublata.

Cum his igitur libris, quos diximus, meminerit Sacerdos facultatis, in arca portatili celebrandi, & Casuū reseruatorum absoluendorum, obtinendæ : deinde item olea benedicta secum ferat, & ferra ad hostias conficiendas, una cum sacris vestibus, & velis, vel tenuibus aulæis ex serico, quibus facellum exornet: quæ omnia cum exiguo loco contineri possint, explicata rapiunt in admirationem, disponuntq; animos, ad Catholicos ritus.

Ad Sacerdotem accedat medicus corporis, qui si Slauicam, vel Rutenicam, vel Boëmicā linguam nouerit, eò erit vtilior; cæteroquin per necessarius Legato, & eius familie, si in morbum inciderint. Nam ciborum varietas, hydromelis potus, quo semper vtuntur, cœlum non idem quod apud nos, itineris laſſitudo, quantumvis valentes fatigant homines, quibus in toto illo terrarum tractu nemo latius sit opem, nisi apud magnum Moscouiae Ducem; qui (vt dixi) si quis ad mortem laboret, ne permittit quidem, ut è suis medicis

aliquis

aliquis ægrotum inuisit: vel si semel permiserit, vix unquam reuerti finet. Pharmaca igitur, quæ medicus usui fore intelliget, secum ferat, quæ quidem in itinere, aut Vilnæ coempi poterunt. Quod si medicus fuerit prudens, ac pius, ex facultatis suæ occasione non minimum Diuinæ causæ in itinere cōmodabit, cum quasi aliud agens, que ad salutem æternam attinent, hæreticis, & schismaticis possit opportune proponere.

Satiūs verò fuerit, mercatores qui sese aliquando socios eo in itinere offerunt, haud adducere; tum ob ea, quæ supra attigi, tum ut Mosci sese, non sua, queri intelligent. Sic enim facilius bonæ Legati voluntati occurret Deus: atq; ut occasiones rixarum, sic & quæ illas non raro consequuntur, tollentur cedes: ne dicam, vix eiusmodi homines esse Catholicos, aut in humanis quoq; rebus fideles. Quod si habenda ratio sit tuti comitatus, id à Rege, propè Regni, & Moscouiae fines, non fuerit difficile obtinere, aut ab iisdem, quæ diximus, Societas nostræ Collegijs lucem haurire, ut quidam homines fiduci pecunia conduci queant. Quamvis si per Liuoniam eatur, ac Derpati, et No-

Antonij Posseuini Liber.

uogrodeci (ea est ultima Liuonie arx) tanti-
sper subsstant, dum fidei publicæ literæ, ac
Pristauj Nouogardia, Plescouiaje appareant,
tutius à Cosacis fuerit iter. Quod si alterum
instituatur, qua Smolencium Legati plerumq
solent proficisci, Orsa commorandum erit, do-
nec à Smolecēsi Palatino cognoscatur. Moscos
venisse ad fines, ne inter densissimas illas syl-
vas Cosacorum prædæ expositis manendum
sit, quæadmodū summo periculo nobis accidit.

Literæ à Summo Pontifice ad
Moscum, quales, dona item, quæ-
nam else debeant.

Væ postrema fuit literis V.
Beatitudinis ad Moscum in-
scriptio, eadem ut seruetur,
expediet. Ac quidem auro
obsignatae fuerunt; sicut Ve-
neti quoq fecerunt: quamvis nescio, an id sem-
per necessarium erit.

Ex ijs autem, quæ ille ad Vestrām Beatitu-

dinem,

dinem, atq; ad alios Principes scripsit, sumi potest occasio ad nouas literas dictandas, Legationemq; si quando occasio se daret, mitten-dam.

Porro in literis non fuerit sat^{is}, Legatum vocare Dilectum filium, nisi haec vox Legati, (et quidem vel magni, ut ipsi scribunt, vel præcipui) adscribatur. Nam hac voce Nuncij, vel Internuncij, vix quidquam apud eos acquiritur Legato auctoritat^{is}.

Dona, quæ ad eum Principem afferantur, digna tanto Principe sint, quorum aliqua no-mine Sedis Apostolicæ, vel eius, à quo Lega-tus mitteretur; nonnulla item nomine ipsius Legati offerantur: sine quibus iniuriam sibi fi-eri Moscus, ac cæteri Orientales Reges, iam in-de ab antiquissimis temporibus, putant. Di-scessero tamen (ut diximus) saepe maioris præ-ti dona rependunt. Nos, Vesta Beatitudine mandante, preciosissimam è Christallo cru-cem, cum ipso crucifixo, eiusq; passione tota affabre insculpta, addito Sanctissimo crucis ligno; cyphumq; eiusdem materie, eximio ope-re, et auro circumdatum; rosaria item, siue (quas vocamus) coronas ex gemmis, et auro;

Antonij Possevini Liber.

Florentinam item Synodum Græcè editam, ac pulcherrimè compactam, ac quedam alia pia, neq; hæc mediocris pretij attulimus: quæ quidem Principi placuerunt. Eiusdem igitur generis res, seu vasa aliqua; magna aliqua aliæ argentea vasa deaurata, quæ in Germania plus habent operis, quam materiæ; sericum item, insigni aliquo opere auro intextum; imagines q; prie gemmis, & unionibus ornatæ (sed quarum nudo corpore pictura non sit) Græcis verò litteris inscriptæ, ut cuiusnam imago sit constet, ac pro more Græcorum depictæ, probabūtur, & libentissimè accipientur.

Quibus vestibus, & rebus uti Legatus, & sui; ac quomodo in alijs quibusdam rebus sese gere-re debeant.

Estes (si Legatus sit Ecclesiasticus) quanto minus fastum & delicias sapient, tanto maiore in honore habebitur. Cum enim Episco-
pi apud

pi apud Moscos è monachis deligantur (qui
perpetuo à carnibus abstinent, castitatem co-
lunt, & paupertati speciem retinent, vesti-
bus autem penè Religiosorum ad talos usq; ut-
tuntur) mirum in modum in suo schismate con-
firmarentur, si ad pompam potius, quam ad
religionem indutum aliquem cernerent. Pile-
um nos quadratum, maiore cum illorum adifi-
catione, gestabamus, quam galerum, siue pileo-
los, & eiusmodi alia; quæ, ubi ad arcendam
pluviā, aut frigus, & solem necessitas non
ingruiat, cum nescio quid secularis vitæ prodāt,
ipsa quoq; natura videtur eos docere, ea non sa-
pere Ecclesiasticum. Magnoperè autem Mo-
scio offenduntur Italicis, Gallicis, Hispanicis,
Germanicis vestibus breuioribus, quod eas par-
tes aspectui exponant, quæ magis tegi debuiscen-
tent. Quin verò ipsi, totius Orientis morem
sectati, duabus ac sēpe tribus penè usq; ad ta-
los vestibus induuntur, ad honestatem; mani-
cas verò longiores gerunt, ut ne manus quidem
penè extent, cum ijs utuntur. Itaq; qui eō
proficiuntur, longiores vesteſ induant, qua-
les Poloni, et Græci consueuerē. Quæ res sum-
ptui, vecturæ, corpori q; commodior est; ne

dicam, id vicem habere stragulorum. Nam neque stragula, nec lectisternia vñquam (vbi quis Poloniā ingreditur) in hospitijs reperiet, non secum ferat: ut Legato maximè necessarius. Etus etiam futurus sit, qui explicari possit, & rotus corio, vel tela circumtegi, in quo dormiat, ne fuligine, quæ ex superiore cubiculum parte in Moscouia, & Lituania in oculos decumbentis incidit, & ob acutum muscarum aculeum, quæ contra aliarum morem in tenebris peruvolant, & intra linteamina penetrant, vehementius crucietur. Iam & tencorium habet, quod figi queat in campis, vbi hospitia nulla sunt. Simplices autem nigrae telæ, quæ cubicula dividere possint in plures partes, si dividantur (quando præsertim idem omnibus hypocaustum assignatur, in quo & reliqua familia, præsertim in Polonia, & Lituania) cum bestijs plerisque, præsertim in hyeme, iacet, maiorem habent ad honestatem momentum, quam facile verbis expresserim.

Pannum, & sericum si quis ob familiam secum ferat, quod in Lituania pro eo more aptetur ad vestes, facilius vehetur, ac minus corruptetur.

Sicru.

Si cruces de collo gerant, quas unusquisque
in Moscouia sub thorace habet, cauendum est.
ne subima pectoris parte versus ventrem pen-
deant. Pessimè enim Mosci vident, Sanctissi-
mum crucis signum versus pudenda deferriri:
quin verò, si de circulis viderint rosaria pen-
denta, quibus cruces adiunctæ sint, haud leue
scandalum patiuntur, quasi honesto loco non
hæreant.

Id porro indignum arbitrantur, cùm ima-
gines pie unâ cum alijs rebus prophanis,
vestibus confunduntur: si vel illæ, vel alia spu-
to mundentur, aut tergantur: si quis terram
pede identidem presserit: si pectus apertum
gestauerit: si deniq; incomposito, aut insu-
tato gressu incedat, præsertim cùm ad Princi-
pem itur.

Cautio in procurandis (si opus
fuerit) literis, ab alijs Principibus,
ad Magnum Moscouicæ
Ducem.

I ab alijs Principibus ad Moscum petendæ fuerint literæ, cauendum erit, ne qui eas scribent, si schismatici, & hæretici fuerint (ut pleriq; hoc tempore sunt, qui id operaè præstant) aut siccè (ut aiunt) aut etiam minus ad dignitatem eas scribant. Vel enim de Summo Pontifice frigidissimè loquuntur; vel ea recitent, quæ ad Reipublicè Christianæ commodum, Christicq; nomen veraci cultu insinuandum in Moscouiam, magnopere facerent. Nos quid ea in re (in ipsa quoq; pacis compositione) ab eiusmodi hominibus passi simus, longum esset, si hic intersereremus. Tenor igitur literarum, quæ petuntur, sic Principibus Latinè proponatur, ut postea idem à fido aliquo Catholico vertatur, quem vt iisdem penè verbis Secretarius exaret, iubeatur à Principibus.

Quid dandum Pristauis, in discessu à Principe.

Solent

Olen Pristani aliqui licet non omnes satis esse petaces, atq; ita vix biduum, ubi obuiam venerint finunt elabi, quin per interpretē Legato insinuent, ecquid referre suo Principi possint, quod dono acceperint. Eis igitur spem præbere, ubi se recte gesserint; aut si molestiores sint, aliquando respondere, non decere ante oblata Principi dona aliquid alijs dare; vel deniq; dicere, ut referant, se nihil accepisse, vix aliquid damni afferet. Gens enim et licet beneficijs afficienda est: quo usq; tamen aliam naturam induat, magis estimat, quem metuit, quam qui prorsus eorum postularis annuit. Discessurus tamen, viginti quinq; vel triginta aureos Pristauis, ac totidem famulis, qui inseruerint, aut dona à Principe attulerint, distribuere poterit, nisi quid aliud maiorū momenti dare voluerit. Vbi verò è finibus Moscouie excederit, aut aureos annulos, & cruces, pro Rutenorum more factas, aut pecuniam aliquam

aliquam inter se se partiendam reliquis, qui se fuerint comitati, ne quid proloquantur, expediet, dari iubeat, vel adeò ipse met tradat.

In tota Legatione eundo, manendo, redeundo, quanam ratione, vberc cum fructu, Legatus se gerere poterit.

Vod reliquum est, Legati animo id altissime sit fixum, non posse non vberem ex eiusmodi Legatione fructum referre, si virtutes eas in itinere toto adhibuerit, que sunt maxime necessariae; modestiam, comitatem, sobrietatem, religiosamq; & Christiano dignam vitam, ut, in quibus à Catholico cultu non discedat, fiat omnibus omnia. Ieiunet cum ieiunantibus; Sabbatho vero (quod tamen Græci, & Ruteni solent) carnes ne comedat. Quarta feria à carnibus vna cum illis abstineat, commendans, & probans, que quis ad pietatem deligit; imagines illorum veneratus,

que

quæ Sanctorum ab Ecclesia celebracorum memoriā referant. Sic enim mihi Vesta Beatus significari ab Illustrissimo Cardinali Comensi iussit. Ipsa porrò balneorum, & eiusmodi rerum declinatio; sincerissimus in agendis negotijs Divini honoris scopus; & animalium illarum è Schismate eruendarum veritas; oratio ad Deum frequens; iijꝝ apud Christum precatores adhiti, qui ab ijsdem Moscis in honore habentur, si Sanctos fuisse constet; Libri quoꝝ Seruianis, sed & potius Rutenicis characteribus editi (qui capita fiduci Catholicæ, virtutesq; ac peccatorum fugam ostendunt) et firma fides, qua credat, nullum hominem eo esse immaniorem, qui se peccato subiicit, quodq; in eo est, sanguinem Christi in se ipso conculcat, optimum religionis nostræ, ac Sanctæ Apostolicæ Sedis, seu cuiuscunq; Catholicæ Principis odorem relinquat: qui unus plurimis alijs fructibus debet anteponi. Cum postea, quod ad illud iter spectat (in quo libri p̄i in hospitijs, et piaæ aliae res ubiq; sparagi possunt) id nō tam difficile sit, quam soleat prima cogitatione videri. Neg; enim traicenda sunt maria: non flumina, quæ alijs in Pro-

uincij

Antonij Postleuini Liber.

uincij s̄epe maiora sunt, non excelsi montes
transeundi, sed Roma v̄sq; in ipsam Regiam
Mosc̄i, eodem curru vehi poterit Legatus.

Licet multa alia sint, quæ moribus, et cælo va-
riarum regionum satis diuersa, hominem com-
modis suis assuetum terrere aliquatenus pos-
sint; præsertim si aliud, quam Dei gloriam,
animatorum salutem, ac publicum bonum spe-
ctet.

Vltima Inscriptio literarum S.^{mi}
D.N. Pont.^{cis} Maximi ad Magnū
Moscouiæ Ducem.

Ioanni Basilij, Domino Russiæ, Magno Du-
ci Moscouiæ, Nouogardiæ, Smolensciæ,
Vlodimiriæ, Domino Casani, & Astracani,
multarumq; aliarum Prouinciarum Principi
Magno, & desideratissimo.

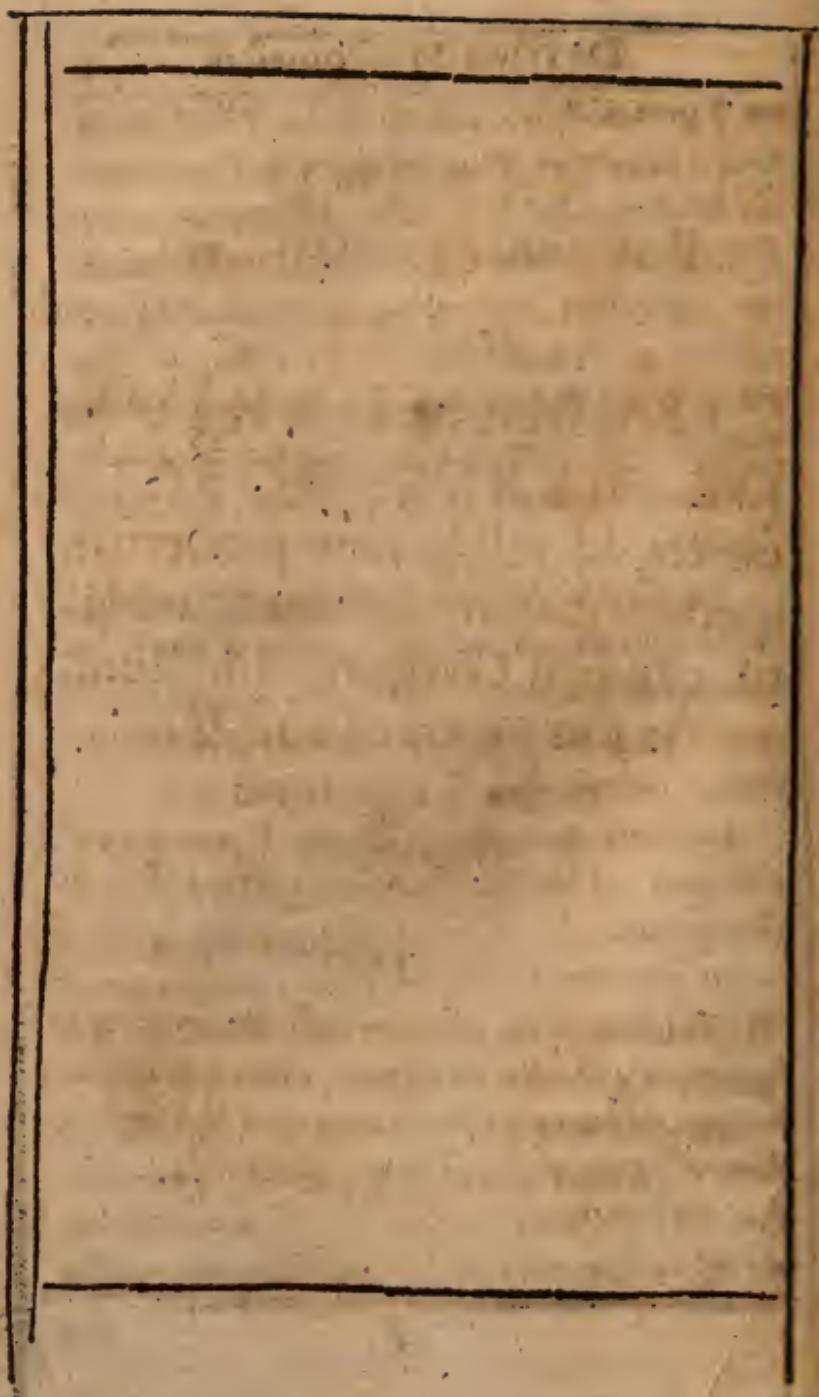
FINIS.

ANTONII
Possevini Societatis Iesu.

ALTER
COMMENTARIVS,
DE REBVS MOSCO-
uiticis, ad religionem præsertim
spectantibus in Moscouia, māda-
to eiusdem Gregorij XIII. Pont.
Max. in prima eius ad Mo-
scum Legatione
cōscriptus.

IN QVO

Difficultas, spes, rationes afferuntur promo-
uendæ Catholicæ religionis, tam in Moscoui-
am, quam in Russiam eam, quæ Serenif-
simo Poloniæ Regi subdita est.

E A R V M M O S C O V I A E C I V I-
tatum. & Episcopatum, qui in hoc Commen-
tario notantur, situs, ac distantia à
Ciuitate Moscua, quæ Mosci
est Regia.

M oscua Ciuitas & Metropolis, in qua residet
Metropolita, quæc est Magni Ducis Regia,
ad Moscum fluujum sita, à finibus magni
Smolenciæ Ducatus, ac Lituaniæ centum Germa-
nicis milliaribus distat.

Cortiza vno Italico milliari propè Moscuam
est sita.

Rostouium, quod vergit ad Septentrionem,
ad lacum, vnde Cotoroa fluuius emergit, 34. mil-
liaribus Germ. Moscua distat.

Nouogardia Magna, quæ spectans ad occa-
sum solis astrium, propè lacum Ilmen, distat Mo-
scua plus centum, Plescouia verò 36. milliaribus
Germanicis.

Rezania, quæ Rezan dicitur, inter Occam. &
Tanaim fluuios sita, ad ortum solis spectans, Mo-
scua distat 36. milliaribus Germanicis.

Columna, quæ Moscua Rezauiam cunctibus
apparet, ac vergit ad Meridiem, & ad Orientem,
Moscua distat Germ. milliaribus 18.

Casanum, quod Tartarorum hordæ erat caput,
(quos Ioannes Basilius Princeps, qui nunc rerum
potitur, suo subiecit imperio) & ad Volgæ flumi-

nis ripam situm, vergit ad Orientem , 60. milliaribus Germanicis Moscua distat.

Volochda; inter Septentrionem , & Occidentem, quo per Jarossauiam oppidum itur, distat Moscua Germanicis milliaribus 80.

Tueria , quam Volga fluuius interfluit , & Occasum aestiuum respicit, 36. milliaribus Germanicis Moscua distat.

Sinolencium prope Lituaniæ Russiæ fines , ad fluuium Borysthenem, Moscua distat fere 90. milliaribus Germanicis.

Susdalia inter Rostouium , & Volodimeriam, Germanicis milliaribus 44. Moscua distat.

J.

ANTONII POSSEVI- ni, Societatis Iesu,

ALTER

COMMENTARIVS, DE RE- bus Moscouiticis, ad religio- nem spectantibus.

*Agni Duciis Moscouiae di-
tio, cùm longe lateq; ad Se-
ptentrionem, atq; ad Ortum
solis patet, vndeclim tan-
tum habet Episcopatus: quo-
rum præcipuus est Moscouæ, quem Metropo-
lita, qui cæteris omnibus præst, administrat.
Rostouium autem, ac Magnam Nouogardiam
(quæ Nouigrod dicitur) Archiepiscopi duo,
Reliquas ciuitates Cortizam, Resaniam, Co-
lumnam, Susdeliam, Casanum, Wolochdam,
Tueriam, Smolécium, Episcopi administrant.
Cùm vero à Patriarcha Constantinopolitano
Moscouiae Metropolita olim confirmaretur,*

nunquam hoc Principe confirmatus est amplius, licet plures eo munere sint functi, ac deniq; vel imperfecti, vel ad monasteria ablegati. Ab ea verò confirmatione petenda cessatum esse putatur, postquam Pater huius Principis Basilius Græcum in vincula Sacerdotem conciecit, quem à Constantinopolitano Patriarcha euocauerat. Sed Sacerdos cum Moscos non solum à Latinis, verùm etiam à Græcis infidei dogmatibus, ac ritibus quibusdam dissidere compriisset, liberè id Basilio obijciens, nunquam (ne acriter quidem urgente id per literas Imperatore Turcarum) è custodia, in qua diem obijisse fertur, liberari potuit. Porro Metropolita deligitur iam ab ipso Principe, coſecratur à duobus, tribusue Episcopis. Atq; is ad duodecim: millia talerorum, qui circiter tredecim aureorum nummum millia faciunt, è redditibus annuis percipere dicitur. Ab eo tamen, ut & à reliquis Episcopis, non illis quidem adeò opulentis, interdum tributum, siue ſubſidium (ut vocant) exigit Princeps: ſine cuius ſcitu, ac permiffu, nihil, quod magni aliquid momenti sit, faciunt. Ac tamen, licet à Constantinopolitano Patriarcha confirma-

tio Metropolitæ haud petatur, ei audio quingentos aureos nummos in Eleemosynam singulis annis à Principe numerari. Ceterum Episcopi omnes ex Monachis, tanquam perfectioris vitæ hominibus, diliguntur. Quare nec uxores habent, nec unquam carnes edunt (sicut nec ipse Metropolita) neq; annulos gerunt in digitis; & sanctitatem præseferentes, a pud omnes in veneratione habentur. Diceses suas (in quibus Archimandritas, & Igumenos, seu Præpositos in Monasterijs collocant) non solent, ut apud Catholicos sit, obire, aut inuisere: fortassis quod Principi ea res foret suspicioſa. Veruntamen quibusdam in oppidis laicos aliquos, quasi vicarios foraneos, singulis annis statuunt, quibus vitam Poporum (hi Sacerdotes sunt) seu aliorū obseruandi cura cum demandetur, ij, si quis Sacerdos crimen committit, pecunia ferè multantur. Vocantur autem Episcopi Vladicæ, à voce Ruthenica Wlodars, quæ Oeconomum ac dispensatorem designat. Parochi verò, ac reliqui Poppi, Græcorum more Sacerdotum, uxorem virginem, antequā Sacerdotes sint, ducunt. Qua demortua, si monasticam vitā agere velint, per-

Antonij Postleuini Liber.

gunt Sacerdotio fungi: si alteram ducunt, nullum iam Sacerdotij munus obeunt, nec adeò Sacerdotes censentur; cum & aliqui tanquam Diaconi in Ecclesijs inseruiant, quasi Charakter Sacerdotalis ex primæ uxoris vita penderet, ea mortua deleretur. In his omnibus, sicut & in Monachis (quorum eiusdem ordinis, & vestitus omnia monasteria cernuntur) mira interiorum literarum ignoratio est: ita, ut nec, quis sit sui auctor instituti, aliqui respondere scierint, cum haec de ijs quereremus. Diu tamen Basili⁹ quandam esse speciem coniicitur. Monialium item non desunt Monasteria, siue domicilia, sed quæ longè absunt à cultu, custodiaq⁹ nostrarum. Quibus autem in vniuersum Mosci erroribus implicantur, ex eō intellegi potest, quod antē quingentos annos, Duce Moscorum Volođimero, Christianam fidem à Schismaticis hæreticis acceperunt. Ea imbuti, ac proinde maximo seſe beneficio deuinctos putantes, facile crediderunt, quicquid de Latinis Græci (Romanæ gloriæ, atq⁹ pietatis æmuli) obloquebantur. In ea verò opinione alti, & à teneris educati, Chronicaq⁹ corrupta legentes, nec habentes, qui istas ex eorum annis

calumnias

calumnias serio posse abstergere, à Catholicis valde abhorruerunt. Itaque cum ingens aliqui malum imprecantur, Utinam te, inquit, Latinæ fidei videam. Cum vero imaginem aliquam piam ex ijs, quibus Catholici utuntur, à suis simplicioribus coli animaduertunt. Nec colas, aiunt, quia nostræ fidei non sunt.

Cum autem nobiscum, iubente Principe officijs, on obseruandi causa) nobiles quidam, assignati necessarijs rebus procurandis, comedere soliti essent, nec assurgebant, cum mente benediceremus, aut gratias DEO ageremus; nec item nostras imagines venerari, aut ullo in honore habere (cum suas tantum non adorent) nec alia id genus facere volebant. Quin vero Princeps, qnotiescumq; externos Legatos alloquitur, ijs recedentibus (sicut & nobis contigit) manus è deaurata pelui. quæ super scanno cōspectui omnium patet, quasi ad expiationem, solet ablueret. Quo factō, Proceres, ac reliqui nobiles; quorum frequens solet esse confessus, sic in suo Schismate, atq; à nobis Christianis auerione, obfirmantur, ut nihil supra. Ego vero, licet expectandum esse tempus, quo ingenia illa maturescerent ad pietatem, intelli-

gebam, ægerrimè tamen hoc ferebam, sperans quidem nō longius futurum, cùm vel alij Christiani Principes id Mosco obijcent, aut Legatos sese ad eum non missuros amplius significabunt, nisi ab illa sordida ablutione desistat. Ita porrò Mosci, tradito per manum à maioribus suis instituto, à pueris loqui, ac sentire de suo Principe soliti sunt, ut interrogati sæpius respondeant: Solus DEVS, & magnus Dominus, (hoc est, Princeps) hoc scit; Ipse noster magnus Dominus nouit omnia: Is unico verbo omnes nodos, ac difficultates potest soluere: Nulla religio est, cuius ille ritus ac dogmata nesciat: Quicquid habemus, aut cum rectè equivocamus, vel valemus, id Clementia Magni Domini obtinemus. Is verò hanc de se existimationem apud suos mira diligentia fouet, prorsus ut quasi Rex Sacrorum, simulq; Imperator videri velit; Pontificiam autem, ac plius quam Regiam Majestatem ipsis in vestibus, confessu, ac reliquis præse ferat. & Græcis Patriarchis, & Imperatoribus mutuatum esse omnia, aliquis dixerit, atq; ad sui honorem, quæ ad DEI cultum referebantur, traduxisse. Tiaram enim unionibus, ac gemmis or-

natissi-

narissimam, eamq; non vnam tantum (quam q-
stentandæ amplitudini mutat identidem, cum
& Byzantio sibi delatam dicat) aut apud se
habet, cum sedet in throno, aut gestat in capi-
te. Pedum, seu Pastorale in manu leua, Chri-
stalli sat magnis globis, tanquam nodis, inter-
stitium: Talarem vestem, qualifere Ponti-
fices maximi vii solent, cum solenniter pro-
cedunt ad Sacrum, & manus plenas annulo-
rum gerit, cum prægrandibus gemmis. Imag-
inem item Saluatoris ad dexteram, et Beatissi-
mæ Virginis supra Cathedram, in qua sedet:
binosq; albis sagis induitos, atq; bipennibus ad
humeros munitos habet utring; stantes, quasi
Regij corporis stipatores. Ceterum subsellia
interioris, & anterioris cubiculi, referta ho-
minibus, qui vestibus aureis (quas nisi ipsi ha-
beant, Princeps, Legatis aduenientibus, solet
utendas dare) induiti usq; ad talos, referunt
speciem Diaconorū, cum hi Sacerdotes Sacra
facturos prosequuntur. Hi autem miro silen-
tio, ab ore nutuq; Principis pendet; cuius ad
sinistram maior natu humiliore in loco filius
sedet, Tiaram & ipse habens, licet minorem,
in scanno, oblongaq; veste, & ea preciosissi-

ma indutus. Atq; hi duo, pater & filius, cūm
mensē accumbunt, pluribus crucis consignatio-
nibus sese muniunt, antequam vnumquodq; fer-
culum, aut potum delibent, vel gustent. Ad
sacrum autem, atq; ad templum quotidie (nec
semel) eunt: dumq; id sit, nunquam sedent, ni-
si cūm pars aliqua homiliæ, vel sancti alicu-
ius apud eos viri vita recitatur. Quin verò ip-
si quoq; fronte humum ex religione percuti-
unt: ienuniaq; sua sedulò obseruantes; eam,
quam dixi, pietatis opinionem in subditorum
animis figunt, ac fouent. Principi verò ipsi
Confessarius Sacerdos est proprius, qui eum
quācūq; comitatur, Moscua exceuntcm: cui et si
Princeps singulis annis peccata confitetur, Eu-
charistiam tamen non sumit amplius, quod ei,
qui plures quam tres uxores duxerit, fas non
sit, ex eorum legibus, Christi Domini corpori
communicare. Nam & Princeps, ubi ex
Anastasia prima uxore quæ olim decessit, du-
os, qui adhuc superstites sunt, filios suscepit,
sex alias uxores (sive quo nomine alio vocet
quis) virgines duxit, quarum aliquas varijs de-
causis in monasteria intrusit: cumq; adhuc a-
liquæ earum viuere dicantur, septimam tamen,

quæ

quæ vocatur Maria, filia Theodori Nagoi
(quam superiore anno sibi in suo illo matrimo-
nij genere adnunxit) apud se habet. Ioannes
item maior natu filius, non plus viginti licet
annos natus, tertiam habet uxorem, primis du-
abus (sic patre iubente, filio autem dolente) in
monasteria inclusis. At Theodoro alteri filio
ea, quam primo duxit, adhuc est; adolescenti
(ut ferunt) satis innocentia, nec à Catholicis ab-
horrenti. Quanquam, ut statura corporis
non æquat etatem, & verò barbam habet, quæ
primogenito deest, non permittitur venire in
conspectum eorum, qui à Principibus externis
ad Magnum Moscouicæ Ducemmittuntur. Por-
rò Ioannis primogeniti uxor (si ita vocanda
sit) Helena vocatur, Ioannis Scheremitonii no-
bilis Mosci filia: Theodori verò Hirene, cui
Theodorus Godonus est pater.

Iam verò Princeps, cùm suarum omnium
Prouinciarum, quæq; in ijs sunt, hæredem se
agnoscat, et dicat bona et prædia, quibus vult,
tradit: quibus autem vult, & quando libet,
adimit. Quæ res etiam facit, ut à suo Schi-
smate discedere non audeant, & in bella quisq;
sine stipendio prodeat. Pendent verò sic à

Antonij Posseuini Liber.

Principis nutu, ut quocunq; mittuntur aduolent, id q; faciant, non tam sui, quam causa liberorū, quibus, si specimen aliquod præbeant, eorum q; parentes recte se gesserint, aut omnia, aut partem bonorum Princeps concedit. Sic bonorum, & corporum, animorumq;, ac quasi cogitationum vult esse integer Dominus. Cùm autem velit omnia noscere, quæ inter suos geruntur, fit, vt nemo penè audeat hiscere; aut si quid proferat, id ad gratiam aucupandam, vel ad supplicium declinandum spectet. Ad externos autem commigrare, absq; illius scitu, & adeò missu, non licet. Itaq; et si mercatores aliarum regionum in Moscouiam nauigant, aut commeant: nemo tamen ex Moscis ad alienos solet transmigrare, nisi missus; ac ne naues quidem habere permittitur, ne ea ratione diffugiat, aut nimia cum externis consuetudine contracta, aliquod deniq; Principi incommodum afferri putetur. At verò, ne ijs quidem, quos ille interdum ad Christianos Principes allegat, licet, vt eosdem, quos mutuo ijdemmet Principes ad Magnum Moscouiæ Ducem mitunt, alloquantur. Quemadmodum nec Thoma Seuerigeno licuit nobiscum loqui, amicis-

sime

simè licet, & per honorificè per Italiam, V.
Beatitudine iubente, à nobis deducto. Quod
tamen eo mirandum est minus, quod Legatis
quamtumlibet magnus, et si in Civitate Moscua
datur amplum hospitium: sic tamen est præ-
altis sudibus circumseptum, ut inde nec domos
aliquas intueri, neq; cum ullo omnino loqui, ne
educere quidem (ut & nostris aurigis accidit)
ad aquandum equos possint. Sed nec ipsis
Medicis, quorum duo tantum in vniuersa Prin-
cipis ditione sunt, alteri Italo, Belge alteri, li-
cet ægrotum inuisere, nisi id Princeps conces-
serit. Porro nec collegia, neq; Academiæ ul-
læ sunt; sed scholæ duntaxat aliquæ, in qui-
bus legere, & scribere docentur pueri, id q; ex
Euangelijs, Apostolorum Actis, Chronico
quod habent, & quibusdam, ut sancti potis-
simum Ioannis Chrysostomi, Homelijs, vel
Sanctorum, aut eorum, quos habent pro San-
ctis, historijs ac vitijs. Quod si quis maiorem
in literis progressum facere velle videretur, vel
alias scientias imbibere, is nec suspicione care-
ret, nec impunè abiret. Eò enim spectasse vi-
dentur Magni Moscouiae Duces, ut non tan-
tum, quæ inde oriri posset, hæresum occasio-

Antonij Posseuini Liber.

nem amouerent, quantum præciderent viam, qua ipso Principe doctior, aut sapientior aliquis haberetur. Atq; inde fit, ut neq; Amanuenses, & Scribæ, (sic enim eos vocant, qui sunt à Secretis) nec ipse Cancellarius, qui eis præst, vix quidquam scribat, vel respondeat ijs, qui ab externis Principib; veniunt, quin Magnus ipse Dux, longa satis, neq; necessaria, vel titulorum, & rerum propositarum repetitione, dicit; dictatum deinde Senatores Nuncijs, aut Legatis sic ex scripto referant, ut partitis inter se se schedis, omnes ordine sua recitent. Quod mihi aliquando per quatuor integras horas contigit, cum respondisse ad omnia minus unius horæ spacio potuissent. Antequam vero quisq; aliquid recitat, assurgentibus ad Principis nomen omnibus, dicit, Magnus Dominus totius Russiæ, iussit tibi Legato, vel Nuncio talis &c, hæc referri: que nec unus ipse pergit usq; ad finem proferre, sed ab altero mox interceptus, ex scheda eidem proposita neglectit consequentia. Sed & tanta (quasi dixerim) religione in mensis assurgunt omnes, quotiescumq; Princeps alicui propinat, vel cibum mittit, nihil ut antiquius videantur habere,

bere, quam ut ipsi continens, neq; unquam intermissum omnibus in rebus, tributum venerationis pendant, ac ferè iuge suorum animorum sacrificium ei offerant. Quantalibet autem auctoritate polleat aliquis, is si graue (aut quod graue videatur) commiserit crimen, iubente, vel annuente Principe, extremo supplcio plectitur, ac plerumq; in aquam demergitur, aut verberibus afficitur. Nec tamen id usq; adeò dedecori ducitur, quin etiam affecti verberibus Principi gratias agant. Porro ad hæc, quæ tractandis rebus, & insinuandæ religioni, non minima videri possunt incommoda, accedit, quod cum Legati Principis Vilnam saepe, aliasq; ad Polonici Regni Provincias, de pace, inducijs uicierint, varias esse heretico-rum sectas, quibus ea Civitas scatet, acceperunt. Quare & de ijs dicunt, Quod manè credunt, id à prandio pernegare: & eiusmodi esse Catholicos omnes, atq; adeò ipsum Poloniz Regem Stephanum, satis affirmabant. Sed hoc illis, & Senacoribus constanter examinatus. Cum autem Lutherani ex Germania, & Calviniani, reliquiq; ex Anglia, in Moscouia soleant habere commercia, hi iam diu duo templ

obtinue-

obtinuerant, nomine Romanæ religionis, cui se-
se esse addictos, inter hanc gentem, rerum
istarum haud peritissimam, iactitabant. Non
leui certè Satanae astu, qui ea ratione vel ijs
conciliare auctoritatem, quasi essent Catholi-
ci; vel in Catholicos dissensionis, atq; illorum
improbitatis culpam coniucere conabatur: ut
videlicet nostris ad ostium fidei pandendum
aditus impediretur. Sed magna iudicia, &
abyssus multiformis sapientiae DEL, non si-
nunt quidquā occultū non reuelari, ac tandem
in eorum caput malitia spicula retorqueri, quæ
in alios intorquent hæretici; verè semen ma-
ledictum. Princeps igitur ante biennium, si-
ue quod aliquid inaudiuerat eiusmodi, siue
quod suis metueret, ne eō fermento inficeren-
tur, variasq; sectas introducerent, concessa il-
lis duo tempora comburi mandauit: sicq; in hy-
pocaustis secretò res suas agunt. Hanc autem
de Romanis opinionem, quasi ijdem essemus
cum Lutheranis, alijsq; hæreticis, necesse fuit
ex Principis, ac Senatorum animis euellere:
cùm nobis pro aliquibus Sacerdotibus, qui vē-
turi essent ex Italia, locum potentibus, primò
negasset præcisè Princeps, se Ecclesiam con-

cessurum,

cessurum, sed tamen postea dixerit se permis-
surum, aliqua ut in domo religionem suam co-
lerent, Catholicis Romano ritu, (sicut alij
Germani in campo ipsis assignato) sepeliren-
tur. Illum ergo de tota re liquidius docentes,
fidem publicam pro ipsis Catholicis Sacerdo-
tibus, ac mercatoribus, nec non alteram pro
Legatis, ac Nuncijs Apostolicæ Sedis obtinui-
mus, ut ingressuris in Moscouiam nouas literas
commeatus, seu salui conductus ea de re, pe-
tere non opus fore videatur. Quæ quidem res
à Clemente VII. cù Basilio huius Principis pa-
tre tentata, non potuit ad exitum perduci. Sed
transitum, atq; itineris Duces per suam
ditionem pollicitus est Princeps tradere ijs,
quos Pontifex Max. in Asiam mittere iudi-
caret, si quando promouendum eò esse fidei ne-
gocium, per eas regiones censeret.

Iā quod attinet ad Sacrum, officiaū Diuinā,
hęc omnia Ruthenicę, seu potius lingua Mo-
scouitica recitatūr, quæ ferè prorsus eadē est,
qua subditū Poloniæ Regis Rutheni vtūtūr. Li-
bros autem omnes ipsi describunt, nec typū
cudunt, nisi cùm pro ipso tantū Principe ali-
quid prælo subiicitur, in oppido, quod Sloboda

Alexandreska dicitur , ubi Typographiam
habet : id q̄z oppidum nonaginta Italici millia.
ribus , quæ ipsi Veritas nominant , Moscua di-
stat . Ceterū quos ipsi libros ferè lecitant ,
aut etiā peritiores Monachi versant , eorum
nomina , quātum hoc tempore assēqui potuimus
erunt in Calce huius narrationis adscripta , vna
cum illorum Calēdario , ex quo intelligi possit ,
quorum anniversarios dies Sanctorum cele-
brant , vel item aliorum , quorum sanctitas
Latinis , & Græcis necdum innotuit .

Quod autem in suo de Moscouia Commen-
tario scripserat Iouius , Quatuor Latinæ Eccle-
siæ Doctorum , & aliorum Patrum scripta
circumferri apud hanc gentem , in eius linguam
conuersa (quam item Slauicam esse putabat)
id nondum resciri potuit , licet à me accurate
perquisitum sit . Quin verò , ne illorum qui-
dem nomina huc peruenisse , satis verisimile
est , quod ea , præter D. Ambrosij nomen , in
eorum Kalendario (in quo tamen quorundam
Pontificum Romanorum , Sylvestri , Grego-
rij Magni , & aliorum mentio fit) non sunt in-
scripta . Et quidem illa apud aulicos ipsos ,
qui solent Principem comitari , fuisse viden-

tur ha-

erur hactenus inaudita. Nec verò Slavicam linguam nōrunt, nisi quantum hæc cum Polonica, Ruthenica, et alijs eiusmodi sic habet affinitatem, ut quem Moscuam misi Sacerdotem, natione Slauum, is pleraq; iam multa Moscouitice linguae statim assequebatur, cùm contra Mosci Slavicam difficilius percipere videbantur.

Cùm ergo tantum Ruthenicè noscant, fit ut neq; vlli cōmodo sit Græca lingua, Synodus sive Florentina edita Græcè, quam in consensu procurum frequenti Principi illi V. B. nomine in arce Stariciæ ad Volgam fluuium tradidi. Neminem enim habet, qui eam calleat linguam, nisi quodd relatum est nobis, anno superiore venisse Byzantio quosdam Græcos, qui Principis mandato Moscum aliquem docent, ut interpres ea in lingua operam præstet. Verum corruptam, & quali Græci hoc tempore vtuntur, eam potius esse credo, quam priscam, aut illam, qua Patres antiqui libros, Synodosq; conscripsere. Itaq; ne ipsa quidem unionis, quæ dicitur Bulla, seu Diploma, ab Eugenio quarto latū, nobisq; ex ipso exemplari ab Illustrissimo Cardinali S. Seuerinæ traditum, usui esse

potuit, quamvis Latinè, Græcè, ac Ruthenice scripta tum fuerit. Qui enim Diploma illud Ruthenice verterat, eum nec characteres, nec linguam omnino Moscouiticam nouisse, sed mixtam aliquam ex Boſſinensi, ac Croatica, animaduersum est ab ijs, quos mecum ex Regis Poloniae Russia, & ex Austria duxeram: quique ipsum, & fidei professionem à Pio Quarto editam, ut verterent in Ruthenicum idioma, quali hodie vtuntur, curatum est: eo animo, ut ab aliquibus peritioribus in Regijs castris, ad quæ propero, ubi fuerit examinata, quād primū Vilmæ edatur in lucem, sicque utrique Russiæ Polonici Regni, ac Magni Ducatus Moscouiæ, Deo adiuuante, consulatur.

Nec verò nisi paucissimos habent, qui Latinam linguam calleant, qui quidem præter medicos illos, de quibus dictum est suprà, trium numerum haud excedunt, hique Poloni sunt omnes, Iacobus Zaborouius, Ioannes Buccinius, & Christophorus Cateuius. Illi quidem duo multos ante annos ex Polonia, ex oppido Vredo-
co, hic verò ante triennium, cùm ad Boganum Alexandri, suum Dominum, & Valachia
Voyuodam, quem putabat adhuc esse super-

stitem,

stitem, venisset, à Principe retentus est: quem
eis peritiorem Latinæ linguae esse dixerunt,
cum tamen haud nobiscum agere, hactenus per-
missum fuit. Inde ergo factum est, ut labora-
rum sit vehementer, antequam ea, quæ scripto
(uti petierat Princeps) traderemus, vel quæ
cum Senatoribus subinde agebantur, ad ple-
nam ipsorum notitiam peruenirent. Inepte
enim illi pleraque, neque ad rem sepe nostra ver-
tebant: earum vero præcipue rerum maximam
partem omiserant, quas Principi fore molestas,
aut certè sibi met ipsiis aliquid periculi crea-
turas ab eo timebant; cuiusmodi erant, quæ ad
negocium de religione primarium spectabant.
Quod eos alijs quoque in Principum literis, licet
Ruthenicè ex Lituania scriberetur, facere, qui-
bus in rebus dictio non eadem est cum Mosco-
uitica, valde mihi probabile est. Ac tamen
Diuino beneficio, incommodum quoque hoc su-
peratum est, insinuatione tandem nostrorum
interpretum, quos anteà nolebant admittere,
scriptisque nostris omnibus ab iis integrè versis:
quæ Principi, ac Senatoribus tradita secere, ut
responsionem nobis uberiorem non in colloquijs
solum, verum etiam scriptio tradiderint. Ver-

sionis autem illius, à nostris Interpretibus fa-
ctæ, exemplum Ruthenicum, præter Latinum
exemplar, isthuc mittam, ut si quis aliquando
huic operi successerit, eadem vel Principi hu-
ic, vel eius filio, ac posteris reuocari possint
ad mentem.

Porro populus vix unquam ab opere vacat,
nisi ipso die Beatissimæ virginis annuntiæ:
sicq; Dominicis, ac reliquis omnibus diebus pro-
festis (ne excepto quidem Paschatis die) ope-
ratur: sibi enim persuasum habet, spectare
tantum ad nobiles, ut ad Sacra, templaque tam
sæpè proficiantur. Ceterum contenti sunt
populares sua simplicitate, plurimaq; crucis
consignatione, & reuerentissimo erga piæ i-
magine cultu; quas decentissime pingunt, &
ad viuum exprimunt, nudas in eis corporis par-
tes omnino exhorrentes. Ieiuniorum autem, &
à carne, ac lacticinijs abstinentiae tenacissimi,
Ecclesiæ raro; Nobiles verò mulieres, ac vir-
gines nunquam eas penè inuisunt, nisi quo tem-
pore, Paschatis nempe, Eucharistiam sumunt.
Concionatores non habent; sed tantum, quas
diximus, vitæ Sanctorum, vel eorum, quos
pro sanctis venerantur, atque homelie partem

ut dixi,

ut dixi, (ex D. præsertim Chrysostomo) à Poppis suis audiunt. Orantes stant, interdūq; fronte percutiunt terram: quod illis quoq; in salutandis primarijs viris aliquando, & in c. leemosyna petenda solemne est. Quatuor candelæ ad quatuor fontis partes accensæ ponuntur, quibus deinde extinctis, baptisma adhibetur infantibus, trina ratione corporis mersione. A Egroti vix nullum remedium adhibent, quam vel cremati vini, vel aquæ, in quam Sanctorū reliquias impausuerint, potum; vel aquæ, à Sacerdotibus orationibus sanctificatae, aspersionem; vel nuncupationem votorum, qua plerumq; Beatissimæ Virgini, iisusc, quos habent pro sanctis, offerunt. Restituta valetudine, imagines quoq; argenteas iisdem affigunt, antiquis. simæ Ecclesiæ morem seruantes, nisi in sanctorum apud eos quorundam existimatione errarent. Moribundis Eucharistiam sine facibus afferunt, eosq; extrema unctione inungunt, peccata sua in primis. Sacerdoti confitentes: quod & singulis annis, cum valent, atq; aliquando saepius, faciunt. Cum funus effertur, id Poppi, Laiciq; candelis quibusdam paruulis ardentibus, quas gerunt in manibus, prose-

quuntur, nulla prælata cruce : imagine tantum
piæ demortui pectori hærente, qui sic lin-
tamine totus obuoluitur, sola ut facies cerni pos-
sit. Nihil verò aliud concinunt, præter illud
trisagion, Sancte DEV S, Sancte fortis, Sancte & immortalis. Cùm autem cadauer man-
dant sepulturæ, Recordare, inquit, Domi-
ne animæ huius: ac quædam in eum sensum, ex
Græcorum Liturgijs, aut ex D. Dionysio A-
reopagita, verba proferunt. Mortuum oscu-
lantur: si quis autem nobilior moritur, hunc
Metropolita, quiq[ue] aikus adest in ciuitate E-
piscopus, comitantur, quo usq[ue] in sepulturam
illatum sit cadauer. Ceterum D. Nicolaum
Myreæ Episcopum magnopere venerantur:
quem non depictum tantum, verùm etiam
pene totum exsculptum vidimus, non procùl
à Nouogardia magna; cùm (quo in loco religios-
se, imagine, an statua illa, erat exposita) Mo-
nachi nobis obuiam venissent, in altera patina
a quam benedictam, & crūcem, in altera verò
panem, ac sal, ut solent, offerentes. Vocant
autem S. Nicolaum Czudothworetz, quasi
Sauatör von, id est, miraculorum patra-
torem: quem non adeò colunt, ut vel Chri-

sto Do-

sto Domino æquent, vel Sanctorum maximum existiment, nisi si quis, minus veritatem edocet, in ea re erret. Obliquas deinde (ut ipsi dicunt) & curuas ferias sextas quasdam habent, quas Niedziela Wsieriedna nominant, quibus designatur, totam hebdomadam esse quasi Dominicam. Nam à Domini Nativitate usq; ad Epiphaniam, & octo post Pascha dies, ac quibusdam alijs, qui ieunium (quod ipsi vocant S. Petri) antecedunt, ut & ys, qui magnam Quadragesimam præcessere, carnes edunt, lauti usq; viuunt. Per vigilia vero (ut Catholic) non habent. Si quis profestus, vel anniversarius alterius celebrationis dies in Paschatis incidit diem, cum in alium haud transferunt. Bis in anno, semel in die Epiphaniæ, iterum ante Beatissimæ Virginis Assumptionem, benedicit Metropolita flumini Moscuae, alijs vero Sacerdotes alijs fluminibus. In eo multi mares, fæminæq; irina mersione toti immerguntur. Equi item, & imagines quasi baptizantur, ac propterea id ChrescZenie eorum lingua, id est, baptizatio dicitur. Qui mos, siue ritus licet non preceptus sit omnibus, plures tamen cum ex religione sic seruant, ut

ægroti quoq; , qui sibi ea ratione putant ad vas
letudinem consulere, summo in gelu effossa gla-
cie, per foramen in aquam demissi, eximantur.
At & cum essem in Alba Russia, relatum
est mihi, in ea, quæ Rubra dicitur, quæq; item,
ut Alba, Polonia Regi subdita est, Drohobi-
cij puteum esse aquæ falsæ, cui cum solenni sup-
plicatione Sacerdotes, ubi benedixerint, ea
populum aspergunt. Inter Sacerdotes autem
sunt Protopoppi, quasi Archipresbyteri. &
Archidiaconi, quibus maior (ut etiam apud
nos sit) honor defertur. Ex his igitur, quæ
haec tenus hoc in itinere, vel ipse vidimus, vel
ex Moscæ audiuimus, intelligi potest, quanto
Dni in cultus. & Ecclesiæ bono fuissent, qui
Europæ, atq; Asiæ fines attingunt, si Ortho-
doxæ initio fidem haussent, vel adeò hodieq;
haurirent: Catholicæ autem Principes huic gen-
ti viciniores, eandem (cum facile olim potuissent)
in re Catholicæ religionis, quam hi ser-
uant in Schismate, constantiam à suis populis
seruari procurassent. Quoniam vero Moscæ
alijs ritibus, & erroribus impliciti sunt, pro-
pitera hi, cum à Polonia Rege ad Magnum
Moscouiae Ducem, reuersus fuero, sic à me per-

scribentur,

scribentur, ut simul, quid ijs refutandis responderi possit, Deo aspirante, adjiciam.

DIFFICULTAS, SPES, Ratio Catholicæ religionis in Moscouiam promouendæ.

Vm ex ijs, quæ dicta sunt, per difficile videatur fore negotium insinuandæ in Moscouiam Catholicæ fidei; tūm eò difficilius videri posset, si cetera, quæ dicenda sunt, breui attigero. Primum enim cùm maxima populi pars ignoret, quid schisma sit; religio-
nis autem ritus & dogmata, quæ credunt, nunquam habuerint, quia à recta fide aliena esse illis ostenderet: si quis Catholicus Sacerdos ad eos accesserit, vereri fortasse poterit (cùm ad-
huc Euangeliō & veritati prædicandæ non om-
nino pateat ostium) an illis inycere de ipsorum schismate scrupulum debeat, ceteroquin ru-
dioribus, in sua simplicitate forsitan saluandis.

Cum autem grauissime plecteretur, qui de-

Ruthenis

Antonij Posseuini Liber.

Ruthenis ritibus, aut dogmatibus quidquam obloqui auderet; concionandi autem facultas omnis tollatur, qua ferè vnicā via inferendæ Evangelij luci, uti solita est Diuina sapientia; nec verò (sicut dictum est) magna pars hominum accedat ad templa: res plena periculi videtur, si quis eiusmodi aliquid tetet, cùm præsertim, nisi hoc ex voto succederet, maiores posset parere difficultates.

Accedit, quod Aulici cum Principe (in quibus rei totius summa posita est) cùm de Catholicis, atq[ue] adeò de Romanis multa ex mercatoribus, qui pene omnes hæretici sunt, audiuerint, & continenter audiant, ea peruerunt in peiorē partem; numerum prope innumerablem Catholicorum, & plurima pietatis opera, consensumq[ue] in fide vnamimem, ac Diuini cultus maiestatem, que apud nos est, nunquā audientes. Cùm verò Antistites, ac Sacerdotes nostros cū suis Episcopis, ac Monachis conferwit, hos esse sanctiores, ac proinde syncrōrem cultum, verioremq[ue] religionem habere sese putant; quod ab hæreticis miras (ut hi solent) blasphemias audiant.

Natura verò Schismatis cùm ea sit, ut pieta-

tis spe-

tis speciem, remq; ipsam magna ex parte retinens, his contenta sit (quo suco etiam nostro tempore hæretici populos deceperunt) caput autem ministeriale non habeat, & proinde neque primarium habeat, vnde spiritualis vitæ sensum, & motum accipiat: vix rationis ullius vim intrinsecus admittit; et si quid, veritate cogente, admittit, hoc vix retinet diu. Itaq; operam & oleum inter hos, qui ex Scytis, Tartariq; permisi sunt, viderentur ij perdere, qui alibi futuri essent utiliores. Nam & quam peruvicaces fuerint D. Augustini tempore Donatistæ, cum pleraq; omnia retinerent, ab ipso tamen Christi Vicario tantummodo (si tantummodo dicendum sit id, quod est maximum) sciundti, Ecclesiæ notum est. At qui etiam Græci ipsi, vnde hi schisma cibiberunt, cum summam charitatem sumptus, & veritatem Sædis Apostolicæ experti, se quaterdecies publica confessione nobis adiunxerint, ac tamen semper ab ea recesserint, ostendunt, quid de pullo mali oui sperandum sit.

Sed & Magnus Moscouicæ Dux, cum à suis Legatis, qui de pace venerant Vilnam, cognouisset, me ad Poloniæ Regem à V. B. veni-

se scri-

Antonij Possevini Liber.

Se, scripserat per Christopherum Dzerzecium ipsi Regi, Moscos à Synodi Florentini tempore cum Ecclesia Catholica fuisse eadem in religione coniunctos; sequebantur, ut Catholicci in Moscowia suis ritibus vterentur. Veruntamen se nihil minus hactenus cogitasse plenè indicauit. Quin vero, cum Liuonie magna parte subacta, Catholicos inde ad unum eiceperit, cultumque Ruthenicum armis passim inuixerit, ac diligentissime statuerit (Autem qui id ipsum Novogardiæ fecerat, patremque secutus) cumque mihi longa cum eius Consiliarijs colloquia habenti, de prompta fuissent ex penitioribus Archiujs scripta, & formulae, quas ad res suas, aduersus Poloniæ Regem tuendas, Pontifici Maximo cupiebat esse cognitas: satis certo collegi, quidquid de amicitia continuanda cum Pontificibus Maximis, ac Caesaribus, aut alijs Principibus, à tempore Leonis X. ac Clementis Septimi, eius Pater Basilius, vel hic ipse modo cum V. B. tentauit, id ad suæditionis, ac schismatis terminos propagardos, armagque ad hanc rem sibi comparanda spectasse. Non secùs ac superioribus annis Turca fecerat, qui quorundam malis artibus aut que-

sitam,

sitam, aut oblatam Christianorum amiciliam,
in Europæ viscera perusit.

Nam quod ad Regios, et adeò Cæsareos circulos attinet, nihil ille aliunde petit, qui sibi illos vendicauit: eminentes vero Principes quosdam eo adduxit, ut se fratrem Cæsarum, Czar vero, id est, aut Regem, aut Imperatorem Casani. Et Astracani in litteris vocet. Quibus nominibus cum à V. B. non appelletur in litteris, non adeò contentus est; quin vero ægretulit, quod in ijs alia saltē inscriptio non esset, adnumeratis aliquibus Prouincijs, quibus praest. Sed hæc forsitan V. B. perpendet, si quando vestitatem prouinciarum istius Principis, speq; illum ad meliora alliciendi, aliquid addendum sit, ac calamus quassatus non conteratur. Et tamen sic ei scribatur, ut Dominus non totius Russiæ, sed Russiæ tantum, neq; Liuonie hæres, aut simile aliquid, in alium præiudicium, appelletur.

Præterea non minima difficultas est, quæ Moscos in Schismate detinet, quod (licet res planè fabulosa sit) corpora quorundam, qui Schismatici fuerunt, integra sese habere gloriantur, per quos miracula frequenter edi, cœ-

cis visum restitui, ægrotos sanari constanter affirmant. Ut plurimi periculi res esse videatur, si quis illorum corporum eleuet præceptam animis sanctitatem, aut quasi dubius quærat, num iij verè sancti, martyresque fuerint. Inter alios autem numerantur Cleba, & Boris, Petrus Metropolita, Alexius, quorum corpora extare aiunt Moscouie, Sergius item quidam Monachus ante vndeviginti annos mortuus, qui in Monasterio Trinitatis afferuantur, procul ab ea ciuitate milliaribus Italici sexaginta. Quo in Monasterio ducenti circiter Monachi esse feruntur, uniuersæ Moscouie primario, ac satis opulento. Eò vero ad diem ipsius Sergij anniuersarium celebrandum etiam Princeps ex arce Staricie, triduo post discessum nostrum (cùm decimo octauo Kal. Octobris versus Plescouiam in viam nos dedissemus) excurrit, inde in Slobodam Alexandri oppidum, mox ad suam Regiam profecturus.

At & illud magni momenti esse videtur, quod difficilime Ruthenicum Sacrum deservent, & cum Latino permutarent, vel ipsi adeo Græco vii nos permitterent. Quod qui-

dem si

dem si ad tempus eis concederetur , iam sedulò
eßet examinandum , num quæ ex Diuino Ve-
ttere codice , atq; ex Euangelijs recitantur , re-
Etè sint versa : quæ res nunquam fortassis , ne
à Græcis quidem , facta est , nec verò fieri fa-
cile potest ; cùm qui Moscouiticam linguam ,
proprietates q̄ harum phrasum vna cum Græ-
ca , seu Latina lingua intelligat , & solida si-
mul in Theologia iecerit aliqua fundamenta , ne-
minem hactenus cognouerim.

Ac quidem Episcopos Ruthenorum , qui
Polonie Regi subditi sunt , audio interdum
Græcè facere Sacrum , quam tamen linguam
vix eorum ullus nouit . Quamobrem nego ab
ijs , si quis ad Ecclesiam Catholicam accederet ,
id sperari posset , cùm etiam si utramq; linguam
callerent , Theologiae prorsus sint ignorantissi-
mi . Vni verò , aut duabus eiusmodi tantam
rem committere , iudicium esto V. B. an expe-
diret .

Spes, & Exempla.

VErūm enim uero nos animat ad meliora
speranda is , apud quem non est impossibi-

in CHRISTO, non omnia facta sunt.

Iam verò, quoniam Mosci ex Scythis, & Tartari permisi sunt, hoc nequaquam fido Christi operario facescere negocium debet. Nā etiam his Dominus opus habet, quos ad imaginem & similitudinem suam creatos, vult saluos fieri. Ut autem Apostolis, sic Apostolicæ Sedi dictum est, ut doceat omnes gentes. Quæ Sedes mirificè iuuatur à DEO, cùm hoc, quod Apostolico nomine designatur, id præstat; nempe cùm ad reuocandas animas ex errorum barathro mittit operarios, qui pro Christo, non pro se, aut pro negotijs tantum humani Legatione fungantur. Quanquam ut ad hos redeam, si nonnulla, quæ sunt in hac gente, cum nostris, iam in Ecclesia Catholica antiquissimè excultis, conferantur (quæ quidem ad simplicitatem, ad abstinentiam, ad obedientiam, ad blasphemie ignorationem, aut declinationē spectant) est quod non minimam spem faciat, fore ut pietatis & Catholicæ religionis tenaciores euadant. Sed & cœlestis gratiæ virtus, tandem naturæ depravatæ immaniores quoque attemperat mores: nec porrò CHRISTVS, benè valentibus, sed malè habentibus, venit, ut mederetur.

Antonij Posseuini Liber.

meum responsum mihi hac de re daturum dixit, quod ut tunc certò faceret, ipsum rogaue-ram; Et quidem aliqua dixisse eum ferunt, unde se templum concessurum, atq; adeò, si pax sequeretur, ædificaturum nostris intellectimus: sed scirione, an ista belli vexatione impulsus, cùm egere Pontificis Maximi opera videatur, hæc dixerit, tempus declarabit. Quamuis ut nihil aliud esset, quam id, quod de Catholicis Mercatoribus, & Sacerdotibus modò conces- sit: quod q; de pace cum duobus Poloniæ, & Sueciæ Regibus incepturn est agi: quod item de Christianorum aliquot Principum arctiore vinculo iam ordiri velle DEV S ostendit (si serio publicū bonum ij plus q; priuatas res spe- ctent) hæc non usquequaq; contemnenda esse videantur, ijs præsertim, qui sciunt ædifica non extrui vnico momento integra, nec in fidei negocio solere DEV M, sine summis laboribus, atq; perseverentia eorum, ad quos pertinet de ouibus, vim suam exerere. Sic autem iam in-choata re, non una ansa præberi poterit de religione agendi, variaq; serendi cum Consiliariis, & Aulicis de pietate colloquia: alij verò vel voce, vel exemplo saltem doceri poterunt,

ac alumni interim institui; gentis lingua addisci; libelli eo Idiomate & charactere conscribi, atq; in lucem edi, præsertim si Polociae, ac Derpati (si Liuonia restituetur à Mosco) nostri esse poterunt, qui tuto in loco Moscos eadem opera possint excolere. Quæ omnia sanè aliquam, ac sine multo strepitu, viam ad rem DEI bene gerendam solent complanare.

Quod verò ad Schismatis naturam, Græcorumq; ingenium pertinet, cùm Rutheni, seu Mosci eorundem vestigijs insistant; Græci autem adeò frequenter ad uomitum redierint, au sim dicere, si cùm primum absoluta fuit Synodus Florentina, libelli ea de re ad populi caput, & communem linguam per Orientem iterum atq; iterum sparsi, Scholæq; alumno rum Græcorum institutæ fuissent, qui veritatem illam illico, dum pleriq; adhuc ex Synodo illa recentes in Græciā transmiserant, hau sissent, non satis fuisset unus Ephesus Marcus tām solido ac Diuino operi subuertendo. Et verò tum, si Ruthenis quoq; conuertendis eadē ratio fuisset adhibita, segetem fœcundam haberet Ecclesia; quæ, ut ita dicam, non potest consolari, quia non est. Sed & præter Euge-

Antonij Posseuini Liber.

bile omne verbum ; quiq; ut querentibus serio
DEI regnum multa solet adiucere, ita hoc potis-
simū seculo in remotissimis Indijs , ad Or-
tum, Occafum , atq; Meridiem, deletis Idolis,
trophæum crucis passim excitauit, eademq; La-
tina lingua Sacrum dici in diuersissimis natio-
nibus exiguo annorum spacio fecit. Cumq;
quarta hæc mundi pars, quæ vergit ad Septen-
trionem, atq; ad Orientem, restet, in qua neces-
se sit Euangelium rectè annunciarī, magnum
in ea ostiū aperiri posse Orthodoxæ fidei Di-
uina prouidentia ostendit : si præsertim ijs ra-
tionibus, longaminiq; (ut ita dicam) diligen-
tia, quibus tot alia Regna fuere Christi iugo su-
biecta , negocium hoc promoueatur. Nam &
aliquid est, nec sine Diuino numine factum,
quod nunc aditus in Moscouiam patuerit, V.
B. clauum Ecclesiæ regente, quum nempe ope-
rarij coguntur, & ad excolendas vineas insti-
tui curantur : quodq; D E V S id effici volue-
rit post Synodum Trydentinam, quæ afflata
diuinitus, istud Seminiorum unicum esse re-
medium, ad propagandum Euangelium osten-
dit : Rege item Poloniae Stephano , qui armis
in Moscouiam ostium Catholicis patefecit, ac

cum

cum sapienter intellectisset profectionem hanc
nec suæ dignitati, neq; Republicæ incommo-
daturam, in gratiam V. B. (summo licet in
belli feroore) concessit, ut in Moscouiam tu-
tò procederem; quod quidem ne in pace quidem
alijs permisum est semper. Accedit ipsius
magni Ducis erga nos perhonorifica exceptio,
qui nec omnia nobis negauit, & vexatione bel-
li dante intellectum, fortasse mitior ad reliqua
fiet, quam de eius ingenio fama percreuerat.
Vix verò credibile est, ut minimus omnium ho-
minum, qualis ego sum, eam liberè loquendi,
& interiora penè omnia, ac satis quidem citò
sciendi occasionem nancisci alio tempore po-
tuisse, nisi Diuina prouidentia, aliquam hu-
ijs inchoandi negotij horam venisse, & ipsi
demum negocio se adesse indicasset. Quin ve-
rò, cum oblata peropportuna occasione Ma-
gno Duci significasset; videre: num iustè à
D E O tanti belli moles eius humeris incumbe-
ret, quod Christi Vicario de negocio religionis
nihil responderet (necebat enim moras, &
dissimulabat hoc totum) se quidem eo verbo
vehementer affici ostendit. Quamobrem mi-
tiora cogitare incepit, seq; in redditum saltem

rientis extrui possit, quæ peregrinatur à Domino. Cum item, quod tempus Theologico, ac prius Philosophico curriculo absoluendo, aut etiam linguis aliquibus, quæ vix unquam ad usum adhibentur impeditur, ei si biennium ad utiliores has linguas perdiscendas adiecerint, quibus viui hominum libri ac corda perlegi possunt, nunquam futurum sit, ut eos poeniteat. Sed & hoc ipso in Moscouiae solo id efficere, ubi doctrina, probibate, sanctissimis Sacrificijs, vel hereticorum calumnia, vel malæ de Catholicis conceptæ opiniones tollantur, acutum ijs addere poterit calcar, quorum vocatio-
nis finis est salus animarum; quiq; nōrunt bea-
æ memoriæ Franciscum Xauerium de Socie-
tate nostra cupuisse corpus ipsum tanquam
mancipium Ethnico alicui Indico vendere, vt
ea ratione (cum alia non liceret externis) inter
Sinas inuestitus, lucem Euangelij inferret:
quam etiam ex vinculis Paulus Apostolus Ro-
mae intulit; & ex compedibus, & Cryptis
Pontifices Maximi non solum in Urbem, ve-
rum etiam in totum orbem prioribus illis seculis
inuexerunt.

Quod autem Magnus hic Moscouiae Dux

facerent , nec si terrestre iter per Poloniā in-
stituerent , id multum pecuniae exauriret :
cūm etiā acceptis à Poloniæ Rege literis , quas
(si pax inter istos Principes coibit) difficile
non erit aſsequi , vix quidquam periculi , in-
commodiūe futurum sit ex via . Q uin verò , si
ipſi ſericum , & alia illa , quæ veſtibus orna-
diſ ex Oriente illhuc aduehuntur , aut illhīc pa-
rantur , in Moscouiam afferrent , uno curru
multum per Poloniā mercium , ſine grauibus
illis veſtigalibus , quæ in Italia penduntur , in
Moscouiam rectissima via poſſet importari .
Quod ſi oblatæ huic rei Repub . illa alias ob-
cauſas cunctaretur manum admouere , tum for-
taſſe expedire cogitaret V . B . ut quæcunq ; in
hac mea profectione aſta ſunt cum hoc Princi-
pe , Venetis , tanquam filijs , paternè ac fiden-
ter , ſiue eorum Oratori communicarentur : ut
ea ratione iam , quo referenda ſunt tam inſi-
gnis Reipublicæ ſtudia , tanto ſuo cum bono al-
tiūs perciperet , perceptum mādaret executio-
ni . Ac quidem ego optimè acceptedus ab illa Re-
pub . non diffidebam fore , quin rediens illi to-
tam hanc rem , atq ; adeò aliiquid aliud fortaſſe
persuaderem . Verūm neceſſitas ad Moscum

reuerten-

Antonij Posseuini Liber.

quam nouerint, Italicam perdiscere debeant; quam in rem temporis multum impendendum est, sicut adolescenti illi Mosco contigit, quem ante triennium cum Ruthenis nonnullis Romam rediens ex Suecia, ad V. B. adduxi.

Ac Vilna quidem Lituaniae Metropolis est, in qua Collegium, & Uniuersitas Societatis nostrae, à V. Beatitudine confirmata, bonum habet numerum Scholasticorum. Ad eam verò, cum Rutheni quoque nonnulli confluunt, hisi pauperes sunt (qui fermè plerique sunt) ea amplectuntur studia, quæ priuatæ rei procurandæ videant esse commodiora: sinditiores sunt, hi aliud spectant, quam ut suos labores ad Diuinam rem promouendam referant. Accedit, quod cum Magnus Moscouiae Dux neminem adhuc permiserit e suis foras emigrare ad literas addiscendas, id tanto minus facturus esse creditur, si apud Lituanos audiret id esse faciendum, quibus cum aut bellum, aut animi perennis auersio est. At verò utriusque genti Ruthenicæ consulatur, si quereretur, vbinam Seminarium istud esset instituendum; primum Vilnae, aut Polocie, dicerem, pro Ruthenis Poloniae Regni, proque ijs, qui huius trien-

nij bello

nij bello in Moscouia capti, minis difficultatis asferre negocio posse. Qui vero ex Moscouia educerentur, hi vel Olomucium, vel Pragam mitterentur ad Pontificia Seminaria, in quibus ex eius linguae affinitate cum Ruthenica, facilius, quantum satis esset doctrinae, haurire. Quod si fieret, demandanda videretur omnino alicui fido, ac prudenti operario cura, ut illos, ceterosque Septentrionales Sueciae, Gothiae, ac si qui sunt alij, interdum inuiseret, perque eos et litteras, & libros quaquaversum ad suos mitti curaret; iam vero satis instrutos, ad diversa loca tanquam in vineas emitteret; alios vero eorum loco substitueret, ex toto hoc Septentrionis, & Orientali tractu. Quibus item omnibus usque ipse procuraret, quoad eius fieri posset, ut loci, vietusque ratio a Principibus, ac Regibus, atque ab Episcopis non decesset. Alioquin nec facile operarij ex Seminarijs suppeditabuntur, quorum Praefecti sanitas habent quod agant, si regulas obseruari absit, ac litteris operam dari studeant: nec ipsi metu Alumni, quibus non statim solet ardor conuentendarum animarum exciri, ijs potissimum disciplinis vacabunt, que proposito huic scopo sunt necessarie.

Intered

Antonij Posseuini Liber.

ad sui duntaxat commodum, Schismaqz propagandum, amicitiam cum Pontifice Maximo, ceterisqz Principibus Christianis quesiuerit, & hinc quoqz mirabiles esse Diuinæ prouidentiae vias cernimus, qui comprehendit astutos in astutia sua, sinitqz, ut non quod spirituale, sed quod animale est, præcedat, ne glorietur omnis caro. Dicet autem, ut spero, aliquando Ecclesiam: Quoniam magna est misericordia Domini, qui Spiritu illo suo unico, atque multiplici de lapidibus potest excitare filios Abrahæ. Quod si nullo alio stimulo urgenteremur, quam ut, quod Princeps hic in Schismate, nos idem in Catholica fide promouenda faceremus, id iudicio DEI declinando permulcere prodeisset, ne in eo surgens ille nos condenseret; cum præterea hoc Christiani pectoris pietatem saperet; ac verò eßet in odorem suavitatis holocaustum Domino acceptissimū.

R A T I O N E S P R O M O-
uendæ in Moscouiam Catho-
cæ Religionis.

In primis

N primis ergo Seminarium
instituendum videtur, quod
paternam V. Beatitudinis
erga Ruthenos quoq; curam,
Orbi terrarum ostendat: o-
perarios autem (sine qui-
bus nihil unquam solet huiusmodi DEV S effi-
cere) suppeditet huic sanctissimo ædificio ex-
citando. Cum verò hoc, si Romæ instituere-
tur, splendorem quidem Apostolicæ Sedis,
bonumq; apud ceteras omnes, ac præcipue a-
pud hanc gentem nomen conciliaret; ac quod
cum Collegio Græco isthuc sit, id etiam foris
Ruthenis magna ex parte prodeßet: cogitan-
da tamen videntur viatica, itineris longitudo,
fastus, quem vel oculis ipsi s haurire solent in
vrbe harum homines regionum Septentrionali-
um, putantes id sibi deberi, quod ex charita-
te fit: Qui tamen, si quasi in probatione, tan-
quam pauperes, aliquamdiù solidam humani-
tatem imbiberint, selectiores aliqui, & pau-
ci postea Romam mitti possèt: eo magis, quod
irritus esset labor ac sumptus, eos isthuc mit-
tere, qui antè quam Latinam, aut Græcam lin-

guam

in primis ad eorum salutem procurandam ipse
DEVS exoptat.

Sed & cùm Moscouia, quod ad religionem
pertinet, pendere quadantenus solita esset
ex Russia, quæ Poloniæ Regi subiecta est
(nam & nō ita pridem Moscouie Episcopi, à
Rutheni ritus Metropolita Chiouïe, quæ in
Russia Regis est, confirmabantur) maximi
autem ponderis futurum sit ad Moscouiam
conuertendam, si Episcopi, siue Vladicæ Re-
giæ Russiæ sese ad Catholicam Ecclesiam ag-
gregarent: propterea huc serio incumbendum
videretur, si amantia Brevia V. B. scriberet
ijsdem Vladicis, qui octo sunt (adnumerato e-
orum Metropolita, Vilnæ commorante) ad
quos per unum Theologum afferrentur, non
expresso alicuius nomine, ut is, qui tum recti-
us & commodiūs hoc præstare posset, ad hoc
negocium proficisceretur: eos autem V. B. ad
veritatem agnoscendam inuitaret, eaꝝ omnia
ab Apostolica Sede expectanda doceret, quæ
à Patre, ac Pastore Uniuersalis Ecclesiæ, tan-
quam erga filios conferri possent. Tum enim
alterutrum sequeretur, vt hi rationibus audi-
& pijs ad eam rem libris acceptis, quos

Antonij Possevini Liber.

Vilnæ edi Ruthenicè curabo , melius sapere inciperent ; aut certe , dum & in hoc pastoralis ista V. B. virga inuigilaret , coram D E O iustificaretur ; atq; eodem itinere Reguli quidam Rutheni (quorum iam aliqui ad Catholica-
m fidem conuersi sunt) pietatem istius Sanctæ Sedis obuijs vlnis exciperent . Nam & cùm per Russiam Regiam in Moscouiam ve-
niremus , nobiles aliqui qui schisma suum de-
seruerunt , nobis fidenter dixerunt , si ea , quæ
à nostris audierunt , apud illos vñquam dice-
rentur , maximum momentum ad eorum con-
uersionem allatura . Habent autem ij Duces ,
qualis est Ostrogiæ , & Slucensis , Typogra-
phias , & Scholas , quibus Schisma fouetur ,
cùm etiam Leopoli , præter Archiepiscopum
Catholicum , et Vladicam Ruthenum , sit Ar-
menus Episcopus , cùm suis Armenis , quibus
quidquid Catholicæ fidei accederet , id in Ar-
meniam vñq; , D E O iuuante , peruaderet .

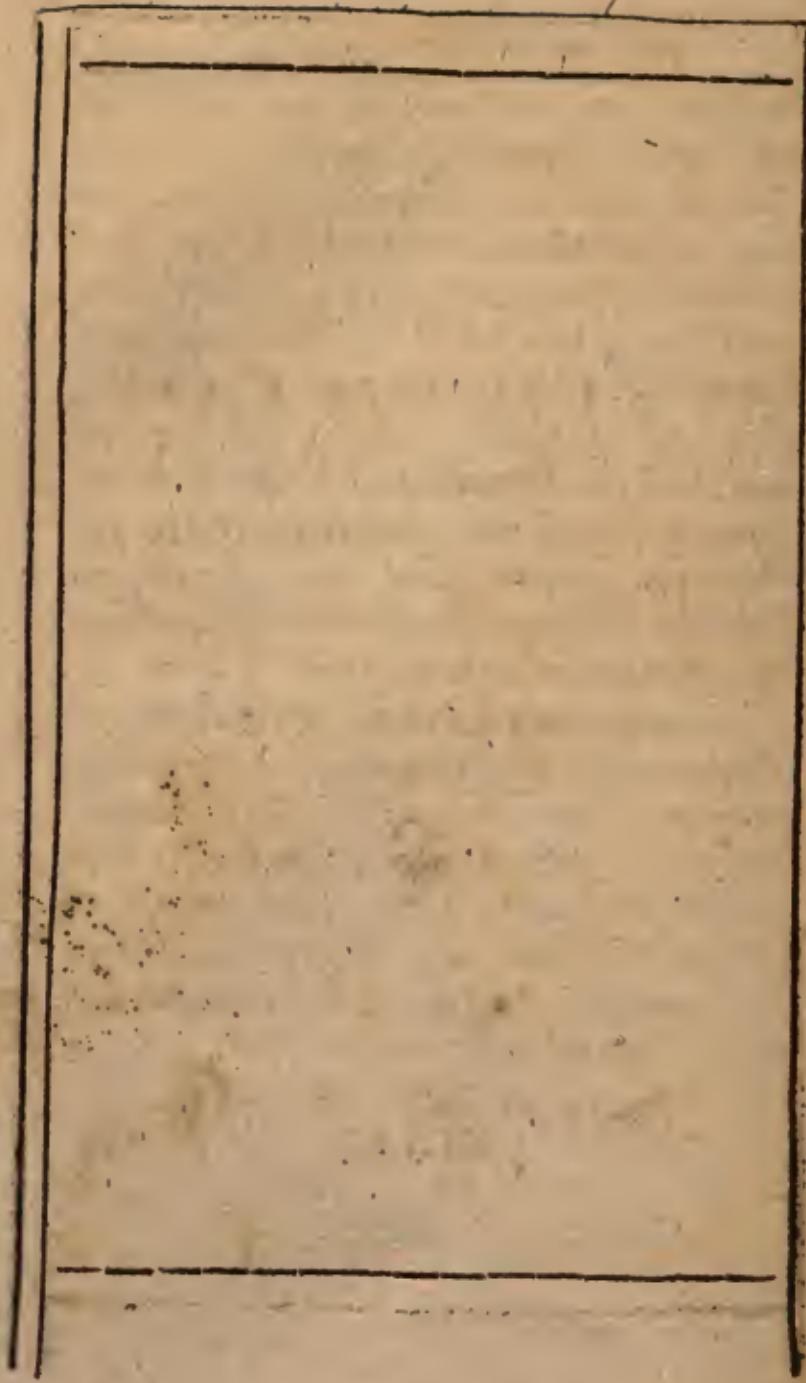
Quibus autem modis nostri , alijs Sacer-
dotes in Moscouia versari debeant , tum ieiu-
niorum , que plura Mosci habent , tum quo-
rundam festorum dierum tempore , quos in
honorem eorum celebrant , quos habent pro-

Sanctis

Sanctis (cum Schismatici fuerint, ut dictum est) cumq; præsertim ijsdem diebus abstineant, atq; aliquando ieiunent: quid item agendum sit ante illorum imagines, alioquin pias, cùm ipsi nostras non venerentur: quiue honor ab eo, qui ab ipsa sancta Sede mitteretur, exhibendus sit Metropolitæ, aut ipsorum Vladicis: quidq; agendum cum ijs, qui simpliciores sunt, ne scrupulo de Schismate injecta, fortassis postea non saluarentur: V. B. pro charitate, qua suos filios, atq; operarios prosequitur, desplicere, ac quam primùm iubere, ut respondeatur, contenta erit.

Ex pagno Bor ad Schocolnam fluuium, in Ditione magni Moscouiae Ducis, dum equitum aliquas turmas à Poloniæ Rege expectamus, qui nos in castra deducant; Die Sancto Michaeli Archangelo sacra, Anno 1581. Distat autem hic pagus Noungardia Magna quinquaginta, Plescova verò centum milliaribus Italiciis.

FINIS.

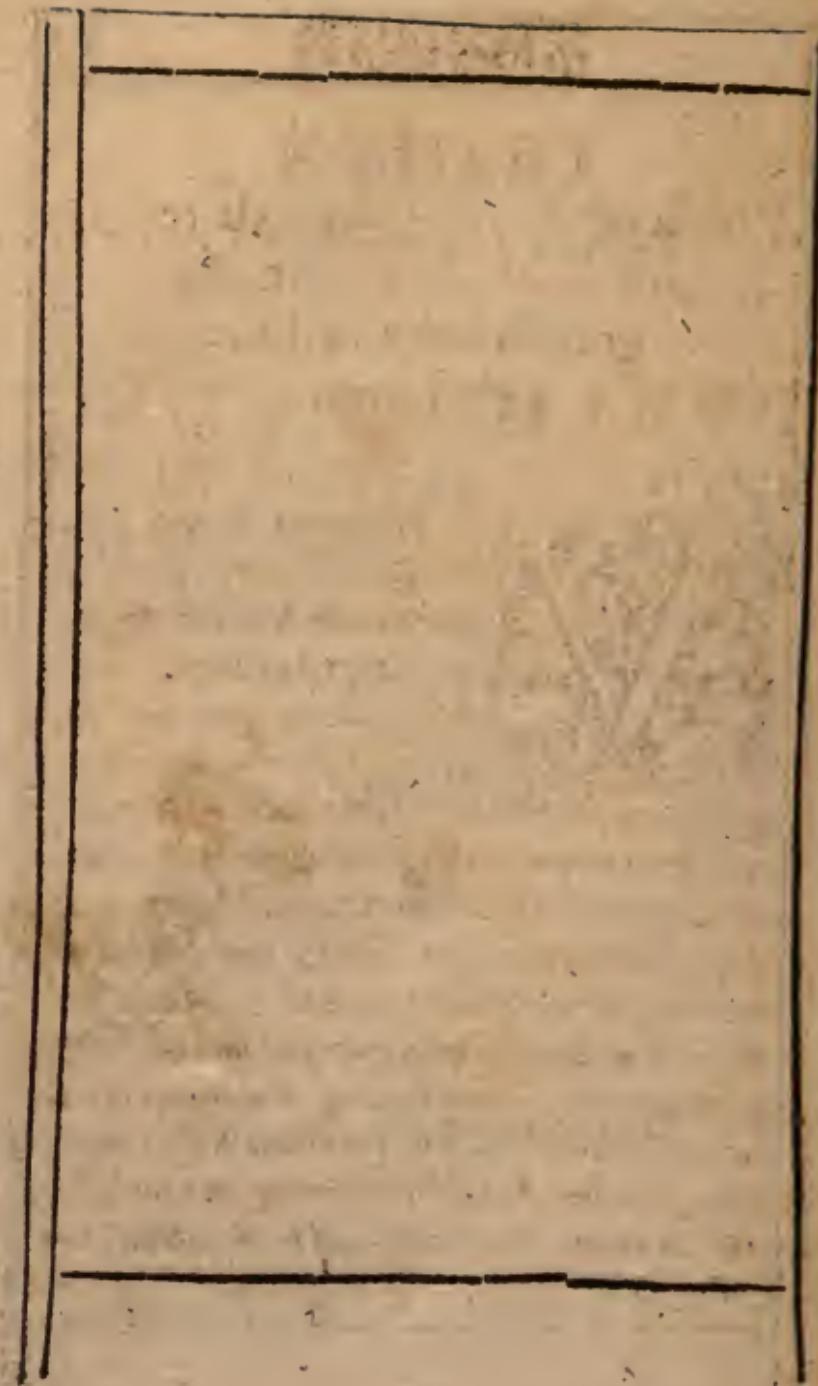

ANTONII
Pofseuini Societatis I E S V.

PRIMVM
PVBLICVM COL-
LOQVIVM, DE RELI-
gione Catholica, habitum die 21.
Februarij 1582. cum Io-
anne Basilij, Magno Mo-
scouiae Duce, in e-
ius Regia.

SENATORIBVS
Eius, ac centum alijs Proceribus
praesentibus.

J.

PRIMVM

Publicum Colloquium, de religione Catholica, cum Magno Moscouiae Duce habitum.

Bi Senatores Magni Ducis Antonio, varijs de rebus quas ei ante triduum proposuerat, responderunt; ad didere, Principem haud solitum esse priuatim agere quidquam de magnis rebus, quanta isthac erat (erat autem de religione) quam ipse Antonius, Pontifice Max. mandante, Staricie quidem superiore astate, sed et tum Moscuam veniens, Principem regauerat. Adiecerat Principem reveri, nequa ex colloquio de religione contentio, inter se, atque Antonium oriretur, qua vel ipsum cum Stephano Rege complicitae pacis beneficium minueretur, aut molestiam Antonio faceſſeret. At Antonius cum

Primum Colloquium,

dixisset, sperare se, nullam contentione cùm tanto Principe se causam præbiturum; idque totum, quod proposuerat, spectare ad arctiōnem Christianorum Principum cum Principe coniunctionem; nec verò se ab eodem colloquio cogitasse secernere Senatores, si ita Princeps expedire iudicasset. Re Principi à Senatoribus relata, accersitus est eum ad locum, in quo Princeps cum Senatoribus suis, centumque alijs Proceribus, & primarijs aulicis confederat.

Tum orsus Princeps, & iisdem verbis pronunciatis, que Antonio paullò anteā retulerant Senatores, Vides, inquit; mihi quinquagesimum iam annum agenti, non adeo diuturnum vitæ spacium superfuturum: ea porrò in religione me educatum, quæ vera Christiana, quæ qui mihi mutanda non sit: Instare autem iudicij diem, in quo DEV S iudicaturus sit, nostrane, an Latina fides veritate nütatur. Negatamen, ait, improbo, quod à Gregorio xiiij. Prot. Maximo missus, officio isto fidei Romanæ tundere fungaris: quamobrem ea dicere potes, quæ libet.

Tam Antonius, Serenissime Princeps, inquit, singularium beneficiorum, quæ erga me contulisti,

contulisti, præcipuum hoc est, quo mihi concedis, ut de summa re colloquar hodie tecum. Scito autem, Pontificem Maximum, nequaquam tibi esse auctorem, antiquissimam ut Græcam religionem mutes, qualem Patres, ac legitimæ Synodi docuerunt. Quin verò hortatur, ipsam ut quænam fuerit nōris, & amplectaris, atq; adeò, quidquid ex ea in tuis ditionibus integrum est, retineas. Quod si feceris, iam non erit Occidentalis, & Orientalis Ecclesia, sed unum omnes erimus in Christo: nec tua templa, nec sacra, nec Sacerdotes declinabimus, à quibus recta fide, & rite mysteria Diuina administrabuntur.

Ceterū, quod nunc id eius Sanctitas tibi proponat, ne mirere: nam & urgetur à Christo, à quo sibi demandata est pascendi Christianam Ecclesiam cura, ac tuæ in primis literæ eum permouerunt, de foedere inter Principes Christianos per eius Sanctitatem procurando. Quæ item à te ad Stephanum Regem scriptæ sunt de fidei unitate, quam Constantinus Imperator, vñā cum Oriente, in Synodo Florentina agnouit, ac cui Moscouiae Metropolita Isidorus, (sicut tu ipse scribebas)

K 5 interfuit.

Primum Colloquium.

interfuit. Adieciſti, Catholicos, ac Romanæ fidei homines libere in sua fide in Moscouia versari, ac viuere. Quæ cùm tu nemine cogente ſcribebas, non potest Pontifex Max. non cogitare, quin è candido pectore, quantum te iſtiusmodi tantum Principem decuit, profeſta fuerint; ac verò te ad testimonium veritati perhibendum fuiffe impulſum ab eo, in cuius manu corda ſunt Regum. Et ſine cuius nutu ne folium quidem arboris mouetur.

Iam cùm aduersus perfidos, & paganos nullum fortius præſidium comparari, vel arctiori vinculo conſtrigi Christiani Principes queant, quam fide ea, quæ eſſe niſi una non potest, hinc foederis fundamenta jacienda ſunt; ſine quo reliqua humana tractatio, quaecunq; eſſet, aut extrui non poſſet, aut extraheta facili momento concideret. Itaq; alterum è duobus cogita, aut apud omnes Christianos Principes, apudq; ipsum Orientem, cùm ad Synodum Florentinam conuenit, fuiffe veram Christianam fidem: aut tuam, niſi eadem ſit, ab illa ſic diſcrepare, neceſſe ut ſit, ut altera utrius partis fides errore non vacet; quo certè errore pernicioſior nullus eſt. Quod ſi is, de

qua

quo tute scripsisti , tantus Imperator Io. Emmanuelis , & quidem , ut iterum dicam , una cum tuo Metropolita reliqui Orientales , non temerè fuerunt permoti , cur in sola Ecclesia Romana veram esse fidem . & eam ipsam , quā vniuersa Græcia , & Asia integrum antiquissimè seruabat , agnoscerent : ecquid tibi reliquum est . vt agas , nisi vt vel eandem semitam teras ; vel si dubitas , quin eadem , quæ cœta sunt in Concilio Florentino , tibi proponantur , accerse Interpretes Græcos , atq; ex ipso Byzantio libros ipsos Patrum Græcorum pete ; nisi vel nostris Græcis , et ab ipsiusmet penè auctoribus propria manu conscriptis , vel mihi ex ijsdem eandem tibi ostēsuro fidem adhibes . At verò si ex eadem Synodo Florentina , quā tibi Græcè editam à Pontifice Max. attuli , præcipua quædam Patrum loca exponi volueris , id libentissimè faciam ; eo apud DEV M lucro , vt serior sperare quoque possis , fore ut certioribus , quam hactenus factum est , insinuibus , ac titulis , Orientis Imperator non ita multò post appelleris , si in Orientem Orthodoxam , & Catholicam fidem promoueris ; ad quam rem non deerunt Principes Christiani ,

qui alij

Primum Colloquium,

qui alijs ex partibus tibi opem sedulò ferant.

Ad ea Princeps respondit, Se Pontifici Maximo non scripsisse de fide, de qua nec modo loqui cogitaret, tum ne quid sibi excideret, quod ægrè deinde latus esset Antonius; tum quia sui muneris esset, temporalia, non Spiritualia administrare; nec ad eam rem qui dem se à suo Metropolita benedictionem accepisse. Ceterum se non in Græcos, sed in Christum credere. Ad Imperium Orientis quod attineret, Domini esse terram, quam pro sua voluntate, quibus illi placeret, esset datus. De Florentina Synodo, degl' Moscouiae Metropolita Isidoro, nihil omnino locutus; etiam tacuit ad ea, quæ ad religionis vinculum pertinebant, qui uno aduersus hostes CHRISTI nominis, essent Christiani Principes obstringendi. Pollicitus autem iterum, se præstiturum id, quod eadem die per Senatores Antonio promiserat, ut Catholicæ Sacerdotes à mercatoribus cum Legatis liberè possent in Moscouiam adduci, in eaq; commorari, & Catholicis Sacramenta ministrare: negauit tamen se concessurum, ut publicos conuentus, aut Ecclesias, ad quas Rutheni accederent, haberent publicas: porro ea

de re

de re fidem, magno suo signo obsignatam, se
Antonio, priusquam discederet, traditum,
quod quidem antea is Stariciæ impetrare nequi-
uerat.

Tum Antonius Principem rogauit, ut di-
gnaretur aperire, quid de toto hoc religionis ne-
gocio sentiret: neque enim quidquam à tanto
Principe sibi molestum accidere posse. Quòd
autem non in Græcos, sed in CHRISTVM
crederet, id optimum esse, ac propter eà testi-
monium Græcorum Patrum ab Antonio affer-
ri, ut ex ijs, quibus tanquam grauioribus testi-
bus fidem haberet, intelligeret ipsam verissi-
mam, & Orthodoxam fidem, qua in CHRISTVM
credimus, & tendimus, à Summis
Pontificis Romanis semper edocetam fuisse.

Nos, inquit Princeps, iam ab incunabulo Chri-
stiana Ecclesia fidem Christianam hausimus,
cùm Andreas, Petri Apostoli frater, in has
regiones venisset, ac Romanam profectus esset;
deinde Volodimero ad fidem conuerso, religio
latini propagata est. Itaque eodem tempore,
quo vos in Italia, nos in Moscouia Christiana
fidem accepimus, quam & integrum seruauimus;
cùm in Romana fide septuaginta fides

sint,

Primum Colloquium.

sint, vel te Antonio teste, qui id mihi Staricie significasti.

Antonius (qui intelligebat ea à Principe dici, quod ipsem Antonius, occasione oblatea, non semel Senatoribus, atque alijs ostenderat, mille et ducentos fermè annos Christianam fidem in Italia fuisse, antequam Moscovia CHRISTO nomen dedisset) de Sancto Andrea pauca locutus, ne quid grauius in Principem, quasi haud vera dicentem pronunciat, adiecit: Inconcessa, & eadem fides semper Romæ stetit, quam Petrus, & Paulus initio prædicarunt: pro ea sanguinem sudere penè trecentos toros annos, qui Petro successere Pontifices: inde reliqui, pacatoria licet tempora habuerint, eandem tamen varijs in fluctibus sine naufragio illæsam seruârunt. Septuaginta, de quibus dicitur, Romæ fides non sunt, sed una est, quæ septuaginta, atque adeò plures ex Luthero enatas hæreses (quas isthic permittis in paucis quibusdam Liuonum reliquijs, de quibus tibi Staricie scripsoram) anathemate ferit, atque intrepida fronte persecuitur; sicut & cum Orientis, atque Africæ hæresibus semper fecit.

Quod

Quod dicas, Antoni, inquit Princeps, Pontifices Max. Sanguinem profide CHRISTI fudisse, id bene habet. Dixit enim Saluator; Nolite timere eos, qui interficiunt corpus, animam autem non possunt interficere.

Et propterea, respondit Antonius, nos & in Moscouiam fidenter in DEI nomine venimus, & ad Indias, atque ad reliquum Orbem terrarum Pontifex Max. alios mittit, qui omnia pro CHRISTI nomine subeant; ut eius veritas innotescat, & crucis trophyum quam latissime excitetur.

At Princeps ista declinans, Scriptum est, inquit, Euntes ite, docete omnes gentes, predicate Euangelium omni creaturæ, baptisantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Omnes id Apostoli cum fecerint, nec aliis alio maior fuerit; ab ijs profecti sunt Episcopi, Archiepiscopi, Metropolitæ, atque alij plures, ex quibus et nostri sunt in ditionibus nostris.

Quoniam, Antonius ait, quod ex Euangeliu citasti, Verbum DEI est, propterea id indubitanter credimus; atque eidem ipsi CHRISTO, qui reliquos Apostolos pari auctoritate,

Primum Colloquium,

tate, sed tanquam delegata potestate, misit in mundum (quia sic fidei ubique promulgandae necessitas exigebat) credendum est, qui soli Petro, quod alijs Apostolis nunquam fecit, regni Coelorum claves, fratrum confirmationem, ouium pascendarum curam demandauit. Quod si profecti a ceteris Apostolis Episcopi, potestatem suam retinent: quanto magis retineat Petri Sedes, aduersus quam (quod alijs Apostolorum Sedibus dictum non est, ac propteret in multis provincijs eorum successio, & religio, aut variata est, aut interijt) nec inferi portas praeualituras, & eam ad consummati^monem usque secundum duraturam, irrevocabili promissio testatus est is, qui veritas est, ac non mentitur DEVS?

Tum Princeps: Nos Petrum, pluresque Pontifices Max. sanctos agnoscimus, Clementem, Syluestrum, Agathonem, Vigilium, Leonem, Gregorium, & alios. At verò, qui eos secuti sunt, quonam modo Petro successerunt; aut, cum improbe vixerunt, eadem cum auctoritate in Sede resident Petri?

Facile, inquit Antonius, pro tua sapientia, Princeps, intelligeres, eadem cum auctoritate,

ritate, qua Petrus, reliquos Pontifices Max. usq; ad hæc tempora Ecclesiam administrasse, si, quod verissimum est, patereris ostendi tibi; eorundem, quos probas, antiquorum Pontificum libros, Canones, Doctrinam, atque in primis Diuini verbi expositionem constanter eos esse secutos. Quod ad probitatem, aut improbitatem vitæ spectat, non agam longius, tum quoniam virtus Sacramentorum, et Ecclesiæ administratio, delata Pontificibus, non ab hominum vita, sed ab immobili instituto Christi pendet; tum quoniam non omnia vera sunt, que ij, qui abscissi à CHRISTI corpore sunt, nimio ausu (cum neq; ea viderint, de quibus affirmant, aut negant) pleraq; solent licentiū effutire, ne de sua ipsorum vita reliqui audeant proferre veriora. Obsecro autem te, Serenissime Princeps, ut pro tua benignitate mihi respondeas, num tu, qui post quingentos annos Volodimero successisti, istius imperij legitimus sis haeres, atq; successor: Cui cum Princeps annuisset, adiecit Antonius: Iam si quis de cui, vel maiorum tuorum auctoritate vellit obstrepare, si qui pro humana fragilitate, aliquid commiserunt, ecquis illum meritò redar-

Primum Colloquium,

guendum. ne dicam plectendum esse, non existimaret?

Quo Sermone cùm interius magis urgenteretur, quam antea ostenderat (cùm & ijs diebus quidam Angli hæreticissimi, & Medicus Hollandus Anabaptista, multa Principi obtrusissent, aduersus Pontificem Maximum) ferè assurgens, Scito, inquit, Pontificem Romanum non esse Pastorem. Quam iniuriam cùm eò iniquius ferret Antonius, quod in tanto Procerum confessu, aditum ea vox præcluderet ad fidem, adolescentem interpretem (certe quin fidum, & Catholicum, sed quod sibi à Principe timeret, hæsitantem) animauit ad dicendum: Cur igitur ad eum de tuis rebus misisti; quem item Pastorem Ecclesie tu, tuiq; præcessores semper appellârunt?

Tum Princeps excandescens, atq; omnino assurgens, cùm crederent omnes fore, ut pedo illo suo (quo tanq; Pontificio pastorali utitur, cuius extremæ parti cuspis ferrea infixa est) Antonium (ut & alios, atq; adeò filium ipsum, solitus fuit) percuteret, atq; interficeret; Fuere, inquit, in foro rustici, qui te docuerunt, ut mecum æquè ac cum rustico loquereris. Quæ

verba

verba cùm æquabili facie Antonius excepisset.
Scio, ait, Serenissime Princeps, me cum Prin-
cipe prudente, ac bono loqui, erga quem non
solum ipse fide, atq; obsequio, quod in pace
componenda expertus es, verùm etiam ipsem
Pontifex Max. paterno, ac singulari amore fer-
tur: qui si quid dicimus, eò id meliorem in par-
tem spero à te acceptum iri, quod & verba
CHRISTI sunt, quæ profero, & tu mihi, ut
de his rebus libere loquerer, concessisti. Sic
complanato illius animo (ut mirarentur Sena-
tores, ac reliqui Proceres) cùm iterum conse-
disset, quatuor identidem pergebat (pacatori-
bus licet verbis) obijcere, ab ijsdem hæreticis
instillata: Quòd Pontifex in sella gestaretur:
Quòd crucem in pedibus ferret: Quòd sibi ra-
deret barbam: Quòd faceret se Deum. Ad
quæ cùm Antonius obtinuisse, ut posset re-
spondere, (videbat enim astantes, rebus exte-
rioribus, falsisq; calumnijs, addita Principis
auctoritate, sic commoueri, ut quidam dice-
rent, Antonium illico esse in aquam demer-
gendum) ita locutus est: Quòd Pontifex Max.
aliquando in sella gestatur, id non ad fastum,
sed ad benedicendum frequentissimo populo,

Primum Colloquium,

solemnioribus diebus festis, in nomine non suo,
sed Sanctissimæ Trinitatis, sit. Porro una
cum alijs plerumq; familiarissime incedit; ac
sepe pedibus, religionis gratia, pia loca obit.
De cruce autem, quam gerit ad pedes, non te,
ait, lateat Princeps, quod cum populi initio
ad pedes Apostolorum prosternerent se, i-
dem successoribus S. Petri frequentissime ac-
ciderit. Qui ne sibi is honor omnino deferre-
tur, crucem apposuerunt, quam oscularies a-
gnoscerent, ac venerarentur crucis CHRISTI
mysterium; quod quidquid Pontifices haberent,
aut possent, id se CHRISTI Domini meri-
to, ac passione assecutos indicarent. At qui
(inquit Princeps) dedecus est gestare crucem
in pedibus, nam & ignominiae loco habetur a
nostris, si sub ipsum peccatus ad ventrem crux
aliqua dependeat. Videbat autem aliquibus e-
orum, qui Antonium in itinere erant comitati,
pilulam sub ipso pectora, cruces de collo
pendentes. Cum CHRIS TVS (respondit
Antonius) toto corpore crucifixus sit, & nos
toto corpore cum CHRISTO cruci confixies.
se debeamus, nihil piaculi committimus, si qua
in corporis parte ad pietatem crux geratur:

quam

quam pietatem Diuina Sapientia de corde in primis, ac conscientia pura potius, quam de externa positione dijudicat. Ac quidem de pedum osculatione (præterquam quod Pontifex Max. pauperum pedes lauat, & deosculatur) certè nemo est, qui cùm illi pedes deosculantur, Diuinum seputet honorem deferre. Ceterum id, ita prædicete per Ecclesiam DEO & aliâs, & per Esiam septingentos ante annos, quam CHRISTI Ecclesia fundaretur, necessariò futurum erat. Hæc dicit Dominus (inquit Propheta) Ecce leuabo ad gentes manum meam, ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios suos in vlnis, & filias suas super humeros portabunt, & erunt Reges nutrictij tui, & Reginæ nutrices tuæ: vultu in terram demissò adorabunt te, & puluerem pedum tuerum lingent. Nunquid igitur, Princeps, quoniā Dominus DEVS (cùm qui gentilibus Regibus honor deferebatur, eum suis detulit seruis, quos lucem, petram, fundamenta, et proprijs sibi DEO titulis decorauit) non debet in rem conferre promissum suum, vt non solùm oscularentur, sed ad maiorem Diaboli confusionem, lingerent eorum pedes, vt ait

Primum Colloquium,

Scriptura, quos **CHRISTVS** Ecclesiæ sue
pro tempore præfecit? Sed & priuatis istis
Episcopis iuri populi sese tui ad terram pro-
sternunt, & qua aqua sibi in templis abluant
manus, ea, licet fœdida, oculos, faciemqz re-
uerenter aspergunt. Tu autem sapiens es, qui
non ignoras, si quis Legatis, ac Proregibus, aut
Præfectis à populo, vel adeò à magnis Domini-
nis honor defertur, eum in te redundare: qui
cùm à **D E O** auctoritatem acceperis, an **D E O**
adimit honorem **is**, qui hunc honorem propter
DEV M tibi, tuisne tribuit?

Tum Princeps: Et nos, inquit, ut sumus
Princeps Christianus, quotiescumqz ad nos ve-
nit Metropolita noster, ei obuiam cum omnibus
nostris procedimus, manumqz illius osculamur;
at non facimus illum **DEV M**.

Ergo & tu, ait Antonius, ob istam speci-
em spiritualis auctoritatis, non subdito tuo
tum, sed **D E O** putas honorem tribuere: quāuis
multo maior ei debeatur, cui **DEV S** uniuersam
Ecclesiam tradidit administrandam, quam
qui Metropolitæ alicui deferendus sit, si ta-
men Canonice electus, riteqz confirmatus sit.
Negz verò **DEV M** ipse Pontifex Max. se

facit,

facit, qui pluribus omissis titulis, quos iuste posset adscifere, Seruum se DEI seruorum vocat. Ac cum id re ipsa omnibus cum nationibus, quae sub caelo sunt, ut tuus vidit Seuerigenus, exhibeat, tum in uniuersum orbem terrarum, ad DEI, Christi q̄ filij eius nomen praedicandum, continenter operarios mittit, quod quidem nemo unquam Patriarcharum Orientis aut fecit, aut facere potuit.

Iam quod ad barbam attinet, sane eam sibi radere non facit, quam satis prolixam habet; ac si radere iuberet, nihil proinde mali committeret, cum qui id fecere sancti, & prisci Pontifices, quorum effigies adhuc in antiquis numismatibus cernuntur, iustas & pias ob causas facere pro varia temporum ratione potuerunt. Aliud enim est, quod in Apostolicis Constitutionibus a S. Clemente Laicis prescriptum est, ne raderent barbam, nempe ut & caput sese uxorum suarum ostenderent, nec porrò illam sibi abscinderent, quemadmodum Turcae ad immundiciem, libidinemq; faciunt: aliud autem, quod Sacerdotibus licet, si qui ob mysteria corporis & sanguinis CHRISTI religiose tractanda, fugiendamq; ostentationem id faciunt.

Primum Colloquium,

Quæ cùm dixisset Antonius, ne quid offensionis in animo Principis restaret, manum ipsius petiit ut oscularetur: quam cùm ille benignè porrexisset, Non solum, inquit, manum tibi tradam, verùm etiam te amplectar. Itaq; assurgens, bis totis vlnis, magna cum astantium admiratione, amplexus Antonium, ac se excusans, quod agere de religione noluerat, ne quid sibi grauius excideret, illum amanter ab se dimisit. A prandio verò tres Proceres ad Antonium cum cibo, & potu; ac post horam alteram Sulicum cum vario potuum genere ad eundem misit. Quia iterata benevolentiae significacione, pleriq; omnes obstupescabant, cùm id cum Legatis, aut Nuncijs Summorum Principum facere extraordinariè non consueisset, ac verò prorsus actum de Antonij capite paullò antè existimassent. Ea verò, quæ secuta est, nocte, Princeps ad Antonium misit, ut quem locum sibi ex Esaia recitauerat, eum mittere scripto ad se vellet, quod postridie eius diei addita Patrum expositione fecit; atq; his quinque Gennadij Patriarchæ Constantinopolitanæ Capita, de primatu Pontificis Max. adiunxit, quæ Ruthenicè verti in itinere procu-

raveraat,

cum Mag. Moscouiae Duce. 10.

rauerat, tum eandem ob causam, tūm ut aliquando Gennadius totus Ruthenice prodiret in lucem.

ALTERVM DIE XXII.
Februario Colloquium Antonij Posleuini cum Magno
Moscouiae Duce, ac cum
Senatoribus eius.

A die frequentissimo populo, aulaq; Principis plenior, quam antea, euocatus ad Principem Antonius accessit: cum extraordinarijs illic benevolentiae argumentis, non ab omnibus in bonam partem acceptis, non nulli vererentur, quin Antonio, ac suis aliquid grauiissimum accideret; cumq; præsertim Antonio significatum fuisset, Principem ei velle publicè ostendere librum, quod tum deniq; non fecit. Itaq; Antonius socios, atq; adeò omnes de suo comitatu animauit ad bonam fidei con-

L S fessionem

Primum Colloquium,

fessiorrem re ipsa faciendam si quid ab illa gente contigisset, eosq; proinde Sacramentis expiavit, & sanctis reliquijs muniuit. Verumtamen, siue quoniam Principis animum Diuina sapientia emolliuerat, siue quod seruis DEI dignioribus eam pro C H R I S T O in Moscouia patiendi palmam tempus in aliud seruabat, factum est, ut Princeps, cum primum Antonium vidit, non solum (ut solebat) iussit eum sedere medio in procerum conseßu, scanno è regione Principis locato, & tapete instrato, verumetiam omnibus ad se accersitis Senatoribus suis, sic satiis alta voce locutus sit: Antoni, si quid tibi heri dixi de Pontifice Max. quod tibi displicuerit, rogo te, ut mihi parcas, nec velis id eius Sanctitati referre. Volumus enim cum eo (quanquam inter nos, & vos nonnulla diuersa sunt in fide) ceterisq; cum Christianis Principibus amicitiam, fraternitatem, atq; unionem habere. Itaq; hac de re tecum ad Pontificem Legatum mittemus, nostriq; Senatores reliqua nostro nomine tibi ad ea, que nouissime nobis proposuisti, respondebunt.

Antoniis gratijs Principi actis, eiusq; benignitate commendata, se non minus in reliquis

eius

eius negotijs procurandis fidelem fore dixit,
quam in pace cum Stephano Rege componenda
expertus fuisset. sic q̄cum Senatoribus ad so-
litum conclave secedens, quod matutini tempo-
ris restabat, id per aliquot horas audiendis Se-
natoribus, & cum eis agendo de rebus grauissi-
mis, impendit: quæ quidem spectabant ad res
Persicas, iterq; ad eum Regem liquidius intel-
ligendum; deinde ad Tartaros; ad Principum
Christianorum foedus; ad pacem cum Ioan-
ne III. Sueciae Rege tractandam, causasq;
vestigandas, cur Regis Sueciae Legatis quoddam
illata fuisset à Principe iniuria: in primis au-
tem ad religionem Catholicam, ac Rutheniam;
de qua Principis nomine ab Antonio petierunt,
ut scripto discrimen inter utramq; tradere vel-
let, quandoquidem in Moscouia non esset, qui
Synodum Florentinam Græcam posset inter-
pretari. Quod cùm se facturum polliceretur
Antonias, Gennadium integrum Latinum,
quem secum attulerat, deprompsit, ac Senato-
ribus ad Principem dedit, ex quo posset pri-
maria rerum capita, seu discrimina, à Latinis
Interpretib; in Ruthenicam linguam verti iu-
bere: Græcum enim eundem Gennadium an-
tè dederat.

Alterum

¶ ferreis tormentis terræ innixis, ab utraqz via parte tam in secunda, ubi hospitium erat Antonij, quam in prima Principis arce circiter mille quingenti stabant; Ciues autem, et reliqui scalas, atrium, fenestras, deambulacra (uti et nobiles, ac Proceres primum, ac secundum Principis conclave) replebant: id tamen, quod quarto Kal. Martij tentare Princeps decreuerat, fecit, ut frequentior populus in primam arcem, arcisqz plateam conuocaretur (ad quinqz enim hominum millia minimum aestimata sunt) Aedis autem D. Virginis, cuius septem pinnacula laminis aureis connecta sunt, itemqz S. Ioannis fores sic pandebantur, ut quod Antonio transeunte nunquam ante factū fuerat, induit etiā sacrū (si sacræ dicendæ sunt) vestibus Sacerdotes Coronam in medio templi facerent, ¶ preces de more Ruthenicis funderent. Manserat verò Hebdomada ea Princeps in cubiculo, ieiunijs arctioribus, ¶ orationibus plus solito vacans, quod Rutheni feria secunda (quod nos facimus quarta) suam, Græ corum more, Quadragesimam inchoant, licet à Septuagesima carnibus (non item ouis ¶ laeticinijs) ad id usqz tempus abstineant. Ergo

tanto

Primum Colloquium,

tanto apparatu evocatus Antonius, ubi Principem conspexit, sedere iussus mox ab ipso ad se proxime vocatus, cum ita loquètem audiuit.

Antoni, relatum est nobis à Senatoribus nostris, cupere te Ecclesias nostras obire: qua in re tibi gratiam nostram (ea phrasē sapē vtitur) ostendere volumus. Iussimus enim, ut te ad eas Proceres nostri ducerent, in quibus videbis, quanto cultu Sanctissimam Trinitatem adorantes, Beatissimam item Virginem, ac Sanctos veneramus, & inuocamus. Conspicies autem, qua pietate feramur erga pias imagines, cùm & Beatissimae Virginis eam, quæ à Sancto Luca depicta est, cernes. Nec tam videbis nos, aut Metropolitam nostrum in sella gestari.

Antonius, cui nec opinant̄ ea verba dicebantur, cùm etiam paucos ante dies Princeps veniam ab eo de eiusmodi verbis petiſſet, hortatus inter pretem ut altius loqueretur, ita respōdit. Quæ ad Diuinum honorem ritè, pie & fiunt, ea ea nos comprobamus, & extollimus: sed quod attinet ad meam templorum tuorum visitationem, scito me à nemine petiſſe, ut Sacro, preibusque tuorum Sacerdotum interessem: noui

enim,

enim, quæ in ijs apud vos aguntur. Quousque
verò inter nos de fidei negocio conueniat, ac tu-
us Metropolita ab eo confirmetur, qui eius Se-
dem tenet, cui Dominus dixit: Confirmā fra-
tres tuos, non possumus istis eorum actionibus
intervēsse. Ad Pontificis Max. gestationem
quod attinet, dixi tibi, id ad benedictionem
populo impertiendam fieri: quamvis ea digni-
tas tanta sit, ut ipsam CHRISTI Domini di-
gnitatem, Apostolicæ Sedis collatam, expe-
diat ita quoniam monstrari. Plus verò est, quod
populi isti deferunt honoris Episcopis tuis (si
Episcopi sunt) cum qua abluunt manus, eam
suis oculis, alijsq; corporis partibus inspèrgunt,
se se autem ijs Episcopis persæpè ad terram in-
clinant, ac terram fronte percutiunt: Quæ
verba cum Princeps excepisset: hoc aquæ my-
sterio (inquit) CHRISTI resurrectio desi-
gnatur.

Ne tibi (respondit Antonius) negotium hi-
scæ de rebus facessam, licebit Serenitati tuæ
haec perlegere, quæ tibi, mandato tuo, de di-
scrimine inter Catholicam, & Græcam fidem
conscripti: ex ijs enim etiam intelliges, quæ
de multis huiusmodi rebus, si velles, possent
responderi.

sam in plateam descenderant, ad Antonium satis ab æde illa iam remotum accedunt; sciscitati, causam Principi referunt, quem Sacerdotes quidam, prælata Beatissimæ Virginis imagine, præcedebant.

Tum Princeps media in platea cum omnibus aulicis subsistens, manuque caput fricans, ambigens quid ageret, tandem Senatores remittit Antonio, dicentes, eum quidem descendisse, illicque gratiam suam ostendere voluisse: verum enim uero cùm eam nollet admittere, integrum ei relinqui, ut in palatium ad solitum conclave ascenderet, quò Senatores paulò post de negocijs, de quibus agebatur, essent venturi. Sic Principi ad ædem appropinquanti Metropolita, cum aliquibus Episcopis, & Sacerdotibus exiens, obuiam venit; salutatum, in ædem dducunt; crucem osculandam tradunt. Ea verò in æde suggestum, & Cathedram pro Antonio excitatam fuisse, ut omnia cerneret, ac deinde aliquid ei de fide obijceretur, à nobilibus postea audiuit. Itaque vitata ab Antonio ea tempestate, & manus Metropolitæ deosculatione, quam Princeps optauerat, ubi in conclave ascendit Antonius, hic ex pectore plena reliquiarum cruce de prom-

Tertium Colloquium,

pta, cum suis omnibus, qui erant quindecim, sa-
tis alta voce, genibus flexis, hymnum, Te Deum
laudamus recitauit. Id quod nobiles Antoni-
um prosecuti, cum perquirerent, quid id esset,
cognouissent autem ab eo gratias Deo actas, quod
Christianam veram fidem cum suis constanter,
ac publicè defendisset, mirificè affecti sunt, ut
non solum obmutescerent, verum etiam expalle-
scent. Hanc enim à teneris annis Mosci opini-
onem imbuerunt, sese ut solos veros Christia-
nos existiment, reliquos (licet Catholicos) im-
mundos, hæreticos, aut errantes putent. Sed &
eius ingenij Principi res illa molestissime acci-
dit, cum hominis à Pontifice Max. missi præ-
sentia, erga Metropolitam suum demissione,
gentem illam in schismate stabilire cogitasset,
quasi Pontifex Max. Antonium, ad id officio
um præstandum, veritate agnita, misisset: quem-
ad modum arte à Smolencij per Episcopum, aut
Vladicam illam, deinde vero Nouogardiæ ma-
gne per Archiepiscopum frustra tentauerat.
Itaq; astuto in astutia sua comprehenso, facti
illus publici testimonium in cordibus Moscorū
diu, ut sperandum est, hærebit, cum re ipsa co-
ram Principe sui viderint, quam putant sese ha-

bere

bere fidem, eam ab Orthodoxis & Catholicis
ne dignam quidem aestimari, ut ipsorum ritibus
pius aliquis intersit.

Cum itaque haec acta fuissent, Senatoribus ad
Antonium venientibus, rationes ab eo allatae sunt,
cur Princeps, si quid gratiae (ut aiebant) An-
tonio ostendere volnisset, nec Pontificem Max.
a Christo institutum carpere coram omnibus de-
buisse: nec cogitare eos, qui ab illo mitterentur,
inferiores esse Metropolita, qui ne Metropoli-
ta quidem esset, cum & alter, qui diceretur
Metropolita, esset in Monasterio superstes; ali-
ius vero, quod liberius Principis mores repre-
hendisset, unde cum omnibus suis fuisset combu-
stus, ac nemo eorum a CHRISTI Vicario fuisset
confirmatus. Tum de veritate Catholicæ fi-
dei plura locuto Antonio, cum aures & ani-
mum Senatores adhibuissent, ipsi, cum omnia
Principi se se relatuos polliciti essent (sicut ea
ipsa die fecerunt) ad alia rerum capita ex scri-
pto responderunt, quæ Antonius aliquos ante
dies Principi proposuerat.

FINIS.

RECEIVED IN LIBRARY

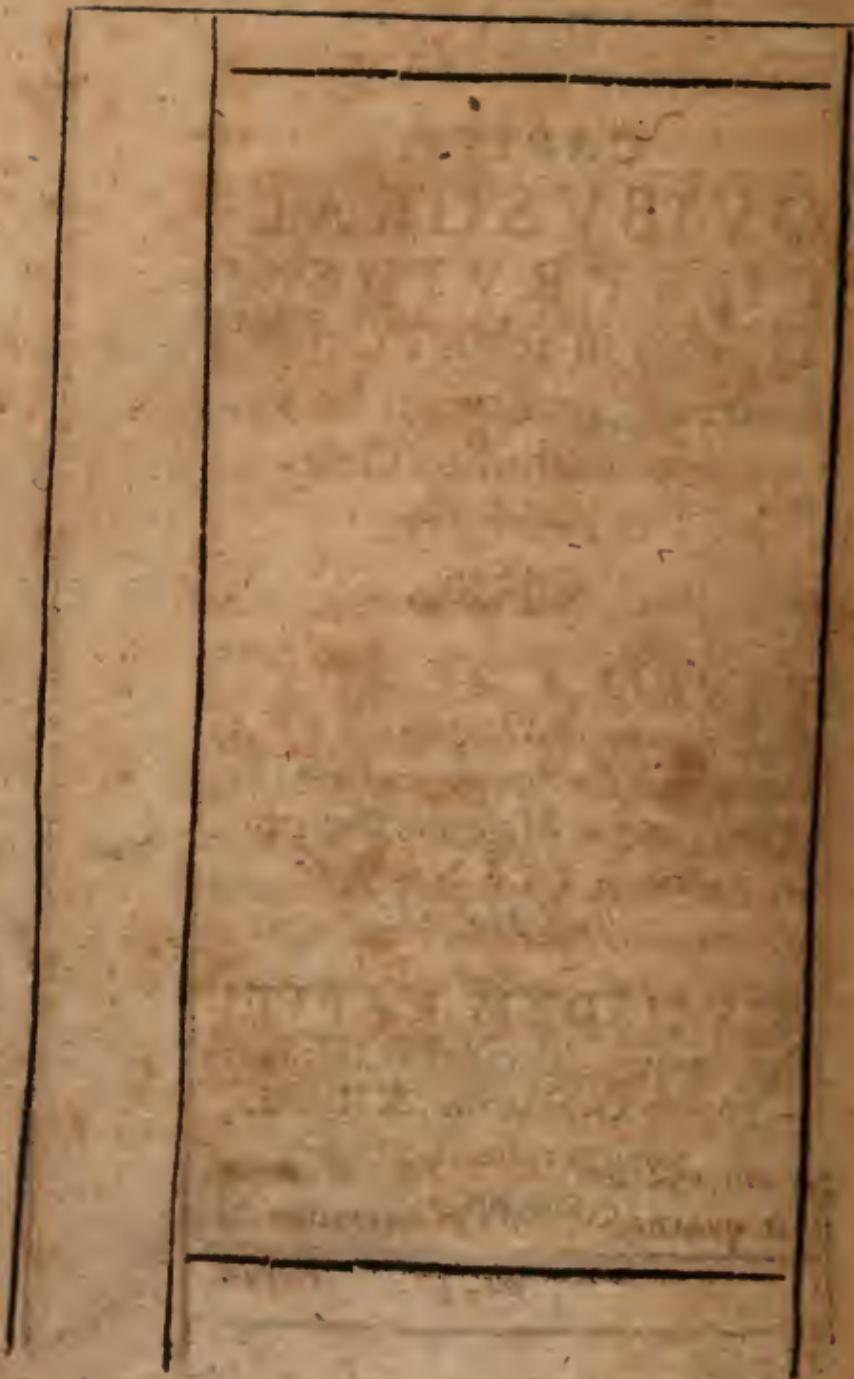
1939

CAPITA,
QVIBVS GRAE-
CI, ET RVTHENI
à Latinis in rebus Fidei dis-
senserunt, postquam ab Ec-
clesia Catholica Græ-
ci descivere.

TRADITA AB ANTONIO
Poffeuino, de Societate IESV, in
magno confeſſu Procerum, Ioanni Ba-
ſilij, magno Moscouiae Duci, 3.
Martij, 1582. in Ciui-
tate Moscua.

HIS IISDEM CAPITI-
bus breuis, dilucida, & solida er-
rorum Græcorum, & Ruthe-
norum refutatio con-
tinetur.

CAPIT A

QVIBVS GRÆCI,
Et Rutheni à Latinis in re-
bus Fidei dissenserunt, post-
quam ab Ecclesia Ca-
tholica Græci
desciuere.

Vobis tuo nomine ante
biduum de me, Serenissime Princeps, à
Senatoribus tuis quæ
situm est, scripto ut
exponerem, quid in-
ter Catholicam Romanam fidem, atque
Ruthenicam esset discriminis, id foret
logius, quam temporis adeò angustira-
rio patiatur; quod ad Serenissimum Po-
lonie Regem in Liuoniam, atque inde ad
Gregorium XIII. Pontificem Ma-
ximum, unde cum Oratore tuo, eas ob causas,
quas nosti, mihi præscriptum est.

Capita quibus Græci & Rut.

Verumtamen, quoniā ex libro Gennadij Patriarchæ Constantinopolitani, qui sanctæ Synodo Florentinæ interfuit (quem librum propterēa Senatoribus tuis ad te dedi) præcipua huius discriminis capita dignoscere poteris, agam brevissimè de summa rei; originem, ac tempus in primis attingens, quo Græci, à quibus Rutheni non integrā, neq; reclam Christianæ fidei normam acceperunt, sese à Catholica Romana Ecclesia, præciderunt. Id enim ad totam rem liquidius intelligendam maximè faciet. Dum stetit in Oriente sinceror fides, atq; simplicitas, Græci Primatum visibilis huius, ac militantis Ecclesiæ Petro Apostolo, eiusq; successoribus fuisse à CHRISTO Domino delatū credidere: sicq; vel in Conciliorum confirmatione necessariam esse agnoscebant Petri successorum auctoritatem, ad quos illa vox Christi Domini pertinebat; Petre, confirmata fratres tuos: vel cùm à diuersis hereticis, & ab ipsis quoq; Imperatoribus, Patriarchæ, ac reliqui Orienta-

Lucæ 22.

les Pon-

les Episcopi affligerentur, ad uiam ipsam Pontificis Romani Sedem configabant, ut defenserentur. Quemadmodum Sanctus Ioanni Chrysostomo, Athanasio, et plerisque alijs contigit. Quin verò ex toto Orbe terrarum eandem ad Sedem Episcopi de quæstionibus fidei, de quæ alijs grauissimis rebus scribebant, atque ad iussum Pontificis Maximi Concilia vel cogebant, vel coacta petebant ut confirmaretur. Et à Pontifice Maximo Archiepiscopus Thessalonicæ (quæ Græcia ciuitas est) delegatam accepérat potestatem, qua cauſas, & dissidia, si qua enaserentur in Oriente, decideret; ac qui nominarentur in Ecclesiis Episcopi, eos auctoritate Pontificis Maximi confirmaret, si confirmandi viderentur. Quod verò isti Thessalonicæ Archiepiscopo ea potestas à summo Pontifice fuerit delegata, Leo primus, cui tui Rutheni fidem habent, ac qui tot ante secula fuit, testatur. At verò cum Constantinus magnus, Imperij sui Sede Bizantio delecta, Roma

Epist. 1. &
2. ad Inno.
Sozomen.
lib. 3. hist.
cap. 7. -

Epist. 84

Capita quibus Græci & Rut.

Christi Vicarijs Diuino afflatus numine cessisset, Græci, qui tanto magis ea re Petri Sedem suspicere, ac venerari debuissent, sic terreni Imperatoris præsentia inflati sunt, ut ab eo, potius, quam ab instituto CHRISTI, quo Sedes Petri omnibus prælata fuerat, Constantinopolitanæ Ecclesiæ dignitatē estimare voluerint. Itaq; anno Domini super trecentesimum octogesimo primo, Episcopum Constantinopolitanum, qui antea ne Patriarcha quidem fuerat, tribus Orientis Patriarchis anteponere, secundum à Romano Pontifice facere voluere, sicut ex Concilij Constantinopolitanī primi, canone quinto patet. Deinde ne hoc quidē cōtēti, anno CCCC LI, eundem Constantinopolitanum Episcopum Romano Pontifici parem efficere conati sunt, ut ex Synodi Chalcedoniensis actione sextadecima constat. Sed neque inter hos terminos constiterunt. Nam prope Sexcentesimum à CHRISTO nato annum, Episcopum Constantinopolitanum Oecumenicum, id est, or-

bis terræ

bis terræ Episcopum , siue vniuersalem
vocare sunt ausi. Quod S. Gregorius
primus pluribus Epistolis ad Ioannem
Episcopum Constantinopolitanum, atq;
ad Imperatorem Mauricium, et ad Im-
peratricem Constantiam , atque ad Pa-
triarchas Orientis, planissime tanquam
blasphemiam contra CHRISTI Domi-
ni institutum confutauit. Deniq; anno
M. LIV, (ut superbia semper ascen-
dit) varijs hæresibus, & peccatis Ori-
ens lucem veritatis amisit. Episcopum
enim Constantinopolitanum non solum
Petri successoribus parem esse Græci
dixerunt, sed euentitis calumnijs eos a-
nathemate ferire, ac Latinos ex Eccle-
sijs , quas Bizantij habebant , ejcere
sunt ausi.

Quibus ex rebus facile intelligijs ,
Græcos, cùm ista Gregorio primo Pon-
tifice Maximo (& quidem viro san-
ctissimo) sunt ausi, non ob peccata Pö-
tificum , quæ fallaciter à quibusdam
Græcis pretextuntur , sed quia excœca-
uerat eos tumor; atq; mendacium, ordi-

Vide Epist.
Leo. 9. An-
selmum 11.
de Spiritu
sancto. Si-
gebert. in
Chronicis.
Antonin-
lib. 3. hist.
tit. 22. cap.
13. pag. II.

Capita quibus Græci & Rut.

nem à Christo constitutum , voluisse
perturbare, atq; perrumpere. Sed (gra-
tia Deo) ipsi perturbati sunt, atq; per-
rupti: ipsi mancipia Turcarum effecti:
ijs libri, & ipsa Sanctorum Patrum
corpora adempta, & ad unam veram
Ecclesiam Catholicam Romanam trā-
lata: ijs deniq; sic sublata auctoritas
est, ut ne unam quidem unquam Syno-
dum cogere potuerint, cùm tamen post
septimam Synodum plus quam decem
Generalia Concilia coegerit Sedes A-
postolica. Quo temporis spacio quater
& decies suos agnouit errores Græcia.
Sed (ut S. inquit Iacobus Apostolus)
considerans se in speculo, ac maculas
suas videns, abiuit retrorsum, & ad
vomitum rediit. Tandem cùm securim
ad radicem Deus iustus iudex appone-
re, sterilemq; illam sicum vellet excin-
dere, Synodum Florentinam cogi ius-
sit, cui cùm Constantinopolitanus Im-
perator, cæteri q; Orientales interfuis-
sent, veritate agnita, dedere dexteras
Apostolicæ sedi, & quos hauserant

Iacob. 1.

Concilium
Florentinū

errores,

errores, hos, Patribus Græcis publicè perlectis, quos sanè ipsi met ex Asia, & Græcia secum attulerant, eiurârūt. Quorum ijs præcipui erant, quos Gennadius, qui poste à eorum fuit Patriarcha, ijs in capitibus de Primatu Petri, refellit, quæ tibi Ruthenicè versa tradenda curauit. At quoniam quam lucem hauferant, eam paulò post eorum plures depulere, factum est Diuinitus, ut Constantinopolitani, & Græci, Imperium, fidem Orthodoxam, ac splendorrem omnem amitterent; (dilexerant enim plus tenebras, quam lucem) atq; ita in tenebras interiores, & exteriores traditi sunt; super cordibus adhuc velamen habentes, ut in quo sæpe convicti sunt, & iudicio suo ipsorum condemnati, id confiteri iam nolint.

Et illud sanè primarium inter Catholicos & Orientales erat discrimen, quod hi putabant temere, ac contra Cōcilia, quæ præcessere, additum esse Symbolo; Spiritum sanctum à Patre, & à Filio procedere. Verùm Orienta-

Primum caput dissensionis de processione Spiritus sancti.

Capita quibus Græci & Rur.

les ex verbo Dei, & Patribus Græcis intellexerunt, à Latinis non duo, sed unum tantum principium fieri, additaq; illa verba (ex Filio) ad quorūdam hæresim declinandam. Quæ declaratio necessaria anteā nō erat, quod error ille non apparuerat: Pontifices autem Maximi, qui primas Synodos coegerunt, & alijs quoq; Sanctissimi Patres Græci, qui ijsdem interfuerē, eandem processionē ex Patre, et Filio testati sunt: ut ex Sanctis Athanasio, Basilio, Gregorio Nysseno, Chrysostomo, Anastasio, Concilio Ephesino, atq; alijs ostensum est; cùm disertissimè scripserint à Patre & Filio mitti, procedere, prodire, profluere Spiritum sanctum. Quā obrem etiam ex sanctissimis Pontificibus, & Patribus Occidentalis Ecclesiæ hæc veritas comprobata est; cùm eorum Patrū sententijs pro veritate fidei promulgatis, qui non crediderint, anathematis pœnæ à quinta, sexta, et septima Synodo, subiçiantur.

Porro quoniam quidam, nescientes

quid

Lege Gen.
nadiun.

quid dicerent, audebant assertere, Latinos in excommunicationem incidiisse, quod in Constantinopolitana Synodo anathema erat latum aduersus eos, qui sentirent, aut docerent aliter, quam illa in Synodo fuerat decretum, aut quam Ecclesia eo tempore sensisset: edocti sunt, nunquam aliter Ecclesiam Latinam sensisse, aut docuisse verum enim uero aliter sensisse Macedonium, & Eunomium, aliosque eiusmodi hereticos, ad quos Anathema illud pertinuerat. Quamobrem cum Graeci saepius sese errasse animaduertisset, saepius item (ut dictum est) cum Ecclesia Occidentali consenserunt, sicuti & in Synodo Florentina, atque ante plus quam Trecentos annos fecerant, in Generali Synodo Lugdunensi, Gregorio decimo Pontifice Maximo, cum Graeci Episcopi eorum venientes, tam reliquorum Orientalium, quam Imperatoris Constantinopolitani nomine, publicè professi sunt, Spiritum sanctum eternaliter ex Patre, & Filio, non tanquam duobus princi-

Capita quibus Græci & Rut.

pijs, sed tanquam ex uno principio, non
duabus spirationibus, sed una spiratio-
ne procedere. Hoc verò coram illa to-
ta Synodo ter Græcè, ac ter Latinè cū
ijs verbis, SECUNDVM SCRI-
PTURAS, FILIO QVE, simi-
liter decantârunt.

De pane
Azymo. Erat deinde alterum discriminē
azymo pane, quo Latini in conficien-
do Diuino Sacramento vtuntur. Sed
Orientales item intellexerē, hunc ri-
tum, non sine afflatu Spiritus sancti,
Occidentalibus Ecclesijs ab Apostolis
Petro, & Paulo fuisse traditum. Quod
cū optima ratione fieret, reliquerunt
ramen Orientalibus integrum, ut ipsi in
fermentato non sine laudibili ratione
consecrarent. Dumenim (ut inquit e-
orum Patriarcha Gennadius) ab Eucha-
ristie consecratione materia tritici, Sa-
cerdos, locus, intentio, & verba non
absint, que quidem instituit Christus.
amplius requirendum non est. Sed &
agrouere Orientales, Occidentis Ecclae-
siam bona, & laudabili ratione azym-

mum

mum in usu habuisse, quod Dominus sine uilla commixtione suscepit carnem: cum qui fermentatum offerunt, id specent, quod ex fermento farinæ commixto, verbum Patris induitum carne, verum Deum, & verum hominem fuisse designetur. Sed siue in azymo, siue in fermentato id fiat, Domini et Salvatoris corpus sumimus: nec propterea duo Christi credendi sunt, alter in Azymo, alter, qui in fermentato conficiatur.

Quod autem hoc non sit Iudaizare, cum CHRISTVS in agni coena in azymo consecrauerit, iussitque idem facere, quod ipse fecit, cumque non propterea Iudaizemus, si aqua in Baptismo utramur, qua in suis baptismatibus Iudei utebantur: Sancta Synodus Florentina, & Gennadius ipse, quem tibi Græcum & Latinum tradidi, solidissimis rationibus ex verbo Dei, & Paribus ostendunt.

Purgatorium autem ignem esse, in quo animæ expiantur, ac post expia-

N. tionem

De Purga-
torio, Bea-
titudine
Sanctorū,
& Primatu

ciebantur, calumnias, vel mendacia diluere.

Primum enim, quod Græci aliqui obijcere ausi sunt, post septem prima Concilia Generalia, nullum aliud esse cogendum: Vbinam CHRISTVS hoc dixit: Ecquis alligauit verbum Dei? Quis Spiritum sanctum obmutescere fecit, quin emergentibus erroribus, et hæresibus, Ecclesia usq; ad extremum huius mundi diem Christianæ concordiæ consuleret, ac per Concilia Generalia, generalibus morbis remedium adhiberet? Verumtamen cum Græci viderent, sine uno Pastore visibili, quem, ut nefas fari, ita sapientissimè, CHRISTVS Dominus reliquit Ecclesiæ, sese nunquam ultra posse legitima Concilia cogere (quamobrem varijs quoq; dissidijs, & erroribus inter se dissecti sunt) Romanæ autem Catholicæ Ecclesiæ cernerent auctoritatem suam in cogendis ac confirmandis Concilijs Generalibus integrum restare; ac inde factum fuisse, ut plures alias Synodos, sicut dictum

Capita quibus Græci & Rut.

est, post septem illas priores eadem Apostolica Romana Sedes indixerit, ac confirmârit, (quemadmodum item paucos ante annos Synodus Tridentinam aduersus Lutheranam, et alias hæreses) propterea ijdem Græci eo mendacio veritatem tegere voluerunt, quasi septima Synodus aliorum Conciliorum sustulerit, aut (si Deo placet) tollere potuerit facultatem eam, quam Christus ipse Ecclesiæ suæ in perpetuum tradidit.

De rituum diuersitate.

Quod autem ob varios in Ecclesia ritus, quos prudenter, ratione diuersarum gentium, Apostoli instituerunt, religionem lædi, aut imminui Græci putassent, si alij in Occidente quam in Oriente retinerentur (quamvis etiam in ipso Oriente sint plures, atque diuersi ritus inter Syros, Maronitas, Aethiopes, Armenos, Græcos) id facile ostensum est orthodoxæ fidei obesse non posse, si unaquamq; Provincia cum charitate, & unione seruaret, quæ à suis Apostolis, vel legitimis eorum successoribus accepisset.

Itaq;

Itaque quod ad Baptismum attinet, qui apud Græcos, & Ruthenos integra corporis immersione, aut capitis perfusione fit in Occidente, utrobiq; idem re ipsa est. Corporis enim toti immersio ni Sancti Dionysius Areopagita, & Cyrilus Episcopus Hierosolymitanus: capitis vero perfusione S. Clemens in Apostolicis constitutionibus testimonium reddunt. Itaq; si quis Latinus Græcum infantem, Græco ritu baptizatum, sicut, & si quis Græcus Latinum ritu Occidentalis Ecclesiæ baptizatū rebaptizaret, aut hunc, vel illum fuisse vero Christi baptismo baptizatum non crederet, pessime crederet, ac pessime faceret.

Negat porro reliqui Græci esse plus quam unam Chrismatis unctionem, qui error manifestissimus est contra verbum Dei, & S. Clementem, ac constitutiones Apostolicas, & contra S. Dionysium Areopagitam, Cyrrillum Hierolymitanum, & S. Melchiadem Pontificem, & Martyrem. Proinde

De Baptis-
mi cere-
moniis.

De Vncti-
one Chri-
stianatis Ec-
clesiast. hi-
erar.ca. 4.
Catechesi
z. Mystra-
gog. Epist.
ad Episco-
pos Hispā

Superac*c*incti esse debent ad proximos
adiuandos, Sacra*menta*q*ue* dies & no-
etes, viuis, et moribundis ministranda.

Aliqu*i* Orientales de iejunio magno
Catholicos absindere hebdomadam o-
bijc**e**bant, sed facile fuit illis ostende-
re, Catholicos, à tempore Apostolo-
rum Petri, & Pauli, unam integrum
Quadragesimam accepisse, quam ieiun-
narent. Quæ quidem vitæ CHRISTI
imitationem habet, sicut B. Ignatius
scribit ad Philippenses, scilicet, quod
ad Christi Domini exemplum, quicun-
que id præstare possumus, totidem di-
es ieiunare debemus. Quod si quis heb-
domadam, & plures quoq*ue* dies Qua-
dragesimæ velit adiucere, quibus se ad
ieiunium illud melius præparet, id in-
tegrum cuilibet relinquatur: sicut &
laudabile est (quod etiam plures faci-
unt apud nos religiosi viri) non unam
tantum, sed plures Quadragesimas
quoq*ue* facere. Quod vero Telesphorus
Pontifex Maximus suaserit, ut (quod
& ante illius tempora fiebat) septem

De ieiunio
Quadrage-
simæ.

Epist. ad v-
niuersos d.
4.ca statu-
imus.

Capita quibus Græci & Rut.

hebdomadas plenas iejunaretur, id Cle-
ricis. & Monachis proposuit: quod eti-
am pleriq; obseruant, quanquam non fu-
erit, tanquam rigida lex omnibus impo-
sita. Porrò in Ecclesiis Catholicorum
per totum Orientem et Occidentem, alij
secunda, alij quarta feria iejunium inci-
piunt: ac tamen nulli vis inferenda est,
dum tamen quadraginta dierum iejuni-
um expleat, ad Christi imitationem
(quātum hominibus licet) quibus exem-
plum dedit, ut quemadmodūm ille fe-
cit, ita & nos faciamus. Sic enim S.
Ioannes Damascenus in libello, quem de
ieiunijs ad Cometam scripsit, postquam
de Orientalis iejunij more, qui etiam in
Occidente ex parte seruatur, locutus
est, Hæc est, inquit, Regula, & lex
Ecclesiæ, quam in sancta Christi resur-
rectione seruari scimus: sed abundare
in bono, & επιδεικνύεσθαι τὸ ἀρ-
γόν id est, & exuberare virtutem, non
est improbandum, sed potius Deo &
hominibus prudentibus gratum: ita ta-
men, ut vis nulla fiat, nec imponatur

necessi-

necessitas, sed suasio adhibetur; nunc
praesertim in hac temporis difficultate.
Vtrumq[ue] enim nunc utile est, & neces-
sarium, addere ad bonum, & a vio-
lentia abstinere. Deinde subiungit: Quis
iuberet, ut per uniuersum vitæ tempus
unum jejunium esset? Verum aliis est
modus admonitionis, aliis legislationis;
satis sunt, quæ a Spiritu sancto sancta
sunt: υπετησθω τοις σοθικας & γαθας
id est, Admoneatur accretio, siue acces-
sio boni. Hæc Damascenus.

Quin vero, cum charitas sit finis præ-
cepti Domini, lex q[ue] omnis ad eam refe-
renda sit, nec jejunium ad destruendam
naturam, sed ad perturbationes animi
domandas, & ad animum ad cœlestia
excitandum institutum sit: propterea
ægrotis, & debilibus (si opus sit) da-
re cibum, qui bene valentibus interdi-
ctus est, id nullo cum scrupulo faciendum
est. Ut enim inquit D. Paulus Apo-
stolus, pietas ad omnia utilis est. Tum
autem ægrotis cibus non datur, ut cibus,
sed ut medicina, quoniam Deus ex al-

1. Timo. 4.

pendere. Duodecim præterea dies sunt, qui in quatuor anni tempora distribuuntur (adnumeratis tamen tribus ijs diebus, qui in tempus incidunt) Quadragesimæ) quibus iuxta antiquissimum Apostolorum exemplum iejunant, ut eas fiat ab Episcopis recta spiritualium operariorum Ordinatio, quam ipsimet Apostoli iejunantes, & trantes feceré, cum Paulum, & Barnabam, impositis eis manibus; Sacerdotes creârunt.

Cum autem Græci, aut alij obijcerent, ex Epistola D. Ignatij ad Philippenses, & ex Concilio Gangrensi, atq; ex Apostolicis Canonibus, non esse Sabbatho, ac die Dominico iejunandum: Latini illici ostenderunt, eum non iejunandi Sabbatho ritum, Ecclesijs orientis traditum fuisse, cum ob Simoniacos in Oriente ortos (qui mundum, à cuius creatione Deus Sabbatho requieuit, opus eius esse negabant) tum quia diuinitus afflati Apostoli prænoscabant, futuros quoq; hæreticos in Oriente Manichæos, Eustachianos, Marcionistas, Lampetia-

Act. 13.

De Ieiunio
Sabbathi.

Capita quibus Græci & Rūt.

nos. & Messalianos, qui in Paphlagonia apparuerunt; qui quidem Sabatho simulatè iejunabant in contumeliam Resurrectionis CHRISTI, cui Resurrectioni à vespера Sabbathi (ut ait Magnus Leo Pontifex in Epistola lxxxi. Cap. I.) initium constat adscribi. Porrò eam fuisse causam prohibendi ieuniū Sabbathi, Synodus Gangrensis ipsa, & S. Anastasius Patriarcha Antiochenus exponunt, cùm inquiunt, illos Sabbatho, & die Dominico iejunare, τὸν νομόν μέντοι συντίνειν id est, ob simulatam abstinentiæ exercitatem. Porrò quia in Occidente eadem causa nō erat, nec illa hæresis vigebat, prohibitum non est, quin ipsa die Sabbathi alium ad finem (de quo mox dicetur) iejunare, siue à carnibus abstinerent cum laude possent.

Cùm etiam aliqui mirarentur, quod quartā feria Latini non iejunarent, aut à carnibus non abstinerent; Latini illos docuere, non deesse apud se, qui diem illum religiosa abstinentia obseruarent.

Sed ut

De abstinentia
feria quartæ

Sed ut antiquitus quædam fuere indi-
cta in commune ieiunia (quæ Synodus
Gangrensis appellat ~~erit~~ to ro vop tra-
dita) sic fuisse alia non in commune
tradita docuerunt, quæ pro ratione lo-
corum, varijs obseruanda diebus, ab A.
postolis relictæ fuissent. Orienti enim
ieiunium quartæ, & sextæ feriæ; Occi-
denti autem feriæ sextæ, ac Sabbathi;
utriq; verò Quadragesimam, seu ieiuni-
um magnum iu commune præscriptum.
At verò, ut Orientalis, sic Occidenta-
lis abstinentiæ consentanea rationi cauf-
sa est, & decorus in Ecclesia Dei cul-
tus. Apud Græcos quidem quarta, et
sexta ferijs, quod ablatus eis fuerit spō-
sus: (Feria enim quarta, Domini pro-
ditionem pæctus est Iudas, Sexta ve-
rò crucifixus est pro nobis benignissi-
mus Dominus) sed apud Occidentales
feria sexta ob eandem, quæ dicta est,
caussam: Sabbatho vero, quod & in
sepulchro latuit; & qui dies erat quie-
tis Iudeis, nobis adhuc fuit doloris; ut q;
reliquias illorū Sabbathismi iam Chri-

omnis auctor, & fons id fecit: quamuis integrum unicuique reliquerit, ut pro arbitrio suo, dataque gratiae coelestis mensura, id genus vitae eligeret, cui se idoneum fore censeret, & ad quam capescendam a Domino vocaretur. Quin vero si diversitas haec pertineret ad negotium fidei: pertineret item illud, quod in Ecclesiis Catholicorum per Occidentem, & per Orientem alij in pane et aqua ieunant, alijs piscibus, alijs foliis herbis, & leguminibus, alijs aridis tantum (quod genus ieunij Graeci vocant ξεροφαγίαν) atque ex his alijs plus, alijs minus sumunt; alijs rursus usque ad vespeream, alijs usque ad nonam prandium differunt, alijs usque ad meridiem tantum; & horum pars usque ad posteram diem abstinet, pars paululum degustat.

Cum quidam Graeci abstreperent, quod aduersus Apostolorum decretum, a suffocato & sanguine non abstineamus, a Latinis edocti sunt, id aduersus idolorum cultores latum fuisse, qui immolatum, & idolothytum edebant,

De abstinentia a suffocato & sanguine.

Capita quibus Græci & Rut.

I. Cor. 10.

aut calicem, quem Apostolus vocat
Dæmoniorum, bibeant: seruandum au-
tem esse, sicut & à Catholicis serua-
tur, decretum illud, ubi cuncti inter gen-
tes, quæ idola adorant, immolatitia
sint. Porro eo decreto immolatitia, non
autem reliqua fuisse prohibita, graui-
simi testes sunt B. Cyrillus Hierofo-
lymitanus in quarta Catechesi, Iustinus
Martyr quæstione XLV. Gregorius
Nazianzenus Sermone in sanctum Pa-
scha, Origenes in lib. VIII. contra Celsū,
& Magnetes antiquissimus auctor lib.
3. Apologie pro Euangelio, contra The-
ostenem Euangeliæ calumniantem. Qui
omnes summæ auctoritatis Patres in
Oriente vixerunt, ne quid dicā de Ter-
tulliano, qui fuit Africanus, id ipsum
in Apologetico antiquissime compro-
bans.

De signo
Crucis.

De signo crucis, quod Rutheni ad læ-
num finiunt, quoniam Filium ad Patris
dexteram confidentem ipsi putant ea
consignatione designari, quam, cum Fi-
lium nominant, ad dexteram faciunt,

non val.

non valde laborabimus. Nos enim alteram piam, & mysterij plenam nobis sancte crucis signo consignandi consuetudinem habemus: qui ut illorum non improbamus sensum, atque pietatem (si alioquin absit ab errore) sic laudare non possumus, quod cum sese ad sinistram signo crucis muniunt, id propterea sese facere putent (sicut a tuis mihi relatum est) quod ad sinistram Patris Spiritus sanctius assideat. Est enim, Serenissime Princeps, de Sanctissimae Trinitatis mysterio multò altius, quam pro humano captu, ac rebus, quae sub sensum cadunt, credendum, & iudicandum. Ceterum nos rae consignationis haec est ratio, ut cum eam a capite inchamus, inde Patrem caput, et fontem omnium bonorum, atque adeo primarium fontem reliquarum personarum sanctissimae Trinitatis agnoscamus. Cum vero tres primos digitos dexteræ demittentes, nomen Filii nominamus, tum eiusdem in ventre Beatissimæ Virginis incarnationem recordamur, qua recordatione

Capita quibus Græci & Rut.

datione testamur mysterium illud æternis temporibus tacitum, Angelis, & mundo, (sicut restatur Apostolus) innotuisse erga nos vero summum omnium beneficium fuisse collatum. Ad laevam porro, ac dexteram pectoris partem Spiritus sancti nomen adsciscimus, ut eum à Patre & Filio procedentem, (sicut re vera procedit) ac contra impiam Eunomij hæresim, aliosq; hæreticos, utriq; consubstantialem, & ab utraq; distinctam personam confiteamur. Sic autem nos finimus eam consignationem ad dexteram, quod in Diuinis Scripturis dextera perfectionem significat, nobis autem semper ad perfectionem tendendum sit. Nam & id Dominus Deus potissimum vult, qui omnia, quantum in se est, perficit.

De ratione
pingendi
imagines.

Quod autem Rutheni tui mirentur, nos pijs imaginibus nomina eorum Sanctorum, quos representant, non semper (ut ipsi faciunt) adscribere; scito si non minus illorum adscriptio ideo necessaria est, ut quos Sanctos repræsentent,

ex ea

ex ea sancti illi viri agnoscantur, iam
cum haud necessariam esse ijs, qui illas
agnoscunt: Catholicis autem primo a-
spectu innotescere CHRISTVM cruci-
fixum, Beatissimam virginem, et ple-
rasq; alias Sanctorum imagines, quis
dubitet? Præterea, si nominis adscrip-
tio necessaria sit, quid illa faciet idio-
ris legere nescientibus, quales pleriq;
omnes sunt Rutheni, cum potius ipsæ
met imagines loco literarum, & scri-
pti, idioris adhibeantur? Quod si di-
xoris (ut mihi tui dixere) in ipsa no-
minis adscriptione virtutem aliquam
consistere, tu sapiens es, qui intelligas
in notis eiusmodi nullam, sed in sensu
ac viua fide sitam esse vim, atq; virtu-
tem. Ac tamen non improbamus eo-
rum consuetudinem, qui pietate, non
superstitione adducti, nomen imaginib;
adscribunt, ut alij (cum quod igno-
rant, intelligent) ea etiam ratione, piis à
prophanis imaginibus dignoscant: quod
sanè crebro Latini quoq; Catholici fa-
ciunt.

ERRORES ALII RV
thenorum , qui Orientale
schisma sequuti sunt , post-
quam Græci ab Eccle-
sia sese præcide-
runt .

De forni-
catione .

Rrant Græci , cùm
dicunt similitè for-
nicationem non esse
peccatū. Dicunt enim
contra illud CHRI-
STI Domini , Math.
15. De corde exēunt cogitationes malæ ;
homicidia , adulteria , fornicationes , fur-
ta , & similia , quæ coinquant hemi-
nem : ac contra illud Pauli 1. Cor. cap.
6. Neg̃ fornicarij , neg̃ adulteri , &c.
Règnum Dei possidebunt. Errant cùm
dicunt , præstantissimum Eucharistia
Sacramètum in die cœnæ Domini nem-
pe feria quinta maioris hebdomadæ con-

De Eucha-
ristia feriæ
quintæ ma-
ioris heb-
domadæ .

fectum ,

fectum, excellentioris esse virtutis, & effigie, quam alio quolibet die consegratum. Eadem enim semper est virtus Diuini verbi, cum a Sacerdote iuxta Domini praeceptum profertur: Hoc est corpus meum. Neque enim una plus quam altera dies, sed institui, ac voluntatis Dei ratio huic sancto Sacramento efficaciam, & vim suam tribuit, quoque tempore id ritè celebretur.

Errant, cum dicunt, eos, qui sunt aliquibus peccatis inquinati, corpus CHRISTI Domini non recipere, cum ad altare Domini accesserint. Vere enim illud sumunt, licet indigne, & ad iudicium acipient, non dijudicantes corpus Domini, ut Apostolus ait.

Errant, cum primas nuptias admittunt, secundas damnant. Si enim alter coniugum mortuus sit, alter solitus est, ut iterum possit nubere: quod ex CHRISTI Domini verbo manifeste colligitur.

Errant, cum extremæ Unctionis Sacramentum agrotantibus negant, ali-

Matth. 26.

De cōmu-natione Pec-tatorum.

1. Cor. 11.
De secun-dis nuptiis
Mat. 10. &
19. cap.

De salute corporis a Sacra-men-to Extre-

Capita quibus Græci & Rut.

me Vncti-
onis.
Jacob. 5.

quando ad salutem quoq; corporis pro-
dēsse , quamuis semper ad salutem ani-
mæ obicem non ponentis proficit. Id e-
nī aperte Dei verbo, per Sanctum Ia-
cobum A postolum prolato, aduersatur,
qui de hoc Sacramento loquens, ait : Et
oratio fidei saluabit , vel (ut Græcus
textus habet) sanabit infirmum ; & si
fuerit in peccatis, remittentur ei.

De Viura.

Errant, cūm peccatum committi ne-
gant , si quis ad usuram alicui det. Di-
ctum est enim à CHRISTO Domino ,
Mutuum date, nihil inde sperantes : et
à Davide Propheta. Eum, qui pecuni-
am suam ad usuram non dederit , in ta-
bernaculo Dei habitaturum. Quamobe-
rem qui dabit ad usurā , nec resipiscet ,
is profecto in tabernaculo Dei non com-
morabitur.

De restitu-
tione.

Errant, cūm ad vitam æternam con-
sequendam , non credunt necessariam
esse rei furto sublatæ restitutionem .
Scriptum est enim: Non furtum faci-
es, & Facite fructus dignos pœnitentie . Et Zachæus ait : Si quid aliquem
defrau-

Exod. 20.
Luc. 3.

defraudaui, reddo quadruplum. At vero quoniam modo fructus digni pænitentiæ sient, nisi rei iniustè usurpatæ fiat ipsius domino restitutio? Itaque pessimè facit Sacerdos, qui pro usura, furto, aut rapina manifesta, satis esse putet, si oleo simplici raptorem inungens, quem sibi aliquam pecuniaë male partæ portionem cogat impertire, eundem absoluat, qui tamen coram Deo absolutus non est.

Luc. 19. 110
111
112Dé ratione
formandi
imagines.

Exod. 20.

Errant, cùm putant, non licere Christi Domini imaginem sculpi, non intelligentes sculptilia à Deo fuisse prohibita, ut prono's ad idololatriam Iudeorum animos ab eadem auerteret? Verba enim hæc, Non facies tibi sculptile, ad eos pertinebant, qui idola Beelzebub, Dagon, & aliorum dæmoniorum sic adorabant, ut illis etiam immolarent, ac thus offerrent. Ac vero ex oriente CHRISTI luce sic idololatria depulsa est, ut iam liceat veri Dei & hoc minis CHRISTI IESV, Sanctorum & seruorum suorum memoriam, omnibus

Capit^a quibus Græci & Rur.

pijs modis excitare; & ad mentem reuocare. Quin vero si illis verbis sculptas Sanctorum imagines existimant prohiberi: eur item picturam istarum, quales per multas Ruthenii venerantur, non putant prohiberi sequentibus verbis? Neq; omrem similitudinem, quæ vel in celo defuper, et quæ in terra deorsum. Cur item D. Nicolai sculp^tam alicubi habent imaginem, sicut ipsa tua in Russia his oculis vidimus?

Error item fœdissimus est, cum de mortua Sacerdotis uxore, creditur Sacerdos (si ritè initius sit) amplius non esse Sacerdos. Cum enim ab Episcopo character indelebilis Sacerdoti imprimatur (quod omnium Patrum sanctissimorum Occidentis, & Orientis unanimi si de constat) cur pereunte uxore; suis indelebilis ordo Sacerdoti pereat? An ab uxore forsitan Sacerdotium accepit, & non à CHRISTO per Episcopum? An non etiam inter Ruthenos plures Sacerdotes sunt vel Episcopi, vel montachi: qui cum uxorem non

De perpetuitate Sa-
cerdotii.

habeant,

habeant, grauiissimi testes sunt, Sacerdotium à CHRISTI instituto, non ab uxore pendere. Cùm etiam maxime deceat, ut cœlibatus Christiano Sacerdotio sit annexus.

Però omnium errorū is est cum certissimus tam maximus, cùm extra Romanam Catholicam Ecclesiam Greci, & Rutheni eternam se posse salutem adipisci opinentur. Neque enim verè Christiana Ecclesia est, quæ institutum à CHRISTO ordinem, aut potestatem non habet; nec, si quondam habuerit, adhuc retinet. Si autem quicunq; totam seruauerit legem, offendat autem in uno (ut S. Iacobus ait) factus est omnium reus: sane qui traditam Petro à CHRISTO Domino potestatem, ac primatum in terris negauerit, aut fallaci fraude cogitauerit ipsam evanuisse, aduersus quam portæ inferi nunquam erunt præualitatem, iam condemnatus est, etiam si pleraq; alia omnia credat. Quamobrem apud Deum neque Episcopi, neq; Metropolitæ iij censentur, qui

De spe sa-
tutis in
ichilmate.

Iacob. 2.

Capita quibus Græci & Rūt.

ab eius in terris Vicario Pōtifice Maxi-
mo confirmati non sunt: dictum est e-
nīm Petro, à CHRISTO Domino, qui
veritas est, quique non mentitur Deus,
Luc. 22. Confirmā fratres tuos. Atqui Eccle-
sia, quæ erat pascenda, & Episcopi,
qui erant sicut fratres confirmandi à
Petro, non tantummodo ad Petri, dum
vivueret, tempora, sed usque ad mundi
consummationem erant duraturi. Quod
S. Ioannes Chrysostomus LXXXIII.
Hom. in Matthæum innuens, Non di-
xit (inquit) non negabis, sed, Ut non de-
ficiat fides tua. Cura enim ipsius, &
fauore factum est, ne omnino Petri fi-
des euanesceret. Theophylactus item
in XX. caput Lucæ, Quamvis, (ait)
breui tempore cōcutiendus sis, habes re-
condita semina fidei: etiam si folia ab-
iecerit spiritus inuidentis, radix tamen
vivet, & non deficiet fides tua. Et
Pontifex Maximus Agatho in Episto-
la ad Constantinopolitanum Imperato-
rem, quæ in sextæ Synodi quarta acti-
one lecta est, ac postea in octaua ab om-

nibus

nibus comprobata. Hæc (inquit) est veræ fidei regula, quæ non et in prosperis, et in aduersis viuaciter tenuit Apostolica CHRISTI Ecclesia, quæ per Dei gratiam Apostolicæ traditionis nunquam errasse probatur, nec hæreticis noctitatisibus unquam depravata succubuit. Quia dictum est Petro, Simon, Simon, ecce Satanás, Eccl. ego autem oraui pro te, ut non deficiat fides tua.

Iam ex tam insignibus Patribus certis, sed multò liquidiùs ex sequentibus agnoscetis, istos tuos, Metropolitam, & Episcopos non legitimè, nec ritè sacra administrare: tuumq; populum tantum satùs procul à recto Apostolicæ fidei tramite deflexisse.

Porrò si Occidens, aut Oriens, vllaue alia Christiana pars Orbis in aliquem errorem (uti sepe factum est) incidet: ecquis sine visibili vniuersalis Ecclesiæ Præposito de fidei questionibus iudicabit? Quis delectos à clero, aut à Regibus nominatos confirmabit? Quis schismata tolleret? Quis hæreses damna-

Necessitas
sumini Pa-
storis.

bit?

Capita quibus Græci & Rūt.

bit. Quis (addo) Principes ipsorum magis-
re cum dignitate ad concordiam redigere.
Quod tu tanti estimasti, ut ad Ponti-
ficem maximum mitteres, quo ille bel-
lum, quod inter te, ac Stephanum Polo-
niæ Serenissimum Regem ardebat, au-
ctoritate, ac studio suo interpositore
stringueret. Confirmata (inquit CHRI-
STVS) fratres tuos. Quod si sine
confirmatione tua, Senatores tui nec
ferre iudicium, nec legitime adjungi-
strare attributas eis Provincias possunt;
quis tam erit excors, ut spiritualis re-
gni CHRISTI, id est, Ecclesiæ Dei
viventis Episcopos existimet, vel à ter-
renis Principibus posse confirmari, aut
qualemcumque eorum nominationem apud
CHRISTVM valere. Sic vero, ne in

Galat. 2.

2. Cor. 12.

vanum curreret, aut currisset, ipse
met Paulus Apostolus, ascendit Hiero-
solymam ad Petrum, & Iacobum, ut
suum cum eis conserret Euāgelium: cūm
tamen ille arcana Dei vidisset, quæ non
licebat homini loqui; cumq; nec ab ha-
mine, neq; per hominem, sed à Deo ele-

Etum

etiam se fuisse, fidenter, ac vere testa-
retur.

Sic B. Basilius, epistola Sabino Dis-
cōnd ad Pontificem Romanum dāta. Re
vera enim (inquit) dignum est excellen-
tissima illa vox, quia te beatum prædi-
cauit, quod pietati tue donatum a Do-
mino est, scilicet, ut quod adulterinum
est, a legitimo & puro discernas, ac
fidem Pallium sineulla subtractione
prædeces. Sic Synodus Ephesina du-
centorum ex multis, ac varijs Provin-
cijs Episcoporum, in Epistola ad Cœ-
lestinum Pontificem ait: Est enim nobis
tam eximis hoc in consuetudine pos-
tum, ut fulcrum huiusmodi Ecclesiarum
constituatis.

Basilius.

Sic Cyrillus, qui postea eidem Sy-
nodo, loco summi Pontificis Romani,
præfuit, ad eundem Cœlestinum scrip-
sse, cum ad eum, tanquam ad caput Ec-
clesie, de heresi Nestorij referre neces-
sarium esse duceret. Quandoquidem
(inquit) Deus a nobis in huiusmodi cau-
sa vigilantiam nostram postulat.

Cyrillus.

Capita quibus Græci & Rut.

μακρὸν τὸν ἔχοντα στόλον τοῦ θεοῦ παρακρινόσθαι τὴν σημερινήν τινί, id est, Ordinationes Ecclesiæ consuetudines persuadent, ut cum tua Sanctitate hæc cōmunicentur.

Apostolicæ
Constitutio-
nes.

S. Leo.

Sic Apostolicam cōstitutionem quæ in lib. VIII. Clementis cap. IIII: scripta est, secutus S. Leo Magnus septimo ad Anastasiū epistolæ capite scripsit: De persona autem consecrandi Episcopi, & de Cleri, plebisq; consensu, Metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat, quod q; in Provincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem ritè celebrandam tua quoq; firmet auctoritas. Ac paulò post in eodem Decreto præcepit, ut de electione Metropolitani referant Episcopi Provinciales ad vicarium Pontificis Maximi, Archiepiscopum Theßalonicensem, ut auctoritate sibi à Pontifice Maximo delegata firmetur. Ex ea enim epistola perspici potest, summi Pontificis Romani in Ecclesiis Orientis Vicarium fuisse (ut suprà diximus) Archiepisco-

episcopum Thessalonicensem, qui nomine Pontificis, tanquam vniuersalis Pastoris, tum Prouincias visitaret longinas, tum alia conficeret, quæ ratio & necessitas postulaſſet. Cuius etiam auctoritate, ne propter lōginquitatem urbis Romæ mora interponeretur, Episcopū confirmarentur Ordinationes, quæ sine auctoritate successoris B. Petri, fieri non poterant, ut idem S. Clemens eodem in loco testatur. Cūm enim B. Petrus sanciat, vt electionem Episcopi à Presbyteris, & populo factam, Metropolitanus, (quem vocat τὸν ἀρχι-
τοῦ) approbet, si nihil obſtet; & rursum idem cū duobus Episcopis Episcopum ordinet: sequitur, vt ex ipsius Petri, & eius successoris auctoritate, confirmatione electionis factæ, & auctoritas Ordinationis facienda pendeat. Sic Sophronius Hierosolymitanus Apostolicus vir, epistola sua ad Honorium Pontificem Synodica, tempore Imperatoris Heraclij, Apostolica (inquit) et vetus traditio inualuit, ut qui ad hierar-

Sophroni-
us.

chiam

Capita quibus Græci & Rute-

chism eliguntur, (Episcopatum intel-
ligit) ad eos, qui in hierarchijs capescen-
dis, & administrandis maiores sunt,
omnino sincere referant, quid sentiant.
& qua fide sint (ut Paulus illis tradi-
dit) ἀγανάτολως, id est, valde cau-
te, ne in vanum currenerent, aut cucurris-
sent. Itaqz subiungit. Huic nos consue-
tudini seruientes, ad vos θεοπόδος qua-
lis sit fides nostra scribimus τεθρο-
νουμ id est, ut probetur: Scribimus
(inquam) ad vos, qui non solum nostis
discernere ἀπὸ τῶν γοθῶν ταῦτα πα-
σόγνωτα id est, legitima dogmata, ab
adulterinis, sed etiam τεθροποιη-
τοῦτα ἐλλέποντα, id est, supplere, quae
desunt potestis.

Sic rogat idem Sophronius Pontifi-
cem Maximum, ut quam primum Syn-
odicam de fide sua acceperit, rescri-
bat literas, quibus exhilaretur ipse So-
phronius, euangelizatus (ut ait) τὴν
μετέραν θεοποιον γώσιν, id est, sa-
nitatem vestram à Deo datam. Sanita-
tē fidei significauit, imitatus Aposlo-

lum, cum ait, ut sani sint in fide.

Sic Petrus Patriarcha Constantino-politanus idem exemplum imitatus, & Apostolicæ traditionis consuetudinem secutus, de fide quoque sua ante quingen-tos annos ad Leonem IX. per Synodi-cam retulit; petiitque ut in fide, & sede sua firmaretur, quod & ab eo obtinuit. Quæ loca ex plurimis affero, ut videas, nec CHRISTI auctoritatem & ordi-nem in successoribus Petri desississe: & intelligas (iterabo eadem, que attigi su-pra) nisi tui isti Metropolite, & Epi-scopi in fide, & sede sua ab eodem Pe-tri successore confirmentur, eos apud Deum non haberí pro Metropolitis, & Episcopis legitimis, aut idoneis imper-tiendæ cœlestis gratiae dispensatoribus.

Inde autem factum est, ut cum Pa-triarchæ Orientis firmitatem sanitatis fidei sue, à cœlesti sanitate capitùs sui Petri; id est, fidem suam à fide Ec-clesiæ Romanae, tanquam regula, ac forma, Synodicis item literis descri-pea, accipere desierunt, fidem, ut di-

Petrus Cō-
stantino-
politanus;

Capita quibus Græci & Rut.

Etum est, ac sedium auctoritatem, vi-
tæq; ipsius libertatem, facti infidelium
mancipia, amiserint.

Habes, Serenissime Princeps,
præcipua quedam capita discriminis
errorum, quibus Græci, & isti tui
Rutheni inuoluuntur. Quoniam vero,
ut dixi, ex quinq; Gennady Patriarchæ
Constantinopolitani Tractatibus, quos
tibi tradendos curau, is, in quo de pro-
cessione Spiritus sancti à Patre, & à
Filio, ut summi momenti est, ita non
facile ab istis Episcopis tuis (quod The-
ologi non sint, neq; Academias habes-
vbi ista exponantur) intelligeretur, e-
um ipse Tractatum in gratiam tuam, ad
Dei gloriam, in eum modum et ordinem
faciliorem redigi, quem tu huic scripto
adnuntetum videbis. Ipse tibi Spiritus
sanctus illucescat, efficacissimq; desi-
deria suggerat, quibus tot populos, qui
tuo imperio subiecti sunt, ad Orthodo-
xæ Catholicæ fidei lumen adducat.

ANTONII POSSEVINI,

Societatis I E S V ,

SCRIPTVM.

Magno Moscouiæ Duci
trāditum,

Cūm Angli mercatores eidem obtulissent
librum, quo h̄ereticus quidam ostendere
conabatur, Pontificem Maximum
eſſe Antichristum.

ANTONII POSSEVINI,
Societatis IESV,

SCRIPTVM.

MAGNO MOSCOVIAE
Duci traditum.

*V*edio, Serenissime Princeps, non ita pridem, id est, post aduentum ad te meum, ab istis, qui Moscouiae sunt, mercatoribus Anglis, traditum tibi fuisse librum, quo hereticus aliquis Pontificem Max. esse Antichristum conatur ostendere: te vero statim iussisse, ut in Rutenicam linguam verteretur. Quod et si mihi non nihil doloris attulit, insidias Satanae cogitanti; bonam tamen spem fecit fore, ut Diuina sapientia ex Catholicæ veritatis cum hereticis contibus quasi collisione, scintillas aliquas excutiat, ex quibus lux Russiæ splendidior, quam

Scriptum trāditum

quanta nunc est, in Dei gloriam erumpat? Nec
verò me fugit, quanto odio Lutheri hæreses
persequâre, vnde istæ blasphemie piodierunt,
cūm & tu propter eas enatum fuisse Liuoni-
cum bellum, Stephano I. Potoniæ Regi anno
superiore scripseris; & hæ Liuonum reliquiæ,
quæ hīc sunt, ubi sese à Sede B. Petri, atque
ab Archiepiscopo Rigeni, legitimo eorum Pa-
store disiunxerunt, patriam, fidem, liberta-
tem, templaque amiserint: tuq; iusto Dei iudi-
cio, quæ duo templo in hac ciuitate excitârant,
ea biennium ante, tuis, ut comburerent, impe-
raueris. Iam quod Angli mercatores istas si-
bi merces obtrudant, sapiens es, qui non solum
Lutherana, sed & Caluiniana labo istos esse
aspersos agnoscis. Itaq; quam limpida aqua
ex lutulento illo hæresum coeno possis haurire,
iudicium tuum esto. Quod si antiquas Syno-
dos, Patrésue integros tibi obtulissent, non e-
am tibi irrogâssent iniuriam, quam intulere,
dum hac ratione iactare sese, & Anglis
suis venditare velint, vel à Caluinianis, vel ab
Anabaptistis, & alijs, quorum hīc semina
non desunt, ingenium tuum facili momento pos-
se circumferri; hæreticumq; potius audire, di-

centem,

centem, Sedem B. Petri commutatam fuisse in
Antichristi Sedem, quam Christum ipsum.
eam voce & oratione in perpetuum firmantē,
Synodos & omnes, ac verē sanctos Martyres,
ut firmissimam petram eam agnoscentes, &
sanguine ipso testantes. Ac tamen, ut ne de-
sim officio meo, cūm non tantūm de pace, quæ
Divina ope sancta est, quam de meliore pace,
qua cum Deo constringi debemus, ad te à Pon-
tifice Max. missus sum; dicam breuiter, quæ
causæ Anglorum animos à Sede Apostolica
auerterunt. Quamuis bona illius Insulæ pars,
sic Catholicam retineat fidem, ut indies non
desint, qui pro ea martyrium libentes subeant:
& verō Collegia nobilium Anglorum alterum
Rhemis in Galliis, Romæ alterum sint, ad quæ
cum confugiant continentēr adolescentes, ut a-
uitam fidem discant, & seruent, utrumq; Pon-
tificijs sumptibus solit; sicut id, quod Romæ
est, Seuerigenus aulicus tuus vidit.

Cūm igitur Henricus Octauus, Rex An-
glie, librum aduersus Lutherum edidisset, quo
enī vəsaniam & hæresim confutārat, & pro-
pterēd à Pontifice Maximo defensor fidei Ca-
tholicæ fuisse appellatus, factum est, ut cor-

illius tanquam Salomonis immutatum sit propter mulieres, ob quas deserta fide Catholica sensim in hæreses delaberetur, & manus denique cruentaret sanguine innoxiorum. Monachorum item, & aliorum, ac præcipue Roffensis, & Thomæ Mori, in fide, ac doctrina, & rebus agendis illustrium. Nam cum amore mulieris captus, eam in uxorem ducere, ac Caroli V. sororem repudiare ausus, id à Clemente VII. & à sancta Sede apostolica ratum haberi vellet: nec verò hoc (quoniam Diuino præcepto ad auersabatur) obtineret, secessit ab Ecclesia, sed ipsum denique, re à seculo inaudita, caput Ecclesiæ Angliae constituit. At Deus iustus & verax, quam ementito uxoris nomine in thalamum suum superinduxerat, non multò post adulterij conuictam, quanquam & in primis erat adultera, quod cum ipso Rege adultero concubebat, qui castam & propriam uxorem deseruerat, capite plectri iussit. Quid verò inde in Insula illa secutum sit, superuacaneum est dicere, cum ea ad aures tuas sciam peruenisse.

Satis illud fuerit mulierem, quæ nunc Anglia præest, caput & primatum Ecclesiæ in

Anglia

Anglia usurpasse, huncq; ceteris titulum novo prodigo adsciuisse, ut cum Angli Petrum, Petriq; successorem constitutum à Christo Dominu respuisserent, tandem mulieris, qualis deniq; illa est, imperio, etiam in ijs, quæ ad religionem attinent (infausto omine, ut præcipiti consilio, sed sapientissimo Dei iudicio; qui superbos & astutos comprehendit, in superbia, & astutia sua) se subdidere. Habeant igitur illi suam foeminam pro Pastore vniuersali Ecclesie Anglicanæ: Nos Petri Successorem, qui à Christo institutus est ouium & agnorum Christi Pastor, Pastorem visibilem retinebimus. Iam verò quod ex isto Anglorum libro colligere poteris, id primum cogites necesse est (ut pleraq; alia omittam) Antichristi aduentum certis sex signis à Spiritu sancto Divinis in literis fuisse præmonstratum: Prædicatione Euangeliū in toto terrarum orbe: Romanī Imperij defectione, ac desolatione: Enochii, atque Eliæ aduentu; maxima, eaque evidentissima persecutione, ut iuge altaris Sacrificium etiam ceſſet: Antichristi post tres annos cum dimidio morte, ac mundi totius fine. At verò nec dum plenitudo gentium intravit, ut reli-

Scriptum traditum

qui e salutē fierent, quamvis in Indias quād latissimē à Catholicis tantū lux Euangeliū inferatur. & ipse adhuc Reges omnes, & Principes, Rom. Imperij dignitate, Christianus, & Catholicus Cæsar antecellit. Non cessauit Missæ Sacrificium: Non apparuere Enoch & Elias, quos ipsos venturos, & ab Antichristo interficiendos, ut alij, ita Græci Patres disertissimē dicunt: Origenes, S. Chrysostomus in caput decimum septimum Machæi, Theodoretus in caput ultimum Malachie, S. Ioannes Damascenus, libro quarto, capite viigesimo octauo. S. Irenæus libro quinto. Præterea Pontificis Max. Spirituale regnum iam per Sexdecim fermē secula durauit, nec verò præcisè potest ostendi, qui tres annos cum medio regnauerit, & pro Antichristo sit habitus, quique Christum negans fuisse verum filium Dei, seipsum verum Christum, in lege & Prophetis promissum, haberet voluerit, seique Deum esse affirmauerit. Id enim ipsum facturum, ac propterē falsa editurum miracula cum Diuinum verbum, tum Patres antiquissimi Græci, præter Latinos testantur: Irenæus libro quinto, B. Cyrillus Hierosolymitanus

Catech. §. Theodoretus in 2. ad Thessalenienses Epistola: & alij plerique. Sed ex vi nam tria illa exstiterunt miracula, quae in eius adventu futura predixit S. Ioannes Evangelista. Apocalip. 13. Ignis de cœlo descendens: I mago bestiæ loquens: Mortis & resurrectionis illius effigie, que plurimi populi decepti in eum sunt creditur.

Porro, quoniam tempore Romanus Pont. Aegypti, Lybie, atque AEthiopie Regna inuasit, occupauit, sibi vendicauit, eorumque Reges interfecit; que omnia ab Antichristo facienda, Daniel cap. 7. prænunciârat: Quibus in eis aut Angliam S. Gregorius Magius Pont. Max. Christo acquisiuit: alijne Pontifices Romani trophyum crucis in gentilium intulere prouincias; aut etiamnum in Orientis, Meridionales, atque Occidentis Indias, nisi Christi verbo, interimq; eo missis operariis inferunt: Quod si heretici isti, quorum ingenium est, mendacissima comminisci mendacia, Pontificem Rom. etiam hoc nomine vocant Antichristum, quod Imperatores, ac Reges aliquos de throno deposuerit, fateantur necesse est, hic digitum Christi fuisse: cui cum

Scriptum trāditūm

data fuisset à Patre potestas in cœlo & in ter-
ra, ut item illam, quanta satis erat Ecclesiæ ad.
ministrandæ, & de Tyrannorum iugo in liber-
tatem Catholicæ fidei afferendæ, Diuina libe-
ralitate transfudit. Sed neq; propterea Ro-
mani P̄tifices ea sibi Imperia, aut Regna ven-
dicarunt, in quæ deiectis pessimis Principibus,
Christianos & pios Principes suffecerunt.
Sic enim Leonem III. Græcorum Imperato-
rem Iconomachum, & hæreticum Gregorius
Secundus; Chiladericum Galliæ Regem Zacha-
rias; Henricum IIII. Rom. Imperatorem Gre-
gorius Septimus; Othonem IIII. Innocentius
Tertius; Fridericum II. Innocentius IIII. de-
posuerunt: ac non mentiente eo, qui dixit, Que
ligaueritis in terra, erunt ligata in cœlo, re ip-
sa omnes imperium amiserunt. Ac si quis a-
lius non amisit, alijs tamen rationibus egregiè
poenas persoluit. At & (ut Gennadius in-
quit Patriarcha Constantinopolitanus, ut q; ante illum Nicephorus testatus est) Nicolaus
primus temporibus Photij Græcos excommu-
nicauit, & excommunicationi illi non defuit
iota unum: sed facti sunt captivi (ut is in ex-
communicatione dixit) inter omnes gentes, tan-

quam

quam Iudæi. Innocentius item primus ante hunc, Eudoxiam Imperatricem ob. S. Chrysostomi exilium, excommunicavit, & intremuit eius sepulchrum, donec eo reuocato, excommunicatione à Pont. Max. remissa, constitit tremor ille. Denique Nicolaus quintus cum Legatis à Constantino Imperatore, qui vocabatur Dragases, ad se missis, literas plenas timoris & horroris dedisset, num vera non protulit? Cum enim anno M. CCCC. LI. eam Pontifex Max. cōscripsisset epistolā, M. CCCC. LIII. capta est Constantinopolis. Et in ea quidem epistola hæc erant verba: Neque vero Græci arbitrentur, Romanum Pontificem ita esse mente destitutum, omnemq; Occidentalem Ecclesiam, ut non intelligat, quæ in singulis dilationibus respondendo nugantur: optimè cuncta nouimus. Sed toleramus, in Iesum respicientes, sempiternum Sacerdotem, et Dominum, qui sterilem illam sicutum usq; ad annum tertium iussit asseruari, agricola ad excindendam arborem: se accingente, quia nullum fructum ferebat, sicut & tertio anno post, imperium ipsum concidit.

Hæc cum ita fuerint, Princeps, vides, qui-

bus ar-

Scriptum traditum

bus armis Sedes Apostolica pertinaces deuicerit; aut correxerit: quamq[ue] tchæreant ista cum hereticorum imposturis ignorantium; de quibus loquuntur; aut affirmantur. Ceterum quod eo in Anglorum libro capitulare Pontifex Max. quasi aut Romæ sedeat (que Babylon; dum olim omnium gentium erroribus sub perfidis Imp. seruiebat, iure vocabatur) aut Dei verbum non prædicet; cum tamen de summis Christianæ Republicæ negocijs quotidie cum Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, alijsq[ue] innumerabilibus, ac tecum ipso per me, vel loquendo, vel scribendo, vel ipso pietatis exemplo, continenter veritatem annunciet: aut mandata Dei non seruet (sic enim tui claves Regnum Petri traditas, ob peccatum fuisse amissas, imperite responderunt) cum, si peccato (quod tamen scire sese, iuste dicere nequeunt, dicit Pontifex Max. committat) Principes autoritatem administrandi perderent, nemo esset, qui in solijs istis iure consideraret: aut quod sibi nimium patiatur honorem deferrit; cum, qui politiciis Principibus defertur (quia gladium a Deo portant, suaq[ue] pro mensura temporariam facultatem in subditos exercenter)

longe

is longè nax mus sit; ac tuo nomini necesse sit sexcenties assurgere, multaq; alia præstare, quæ nobis quidem incognita pridem, sed & a lijs incredibilia videri possint: hæc, inquam, omnia commenta sunt Satane, qui mendax fuit ab initio, quiq; eò spectauit semper, ut Sedem Apostolicam conuelleret, quod per eam, & non pro hæreses, unitatem in Ecclesia seruari, & mysteria Dei ritè dispensari, molestissimè ferat.

Nam & propterea non solum hæretici re- centiores, verum etiam Græci, ante aliquot secula nullum non mouebant lapidem, quamob rem Diuina hæc lux veritatis Orientis non af fulgeret.

Restaret, ut dilucrem ea, quæ ab istis hæ reticis, aut à schismaticis falso Romani Pont ascribuntur, quasi hi aliquando contraria fidei ex ipsa Apostolica Sede docuerint, nisi apud vere doctos luce clarius esset, & ab hæreticis habita fuisse pro hæresibus, quæ Catholica atq; Orthodoxa sunt; ac sapè Antipapis, vel ijs, qui nondum erant Pontifices Max. vel qui a deo nunquam Pontifices Max. fuere, varias columnias aspersas fuisse, cum tamen à veræ fidei Christianæ tramite Rom. Ecclesia

Scriptum trāditum

nunquam deflexerit. Itaq; Agatho Pontifice Max: quem tu, quiq; merito suspiciunt, in Epistola ad Constantimum Imp: quæ in 6: Synodo Constantinopolitanæ Adl. 4: perlecta est, & poste à 8. Act ab omnibus approbata: Hæc est, inquit, veræ fidei regula, quam & in prosperris, & in aduersis viuaciter tenuit, & defendit hæc spiritualis mater, vestri tranquillissimi Imperij. Apostolica Christi Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiam à trāmite Apostolicæ traditionis nunquam errâsse probabitur, nec hereticis nouitatibus deprauata succubuit: sed, ut ab exordio fidei Christianæ percepit ab autoribus suis, Apostolorum Christi Principib; illibata fine tenus permanxit, secundūm ipsius Domini Saluatoris Diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum Principi in sacris Ecclesiis fatus est. Petre, Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit vos, ut cribraret, sicut triticum: ego autem rogaui pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret igitur vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus et Saluator omnium, cuius fides est, qui fidem Petri non defecturam promisit, con-

firmare

firmare eum fratres suos admonuit; quod Apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis predecessores fecisse, semper cunctis est agnatum. Sic Nicolaus primus in Epistola ad Michaëlem: Priuilegia, inquit, istius Sedis perpetua sunt, Diuinitus radicata atque plantata, impingu possunt, transferri non possunt. Quæ ante imperium vestrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hactenus illibata: manebuntque post nos, & quo usque Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt. Ac paulò post: Nam & inter cetera is, per quem nobis præcipue Priuilegia ista sunt collata, aliquando conuersus audiuit à Domino: Confirma fratres tuos. In quem locum longior essem, si quæ Origenes, Cyrillus, Gracianus alij Patres unanimi consensu scripserunt, adferre vellem. Nam & propterea Theodoreetus in Epistola ad Renatum Presbyterum Romanum, Tenet, inquit, sancta ista Sedes gubernacula regendarum cuncti orbis Ecclesiarum, cum propter alia, tñ quia semper haereticis factoris expers permanxit. Atque ea causa fuit, cur Orientales Episcopi, sanctiores in rebus fidei, atque in persecutionibus, quas ab Imp. &

Scriptum traditum

à Græcis patiebantur, ad Rom. Pontifices cōfugerunt: S. Athanasius ad Iulium, S. Iohannes Chrysostomus ad Innocentium primum, Ignatius tertius ad Nicolaum, Theodoretus ad Leonem, Maximus ad Martinum, &c ceteri. Quamobrem litteris à Rom. Pontificibus acceptis, suas Sedes receperē, & quanta eſſet à Christo successoribus Petri collata potestas, re ipsa monstratum eſt.

Verū enim uero ceteræ Sedes ac Patriarchatus Orientales non manferunt in fide, quod & Græci ipſi non diffentur, & Synodi legitime planè manifestarunt. In Hierosolymitano enim Patriarchatu Eutychius, Irenæus, Hilarius, Arianus, & Ioannes Origenista, Patriarchæ ſederunt. In Antiocheno, Paulus Samosatenus hæresiarcha, Petrus Gnapheus, Eutychianus, Macharius Monothelita, & alij. In Alexandrino Georgius, & Lucius Ariani, Dioscorus, Eutychianus, Cyrus Monothelita, & alij. In Constantinopolitano Macedonius, Nestorius, Sergius, hæresiarchæ, & plerique alij, qui usque ad hæc tempora, ubi à sanctæ Romane Ecclesiæ gremio ſeſe subduxere, iugo deniq; Turcico ſubiecti, nec liber-

tatem,

tatem, nec fidem Orthodoxam retinent.

Ceterum quod uel in isto Anglorum libro, vel in Chronicis, aut Historijs vestris aduersus Pontifices Rom. scriptum est, scio Serenitatem tuam cordatam esse; cuius aures, aut animus non debet facile patere obstrepentium calumnijs: cum neque historias antiquas Græcas, & ab autoribus legitimis conscriptas perlegere potuerint tui, quorum nemo Græcè noruit; nec Latinorum rationes audierint; adeò nec ad Synodos ipsas, quasi ad totius mundi theatrum, Christi verò Domini tribunal, conuenient, unde haurirent ea, quæ Isidorus Moscouiae Metropolita, quoniam ad Florentinam Synodus profectus est, vera esse cognovit, et credidit. Scilicet Græcorum mos fuit, historias, Synodos, & Epistolas Rom. Pontificum corrumpere. In quinta enim Synodo generali adjunctas ab hæreticis epistolas fuisse ficticias Vigiliij Pontificis Max. & Mennæ Patriarchæ Constantinopolitani, deprehensū est in sexta Synodo, Aet. 12. et 14. dum acta quintæ Syuodi relegerentur, & inuenti tres quaterniones, ab iisdem hæreticis inserti: sicut & in 6. Synodo ab æmulis Rom. Ecclesiæ

Scriptum trāditum

quidquid dicitur aduersus Honorium Pont.
Max. ut testatur Anastasius Bibliothecarius
in historia sua ex Theophane Isauro Græco.
Itaq; S. Leo primus, Epistola 83. ad Palæstini-
nos queritur, à Græcis Epistolam ad Flavia-
num suam, se adhuc superstite, fuisse corru-
ptam. Et S. Gregorius Papa lib. 5. Epistola
15. ad Narsen afferit, Constantinopolitanis
cornupisse Synodum Chalcedonensem; idem q;
ait, se suspicari de Ephesina: Codices autem
Romanorum longè veriores esse, quam Græ-
corum; Quoniam, inquit, Romani sicut non acu-
mina, ita nec imposturas habent. Deniq; Ni-
colaus I. in Epistola ad Michaëlem Imp. cùm
eum ad Epistolam Adriani I. remitteret: Si
tamen, inquit, non falsata, more Græcorum,
sed sicut à Sede Apostolica missa est, penes
Ecclesiam Constantinopolitanam hæc tenus cō-
seruatur.

Atqui constat, Sexta quoq; Synodo abso-
luta, plures Episcopos iterum ascendisse Con-
stantinopolim, ibi q; Trullanos Canones edi-
sse; ut præcipue Rom. Ecclesiam carperent.
Quamobrem ex his colligere poteris, si quid
tibi à tuis, aut ab istis hæreticis obtruditur, e-

os, cùm puros ac liquidos fontes Patrum antiquorum non afferunt, sic tibi debere esse suspectos, ut in ordinem ipsum à Christo Domino institutum intuens, aliquando serio animum appellas ad veras Academias fundandas, in quibus istae errorum tenebræ, à cordibus subditorum tuorum melioribus disciplinis dispellantur. Alioquin Aegyptus fiet Moscovia, nec vñquam feritas istorum populorum mansueti, nisi solida fides, & pietas in eam inuehantur.

Sed ut ad Anglos redeam, bene habet, quod (qui secuti imperitos & mendaces historiographos, Anglicam mulierem quandam, Ioannis nomine ementito, quæ nunquam fuit, Pontificem Max. suisse dixeré) nunc veram fœminam pro Papa in Anglia colant. Qui si S. Gregorij Magni, à quo fidem Christianam accepere, libros tibi obtulissent: rem Christianam verè fecissent, tuq[ue] (vt quondam Mauritius Constantinopolitanus Imp.) ex eius Pontificis literis, Apostolicæ Sedis, in æternum permanstre, veritatem liquidius cognouisses. Nunc verò cùm iij intelligent, à Pont. Max. Principes semper ad fœdus aduersus perpet-

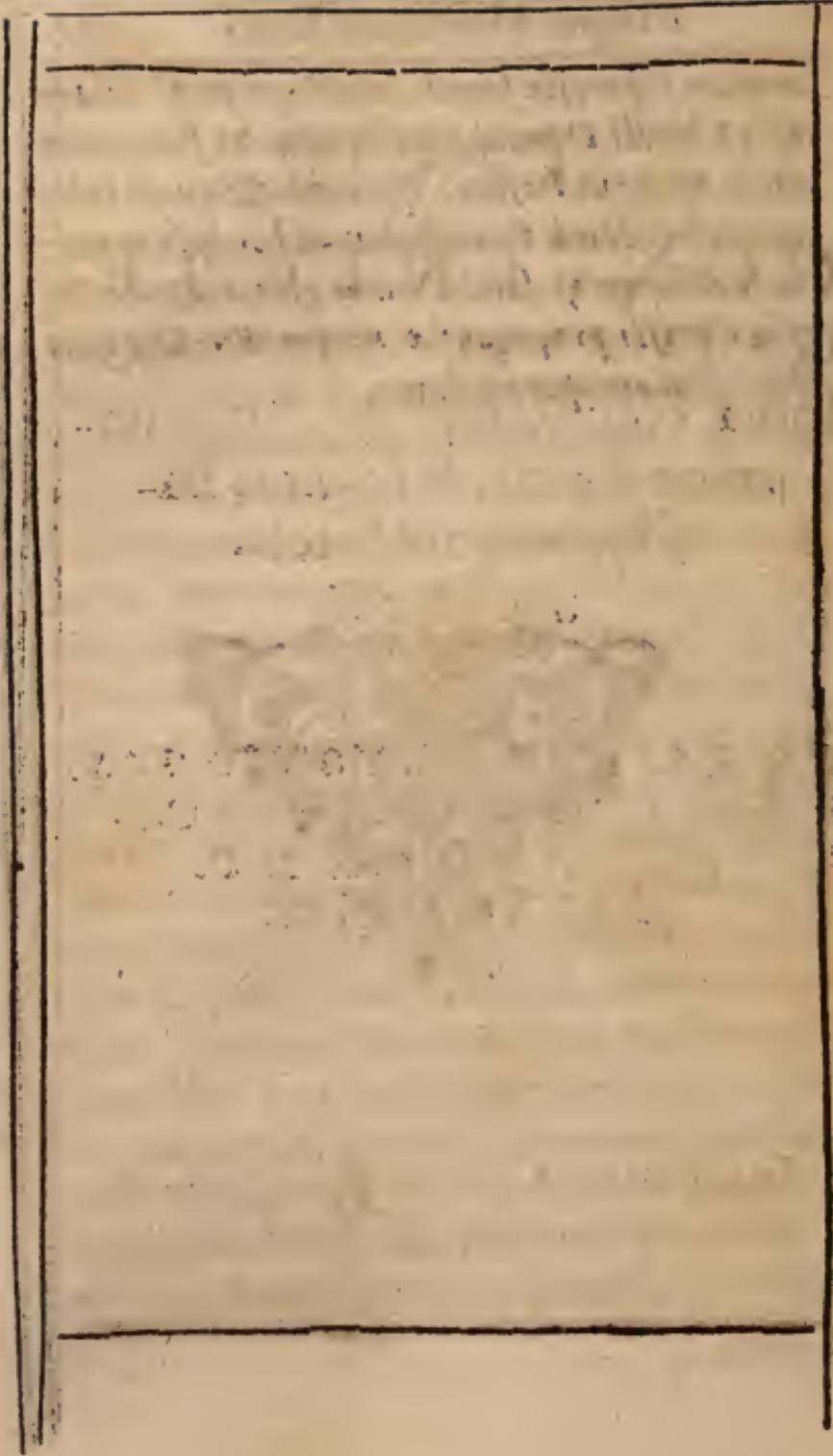
Scriptum traditum

tuos Christi hostes sanciendum, teq; adeò nunc
animari, quod ipsum quoq; argumento est, Pö-
tificem Max. non esse Antichristum: vide-
rint autem, quinquaginta sex ante annos, Ba-
silio patre tuo regnante, per Clementis V II.
Legatum, pacem inter ipsum, & Sigismundum I. Poloniæ Regem fuisse compositam, nunc
autem iterum non sine Pontificis Max. Grego-
rii XIII. studio & opera, quam tu ipse, Inter-
nuncio tuo ad eius Sanctitatem missso, procura-
ueras, inter te, ac Stephanum Poloniæ Regem
in plures annos difficillimū bellum esse sopi-
tum; Christiani q; sanguinis effusionem, qui vi-
ginti duos totos annos fundebatur, non per
Antichristum, sed per Vicarium Christi cu-
ratum esse, ut cessaret: disrumpuntur Sata-
nas, quiq; sub eo militant, quod per Sedem A-
postolicam D. Petri id tibi officium præsti-
tum sit, quodq; Pontificis Max. nomen in Scy-
thia, Tartarosq; istos inter tuos, non sine lau-
de audiri, atq; pronunciari intelligant; cùm
neq; unquam ab hereticis, & eorum similibus
pax vlla inter Christianos aut verè procura-
ta, aut potius impedita fuerit. Ac verò Sata-
nas, qui modicum tempus sibi ad illaqueandas

animas

animas superesse sentit, intelligit implendam
esse Christi Domini prophetiam, ut si at unum
ouile & unius Pastor. Sic enim & tu, si reli-
quis Christianis Principibus ad hoc ipsum oui-
le readiungeres, serio Diuinae glorie & Eccle-
siæ Christi propagandæ æterna cum dignitate
fortissimam operam dares.

ACTA IN
**CONVENTV LEGATORVM SER.^{mi} POLONIÆ Regis Stephani, huius no-
 minis Primi, & Ioannis Ba-
 silij, Magni Mosco-
 uiæ Ducis.**

PRAESENTE ANTONIO POS.
*Seuino, de Societate IESV, nomine Gre-
 gorij XIII. Pont. Max. M.D.
 LXXXI. Mense De-
 cembri.*

In Chiueroua Horca, ad Iamum Za-
 polsciæ, in Moscouia.

1700. 1900. 2100.
2300. 2500. 2700.
2900. 3100. 3300.
3500. 3700. 3900.
4100. 4300. 4500.

4700. 4900. 5100.
5300. 5500. 5700.
5900. 6100. 6300.
6500. 6700. 6900.
7100. 7300. 7500.
7700. 7900. 8100.
8300. 8500. 8700.
8900. 9100. 9300.
9500. 9700. 9900.

ACTA IN CONVENTU
 LEGATORVM SER.^{mi}
 Poloniæ Regis Stephani, & Io-
 annis Basilij Magni Mo-
 scouïæ Ducis.

V M Antonius Possevinus
 cum Stephano Poloniæ Re-
 ge, & Magno Moscouïæ
 Duce egisset, de mittendis
 aliquem ad locum Legatis,
 de pace tractanda, delectus
 est à Magno Duce Iamus in Zapolscia pagus,
 Velicoluco viginti miliaribus Germanicis, ro-
 tidem à Plescouia distans. Qui pagus cùm à
 Cosacis militibus Regis fuisset anteà combu-
 stus, alter pagus habendo Conuentui delectus
 est, duobus inde miliaribus Germanicis, pro-
 pior Porcouiam, inter Paderouicum, atq; Zä-
 polsciam, vocatus ab incolis Chiueroua Horca,
 quæ postrema vox monticulum, sicut altera, id
 est, Chiueroua Nobilis cuiusdam familiam de-
 signat.

Ad eun-

Acta in contentu Legatorum

Ad eundem locum in hospitium Antonij Possevini conuenere utriusq; Principis Legati, die xiiij. Decembris M.D.LXXXI. qui dies B. Luciae Virginis, & Martyri est sacer.

Legatorum Regiorum nomina fuere Ianusius Nicolai Sbaraski Palatinus Braslawiensis, Albertus Radnilius Dux in Olika, & Nieswiz, Curiæ Regis in Lituania Marsalcus, et Capitaneus Caunensis, uterq; Catholicus, præterea Michaël Haraburda Reginus Secretarius, Rutenæ fidei, si fides dicenda sit, quæ à fide Catholica aliena est. Hic autem sæpè Legatione ad Moscos, & nonnunquam ad Tartaros functus, valebat usu rerum, filiumq; Collegio nostræ Societatis, quod est Vilnae, tradiderat instituendum. Accedebat Christophorus Varsaviensis, quem Antonius Possevinus procurauerat à Rege ad conuentum mitti, tum ut Summo Pontifici satisficeret, cupienti, ut in ea pacis tractatione Sueciæ Regis ratio haberetur: tum, ut idem Christophorus tota re cognita, si deinde appetente Vere in Sueciam mitteretur, de Liuonicis arcibus, eo cum Rege, nomine Poloniæ Regis, acturus, non solùm ea componeret, quæ inter Reges illos controuer-

tuntur,

tuntur, verūm etiam Catholicæ religionis negotium promoueret vir nobilis, & Catholicus; ac tum ab Antonio Posseuino de toto hoc Suecico religionis negocio diligenter edocitus, tum à Stanislao Varzeuicio de Societate IESV, apud Sueciæ Reginam iam biennium commorante, eiusdem autem Christophori fratre, docendus.

Mosci autem Legatorū nomina fuere, Dux Demetrius Petri Ieletski, Praefectus Casinensis, & aulicus Magni Ducis; Romanus Basiliij Olpherius, Praefectus Coselnensis, & aulicus Magni Ducis, ac frater Michaelis Begini; Mikhita Basonka, filius Nicephori Veroscabina, Secretarius Mosci, quem illi Notarium vocant; Zacharias Suiaseua, Vicenotarius.

Fecerat Sacrum Antonius Posseuinus, atq; aliquos de suo comitatu Sanctissima Eucharistia pauperat, cùm illico utriq; Legati ad eum venere: quibus consedentibus, et altero è duobus interpretibus, quos secum ille in Moscouiā adduxerat, stante, pauca præfatus Antonius de sinceritate, qua in tanto negocio esset agendum, quamq; simplici oculo in ipsum Christum esset inspiciendum, qui est vera pax nostra, Pleni-

potentiam

Acta in conuentu Legatorum

potentiam utriusq; Legationis, siue mandata,
quæ vocant, Procurationis deponi, ac legi se-
tit. Primi Mosci suam legerunt, cuius verba
sunt hæc.

PLENIPOTENTIA LE-
gatorum Mosci, quæ Rutenicè,
id est, Moscouiticè fu-
it scripta.

Iuina misericordia & cle-
mentia, quæ nos præfecit in
Oriente ex altissimis, quæq;
dirigit pedes nostros in vi-
am pacis. Huius ergo Dei
nostri in Trinitate adorandi
clementia, Nos Magnus Dominus Czarius (si-
ue Rex, aut Imperator) ac Magnus Dux Io-
annes Basilij totius Russiæ, Volodimeriæ,
Moscouiæ, Nouogardiæ, Imperator Casani,
& Imperator Astracani, Dominus Plesco-
uiæ, & Magnus Dux Smolenscij, Tueriæ,
Permæ, Viatciæ, Bulgariae, & aliorum lo-

corum,

corum, ac Dominus hereditarius terræ Liuoniae, Stephano, Dei gratia, Regi Poloniæ, ac Magno Duci Lituaniae, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Masouïæ, Principi Transylvaniæ, & aliorum locorum, misimus Legatos nostros Magnos, aulicum nostrum, & Praefectum Casinensem Ducem Demetrium Petri Leletzkij, aulicum nostrum & Praefectum Coselnensem Romanum Basiliy Olpherium, & Notarium nostrum Mikitam Basenka, filium Niccephori Vereczahina, & Vicenotarium nostrum Zachariam Suiaseua, ad conuentum pacis statuendæ gratiæ, cum Legatis tuis loqui. Et quæcumque illi incipient de rebus nostris dicere cum tuis Legatis in conuentu, eæ res nostræ sunt. Scriptum in Dominio nostro, in aula Sloboda ærcis, Anno à creato mundo Septimo millesimo, Nongentesimo, Mense Nouembri, Indictione Decima, Domini nostri 47. & imperiorum nostrorum Rosensis 35. Casanensis 29. Astracanensis 28.

Cum hæc Plenipotentia fuisset perlecta, visa est infirma, nec sine iusta suspicione fuere Legati Regi, qui propterea, quas Moscus ad Poloniæ Regem in castra per Zachariam Bol-

uiæ, Liuoniæ, Princeps Transſyluaniæ, &
aliorum locorum. Notum facimus, his litte-
ris, Magnum Dominum Ioannem Basilij, Dei
gratia Dominum Russiæ, & Magnum Ducem
Volodimeriæ, Moscouiæ, Nouogardie, Caſa-
ni, Astracani, Plescouiæ, Tueriæ, Iueriæ, Per-
miæ, Viatciæ, Bulgariae, & aliorum locorum
ſcripſiſſe nobis per tabellarium ſuum Zacha-
riam Boltinum, ſignificando, à Legato San-
ctissimi Pastoris Gregorij xiiij. Pontificis
Max. Romani, Reuerendo Antonio Poſſe-
uino ſcriptum ad ſe nomine Domini ſui, hor-
tante Sanctissimæ Apoſtolice ac pastoralis
Sedis auctoritate ad concordiam & pacifica-
tionem inter utrumq; noſtrum; vi q; ex utraq;
parte Legatos unum ad locum mitteremus, qui,
eodem Summi Pontificis Legato præſente, pa-
cem inter nos poſſint conſtituere. Iuxta quas
Legati Pontificis literas, Magnus Dux Lega-
tos ſuos ad locum certum mittit inter Porcoui-
am, & Sauolociam, via Velicolucensi à Por-
couia ad Iamum Zapolsciæ. Ideò & nos, ſan-
guinis Christiani effuſionem nolentes videre,
miſimur ad eundem locum Iamum Zapolsciæ
Legatos noſtros, Palatinum Braslauensem,

Acta in conuentu Legatorum

Capitaneum Kremeneensem, & Pinscens, &
Ducem Ianusium Nicolai Sbaraskis, & Mar-
salcum nostrum aulæ Magni Ducatus Litua-
niae, Capitaneum Caunensem, Dominum Al-
bertum Radiulium, Ducem in Olika, & in
Nieswiz, & Notarium nostrum Magni Du-
catus Lituaniae Michaelm Haraburdam. Ac
dedimus illis & his litteris nostris plenipoten-
tiam, ut conuenientes cum Legatis Magni Du-
cis Moscouiae, inter nos, & Magnum Ducem
Moscouiae, & Dominia nostra de amicitia &
concordia colloquantur, & res constitutas lit-
teris, ac iuramentis suis coram Legato Reueren-
do Posseuino confirment, & ad effectum, cer-
tamq; confectionem, & constitutionem suam
adducant. Quæ omnia sumus admissuri, con-
tentiq; futuri, & inuiolabiliter præstituri,
quemadmodum iuxta Senatorum nostrorum
consilium, qui eo tempore apud nos fuerunt,
Regni Poloniae, ac Magni Ducatus Lituaniae,
verbo nostro Regio pollicemur, & promitti-
mus etiam pro Successoribus nostris in istis Do-
minijs, totaq; Repub. hæc omnia iuxta consti-
tutionem, & litteras Legatorum nostrorum
firme, inuiolabiliterq; nos præstituros. Cum

autem

autem ad nos Magnus Moscouiae Dux Legatos suos allegabit, tum nos Legatorum nostrorum litteris nomen nostrum Regium adscribere, ac signo nostro obsignare, Regioq[ue] iurejurando confirmare, easdemq[ue] litteras cum ijsdem Legatis ad Magnum Moscouiae Ducem remittere debemus. Eodem modo erga nos, & Successores nostros, atq[ue] erga nostra Dominia Magnus Moscouiae Dux, successores, atq[ue] illius Dominia se gerere debent. Propterea memoratis Legatis nostris hasce litteras nostras manu Regia nostra subscriptas, & obsignatas Sigillis nostris Maiestatis Regni Poloniae, & Magni Ducatus Lituaniæ dedimus. Datum in castris nostris ad Plescouiam, Anno Domini 1581. mensis Nouembris die XXX. Reghi vero nostri anno Sexto.

Quæ omnia cum essent perfecta, Legati Regij acrius urgebant, ut Mosci pleniora mandata depromerent, ac scirent, sese super fundamento tam infimo reliquam tractationem non extructuros: atq[ue] ad id Instrukcionis sua caput ea de re adhuc perlegerunt. Mosci autem excusare se, quod is Magnorum Moscouiae Ducum scribendarum Plenipotentiarum

Acta in conveetu Legatorum

mos semper fuerit: quodq; litteris Magni Du-
cis ad Regem, & ad Antonium Posseuinum
scriptis satis intelligi poterat, sibi plenam po-
testatem ad omnia cunficienda tributa fuisse.
Addidere, cum res ipsæ, de quibus esset agen-
dum, statim essent ad effectum adducendæ,
frustra Regios de plenipotentiæ verbis queri,
quam re ipsa, & facto ipsi Mosci essent præ-
stituri:

Cum lites ex litibus sererentur, nec præsens
aliquid remedium cerneretur, Antonius Pos-
seuinus Regios monuit, ut ea de re protestatio-
nem facerent; sic enim se eam esse admissurum.
Deinde ut in diem sequentem quæstio illa sic
differretur, ut tamen nocte ea, quæ primæ di-
ei Sessionem consequebatur, utriq; Legati su-
arum Plenipotentiarum exempla confessim ad
se mitterent; se Deo re commendanda, Mosci
priuatim alloquendis, si quam alteram Pleni-
potentiam haberent, examinandisq; ipsarum
Plenipotentiarum exemplis impensurū. Quod
cum factum esset, neq; Mosci aliam haberent
Plenipotentiam, die sequenti Legatis virisq; sic
locutus est.

DIE XIII. DECEMBRIS
Secunda Legatorum
sessio.

*V*andoquidem Mosci Legati nullam se aliam habere Plenipotentiam dicunt, nec credēdum sit, Magnum Ducem non agere sincerè, quippe qui sciat fore, ut vniuersus hic tractationis contextus Deo, ac Christianis omnibus innotescat: dicāt, nū iurabūt, scire sese alias Plenipotētiarū formulas hisce de rebus à Magnis Moscouiæ Ducib⁹ scribi solitas esse. Cūq; ab extremo, qui erat Zacharias Vicentarius, fuisse et interrogationem orsus, se ille iuraturum respondit; qui cūm Acta Mosci Secretariæ ad centum annos legisset, nunquam se alias formulas legisse dixit. Quod cūm postea singillatim reliqui offererent, adiecit Romanus Basilij, se ante XX. annos ad Sigismundum Augustum Regem Internuncium venisse, pacemq; quinquennij deinde (eiusmodi

litteris patentibus à Mosco Magnis Legatis traditis) fuisse consecutam. Quærenti autem Antonio de Michaële Haraburda , num aliquam earum formularum , vel litterarum unquam vidisset (expediuisse enim , ut eiusmodi aliquid Magni Ducatus Lituaniæ Secretarius secum attulisset) cùm Haraburda respondisset , nunquam talibus tractationibus , qualis erat hæc , se interfuisse , nec proinde Plenipotentias vidisse : interrogauit Regios Antonius , numquid aliud vellent dicere , antequam , ipse , quid sentiret , exponeret . Perstare sc̄e quidem in incepto dixerunt , sed auctoritate Pontificis Max. moueri , ut & tractationem inchoarent , ac verò protestarentur , se prius hinc non esse discessuros , quam res ipsæ , quas Mosci essent præstituri , efficerentur . Antonius autem , Cùm inquit , nihil alterutri parti ex hac tractatione pereat , quæ si in rem conferatur , maxima bona paritura sit ; sin dolo malo fiat , in eos perpetuo cum dedecore sit casura , qui erunt in noxa ; ac proinde alterutrius Principis sinceriorem agendi rationem maximè sit roburatura , ad rem ipsam iudico esse veniendum , sic , ne ipsa actio iuri alicuius Regiorum Lega-

torum (quod ad Plenipotentiam attinet) possit esse damno. Interea verò Legati Mosci sciant à Christianis alijs Principibus nullas eiusmodi formulas Plenipotentiарum solitas esse cōscribi. Tùm conuersus ad Legatos Regios, cùm eos admonuisset, ut cogitarent, num cùm in Iamo Zapolsciae pacis ista tractatio haud fiebat, præbitura fuisset alicuius turbationis materiam; alterq; ex Legatis Albertus Raduilius respondisset, nihil inde oriri posse quæstiones, quin & eodem in pago Iamo pacem posse confici, aut promulgari dixisset, perrexit Antonius: Quando ad victores pertinet legem vicitis imponere, poterunt Regij Legati conditio-nes pacis, quam Mosci jam tertio per tres Le-gationes petierunt, primò proponere. Ad ea Palatinus Braslawiensis (gratijs actis Summo Pontifici, atq; Antonio, quem eius Sanctitas miserat, quodd laborem hunc pacificandi utriusq; Principis tam paternum suscepisset (Li-uoniā totam, eam scilicet, quæ in manu esset Mosci, disertè, & grauiter petiit, quæ nisi concederetur, neutiquam se progressuros, nec adeò reliquæ tractationi interfuturos.

Cùm Mosci nimium hoc esse dicerent, mul-

Acta in contentu Legatorum

taq; interfererent, quibus Regijs persuaderent, ne sanguis funderetur, & fieret æqualitas, si vellent, ut vera pax, fraternitasq; consequeretur; ad earum autem Liuonie Arcium numerum, quas per Antonium Posseuinum se traditurum Magnus Dux tres ante menses promiserat, Gouiam addidissent; ad eaq; omnia rursus Palatinus commodè respondisset: Legati Mosci vrserunt, ut Regij item dicerent, ecquid sese Magno Ducì daturos haberent in mandatis. Moscum enim petere Plescouienses Arces, ac reliquias, quæ superioribus annis à Stephano Rege fuerant captæ, Lucum, Velissiam, Sauolociam, Neueliam, Chelmam, & si quæ essent eiusmodi aliæ.

Regij se multum dare dixerunt, qui certam spem Plescouiae, ac Nouogardiæ potiundæ es-
sent relicturi: qui 40. millaria ditionis Mo-
sci, quam hoc anno occupassent, in ditionem
Magni Moscouiae Ducis redire permitterent:
qui victorem essent exercitum deducturi: qui
tot sumptus fecissent, cùm Moscus, quæ per
suos Legatos Vilnæ promisisset, non præstite-
rit, ac tamen ipsi Quattuor arces Plescouienses
se Mosco restituturos pollicerentur.

Contrà

Contra Mosci, nisi de reliquis arcibus in Liuonia Mosco relinquendis agatur, nihil effici posse: tot Liuonie arces non parum constitisse Magno Duci, ut gratis eas dedat: Plescuiam ita esse munitam, ut Regij erant experti, qui si arces illas alias expugnassent, istam nondum cepisse, nec adeò posthac (ut neq; alias) expugnaturos. Quæ cùm varijs colloquijs totam penè diem usq; ad noctem adduxissent, instarent autem Regij, ut Antonius illos prorsus in castra, vel ad Regem vellet dimittere, postquam Mosci de Liuonia tradenda nihil certi aperirent: id verò quoq; studio Regij facerent, ut negocium citius conficeretur, se quidem (ait Antonius) illos nocte dimittere, verum ita, ut omnino postridie manè redirent, quemadmodum factum est.

DIEI XV. DECEMBERIS sessio Legatorum tertia.

Vm Regij Legati ex eo Zapolsciæ pago aduenissent, in quo duobus circiter Leuis à Chiueroua Horca commorabantur, Mosci item statim, quia in Chiueroua manebat,

Acta in conuentu Legatorum

adfuissent, tota penè diēs tribus capitibus rerum agitandis insūpta est. Proposuerē non sine querela Regij, quod Mosci tempus eximerent, ne Liuoniā totam traderent. Adiecerunt petere se, ut Magnus Dux titulo, iureq; Liuonie cederet: deniq; ut Suecia Rex inter pacis conditiones adnumeraretur. Tūm dixerunt, se præterea, quæ de Plescoviensibus arcibus, Mosciq; ditione hoc anno occupata promisissent, Chelmam item arcem, superiore anno captam, reddituros, satis autem multūm hoc esse, cùm Regi Poloniæ plures Liuoniæ arcēs, quas alij cepissent, ista Magni Ducis cunctatione, deceſſissent. Ceterūm habere se in mandatis à Rege, ut quam citissimè tractationem istam absoluant: se Antonio Possevino protestari, diuturniores moras pati non posse, quibus etiam omnino ultra triduum, vel quasi triduum eo in loco non sit commorandum.

Ad ea Legati Magni Ducis cùm pleraq; respondissent, quæ superioribus diebus de æquitate seruanda, de elatione animi vitanda, deq; sanguinis effusione declinanda dixissent, quod quæ Regij visuri deniq; essent, super quos tantus sanguis esset casurus. De Suecia autem Re-

gesse

gesem hil habere in mandatis, quod agerent ve-
num, si velit ad Magnum Ducem mittere de pa-
ce Legatos, non frustra missurum. Harabur-
da autem, qui vna cum Hornostajo quondam
in Legatione ad Magnum Ducem iuera-
t, cùm
nil præter illa, quæ habuisset in mandatis egis-
set; cogitandum esse sibi quinq; Magni Ducis
Legatis, intra fines munera sibi præscripti
manendum, Liuonie igitur arces Regijs pro-
miscerunt, Pernauiam, Paidanum, Korstium,
Huntecz, kurſlouum, Porcholiam.

Sed cùm Regij totius Liuonie restitutio-
nem, tituliq; Cœiuris ipsius cessionem iterum
vrgerent, Antonius Poſseuinus, qui anteā no-
uerat, Legatis Regijs eam non fuisse plenissimā
facultatem traditam, de arcibus à Rege captis
reſtituendis, quæ videbatur fuisse peropportu-
ne, quamq; Antonius, antequād e caſtris disce-
deret, à Rege petierat, utrisq; autem Legatis de
Suecia Rege, ac de iuris et tituli Liuonie ceſſi-
one, suæ eſſent rationes, precatus Legatos per
Christi ſanguinem, p̄q; id, quod erga Sanctā A-
postolica Sede obsequiu ostendebat, ut in tāta
re nihil præcipitus deliberationis adhiberetur:
petijs, num tantisper ijs de rebus ſili cogitare

lice-

Acta in conuentu Legatorum

liceret, dum ad rem aptius, atq; ad pacis solidioris compositionem expeditius posset respondere. Cui cum annuisserit, tum ille, crastina dies Sessione vacabit. De Liuonia vero tota reddenda, cum Magni Ducis Legati iam sex alias arces obtulerint, dicant autem Regij, nil se aliud dicturos, nisi arces reliquas tradant; cumq; utriq; non satis se aperiant: suas excutiant Instrukciones. Et videant, quid, et quantum possint praestare, ut ad sequentem sessionem parati, ac sineulla tergiuersatione ab eo, quod aequissimum est, accedant.

Discedentibus Regijs, cum Magni Ducis Legati ad multam noctem (quod saepè faciebant) apud Antonium mansissent, deq; Liuonia quid in mandatis haberent, liquidius, ac fidenter ei roganti (quantum ad pacem citius faciendam expediret) aperiuerissent, data ei facultate, ut ad Ioannem Zamoscium Regni Poloniæ supremum Carcellarium, et generalem Capitanum de tota re citatis equis prescriberet, cui integrimam rei conficiendæ potestatem Rex tradidisset, missæ eadem nocte litteræ sunt in castra: ad quas cum tardius responsum peruenisset (quatriduum enim effluxit)

multum

multum fuit Antonio, quod ageret in eximenda Moscis suspicione de Regijs, hisq; vix excusandis, quod qui scripto plenissimam se potestatem ad omnia habere dixissent, inde plenior Moscorum esse illa consideretur, quæ paucioribus verbis esset comprehensa, Biduo itaq; dilato, cum Regios monuissest Antonius, ut colloquio interessent, in quo saltem de Rege Sueciæ agi posset, die 14. omnes apud eundem de more conuenerunt.

DIEI XVIII. DECEMBER
bris Sessio quarta.

Antonius Possevinus, cui à Legatis ad cogitandum delata res erat, fateri se inquit, maioris id esse momenti, quam fortasse putaretur, quod de Sueciæ Rege, deq; cessione tituli, iuriq; Liuoniæ petebatur à Regijs. Et à Pötifice quidem Max. se habuisse in mandatis, ut ea de re Sueciæ Regijs, tanquam Sanctæ Sedis amici, ageret: quod quidem Stariciæ cum Magno Duce tam eius

Acta in conuentu Legatorum

S. tis, quam Stephani Regis nomine quinque diligenter egisset, nec Magno Duce dissiplicuisse, ut in Sueciam (quemadmodum fecerat) litteras de tota re mitteret. Nunc vide ri sibi Stephanum Regem nulla ratione posse illud officium pro affine, ac fratre suo defere re, cum etiam occasionibus futuri belli praecendis, valde id esset commodaturum. Proinde si quid Magni Ducis Legati haberent, quod responderent se, priusquam aliud aliquid diceret, libenter auditurum.

Mosci responderunt, se nihil (ut dixerant) a Magno Duce ea de re in mandatis habuisse, id autem per Legatos Suecos agi posse: quare re vero se de Regijs, num haberent a Suecia Rege Plenipotentiam ullam. Quod cum negassent, Quid (ainunt) igitur vulnis agi de negotio hoc, in quo etiam si nobis aliquid agere licuisset, nihil tamen solidi confici posset, praesertim quod & alia inter nostrum Magnum Dominum, ac Suecia Regem contouertuntur. Nam praeter Liuonie arces, Coreiamq; Iuanohorod, Iamam, ac forsitan alia, hoc bienio occupauit. Tum Antonius Regiorum erga Suecia Regem studio commendato, Mosco-

rum item responso auditio, cui non facile poterant Regij respondere, id unum restare dixit, ut tempus saltet intercederet, quo inter Sueciæ Regem, & Magnum Ducem per Legatos (si ij noluissent) inuicem agi de tota re posset. Cum vero Mosci ad ea nihil respondissent, quippe quibus neq; hoc fuisse à Magno Duce mandatum, ad alia ut progressus fieret (ijs modo negotijs omissis) unanimes omnes Legati consenserunt. Atq; eò magis Regij, quod in mandatis habuerant, ne si Suecus excluderetur, propterea à pace facienda desisterent. Cum vero de titulo, & iure Liuoniæ tradendo, Mosci Legati dicerent, se nihil prorsus habere, quod agerent; nec videri aequum, ut ex Liuonia prorsus eorum Princeps ejceretur; nec dum vero è castris aduenissent à Zamoscio litteræ, quas Antonius, Legatiq; Regij expectabant, ut de primario negocio aliquid statuerent, finis ei Sessioni impositus est.

DIEI XX. DECEMBER
bris V. Sessio.

Cum

Vm post superiorem Sessi-
nem, Stanislaum Zolkevii
Palatini Belzensis filiu, et
consanguineum suum Zamo-
scius ad Antonium cum lit-
teris credititijs misisset, p̄b
eundem significasset, ob bonū pacis posse Ma-
gni Ducis Legatis tradi Nouogardiam Liuoni-
cam, duasq; alias Liuoniae arces, quibus versus
Naruam, & mare Moscis liber aditus pate-
ret, dum arces à Rege captas, Velicolucum,
Zauolciam, Neuelam, Velisiam in Regis po-
testate sinerent. Quin item Velicolucum re-
stitui posse(nisi omnino secus fieri pax posset)
dūm tamen nihil in Liuonia daretur Moscis;
sperare enim se, quamvis ea de re mandatum à
Rege non haberet, Ordinibus tamen, ac Regi
id omne probatum iri. Antonius nouo hoc con-
silio non mediocriter solicitus fuit, tum quia
Zamoscius chirographum nullum miserat, quo
chirographo(cùm ferè ad Antonij fidem, atq;
iudicium, ut dicebat Zolkevius, ea vel arcium in
Liuonia traditio, vel restitutio Velicoluci re-
ferretur) aut ritè in rem conferri negotiū pos-
set, vel

set, vel si Regno Poloniæ aliquando istius rei reddenda ratio fuisset, id liquidò fieri posset. Quod si postea id consiliū aut mutatum (quod non semel alijs in rebus Antonius erat expertus) aut à Regijs Legatis fuisset non leues ob causas impeditum (neq; enim sibi quicquam à Rege ea de re præscriptum esse dicebant) Antonius inani promissio lactasse, aut adeò decepitse Magni Ducis Legatos videretur, quod quidē Diuino in Moscowia cultui promouendo admodum esset incommodaturum. Accedebat iterata sæpiissimè à Rege petitio vniuersæ Liuonie, cuius ne spithama quidem cedere posset, licet vellet. Ad quod Decreto ordinum Regni, & iureiurando Regem teneri, cum alias, tūm disertissimè à Regijs Legatis identidem dictum fuit.

Ac Antonius quidem à Rege, Zamoscioq; paucos ante dies per litteras petierat, num si tota Liuonia Moscus cedere nollet, sibi in Moscowiam reddituro procurandum esset, ut Magni Ducis Legati Varsauiam ad futura Martij mensis Comitia venirent: sic enim rectius ab Ordinibus Regni aut ei Decreto posse derogari (quatenus Liuonie nonnihil Magno Duci con-

Acta inconuentu Legatorum

cederetur) aut si è Repub. iudicaretur, ut in
belli continuandi proposito perstaretur, tūm
Legati Mosci, consensum Regni ipsis oculis
cernentes, facilius ad propositas pacis condi-
tiones descenderent; hyeme interim bellici ne-
gocij inchoati persecutionem haud eximente.
Verūm Zamoscius litteras idibus Decembris
datas, & eādem ipsa die per alterum tabella-
rium redditas, qua idem Zolkeuius cum bre-
uibus illis alteris credititijs venerat è castris;
Antonio scripsit, nihil opus esse, ut de mutan-
do Decreto ageretur. Stare enim Regis, &
Ordinum sententiam: si nolit Moscus assentiri
toti Liuonie tradendæ, rem armis esse decen-
nendam. Itaq; tota re cum Legatis Regijs com-
municata, hi iudicarunt, à se de Liuonie dīcī-
bus nihil agi, atq; adeò omnino proponi debere:
Legatos enim Mosci, quibus satis erat persua-
sum, Stephanum Regem integrum Liuoniam
velle, quiq; iam non minima præbuerant argu-
menta eius restituendæ, in spem venturos, alia
quoq; Magno Duci à Stephano Rege relictum
iri; resq; Regias proinde peiore esse in statu,
quam antea. Vnde pacis cōpositio extrahi pos-
set; præterquam quod, cūm eas arces voce tan-

tūm

tum Zolkeuij Zamoscius offerret, tutum Regijs non esset, ut eas nomine Regis Mosco pollicerentur. Itaq; cum Zamoscio rescribendum esse existimassent, Antonius quoq; sequentes litteras ad eum misit; multa, quæ maximè ad celerem. Et honorificam pacis confectionem spectabant, si ad rem non amissa tanta occasione, veniretur, per eundem Zolkeuium significans, quæ litteris non erant committenda. Sic igitur Sessionis illius pars priuatæ huic tractationi, antequam Legati Mosci aduocarentur, extracta est.

EPISTOLA IO. ZAMOSCII, supremi Cancellarij Regni Poloniæ, & generalis Capitanei, ad Antonium Posseuinum.

Quae D. Vestræ de eruptione Moscorum, deq; illorū castigatione scripsi, vera sūt. Quæ verò de indicio Petri Koltowski verè scripta significantur, vera ut sint, magis opto,

Acta in conuentu Legatorum

quām arbitror. Nam nisi pax coibit, hostem
ego quāram, nisi me ipse quēsiuerit. Sed hæc
satis. Litteras D. Vestræ summa celeritate
mitto ad Regiam Maiestatem. Frustra ra-
men, ut ego iudico, de cedendo aliqui Liuonie
parte in Comitijs deliberaretur. Nemo enim
patriæ bene in futurum prospiciens, vel in Con-
uentu etiam ipso Regni, de ea decidere suade-
bit; re iam ad extreum adducta, ut aut no-
biscum hostis pugnare necesse habeat, aut de
hac vrbe periclitari, & vna de tota Liuonia,
occupante etiam illam altera ex parte Sueco;
Album lapidem oppugnante; premente Per-
nauiam & Felinum; ita ut vix illa iam Mo-
scus non amiserit, sed de Derpato saltem labo-
rare videatur. Ordines verò quid? Vel ad edu-
cendum in posterum militem plus sumptuum
impenderent, quām in hunc deductum iam, &
in supplementum inde vel ad Augusti. At
quæ interim tentari possunt? Hostis verò in-
structus omni apparatu ex cōmercijs marinis,
quām erit postea potentior? Audio istos bo-
nos Legatos Moscorum cunctari. Si expectat
nouam informationem, iam illam habebunt per
tabellarium hunc, quem eō iussi deduci. Quām

grauiter

grauiter verò rem gerentem? Cùm diceret ire
se Porchouiam, & inde Zapolsciam cum lit-
teris ad D. Vestrā, iam tamen tandem ver-
sus Plescouiam, deflectens de itinere Porcho-
uiensi, cùm ductores Nouogardia haberet, pro-
cesserat, ut octo saltem milliaribus à Plesco-
via abesset, noctuq; non die, iter faceret, &
cùm in nostros incidisset, & in viam Porcho-
uiensem reduceretur, vnum ex suis, dato illie-
quo, sub cuius sella ad Legatos à Principe in-
sutas litteras habebat, fugere iussorit, inde eti-
am alios tres comites contra fidem datam fu-
gere iussorit. Hæc certè inquirenda & dijudi-
canda diligenter erant prius, quām pro nun-
cia, non pro perduelle haberetur. Veruntamen
apud me vel umbra Iuris gentium plus valuit.
Itaq; vel adhibitis ductoribus, à me ad locum
conuentus mittitur, Ex nouis istis litteris, quas
affert, & præsertim tam diligenter occulta-
tis, credo quod ad exitum quemuis isti tracta-
tus facilius deducentur. Apollonius iam fœ-
liciorem quām nos vitam viuit. Scribam Rus-
sicum vnum tantum in castris habeo. Com-
mendo me fauori D. Vestræ. Datum ex ca-
stris ad Plescouiam, die xiii. Decembris. Anno
Dominī, 1581. S 3 Alia

ALIA EPISTOLA ZA
moscij supremi Cancellarij Re-
gni Poloniæ, & generalis Ca-
pitanei ad Antonium
Posseuinum.

Mitto ad D. Vestram consanguineum me-
um D. Stanislaū Zolkiewski, Palatini
Belsensis filium. Ex eo D. Vesta de eo, quod
à me scire vult, cognoscet. Ei verò non solum
dicenti fidem adhibere debet, sed etiam, si que-
cum illo communicabit, prorsus tacita fore pro-
certo confidat. Hoc illi ita prorsus futurum
eſſe ſpondeo. Commando me D. Vestræ: Da-
tum ex caſtris ad Plescouiam, die 17. Decem-
bris. Anno 1581.

ANTONII POSSEVI-
ni responsio ad eundem Io.
Zamofcium.

 Ac ipsa die binas à V. D.
 Mag. ca litteras accepi, alteras ab eo, qui tabellarium
 ad me Magni Ducis addu-
 xit, commoratū in itinere,
 seu alibi, integros Octo di-
 es, alteras à D. Stanislao Zolkiewski consan-
 guineo V. Mag. tia, qui ea, quæ Legatis Regi-
 is, ac mihi videntur expedire, fusiūs referet.
 Ad quæ si V. Mag. tia scriptum chirographo,
 signoꝝ suo obsignatum, nobis miserit, progre-
 diemur in incepto, non sine spe per honorificæ
 pacis. Sin minus, in optimam partem accipi-
 et, quicquid erit deliberandum à nobis, cùm
 etiam nobis ratio reddēda sit actionum nostrarum
 Reipub. isti; Pontifici Max. Magno ipsi
 Moscouiæ Duci, ceterisq; forsan Principibus:
 ne quid dicam de nostro ordine, cuius tot certe
 pignora, & obsides habet Polonia, ut etiam
 ijs, corumq; bono nomini maximè consulendum
 sit.

Porrò scio V. Mag. tiam, pro sua perspicaci
 prudentia, optimè iam intellectissime, quanto pe-
 rè expediebat, vt quād instructionem manu

Acta in conuentu Legatorum

sua scriptam Legatis Rex pollicitus fuerat, ea
ve ipsis traderetur; sic vero reliqua discuteren-
tur, ut hoc rigidissimo tempore tanti boni con-
fessio nulla cunctatione interturbaretur. Me-
am fidem probari V. Mag. tiae sic gaudeo, ut
sperem, nunquam illi iure improbatum iri. IE-
SVS dexteram, & cor V. M. Illustrissimae
coelesti praesidio muniat. Ex Kiueraua Hor-
ca, die XX. Decembris, nocte. 1581.

Porro euocati ad conuentum Mosci, graui-
si me conquesti sunt (id quod saepè alijs quoq;
in rebus fecerant) quod in ipsa pacis tractatio-
ne tanquam captivi tenerentur; sanguis passim
funderetur; sibi bona, hominesq; raperentur:
quod q; Magni Ducis tabellarioris, qui litteras
ad Antonium, & ad eos attulisset, in castra
ductus; eius verò comites passim imperfecti;
itineris autem ductoris eorum, rustici cuius-
dam, lateribus (ut solent) faces ad confessio-
nem extorquendam admotæ fuisse: deinde,
cum è castris hic ad Antonium recta à Za-
moscio missus & scriberetur, & diceretur,
triduum tamen apud Praefectum equitum Ze-
bridouium valde nobilem, ac probum, & for-
tem Polonum, mandato Legatorum Regiorum,

fuisse

fuisse detentum: deniq; post tot dies , litteras
Magni Ducis vix redditas esse. Itaq; , cùm
nunquam se ad conuentum ex Mosconia ventu-
ros fuisse dicerent, nisi Pontificis Max.eiusq;,
quem miserat , Antonij fidei Magnus Dux
credidisset, cupere se aiebant potius discedere,
quàm ista indignitate , hostilibusq; modis rem
amplius agere. Cùm autem Regij rem excu-
sare , rationesq; eas afferre incepissent , quas
Zamoscius ad Antonium scripserat: Antoni-
us, qui & tabellarium priùs interrogasset, &
octiduum in itinere detentum (causa nescitur)
cognouisset ; videret autem , ex dilatione red-
dendarum litterarum, cùm vel Rex, vel Mo-
scus aliquid essent scripturi , magnum negocio
conficiendo incommodum posse creari ; se iam,
inquit , Legatos virosq; non tantum ob Ponti-
ficiis Max. auctoritatem (cui quicquid se de-
ferre sèpiùs dicebant, id quidem Deo acceptū
esse, à quo eam auctoritatem accepisset) ve-
rūm in primis ob Christi sanguinem obnoxè ro-
gare , ne varijs euentibus , quos subinde Sata-
nas esset excitaturus , rem ipsam expositam
desererent ; que quanto magis protraheretur,
tanto plus Christiani sanguinis effunderetur:

S

porrò,

Acta in conuentu Legatorum.

porrò, in se ipsum totum id, quod acciderat
(si quid eiusmodi fuisset, quale Mosci dice-
bant) sic suscipere, ut vel cum Rege, vel cum
Magno Duce debitum omne officium, si neces-
se fuisset, in tempore esset præstiturus.

Tum pacatioribus animis ad rem ventum
est, cuius ea summa fuit, Legatos Regios vni-
ca, & extrema propositione (ut Mosci cognos-
cerent, quanto per à fundendo sanguine Rex
abhorreret) è quatuor arcibus, quæ superiore
biennio de Mosco fuerant captæ, vnam adhuc,
quam iudicasset Antonius, sese tradituros;
dum illi tota Liuonia cederet, Sebiessumq; ar-
cem, Polocie propinquam, traderent. Cui de
Sebiesso petitioni cùm se Mosci nō assensuros
dicerent, quòd arx ea non spectaret ad Liuoni-
am: cumq; omnes arces à Rege captas repe-
rent, ac se quidem etiam vnam aliam Liuoniac
arcem addituros dicerent, quæ Lais vocaretur:
Regij eam in manibus Sueci esse assentes, ne
verbo quidem addito, surgentes discesserunt;
eiusq; diei Sessio soluta est.

DIEI XXII. DECEMBER.
bris, Sessio VI.

Vnde eiusdem generis pleraq;
fuissent dicta, quæ superio-
ribus diebus Legati inuicem
obiecerant; nec semel Mosci
Liuoniam non à Regibus Po-
loniæ, sed ab Episcopis, &
ordine Teutonico cepisse eorum Principem, di-
xissent: Regij vero (quod & Mosci faciebant)
ipsam ob Sedis Apostolicæ, Pontificisq; Max.
reuerentiā; iam multis rebus cessisse dicerent;
Antonij iudicio festatueros, ut vna è duabus
arcibus Velicoluco, & Sauolocia, adhuc Ma-
gno Duci redderetur, superuenit Petronius no-
bitis Polonus, missus à Zamoscio ex castris, hi-
sce cum litteris, quas Antonio scribebat.

IO. ZAMOSCIUS CAN-
cellarius Regni, & Capitaneus
generalis Antonio Pos-
seuino.

Etsi

ET si iam anteà miserim ad D. Vestrā Zolkevium, per quem illi aperui, quid id sit, quod in Liuonia concedi possit Mosco, & quibus modis concedi possit: tamen posteà venit mihi in mentem scripto comprehensum D. Vestrāe mittere, quemadmodū mitto. Reliqua D. Vestrā cùm ex eodem Zolkevio, tūm verò in primis ex Dominis Legatis cognoscet. Benè valeat D. Vestrā. Datum ex castris ad Plescouiam, die 19. Decembris. Anno Domini. 1581.

Conditiones primæ.

SI maneat penes Regiam Maiestatem Vestrā licolucūm cum arcibus Zauolocia, Neuela, si q̄ Sebießum Regi à Mosco traditum fuerit, Velisium item penes Regiam Maiestatem relictum fuerit, de quo nunc moueri quaestio à Legatis Mosci non debet, cùm in antecedentibus tractatibus non repetitum fuerit, si q̄ eius rei concludendæ statim, non mittendo pro alia informatione ad Principem suum (atq; hoc propterēa, ne interim Pernauia pereat, quod D.

Vestrā

Vestræ saltē scriptum velim) Legati Mosco-
uitici facultatem habuerint, audebo illi conce-
dere in Liuonia arces Nouogrodecam Liuoni-
cam, Serenescum, atq; etiam arcem Lais cum ar-
cibus Ostroro, Chelm, Crasnohorodek, Voron-
etz, Vielia.

Conditiones secundæ, & vltimæ.

Si non habuerint facultatem Moscorum Le-
gati, statim (non mittendo pro alia instru-
ctione ad Principem suum) acceptis arcibus
Nouogrodeco Liuonica, Serenesco, & Lais, ce-
dere Regiæ Maiestati Lucum, Zauolociam,
Neuelam, Velisium; dare Sebieszum, vel sal-
tem demoliri: neg; etiam à Reg. M. te illis per
me concedi possunt Arces, Nouogrodeca Liuo-
nica, Lais, & Serenescum; sed retenta tota
Liuonia pro Regia Maiestate, & tradito, vel
demolito Sebieszso, retentisq; Zauolocia, Ne-
uela, & Velisia (id quod Reg. Maiestas D.
Vestræ, & mihi crediderat) adiiciat Mosco
Velicolucum ad Arces Chelmam, Ostrouiam,
Crasnohorodkum, Voronecium, Vieliam, vt

hæ ar-

Acta in conuentu Legatorum

hæ arces cum Velicoluco ipsi reddantur, retenta pro parte Regis omni Liuonia cum Nouogrodek, Serenes hac Lais, & supra, scriptis arcibus, Zauolocia, Neucla, Velisio, traditoꝝ; vel demolito Sebieſſo.

Quæ conditiones, quoniam Antonio non reddebantur à Legatis Regijs, videbat ille sibi dari tempus, quo de ipsa restitutione Velicoluci, & Sauolociae cogitaret; iij verò paratores ad conuentum postridie redirent, perlectis ijs litteris, quas ad eos idē scripſerat Zamoscius.

DIE XXIII. DECEMBER bris, Selsio VII.

Reditis Antonio conditiōnibus de pace à Legatis, et si postea negoꝝ ad respondendū Zamoscio videbat sibi spaciū dari, quod Petrouij discessum ipso in momento tēporis, quo conditiones tradiderant, urgebant, tūm ne dies illa fruſtra efflueret, actum est cum Moscīs, num Sebieſſi (quæ in agro Polo-

censi

censit arce est) restituendi, numue permutandi cum arcibus quibusdam Liuonicis, quas Regis nomine Zamoscius offerebat, potestatem haberent. At illi, cum quod ad Sebieszum pertinet, dicerent, deniq; illam se combusturos, si Stephanus Rex Drissam combureret; reliquas vero à Rege captas arces non posse non haberi: ab Antonio (comprobantibus Regis, nec improbantibus Moscis) dicta sententia est, ut Velicolucum Magno Duci redderetur, si tota ille Liuonia cederet, Sauolocia vero Regi relinquetur. Nec penè aliud quidquam ea in sessione actum est, nisi quod ex tribus arcibus, quas in Liuonia Regij offerebant, Serenescum dicebant esse in manu Sueci; & Michael Haraburda Moscis ostendit, quanta ex Liuonia, qua cessuri essent, commoda ad Magnum Ducem essent peruentura, si pax componeretur.

Eadem die, cum Mosci priuatim se contentos esse Nouogardia Liuonica, & Kerepecio si reliquæ tres arces Sauolocia, Nevelia, Velisium sibi traderentur; ac deniq; ijsdem, si tantum Nouogardia, & Kerepecium Magno Duci relinquetur: venit alter à Cancellario Za-

irritum cadat, non dando arces Nouohorodek Liuonicam, Laus, Serenescum; sed his, & tota Liuonia retenta pro Regia Maiestate, reten-
toꝝ Velisio, dato Regi, vel de molito Sebieszko; concedendo Velicolum, Zauolociam, Ncuel-
lum, Chelmam, Ostrouium, Voronecium, Kras-
nohorodum, Vieliam, Principi Moscorum.

Quæ conditiones nisi accipiuntur, iam li-
guebit, Deum nobis nolle pacem hoc tempore
concedere. Etenim quod amplius facere vale-
am, vel audeam, nihil prorsus (testor Deum)
habeo. Nec verò tam D. Vestræ causa, de cu-
iis optimo studio, et sinceritate & Regia Ma-
iestas, & ego, optimè persussum, quam
ut conscientiæ meæ, pro debito meo erga Reg.
Maiestatem, & patriam satisfaciam; obtestor
D. V. per Deum viuum, per ꝑ filium eius IE-
SVM, cuius D. V. tremenda mysteria tra-
et, ac nomen gerit, ut ad nullas conditiones
grauiores, quæ illi conceduntur, descendat, si
leuioribus rem euincere poterit.

Quæ cùm essent perle&tæ, re tota cum Re-
gijs communicata, iudicatum est, ut quando
Mosci tota Liuonia promittebāt secessuros,
eædem postremæ conditiones haud simul pro-

ponerentur. Itaq; varijs de causis, in diem
Nativitatis Domini sanctissimam, Sessio dila-
ta est.

DIE XXV. DECEM-
cembris, Sessio VIII.

Vm Antonio Mosci priu-
tum scripto schedulam de-
dissent, qua vna Nouogar-
dia in Liuonia, à Rege Ma-
gno Duci, & vna Velisio à
Magno Duce Regi relinquē-
da, se fore contentos affirmabant, Regij Rzo-
uam uberem agrum, ad Sauolociam quondam
spectatam, se Mosci daturos adhuc ultra Ve-
licolucum dixerunt. Quam cùm Mosci re-
spondissent ad Sauolociam attinere, denig
Regij Antonio integrum relinquenter, utram e-
duabus arcibus Neuelia, & Sauolocia, Mosci
reddere voluisset: ei rei consultandæ cum Mo-
scis, (quando Regiorum quoq; rationes audiue-
rat) noctis spacio petito, Sessio dimissa est.
Porro eadēm nocte in sequenti, cùm Moscowia

super-

ſuperueniſſet à Magno Duce, maximis itine-
ribus, tabellarius, cum reſponſo ad litteras,
quas Antonius ad eum è Biscouicio paucos an-
te dies ſcripſerat; Mosci item Legati alias ac-
cepſſent: eorum rogaru à Regijs Antonius cb-
tinuit, ut inſequens dies vacaret: qua tamen
¶ cum Mosci accuratissimè actum eſt, ſi
qua iniri ratio poſſet, ut pax coiret; ¶ eadem
Mosci litteræ ad Regios miſſæ ſunt ab An-
tonio, ne quid officij prætermitteret, quo utriq;
parti ſatisficeret. Sed cùm Mosci Legatis An-
tonius dixiſſet, ſi iij à Principe ſuo metuerent.
ne quid inconsultiū ſagerent, ſi Neueliam, ¶
Veliftam Regi relinquerent, ſe caput ipsum
omni periculo obiecturum coram Magno Duce,
ne ranti boni confeſſio intermitteretur; iijq;
fancte iurarent, ſe id efficere non poſſe: adde-
rent autem, ſi decem quiſq; capita haberet, ea
vniciuq; omnia ſibi redituri amputatum iri à
Mosco: propterea Antonius ad Zamofcium
citatis equis tabellarium miſit, qui nouiſſimas
conditiones afferret; dieq; inſequenti Legati
Regij ex condicto redierunt.

Die XXVII. Sessio IX.

Bi Antonius utrosq; Legatos hortatus est, ut ea die, quae terminando conuentui à Regijs præscripta erat, pax fieret, omniaq; officia ad id adhibita, fusiūs antea

Regijs exposuisset: Regij dixerunt, perstare se in eo, quod propositum erat. Exercitum duobus mensibus propè Plescuitam ab Antonio fuisse retentum, spe pacis, quam offerebat: nunc sese reuocari in castra; nec debere ultra progredi, quibus esset ratio reddenda Regi, et Reipub. cui iurauerant. Ad extremum, protestari se coram ipso Antonio, quod per se non stetisset, quin pax coiret; petere deniq; ab illo, ut Comitiorum tempore, que Varsauiae in Martium mensem erant indicta, quo tempore forsitan ex Moscouia eò Antonius esset redditurus, velit Reipub. ac Regno eorum fidem restari. Itaq; se Moscis valedicere, ac dare dexteras, idem cum Antonio sequenti die saltem per litteras facturos.

Tum Mosci paucis (sed quæ altum dolo-
rem ostendebant) conuertere se ad Antonium,
dicereq; se ad mandatum ipsius Liuoria cessi-
se; Michaelem Haraburdam intelligere nunc,
an vera ea fuissent, quæ dixisset initio, cum
ad Liuoniæ tradendam illos hortaretur, in-
quiens, Ea trabe Liuoniæ submota, complana-
tum iri viam ad reliqua omnia: sese quidem Li-
uonia cedere, & fecisse, ac non loqui; Regi-
os autem loqui, & non facere: proinde se item
Deum testari, per se non stetisse, quin pax fi-
eret; viderent, super quos tantus sanguis esset
casurus. Deniq; ubi quædam Michael Ha-
raburda ijs respondisset, quæ anteà quoq; fue-
rant dicta, Antonius sibi quidem esse dixit
optatissimum, ut pax fieret: verum cum neu-
tral partem cogere posset, ut fidei erga suos
Principes debitæ decessent, nunc quidem vide-
ri sibi, ut Sauolocia à Stephano Rege restitua-
tur, quandoquidem ne cum sententiam de ea
pronunciaasset: ceterum sperare se, aut eandem
pacem deniq; secuturam, aut nisi sequeretur,
tempus nondum appetuisse, ut eadem essemus
digni. Quod si propter duas eiusmodi arces
neutri cedere vellent, viderent Regij, num de-

cem dierum interuallum Moscis posse conce-
dere, ut à Magno Duce, sicut petebant, respon-
sum ea de re acciperent. Quod cùm se posse
concedere Regij negassent, tum Mosci se Der-
pati restitutionem, & alia supra id, quod po-
terant, pollicitos fuisse dixerunt: dolere mo-
dò, quòd cùm penè quadraginta arces redden-
dæ sint, ob duas tantum, pacis vinculum esset
dissoluendum. Regij verò, Quando, inquiunt,
supra id, quod potuisti, promisisti; adhuc &
hoc facite: vos de una, nos de altera ex dua-
bus, de quibus controuersia est. Antonij iudi-
cio stemus: & vos magno Duci, nos Regi
denig, ea re in nos suscepta, rationem redda-
mus. Hic cùm Antonius obsecrasset Regios,
ut Mosci ad deliberandum noctem eam adhuc
concederent: Regij assenserunt, ea lege, ut di-
cerent, si ijs ab Antonio significatum fuisset
ante diem, Moscos ei rei posse assentire, cras-
tina die reddituros; sin minus, secessuros
omnino.

Nocte insequenti cùm se Mosci aperuissent,
se nulla ratione Velisio posse cedere, sed si Re-
gij vellent, se reliqua omni Liuonia cessuros;
tantum Nouogardiam retinerent, & Regij Ve-

lisium,

lisium, dum ab utroq; Principe responsum exspectaretur, eaq; res nec damno, nec fraudi alterutrius partis cederet: conuentus solutus est. Quæ verò cum Legatis, & alijs Antonius præstítit, ut adhuc pacis tractatio staret, ea ex litteris scriptis ad Regios, atq; ad Regem, intelligi possunt: quæ quidem non minimi sunt momenti, ad totum rei statum cognoscendum.

DIE XXVIII. DECEMBER,
bris, Sessio X.

V mea die Regij iam sese in viam datus dixissent, & Mosci bis eius diei nocte superiore, cum lachrymis, diu apud Antonium fuissent, ut de Velisio, quid esset deliberandum, quererent (si enim Regi relinqueretur, sibi ab suo Principe vitam ademptū iri: sin pax ob vnam illam arcem haud componeretur, intelligere se, nouo bello repetito, maximam fore sanguinis effusionem) Antonius nullam sibi rationem superesse dixit, post eot

Acta in conveetu Legatorum

alias omnes tentatas , rifi ut ipse , quò Legatorum
vitæ parceretur , vnicuiq; illorum chirograp-
hum signo , quo vtebatur , suo munitum trade-
ret , quo fidem faceret , se illos ad eam delibera-
tionem adegit ; ceterum se Mosco caput suum
allaturum , vt faceret , quod vellet , si quid ; ad
noui belli continuationem præcidendam , auda-
cias factum ab Antonio fuisse iudicasset . Por-
rò nisi aliud consequi posset , se à Regis ten-
taturum , vt Velisium solo æquaretur . Tum
Moscis se , salutem suam , Velisium deniq; ita.
vt saltem euerteretur , relinquere in manu An-
tonij dixerunt : tantum recordaretur , vt apud
Magnum Ducem hæc res ne sibi ipsiis interi-
tum afferret . Quæ cùm acta essent , superue-
nere Legati Regis , abituri longius , & Anto-
nio primum valedicturi , sed tota re audita , ip-
si iam se Velisium tradere Antonio polluita-
sunt , cui esset integrum eò imponere , qui ex e-
ius comitatu erant , vt deniq; vel Regi relinque-
retur , vel id fieret , quod iudicasset . Sibi au-
tem non esse de vita dubitandum , si ea in re fa-
cerent , præter Regis mandatum : sed dignita-
tem suam in magno futuram discrimine , nisi
ipse Antonius & Regi , atq; in futuris Var-
saviae Comitijs , in se hoc totum ad boni publici

compositionem suscepisse, publicè testaretur. Quod cùm se facturum Antonius receperisset, instauratus est conuentus: ac cùm Regij peterent, ut Sebieszum Regi traderetur, Mosci dixeré. Velisium se integrū relikturos, si Sebieszum stet; si verò Derpatum Magno Ducis, reliktū suisset, iū esse contentos, ut Sebieszū à Magno Duce, Drissa à Rege cōburerētur. Quae de re cùm magna esset altercatio, in posterum diē reiecta est, eo consilio, à Regijs tractatio, ut interim per tabellarium à Zamoscio ex castis mentem Regis liquidius exquirerent.

Deinde, cùm Regijs quārentibus Mosci respondissent, se plenissimam potestatem habere, arces Liuoniac tradendi, quæ quidem in manu Magni Ducis, non in manu Regis Sueciæ essent, adiecerunt Legati Regis: Quandoquidē sapissimè scriptum, & actum per Legatos, & Internuncios, iteratumq; est, Stephanum Regem totam Liuoniam petere, dicerent Legati Magni Ducis, num vellent titulo, iureq; ipsius cedere omnino, necne: id nisi facerent, reliktum iriscintillam ad nouum bellum excitandum, cùm quas arces Sueciæ Rex cepisset, eas vel pacatè ab ipso, ut ab affine suo, Stephanus

T S eset

Acta in conuentu Legatorum.

esset obtenturus, vel deniq; alia ratione procuraturus. Ac nisi nunc Moscus iureiurando Liuonia integra cessisset; easdemq; arces à Suecice Rege repetere bello vellet, liquere, ad arma inter Stephanum, & Moscum ventum iterum iri.

Quæ cùm Antonius alijs rationibus comprobasset, ac dixisset, eos audijs, ac verius pacem expetituros, qui futuræ contentionis radices diligentius euellendas curarent: Mosci responderunt, sese in litteris de pace nomina omnium arcium scripturos, quæ sunt in manu Magni Ducis; earum ius possessionemq; Regi tradituros; rem totam iureiurando confirmaturos: desinerent autem Regij ea petere, quorum Mosci nullam haberent potestatem, nec possessionē retinerent: de Rege Suecice, ne verbum quidem inseri posse in litteris de pace consciendis.

Ad ea Antonius, Si contingere, inquit, vt eandem arcem Rex, Moscusue bello peteret, certè prouidendum est. (si de reliquis mutuo consensu à Legatis decerni quoat) ne reliqua Liuonia, quæ Regis erit, totumq; ipsum Poloniæ Regnum, Magnusq; Ducatus Lituanie.

Prussia

Prussia item propter eā à Mosco inuadatur; ſicut item neq; Regi in Mosci ditionem erit propter eā cum exercitu inuadendum.

Tum Regij rogarunt Antonium, ut protestationem ea de re admitteret, ac chirographo, & signo ſuo obſignaret: quam cūm Antonius ita ſe admitturum reſpondiſſet, ut neq; ipſi Regi, nec Magno Duci, nec vlli omnino hominum præiudicaret, vel quidquam iuriſ adimeret; tum adiecit, ſe illa cum protestatione ſententiam laturum (id quod etiam eadem hora faciebat) ut ea iuriſ, tituliſe protestatio alterutri iuſta, vel ſufficiens belli cauſa eſſe non poſſet: ſe quidem (quod etiam per Legatos effici poterat) cum viroq; Principe pacatè attenaturum, ut quam minima ea de re contentio niſi, ac fortalſe nulla, in posterum relinquetur.

Regij verò cūm verbotenus per Michaelem Haraburdam protestationem pronunciaſſent, poſted, ut scripto conſtaret, ab Antonio petierunt: quæ cum Regijs tradenda nō videretur, niſi (quod etiam in caſtris Antonio dixerat Rex) Mosciſ integrum tantundem faciendi relinqueretur, diſerte Regij Mosciſ adhuc pro-

teſtati

Acta in conuentu Legatorum.

restatis sunt, Regem eas omnino arces velle, quas
Sueciæ Rex bello cepisset.

Ventum est postea ad arcium tormenta,
quæ in Mosci manu essent, ut cum quibus ar-
ces fuissent captæ, restituerentur; quod qui-
dem anteà Mosci Legatos alios, qui Vilnæ fu-
erant, Regij promissæ dicebant. Ad que cùm
Mosci responderent, Aulicos Nouogardia se-
se illicò euocaturos; nec de tormentis, si Regij
tantundem facerent, magnam futuram diffi-
culturam: altera in alteram in sequentem diem
Sessio indicta est.

DIEI XXIX. DECEM-
bris, Sessio XI.

A in Sessione Mosci orsi-
sunt à Sebieszso, de quo diu
multū q̄ agitata res est: Re-
gij surgentibus; ea ut res ad
Antonium deferretur, qui
cum utroq; Principe ageret;
pax interim firmaretur: Moscis autem iteran-
tibus, in gratiam Antonij à se Velisium con-

cessum

cessum fuisse, nec iam dicere se ut comburere-
tur, sed integrum Regi maneret; porro à Regi-
is semper aliquid peti. Quamobrem (aiebant)
ut ferreus globus, nisi eximatur è corpore, cor-
pus putrescit: ita Sebieszsi negocium nisi absolu-
uatur, totam pacis tractationem infectetur, ac
turbaturum. Quòd si deniq; Regij id suspendi
ad tempus velint, permetterent, vt Magnus
Dux consuleretur, ne qua restaret in posterum
lii occasio. Antonio autem Regiorum senten-
tiam probanti, atq; urgenti, ut reliqua confice-
rentur, illud differretur (expectabatur enim,
que superius dicta est à Zamoscio responso,
Regis mentem quadantenus ea de re Anto-
nius nouerat) Mosci Regijs obiecere, non effi-
ci, quod per Zachariam Boltinum Magno Du-
ci, de exercitu ab obsidione Plescouensi dedu-
cendo, promissum fuerat. Id enim se factu-
rum aliquot intra dies, Antonio pollicitus fu-
erat Rex: At Regij dixeré, Antonio pro-
missum fuisse, ne irruptio tentaretur: exerci-
tum autem, quād primū pax facta, conditi-
ones scriptæ, iureq; iurando firmatæ fuissent,
deductum iri. Deniq; cùm de ratione traden-
darum arcium Regij agerent, Mosci: Nobis al-

Acta inconuentu Legatorum

tum sapere, Magnus Dominus noster haud mādauit. *Vt enim Princeps Christianus est, ita Christiano more, sincereq; vt nos gereremus, iussit; quod & facimus vobiscum, quasi cum fratribus nostris.* Itaq; scitote, quām primum aliquid de Sebiesso statuerimus, Nouogardiam mittemus, aulicos nobis dignitate non impares euocaturi; quorum item unus Palatinus est Porcouienfis, Ioannes Zerebuoun, quibus arciū tradendarum facultas demandata est.

A&ctum est deinde à Moscis, ne rustici in Lituaniā abducerentur; quod Regij prohibi- tum fuisse dixerunt à Rege, ac proinde nego- cium pacis esse quām primum absoluendum, ut istiusmodi reliqua ne acciderent.

Tum ad Beatissimae Virginis annunciatæ diem, cùm Mosci dicerent, arces esse traden- das. (*id. quod Regij recusarunt*) de tormentis vicissim utriq; reddendis actum est, in qui- bus, nempè, Regis, vel Magni Ducis essent insi- gnia, vel inscriptiones.

Deinde ventum est ad captiuos: Moscis pe- tentibus, ut liberaliter omnes utroq; à Princi- pe dimitterentur; Regijs negantibus, aliter id effici posse, quām quomodo Rex Antonio ex- posuisset.

posuisset. Id autem erat, ut miles pro milite, centurio pro centurione, Palatinus pro Palatino permutarentur: si qui superessent, iij vel pecunia redimerentur, vel cum Liuoribus aliquibus, qui essent in Moscouia, compensarentur. Insuper adiectum est à Regijs, mercatores esse liberandos à Mosco, quos præter omne ius, moremq; Christianum, ac præter constitutiones, & litteras, quæ alijs inter eos Principes scriptæ fuerant (ne quid, orto bello, mercatoribus damni inferretur) Magnus Dux detinuisse, & haberet captiuos; præsertim Zareski, & Martinum Mammonicum Vilnenses, quos nominatim dimitti Rex volebat. Tum Mosci, sanguinem Christianum non esse pecunia redendum dixerunt: mercatores autem non fuisse captiuos, neq; asservatos in villa custodia; Pristuum tantum illis adhibitum fuisse, quos, ne quid damni acciperent, curaret. Quæcum essent dicta, & ad vesperasceret, reliqua in futuram Sessionem reiecta sunt.

Astracanum, ut nouus titulus quasi alterius Cæsar is, Imperatoris, vel Regis addatur. Si Cæsar id fecerit, sciri vocem istam Czar non Cæsarem, sed aliquid aliud à Tartaris usurpatum, quasi Regium titulum designari. Ad ea Mosci: Honorium, & Arcadium Roma & Volodimero primo Moscorum Principi coronam Imperatoriam misisse: Pontificem Max. per Cyprianum quendam Episcopum id confirmasses ac reliqua eius generis. Quibus Antonius cùm respondisset, Quingentis annis Honorium, & Arcadium præcessisse Volodimerum: dixerunt (nescientes, quid dicere) fuisse alios quosdam Honorium, & Arcadium, qui eo tempore vixissent. Tum iterum userunt Antonium, ut quandoquidem vocasset universæ Christianitatis Pastorem. Pontificem Max. vellet item operam dare, ne hoc titulo Rex Principem suum fraudaret; atq; item, ne illi titulus Litoniæ periret. Quibus Antonius: Quod Pastorem Christianitatis universæ docare velitis Pontificem Max. id quidem recte habet, cùm id Christus Dominus instituerit, Pontifice Max. minime id curante (nisi quatenus id Ecclesiæ unitati, ac Dei gloriæ in-

Acta In conuentu Legatorum

Seruit) ceteroquim se Seruum seruorum Dei
vocante: at Principi vestro Liuonie titulum re-
seruare, à quo arces Regi traduntur, quænam
ista veritas esset? Si mihi istam vestem tradi-
deris, eaq; cesseris, num vestis Dominus ampli-
us verè vocaberis?

Hec igitur cum citrò vltroq; dicta essent,
que postea lucem reliquæ tractationi afferēt,
cumq; Regij ad indicatam Sessionem rediissent;
de Sebiesso, deq; futuræ pacis tempore actum
est. Ac Sebiessum quidem ut Magno Duci
manceret, Legati Regij assenserunt: pax autem
ut ad octo annos duraret, ea die Mosci conten-
ti fuere, afferentes, sese nocte in sequenti cogi-
tatuos, si quid amplius addere possent. Dein-
de, cum Regij petiissent, ne qua rusticis, qui
Regi iurassent, damnum à Mosco inferretur,
Mosci pro eo libenter suam sese fidem interpo-
situos dixere. Cum vero ad arcium reddendarum
rationem ventum fuisse, dictumq; es-
set, ut Derpatum, ac reliquæ munitiores arces
redderentur, nec in ea re viderentur inuicem
Legati discrepante; petiere Mosci, ut deducen-
dis Vladicis, ac Poppis (qui sunt eorum Sa-
cerdotes) ceterisq; omnibus, ac præfertim ima-

ginibus

gimib⁹ pīs auchendis, pr̄sidium Regium ad-
deretur, ne in Regis Sueciæ manus inciderent.
Quod cūm Regij non omnino concéderent, An-
tonius, æquum esse, vt tutò dēducerentur, re-
spōndit; eo magis, quod Moscīs permittere no-
tebant, vt cohortes aliquas eō mitterent, quæ
suos prosequerentur; sic q̄ finis Sessiōni im-
positus est.

DIEI SECUNDÆ IA-
nuarij, 1582. Sessio XIII.

Egis Legati Palatinus, &
Michaēl Haraburda soli ea-
die ad conuentum rēdiēre,
Alberto Radiuilio domi
ex morbo (vt dixerunt) ma-
nente. Cūm verò Antonius
de ijs quæsiuisset, num, si quid eo absente de-
cerneretur, id ratum esset futurum, atq; annu-
issent, euocati sunt Mosci; qui ab Antonio in-
terrogati de pacis tempore, annum adhuc addi-
dere, vt pax nouem in annos duraret. Quod
tempus Regij quoq; admiserunt.

Acta in conuentu Legatorum

Deinde cum Regij, à Zamosciō præmoniti,
rogassent Moscos, ut tota Liuonia cederent,
clausulamq; in litteris inserere vellent, qua
Moscos eo perducerent, ut etiam si diserte uni-
uersæ Liuonie cessio non exprimeretur, id ta-
men posset intelligi: nec verò ambigui istiusmo-
di rationem probaret Antonius; quin potius,
diceret, eis priuatim, petite liquidissime Liuo-
niā totam, quam ut futuros fratres videamini
circumuenisse: Mosci responderunt, Nos an-
te quinq; dies respondimus, Liuonia integra,
quæ in Magni Ducis potestate sit, integrè nos
cessuros: quæ verò arces in Regis Sueciæ ma-
nu sunt, de ijs nullum nos verbum facturos.
Quòd si nouas subinde res comminiscentes, tē-
pus extrahit, annus erit, cum tractationem
pacis haud absoluemus. Ac quidem Michael
Haraburda, Regiorum nomine, protestatus
fuerat, protestationemq; eam, de qua dictum
est, admitti ab Antonio petierat; ita ut ea res
ram esset definita: Michaelq; ipsam protesta-
tionis formulam Antonio tradiderat, quam
postea repetiit, quanquam eiusdem exemplum
Antonius retinuit. Id verò totum à Regis ex-
instructione, chirographo, signisq; Regis ob-

signata

signata factum fuerat: cum inde omnis absoluenda paci mora esset abrumpenda, si Mosci titulo, iureq; Liuoniaccedere voluissent.

Et Antonius quidem, dum sermones ex sermonibus sererentur, Legatis Regis dixit: Videri sibi, quandoquidem eò res esset perducta, nec antea forsan satis mature prouisa, ut arces omnes, quas Magnus Dux obtineret, finies; iusq; earum omnium nominatim scripto mandari, & tradi curarent; ceteras, si que item ad id tempus essent in manu Mosci, etiam traducerent, quandocunq; eas à Mosco retineri, compertum fuisset: in litteris autem operam (si vellet) adhiberent, ne Liuonici Dominij titulus Magno Duci adscriberetur: ceteris rebus satis, ex animo, & ex instructione Regis fuisse prospexitum.

Deinde Legati, cum inter se se de finibus Liuoniac decernendis egissent, Mosciq; eam rem in aduentum Legatorum de pacis confirmatione reijcerent: institere Regis, ut id totum inter se se, ne qua controvensiæ radix restaret, constituerent. At Mosci, Si quid, inquiunt, minùs commode constituere potuerimus (quandoquidem fines omnes haud scimus) id ad Prin-

Acta in conuentu Legatorum

cipes nostros referemus. Tum ut fines Ple-
scouiae essent, qui fuerunt antiquitus, utraq;
pars consensit.

Porro querentibus Regijs, ut et si Sebiesz-
sum Magno Duci, ac Velisium Regi manebant,
utriq; tamē Principes inter se, de earum per-
mutatione, hoc anno agere per Legatos possent:
Mosci nulla se ratione id velle in litteris de pa-
ce scribi responderunt, sed ut liquido Magno
Duci Sebieszum maneret, cum item Velisium
Regi libere ipsi concessissent.

Sed Regijs, qui obtenta Velisia putabant se
quoq; uniuersae Liuoniæ cessionem posse adipi-
isci, reuocata tractatione, tempus eximere co-
perunt, primoq; arcium numerum, ac nomina,
quas Mosci adhuc retinebat, petierunt, quas
Mosci illicò nominarunt; deinde earum, quas
Rex Sueciæ cepisset; deniq; se cum Duce Al-
berto Radivilio ea de reacturos dixerunt, atq;
ad diem posteram Sectioni interfuturos.

NOMINA ARCIUM A Masco tradendarum.

Lenwardt,

Lenwardt, Strownia, Aßleradt, Koken-
haus, Krysborck, Borzun, Kudun, Cze-
stuiin, Luza, Rezica, Wleca, Volodimerecz,
Roroni, Goroia, Trykat, Alyst, Perkol, Sa-
lacz, Nouogardia Liuonica, Kerepicz, Der-
pt, Mukow, Randek, Rynhol, Conhol, Con-
lecz, Curslow, Lais, Taruas, Polczew, Pai-
da, id est, Lapis albus, Vilian, Pernauia vtraz.

NOMINA ARCIVM
quæ in manu Sueciæ Re-
gis sunt.

NArua, Serenescum, Adesum, Tolscza-
bora, Rakoboz, Kolywan, Paidca, Ko-
lower, Lihower, Apsel, Vyholumisa.

DIE V. JANVARII,
Sessio XIII.

Vbi Legati vicissim conque-
sti sunt, Mosci quidē, quod
Regijs rem protrahentibus,
interim rustici, captiuicq; à
Polonis, & Lituanis abdu-
cerentur, vacuaq; regio cir-
cumquaq; relinquetur, & incendio absume-
retur: Regij vero, quod Mosci tempus extra-
bentes, neq; ad rem, qua de agebatur, venien-
tes, effusi sanguinis erant causa, qui tanto ma-
gis erat effundendus, quanto magis ipsi pacis
conditiones non admitterent. Addidere Re-
gij, rusticos, & captiuos haud abduci, sed in
hyberna, castraq; cuiq; militi assignata deduci.

Inde de Serenescio arce Liuouie actum est,
quam Mosci à Sueciae Rege occupatam, Regijs à
Magno Duce retineri dicebant. Qua de re
cūm veritas non constaret, Regijs eam se se omni-
no velle dixerunt, quam se tradituros Mo-
sci responderunt, nisi Regis Sueciae in ea præ-
sidium fuisset.

Postea nomina uniuscuiusq; arcium, quae ad-
huc in potestate Mosci sunt, repetita sunt à
Regijs: earum item, quae in Regis Sueciae ve-

nerant

nerant manus. Ad extremum, cum Legati de verbis potius, quam de re litigarent, sic constitutum est, ut Mosci, quidquid in Liuonia Magnus Dux haberet, id cum arcibus, pagis, agro, atq[ue] adeò rebus alijs immobilibus, ad eas pertinentibus, Regi traderent: Rex Magno Duci arcas à se captas (præter Velisium) quæ quidem fuissent Magni Ducis, cum pagis, agro, rebusq[ue] alijs immobilibus, ad eas spectantibus, restitueret: interea neutrī; quamdiu pacis tempus duraret, vel Mosco aduersus Velisium, atq[ue] Liuoniam, vel Regi aduersus Lucum, Sauolociam, Neueliam, Chelmam, Sebesium, ac Plescouienses arcas esse bellum inno- uandum. Quæ ut ab Antonij Amanuensi, & interprete scriberentur, utriq[ue] Legati perie- runt.

Præterea cum de ratione, temporeq[ue] tor- mentorum, Vladicarum, Popporum, imagi- num ex arcibus auehendarum, Regijq[ue] exerci- tūs ex Plescouiensi obsidione deducendi, mul- ta contentio fuisset, ac dies ad noctem inclinas- set, relata earum rerum deliberatio est in se- quentis dici Sessionem.

DIE S.^{mae} EPIPHANIÆ
Sessio XV.

Vm qui Nonogardiā à Magno Duce fuissent missi, vt redderent arces; inde abiissent, Regijs ea de resciscitantibus, Mosci responde- rūnt, alios à Magno Duce ei negocio fuisse assignatos: itaq; ubi pax coiuise- set, nullam restituendis arcibus moram inter- positum iri.

Deinde verò cùm primū ad eas arces ven- tum esset à Regijs, aulicisq; Magni Ducis, ex unaquaq; octo dierum spacio Palatini; Vladice, Poppi, mercatores, imagines, cum eorum bonis mobilibus exirent: frumenta, & alia ei- iusmodi, nisi eo tempore auehi possent, redeun- tibus aliquibus Moscis a sportatum iri.

Omnium porrò arcium, quæ in Liuonia Re- gi tradendæ erant, restitutio, intra octo heb- domadas, ab ea die, decreta est; quo in spacio Regij suas Mosco item essent reddituri.

Cùm

Cum verò iterum de tormentis actum esset, utrigb Legati conuenirent, ut interposito iure-iurando, atqz osculo crucis, tormenta cum arcibus capti restituarent. Michael autem Haraburda Regis, & Mikita Bassenka Magni Ducis Secretarij, eorum tormentorum nomina, & numerum, chirographo munita, describerent, ac vicissim traderent.

Regij deinde Antonio protestati sunt, Serenescum velle sese à Moscis, quod hic (ut ante) dicerebant, esse in manu Sueciæ Regis.

De captiuis magna rursus disceptatio fuit, Moscis negantibus pecunia, arcibusque redendum esse Christianum sanguinem, quod Regij duas arces, Sebesium, atqz Opocam, propterea perierant. At rursus Regijs obijcentibus, Magnum eorum Ducem quondam Vfuiatum, & Iceriscium arces à Rege Poloniæ ad captiuos redimendos petiuisse: ipsumqz adeò Ducem nō solùm pro Chlebowicio nobili Lituano tres captiuos, verùm etiam pecuniam, uti de alijs faciebat, voluisse. Ad extreum igitur, ut ea tota res per Legatos cum vrrog. Principe ageretur, constitutum est, cùm Antonius, cui eam rem deferre Regij voluerant, id omnino

non

Acta inconuentu Legatorum

non expedire respondisset, quippe qui (in casis expertus, Regi, qui Moscum captiuum ei promiserat, non fuisse obtemperatum) iudicauit, si qui à tot externis Mosci aliò fuissent abducti, Magno Duci non redderentur, eam rem Pontificis Max. nomini, ac fidei incommodè cessuram.

Deniq; cùm Mosci vrgerent, vt Rex primò Legatos suos ad pacem firmandam in Moscouiam mitteret; Regi vero dicerent, sat esse, si vtriusq; Principis Legati ad fines vtriusq; ditionis, eodem tempore venientes; alteri ad Regem, ad Moscum alteri procederent, aut etiam Regis Legati Smolenscium primò venirent; nec vero Mosci hoc probarent, quod suos esse istarum rerum imperitos dicerent, nihil in ea Sessione statutum est, sed in futuram reiectū.

Eādem die, cùm Magnus Dux ad Antonium, & ad suos Legatos litteras misisset, cum altera validiore Plenipotentia, id Antonio ac Regijs fuit argumento, cum de pace serio agere. Ea vero perlecta est in ipso Legatorum consensu, que ita habebat,

EXEMPLVM SECVN-
dæ Magni Ducis Pleni-
potentiae.

Diuina gratia, ac clementia, qui nos præ-
fecit in Oriente ex altissimis, quiqz diri-
git pedes nostros in viam pacis. Huius ergo
Dei nostri in Trinitate adorandi clementia,
Nos Magnus Dominus Imperator, atqz Ma-
gnus Dux Ioannes Basilius, totius Russiæ, V. o-
lodimeriæ, Moscouiæ, Nouogardie, Impera-
tor Casani, & Imperator Astracani, Domi-
nus Plescouiæ, & Magnus Dux Smolensciæ,
Tueriæ, Iueriæ, Permæ, Viaticiæ, Bulgariae,
& aliorum, & Dominus hæreditarius terræ
Liuoniæ &c. Stephano Dei gratia Regi Polo-
niæ, & Magno Duci Lituaniæ, Russiæ, Prus-
siæ, Masouïæ, Samogitiæ, Principi Transsyl-
uaniae, & aliorum &c. Scripsit ad nos Gre-
gorij xiiij. Papæ Romani Nuncius, Antonius
Possevinus de pacis constitutiōne, ne inter nos
sanguis Christianus funderetur, et bellū vt ces-
saret, vt Legatos nostros ex utraqz parte inter-

nos

Acta in conuentu Legatorum

nos ad unum locum mitteremus, qui presente
illo Pontificis Nuncio inter nos pacem, & fo-
deris constitutionem constituere possent. Ita &
nos propter pacem Christianam misimus Le-
gatos nostros. Aulicum nostrum, & Prae-
fectum Casinensem, Ducem Demetrium Petri
Ioletzki, Aulicum nostrum, & Praefectum
Coselnensem, Romanum Basilij Olpherium; et
Notarium nostrum Mikitam Bassenkam, Nice-
phori filium Veresczahina; & Vicenotarium
noscum Zachariam Suiazeua, ad Zapolscij
iam, vel ad aliquem alium locum, qui aptius
erit inter Porcociam, & Zauolociam ad con-
uentum, pacis statuenda gratia, data illis ple-
na instructione, ut conuenientes cum Legatis
tuis, inter nos, & te Regem Stephanum de
bono opere, & de pace Christiana coram Pa-
p.e Nuncio, quæcumq; illi concludent, & ad
pacis constitutionem ex utraq; parte constitu-
ent, litteris q; foederis & crucis osculatione con-
firmabunt, immobiliter secundum constitutio-
nem illorum, tenere debeamus. Et quos tu Rex
Stephane Legatos tuos ea de causa ad nos alle-
gabis, nos litteras Legatorum nostrorum nomi-
ne nostro scribere, & signo nostro obsignare

debemus.

debemus, eisdemq; litteras osculatione nostra
crucis confirmatas, per eosdem Legatos tuis
ad te Regem Stephanum mittemus. Tu autem,
Rex Stephane eodem modo, cùm ad te Legatos
nostros allegabimus, eisdem Constitutionis lit-
teras nomine tuo scriptas, & signo tuo obsi-
gnatas, per Legatos nostros ad nos mittere de-
bes. Propterea has litteras fidei Legatis no-
stris sub signo nostro dedimus; scriptas in do-
minio nostro, in aula arcis Moscuæ, anno à con-
ditione mundi Septimo Millesimo, Noncen-
tesimo, mense Decembri, Indictione 10. Do-
miniorum nostrorum 47. Imperiorum nostro-
rum Rosiensium 35. Casani 29. Astracani 28.

DIEI VII. IANVARII,
Sessio XVI.

V M iterum Legati omnes
adfuissent, tempus Legati-
onibus ad verunq; Princi-
pem mittendis decretū est;
ad S. m^x Trinitatis festum
diem Regys in Moscouitā;

ad B. m^x

Acta in conuentu Legatorum

ad B.^me Virginis assumptionem Moscis ad Poloniæ Regem. Ut verò quæstio de captiuis per Legatos ipsos cum ipsis Principibus tractaretur, in idem tempus relatum est.

Tum primo latenter, deinde aperte, atq; accuratissimè à Moscis actum est, ut eorum Princeps in litteris hisce nominibus in primis appellaretur, Dominus Magnus Imperator, Magnus Dux &c. Quod cùm constanter Regij recusasset, Antonius autem cùm sèpè, cùm illa, que præcesserat, nocte à Moscis ea de rentatus, illis id ipsum disuasisset, quod unum tantum Imperatorem Christianum agnoscerent, neq; eæ appellationes sine Pöfificis Max-
æutoritate valerent, qui Cæsari Romanorum nunquam passurus esset, ut eiusmodi iniuria afferretur, Mosci ab ea petitione destitire. Actum, vt Czar Casani, & Czar Astracani scriberetur, egregie vrgebant, id quod neq; obtinuerunt: Regijs negantibus, Moscis assertoribus, ab Sigismundo Augusto e nomine Moscum fuisse appellatum. Ad quæ cùm Antonius quereret, cur Mosci easdem litteras haud attulerint, ita enim veritati grauius testimonium fuisse futurū: responderunt,

id sibi

id sibi excidiſſe, Michael autem Haraburda antiquas, ac signis munitas foederum litteras ostendit, in quibus nihil eorum nominum erat adscriptum. Sicq; Sessio finita est.

DIEI VIII. IANV A- rij, Selsio XVII.

Vm Mosci acrius iterū vrgerent, ut ijsdem saltem noninibus Czar Casani, & Czar Astracani Magnus Dux appellaretur, ac deniq; negocium hoc ad Antonium referrent; Regij verò cùm nihil ea de re se à Rege habuisse in mandatis dixissent, ac tūm id ab eodem Antonio agi posse cum Mosco, ad quem erat redditurus: Antonius conuersus ad Moscos dixit, tres superesse rationes, quibus hac de re aliquid agere se posse intelligeret. Vnam, qua Regij Moscum Casani, & Astracani Dominum vocarent, quod Mosci non curare visi sunt; licet id Regij admiserunt, qui dice- rent, nunquam in animum inducere protuſſe

Acta in conuentu Legatorum

Poloniæ Reges , ut titulo Tartarico , vel Turcico , qualis erat ille Czar Tartarus , à Christiano Christianus Princeps appellaretur . Alteram , ut Mosci ea de re protestationem facerent , quam sine alterutrius Principis iniuria , & sine pacis ferè confecte impedimento , Antonius esset admissurus : quas tamen protestationes ignorare se , nec in usu esse apud se , Mosci dixerunt . Tertiam , qua ille pollicebatur , id ea in re cum Rege , ac si opus esset , cum Pontifice Max. curaturum , quod fidum , ac Christianum hominem deceret . Postea conquestus est cum Mosci Antonius (quando illum adhuc mirificè hac de re urgebant) quod nec Magnus Dux sibi quidquam eius generis Staricæ mandasset , cùm pleraq; alia diligenter persus Senatores secum egisset ; nec verò sibi in castra ad Plescouiam scripsisset , cùm litteras de alijs grauissimis rebus ad pacem spectantibus misisset ; quodq; Legati Mosci id eò usq; abditum in pectorc celassent . Itaq; eorum esseculam , si iam tempus ei rei tractandæ effluxisset . Quamobrem Mosci , ut sine ijs titulis Reginæ litteræ conficerentur , permiserunt . Hæc cùm acta essent , instare coepерunt ,

vt salu-

ut saltem Smolenscij, qui Magnus Ducatus olim à Moscis de Lituanis captus, in eorum est potestate, titulus in litteris Mosco adscribetur. Quod Regij constanter negarunt, dicentes, se se morem scribendi antiquum scruturos. Atq; ita utrinq; discesserunt.

DIEI IX. JANVARII,
Sessio XVIII.

Vm eam diem litteris de pace relegendis, atq; emendandis Legati (absente Alberto Radnilio) impendisset, actum est, ut arcium nominis, fines q; de more antiquarum foederis litterarum singillatim scriberentur. Cui rei à Regijs petitæ (vti ferè in alijs omnibus rebus, facere soliti erant) cùm Mosci aduersarentur, ac generatim quidem scripturos se pollicerentur, ne Lituania, vel Liuonia contra Moscouiam, nevè hæc contra illas bellum gereret: urgentibus tamen tum Regiorum, tum Antonij rationibus, tandem assenserunt,

Acta in conuentu Legatorum

nempe, se scripturos, ne quid Moscūs contra
vllam Lituaniæ arcem Chioiam, Caneium,
Czerkasiam, aliasq; finitimas; nevē contra Li-
uonicas arces, quibus cesserat: Rex item, ne
contra alias Mosci arces hostile quid piam age-
ret: & fines, qui erant antiquitus, ijdem vtri-
usq; Principis ditioni, arbitrisq; essent. Sic hu-
ic Sessione fine imposito, sequens dies descri-
bendis de pace litteris fuit decretus.

DIE I X. ET IX. JA-
nuarij Sessiones.

Egij. quoniam examinandis
Moscorum litteris de pace
biduum illud impenderant;
viderent autem in Regis, &
Magni Ducis Plenipotētiis
disertè contineri, ut omnia,
quæ ad pacem spectarent, coram Antonio age-
rentur, atq; adeò conficerentur (quæ verba ni-
si in litteris insererentur, iniulidam eam tra-
ctationem futuram putabant) magna inter eos
& Moscos fuit contentio, cui tamen Mosci de-

niq;

niḡ cesserunt. Cum verò iam omnia putaren-
tur esse confecta, Mosci ad litteras addi peti-
uerunt, ab eorum Magno Duce non solum ar-
ces, quibus cedebat, verùm etiam Rigam, &
Curlandiam, quas nunquam ille possederat,
Regis tradi; ab his ita repulsi sunt, ut cum
nulla ratione Mosci rationi cedere vellent, cra-
stina die ut discederent, iussi sint. Tum Re-
gij, per se non stare, quin Summo Pont. iustis
omnibus in rebus obedirent, Antonio prote-
stati sunt. Ac quidem eò spectasse Moscus
intelligebatur, ut semper aliquid sibi restare
iuris ea cessione in Liuonia videretur: quasi eam
ad tempus decennij tantummodo traditam, quo
tempore pacta fuerat pax, deinde repetere pos-
set. Augebat suspicionem iustum Regis, quod
biduum, qui ad euocandos Nouogardia Palatino-
tabellariorū à Moscis fuerat designatus,
is adhuc retinebatur, moras nec tentibus, nec
aliquid afferentibus, nisi quod adhuc litteræ
non essent confectæ, de quibus nulla penè con-
troversia restabat. At postquam abire iussi
sunt, unus primò, deinde alter, deniq; omnes
simul ad Antonium rediere; modo se aientes
non habere in mandatis, ut sine illa scriptione

Acta in conuentu Legatorum

Rigenis traditionis pax coiret, modo se non
esse eiusmodi suo sub Principe, quales ceteri
sunt subditi, cum ne syllabam quidem præscri-
pti mandati possent ipsi immutare: petere de-
nig^o decem dierum tempus, quo a Moscœ re-
sponsum acciperent. Ad extreum, quære-
ne de Antonio consilium, quid facerent. Tum
Antonius (cui circuitio, illa in reliquo tracta-
tionibus usurpata, iam se prodebat apertius) ve-
ritus, quin ea omnia fierent ad exercitum Re-
gium ea spe lactandum, & fatigandum, dixit,
aut scripto pollicerentur, in omnibus, quæ a-
cta essent, sese assensuros, nil de Riga quæsi-
turos; aut hac ipsa nocte ad Legatos Regios
esse eundum, & litteris de pace lectis postri-
die eius diei iureiurando pacem sanctiendam:
sin minus, Regios omnino abituros. Tum illi
(ut solebant) velle denig^o facere, quidquid di-
xisset Antonius; nil de Riga quæsituros; no-
detem scribendis litteris insumpturos: unum
se Michaelem Haraburdam cupere, qui eas
videat. Ad quem cum misisset Antonius,
non solum is, sed Palatinus Braslawiensis ab
eo, ad quem recesserant, pago, paulò post ini-
tium noctis ad Antonium rediere: qua ferè

tota, sicut etiam in sequenti die, examinandis
ijsdem de pace litteris insumpta, petitum ab
Regijs est (Antonio illis in memoriam reuocan-
te) num Mosci vellent in litteris inserere, ne
quid rusticis, qui ad Regem defecissent, domni
à Mosco, post compositam pacem, inferretur:
Quod Mosci abnuerunt, sed dextra Antonio
data, eidem, ac Legatis polliciti sunt, nihil ijs
ab suo Principe damni illatum iri: quos esse
tanquam oves; Et metu, ac cæde aliorum, non
improbitate territos, iure iurando fese Regi ob-
strinxisse cognoscerent. Tùm in decennium
decreta pax, altero ad nouennium anno addi-
to. Mosci vero perierunt tormentorum nomi-
na, & numerum eorum, quæ essent in arcibus
à Rege captis, de quibus anteā fuerat actum.
Quorum cùm unius tantum Neueliae Catalo-
gum deprompsisset. Palatinus Braslawiensis,
ac Mosci tūm vrgerent, vt omnium tradere-
tur, quemadmodum ipsi om̄iū suorum attu-
lerant: missi sunt, qui id celerrime procura-
rent; meliore quidem causa Regijs, sed minore,
quād Mosci fecerant, prouidentia, & dili-
gentia, non sine causæ periculo, utentibus.

DIE XV. IANVARII,
Sessio vltima.

Vm eo biduo, quod hanc diem precesserat, maxima iterum inter Legatos contentio fuisset, Moscis in suis saltem litteris adscribere voluntibus, quas Regi arces tradarent, eas sc̄e ex Magni Ducis patria, seu terra tradere; id verò Regij foreiter abnuerent, quod dicerent, eo quasi iure illum usurum in reliqua Livonia tentanda, quam Regi haud dedisset: ab Regijs iterum iussi sunt Mosci, vt Moscuam re infecta abirent, nisi vellent ab eo proposito abstinere. Sed cum Antonium Mosci supplices rogarent, vt suam adhuc operam ea in re interponeret, Regiosq; discessum comminatos retineret: sic eo officio, quantum opus erat, funditus, Moscis, vt verba illa ē suis litteris erāderent, persutasit: Tūm simul Legati cōuenientes, litteris ipsis adhuc perlectis, ijsq; ac Plenipotentijs suorum Principum inuicem

de more

de more traditis, ut quæ erant Magni Ducis Regijs, quæ huius essent Moscic relinquenterunt, schedis item de tormentorum numero, reliquisq; arcium munitionibus, ab utriusq; Principis Secretarijs, qui conuentui interfuerant, Michaële Haraburda, & Mikite Bassenka subscriptis: cum Regij ab Antonio protestationem de reliqua Liuonia petiissent, pacem iureiurando, chirographo, crucis osculo, coram Antonio, in eius hospitio sanxerunt. Quod ad Dei gloriam sit, Amen. In Kieveroua Horca, die xv. Ianuarij, 1582.

PROTESTATIO RE-
giorum Legatorum, ab An-
tonio Posseuino ad-
missa.

Cum corā me Antonio Posseuino à S. mo
D. N. Pont. Max. Gregorio xiiij. ad pro-
curandam inter Serenissimos Poloniæ Regem,
& Magnum Moscouiæ Ducem misso, Magni
Legati Stephani, Dei gratia, Regis Poloniæ,
Magni Ducis Lituaniæ, Russiæ, Prussiæ, Ma-

Acta inconuentu Legatorum

souie, Samogitie, Lithuaniae &c. nec non Prin-
cipis Transsylvaniae, Ianusius Zbarawski Pa-
latinus Braslawiensis, Capitaneus Krzemene-
censis, & Pinscensis; Albertus Radiuilius
in Olika, & Nieswiss Dux, Regiae aulæ in Li-
tuania Marsalcus, Capitaneus Kownensis;
Michael Haraburda Notarius Regius in Li-
tuania in loco, Zapolscie Iamo dictio, congre-
gati fuissent, habuerunt sermones & tracta-
tiones de pace, seu foedere inter prædictum
Serenissimum Regem, & inter Magnum Mo-
scorum Ducem Ioannem Basiliij, cum ipsius vi-
delicet Magni Ducis Legatis, Demetrio Petro-
vicio Ieleczki, locum tenente Kasrinscij, &
Romano Wassieliewicic Olffiroua, locum te-
nente Kozielscij, cum Mikita Bassenka Nota-
rio, & Zacharia Suicziaczio Subnotario;
Postulaueruntque Serenissimi Regis Legati suo
Principi reddi arces omnes, à Serenissimo Re-
ge Sueciae, sub Serenissimo Magno Moscorum
Duce in Lithuania occupatas, hoc est, Rohodzie-
uum, alias dictam Naruam, Screnescum, A-
dozum, Lulsczaboram, Rakobozam, Koli-
wianum, alias dictam Rekaliam, Paiżam, a-
lias dictam Padeza, Kaliwirum, Lichowier-

Zum,

zum, Abſlum, Wicholumizum, ut Serenissimi Magni Moscouiae Ducis nomine Magni ipsius Legati renunciarent cunctis, & eas Serenissimo Regi traderent, institerunt. Quibus Serenissimi Magni Moscorum Ducis Legati respondentes dixerunt, nihil eis esse reliquum, quod redderent, quandoquidem Magnus eorum Dominus eas arces non possideret. Quo nomine Magni Legati Serenissimi Polonic Regis solemniter coram me protestati sunt, & Principem suum arces omnes in Liuonia sitas, quas Serenissimus Sueciae Rex teneret, recuperare velle, & debere affirmauerunt: hoc saltem cauto, ut si Serenissimo Regi cum Serenissimo Moscorum Duce de ijs arcibus disceptandum esset, ut tantum de ijs arcibus, quas nunc Serenissimus Rex Sueciae tenet, lis & disceptatio habeatur. Quod autem ad Poloniæ Regnum, vñq; cum Magno Ducatu Lituaniæ, atq; ad reliquas omnes arces in Liuonia, quæq; alibi Serenissimo Regi Poloniæ subiectæ sunt, attinet, vt pax, quæ ab utroq; sanctetur, in omnibus & singulis prouincijs, & arcibus ijs inviolabiliter seruetur: & vicissim ne à Serenissimo Rege Poloniæ Magnus Moscouiae Duca-

Acta in conuentu Legatorum

tus, aut aliqua arx, locus ué Serenissimo Magno Moscouiae Ducis subiectus propterea infestetur. Que quidem omnia litteris pacis Serenissimi Regis Legati inseri voluerunt. Sed Serenissimi Magni Moscouiae Ducis Legati recusarunt, affirmantes eam pacem, quæ & quamdiu inter Principes sanctetur, iure iurando semel firmatam, in uiolabiliter seruari debe re: sic à parte Serenissimi Regis erga Magnum Ducatum Moscouiae, ceterasque omnes prouincias, et arcas eiusdem Magni Moscouiae Ducis, quemadmodum à parte Serenissimi Magni Moscorum Ducis erga Poloniæ Regnum, & Magnum Dominium Magni Ducatus Lituanie, ac Liuonie, omnesque arcas, ad eas, & alias Regni Poloniæ prouincias pertinentes. Præterea supra memorati Legati Serenissimi Poloniæ Regis, simul congregaticum supradictis Legatis Serenissimi Magni Moscouiae Ducis, coram me Antonio Possuino postularunt ab iisdem Magnis Legatis Serenissimi Magni Moscouiae Ducis, ut arcam etiam Serenescum, quæ est in Liuonia, Serenissimo Regi Poloniæ traderent, eiisque perpetuo renunciarent. Ad quod Serenissimi Regis Legatorum postula-

tum

tum Magni Moscouiæ Ducis Legati responderunt, eam arcem Serenescum in Magni Domini sui manibus, aut potestate non esse, ac propter eam se, quod non haberent, dare non posse, sed Suecæ Regem Serenissimum eam arcem occupauisse. Quia de causa Serenissimi Poloniæ Regis Legati coram me Antonio Posseuino protestati sunt, eam quoq; arcem Serenescum de manu vel potestate cuiuscunq; Serenissimum Poloniæ Regem velle recuperare. Nos igitur quantum potuimus, sub beneplacito eiusdem Sanctissimi Domini nostri Gregorij xiiij. Pont. Max. ac Sanctæ Sedis Apostolicae, ad effectum tantum dictæ pacis, dictas protestationes admisisimus, non intelligentes hac nostra protestationis admissioneulla ratione vel supradictorum Regum, & Principum, aut quorumcunq; aliorum iuri, si quod in supradictis locis haberent, vel pretenderent, præjudicare, aut derogare. Datum in Kiueraua Horca pago, ex hospitio meo, die XV. Ianuarij. I 5 8 2.

LITTERÆ COMPO-
sitionis pacis legatorum Ma-
gni Moscouiæ Ducis.

DEi gratia Magni Domini, Czar atq; Magni Ducis Ioannis Basilij totius Rus-
sie, Volodimiriae, Moscouiae, Nouogardiæ;
Czar Casani, & Czar Astracani, Domini
Plescouiae, & Magni Ducis Smolenseiæ, Tue-
riæ, Iueriæ, Permæ, Viatciæ, Bulgarie & ali-
orum, Domini & Magni Ducis Nouogardiæ,
Nisouiensis terræ, Czernihouiae, Resaniae, Ro-
stouiae, Jaroslauiae, Belozeriae, Liuonie, Vdo-
riæ, Obdoriæ, Condimie, Siberiae, & aliorum.
Nos Magni Domini Legati, ego aulicus Magni
Domini, Czar atq; Magni Ducis, & Praefec-
tus Cosinensis, Dux Demetrius Petri Ielerz-
ki; ego aulicus Magni Domini Czar atq; Ma-
gni Ducis, et Praefectus Cosluensis, Romanus
Basilij Olphirius; ego Domini Czar atq; Ma-
gni Ducis Notarius Mikita Bassenka Nite-
phori filius Veressczahina; & ego Magni Do-
mini Vicenotarius Zacharias Sutazeuius, con-

ueniebamus

ueniebamus cum Magni Domini Stephani Dei
gratia Regis Poloniæ, & Magni Duci Lith-
uaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masouiae.
Principis Transylvaniae, & alidrum, Legatis,
bonæ constitutionis pacisq; stabiliendæ gratia:
quoniam mittebat ad Magnum Dominum no-
strum, Czar atq; Magnum Ducem Gregorij
xij. Papæ Legatus, Antonius Possevinius cum
litteris suis hominem suum Andream Apol-
lonium, ut à Magno Domino nostro missi Le-
gati, ad aliquem locum vna cum Regis Stepha-
ni legatis conuenientes, pacem facerent atq; con-
stituerent. Itaq; nos Magni Domini, Czar,
atq; Magni Duci Legati, ego aulicus & Præ-
fectus Castrensis, Dux Demetrius Petri le-
leczki; ego aulicus & præfectus Coselnensis,
Romanus Basilij Olpherius; ego Notarius Mi-
kita Bassenka, Nicephori filius Veresczchina;
& ego Magni Domini Vicanotarius Za-
charias Suiazeuius conuenientes, missi
& instructi à Magno Domino nostro ad za-
polscij Iamum, inter Porcouiam & Zauoloj-
am, in Velicolucensi via, cum magni Domini
Stephani Regis Legatis, Duce Janusio Nicolai
Coributouij Zbarascij, Palatino Braslawiense,

Capitaneo

Acta in conuentu Legatorum

Capitaneo Krzemenecense, & Pinscense; Do-
mino Alberto Radiuilio, Duce in Olika et Ne-
swiz, Marschalco curie Magni Ducatus Li-
tuaniae, Capitaneo Cownense, & Notario Ma-
gni Ducatus Lituanie Michaële Haraburda,
constituimus foedus ad decem annos, à Bapti-
zatione Christi anno septem millesimo nona-
gesimo ad eandem baptismationem Christi anno
septem Millesimo Centesimo: ita, ut Magnus
Dominus noster, Czar atque Magnus Dux, pro-
pter bonum pacis Christianæ, iussit cedere
in partem Regis ex terra Lituanie arcem Ko-
kenhausen, arcem Skrocono, arcem Linneuar-
dum, arcem Krutzborcum, arcem Borzunum,
arcem Czestuimum, arcem Tricatum, arcem
Roconum, arcem Wlodimiriolum, arcem Aly-
stum, arcem Gouiam, arcem vacuam Laudu-
num, arcem Salacium, Ciuitatem Derpatum,
Nouogardiam Liuonicam, Kerepecium, Muco-
uum, Randeham, Rynholum, Conhotam, Caule-
cium, Curslouium, Laisium, Iaruasum, Pol-
czeuium, Paidam, id est, album Lapidem, Ve-
lium, Pernauiam antiquam, & Pernauiam no-
uam, cum omnibus bonis ad illas spectantibus,
& cum p̄igis illarum arcium. Præterea etiam

in partem

in partem Regis Velisium: terra autem Velisij
cum antiquis terminis & finibus, quemadmo-
dum fuit Vitepsij terra cum Toropecio, terra
Vitepsij cum arce Velisio; ad Vitepscium, To-
repecij autem ad Toropecium. In partem verò
Magni Domini nostri, Czar & Magni Duci
illæ arcæ, quas ex ditione Magni Domini no-
stri Stephanus Rex ceperat, arx Velikoluķū,
arx Neulia, arx Zauolocia, atq[ue] item Rzoua-
pusta, arx Chelma; præterea quas arcæ Ples-
couienses ex ditione Magni Domini nostri Ste-
phanus Rex ademit, Voronecium, Veliam;
Ostrouiam, Crasniam, vel si quid aliud postea
ademerit Rex Stephanus aliorum Castellorum
Plescouiensium, uti Veruam, vel Valodimi-
recz, Dubkouium, Viborecium, Vissegrodum,
Izborscium, Opokam, Godouiam, Kobilegro-
disceze, & Sebecium. Hæ omnes arcæ in
partem Magni Domini nostri more antiquo ad
Plescouiam, cum omnibus bonis, et pagis earum
arcium cedant. Homines verò, tormenta &
commeatus ex utraq[ue] parte, hæc omnia secun-
dum constitutionem deducēda sunt, sic, ut cū
venerint Magni Domini nostri aulici, qui missi
sunt in Liuoniam, homines educere ex arcibus;

Acta in conuentu Legatorum

Derpato, Noungardia parua, Paidia, Polczewia,
Iaruaso, Perkela, Salacza, Pernaua, & Feli-
no, tum Regis aulici debent curare congregari
equos cum rusticis Lotauiis, & vehicula ad de-
ducenda tormenta Magni Domini, que ad
ea attinent, commeatum, & Vladicam Derpa-
tensem, imagines, & ornamenta Ecclesiastica.
Palatinos, & omnes homines ad deducendos
illos, res, bonaq; illorum, prout poterunt ex-
portari. Vbi verò rusticos Lotauos congrega-
uerint, & dederint Magni Domini hominibus,
tum homines Magni Domini septem dierum
spacio, res et bona sua in curribus imponere de-
bent, ab eo die, quo equos, & Lotauos dederint.
Et ubi septem dierum spacio omnes res suas
in curribus imposuerint, exire ex arce cum om-
nibus Plescouiam debent, quos Lituani prose-
qui, & deducere tormenta, & homines Magni
Domini Plescouiam usq; debent: arces verò
aulicis Regijs, qui ad accipiendas illas missi
sunt, reddere debent. Ad hæc ex postre-
mis, quas cessit Magnus Dux Regi Stephano,
arcibus Liuoniensibus, ex Kokenhausen, Skro-
no, Linnewardo, Krutzburgo, Borzuno, Cze-
stuino, Tricaro, Rocono, Wolodimericio, A-

listo,

listo, Gouia, Laiduno, Golbima, Rezica, Lu-
za, Wlecha, Kerepecio, Mukouo, Randeha,
Rinholio, Conhoto, Caulecio, & ex Curslouo
præsidium, homines, tormenta, res omnes, &
cibaria eodem modo cum Lotauis ad diem cer-
tum, & tempus constitutum, Mensis Martij
scilicet quartum diem, omnia inde deducere de-
bent, quos Lituani Plescouiam usq; comitari
debent. Tormenta vero Magni Domini in ar-
ces illas inducta, cum globis, & pulueribus ex
omnibus Liuonicis arcibus una cum hominibus
eodem tempore deducere debent, secundum
scriptum, quod ex utraq; parte Legati utrinq;
commutârunt & acceperunt, cum subscriptio-
ne manuum Notariorum. Illa autem tormen-
ta, quæ aliqua in arce capta sunt in Liuonia,
in ijsdem relinquunt debent, secundum scriptum,
quod Legati utriusq; partis cum subscriptione
Notariorum acceperunt. Quod si vero com-
meatum, cibaria, vel simile aliquid una vice
cum hominibus simul ex arcibus deducere non
poterunt, vel si equos tam citò non collegerint,
ea omnia homines Magni Domini nostri in ijs-
dem arcibus sub sigillo suo, & custodia relin-
quere debent, quibus aulici Regij nullum detri-

Acta in conuentu Legatorum

mentum, vel injuriam inferre debent: immo cum
secunda vice ad ea accipienda vencerint, aulicis
Regij remittere omnia per Lotauos Rlescoui-
am, eodemq; modo Lituani deducero debent.
Sic etiam & ex illis arcibus, quibus Magno
Domino nostro, Czar atq; Magno Duci Rex
Stephanus cessit ex Velikoluiko, Zauolocia, i-
tem Rzoua, Pusta, Neuelia, Chelma, & Ple-
scouiensibus castellis, quæ erant in potestate
Regis Stephanii, eodem modo milites Regij de-
duci debent, una cum tormentis, quæ inuexe-
rat Rex Stephanus. Aulici vero Magni Do-
mini, qui ad capiendas illas arces missi sunt
debent congregare subditos illarum arcium cū
equis, et dare aulicis Regijs ad deducenda præ-
sidia, tormenta, & milites prout poterunt
exportare: & cū rusticum equis congrega-
ti, & dati Regijs fuerint, eodem modo Lituani
septem dierum spacio omnem commeatum, et
quidquid erit, in curribus imponentes, ex arcib-
us exire, & arces Magni Domini nostri au-
licis, qui ad capiendas illas missi sunt, tradere
debent, quiq; Lituanos, tormenta, & commea-
tum omnem comitari, & deducere debent ex
Velikoluiko, Chelma, Neuelia, Zauolocia ad

Oserisci

Oseriscium: ex Plescouiensibus verò castellis ad Nouogrodecam, Liuonicam. Sed tormenta illarum arcium, quibuscum capta erant, relinquenda sunt in ijsdem arcibus, secundum scriptum, quod datum est aulicis Magni Domini: tormenta verò, quæ Rex Stephanus induxit, remitti debent, vna cum militibus. Quod si vna vice commeatum, cibaria, vel aliquid simile euehere non poterunt; vel si rusticos, equos uē tam citò non congregauerint, residuum illum commeatu Lituani sub sigillo suo, & custodia relinquere debent, quos postea secunda vice Magni Domini nostri aulici, congregatis rusticis, & equis, ad arces Lituuanorum remittere debent, comitatumq; mittere, ut nulla vis, iniuria, detrimentum, & incommodum ex utraq; parte in arcibus inferatur. Quemadmodum etiam, cum Magni Domini nostri Czar, atq; Magni Ducus milites, Vladica cum imaginibus, Poppis, & omnibus ornamentis Ecclesiasticis, tum Palatini, Nobiles, Sclopetarij, Cosaci, & omnes alij ex arcibus Liuonicis ducentur, his omnibus supradictis, tormentis, & thesauro Magni Domini in via Lituani milites ipsi vel per Lotauos, vel Germanos

Acta in conuentu Legatorum

nullam iniuriam , vel damnum inferre debent ,
sed ita comitari , ne in via interficiantur , vel
spolientur , vel vis aliqua inferatur . Et secun-
dum has litteras constitutionis Lituani homi-
nes Magni Domini nostri ex arcib⁹ Lituonicis ,
Plescouiam vſq; cum omnibus rebus integrè , si-
ne vlla iniuria deducere debet : nostri vero Ma-
gni Domini homines illos Lotauos , equos , &
quoscunq; Regios , qui eos Plescouiam dedu-
cent , quamprimum eò perduxerint , illos sine
vlla detentione remittere debent , neq; in via
insidias struere , vel iniuriam vllam inferre . I-
ta etiam ex illis arcibus , quas Domino nostro
Czar , atq; Magno Duci Rex Stephanus cessit ,
cū milites , & omnis commeatus Lituanicus
ex illis ducetur , Magni Domini nostri homi-
nes in via nullum incommodum , vel iniuriam
illis inferre , Lituanos non interficere , spoliare ,
vel tormenta , commeatumq; adimere , ita ut
nulla penitus illis Lituani iniuria inferatur ,
sed comitari , & deducere ex ijs arcibus , ad
Regis Stephani arcem cum equis , secundum has
constitutionis litteras , debent . Hos autem ho-
mines Magni Domini nostri , qui Regis Stepha-
ni homines comitabuntur , & eos deducent ,

tormen-

tormentaque reuehent, omnes sine vlla iniuria,
vel retentione remittere, neque in via illos interficere, nullasque insidias illis struere debent. Et secundum hanc constitutionem Legatorum Stephanus Rex ad Magnum Dominum nostrum Legatos suos magnos missurus est, eodemque modo Magnus Dominus noster ad Regem Stephanum Legatos suos magnos mittere debet, istarum rerum crucis osculo confirmandarum causa, & secundum nostram Legatorum constitutionem litteras foederis Magnus Dominus noster, & Rex Stephanus conscribere, & inter se commutare debent. Cuius causa Legatos suos Stephanus Rex ad Magnum Dominum nostrum certo tempore missurus est, ad diem scilicet Sanctae Trinitatis, anno septem millesimo, Nonagesimo, Magnus vero Dominus noster, ad Assumptionis Beatae Mariae Virginis Dei genitricis festum, eodem anno septem millesimo, Nonagesimo. Itaque donec Legatio absoluetur, inter Magnum Dominum nostrum, & Regem Stephanum, cum Legati Regij apud Magnum Dominum nostrum fuerint, hocque iurejurando, & crucis osculo confirmauerint; cum etiam Magni Domini nostri Lega-

Acta in conuentu Legatorum

ti apud Regem Stephanum erunt, idemque illis
iure iurando, Et crucis osculo confirmabunt,
per id omne tempus; ad præfinitos usque decem
annos, bellum ex utraque parte geri non debet.
Et in primis Magnus Dominus noster Czar
atque Magnus Dux in ditiones Regis Stephani
ipse cum exercitu suo procedere, Senatores, et
Psalatinos cum militibus mittere, Et loca oc-
cupare, aut capere, ullasque iniurias Et detri-
menta in finibus, in omnibus locis ditionis Re-
gis Stephani, inferre non debet: ita ut neque dis-
fidia, nec bella inde oriatur; præsertim hoc
pacis tempore non obsidere, aut obsidione cin-
gere arcem Kyouiam, cum omnibus bonis, Et
pagis; arcem Caneium, cum pertinentibus sar-
cem Czerkasum, cum pertinentibus; arcem
Zitomerum, cum bonis suis; arcem Ouruciam,
cum pagis; arcem Linbecium, cum pagis; arcem
Homiam, cum pagis, Et pertinentibus; Vua-
ronecium, Ilefonium, Ierenicum, Koskleua-
lesam, Morozouicium, Lipinicum, Poleza-
num; arcem Furoum, cum pertinentibus; ar-
cem Mozeram, cum pertinentibus; præterea
Bezicium, Brachinum, Reczicam, Horuo-
lum, Stresinum, Cziczerskum, Propoiskum,

Mohileui-

Mohileum, arcem Mscislauiam, cum pertinentibus, & bona Choiłouiensia, arcem Kryczewiam, cum pertinentibus, arcem Dobrounam, cum pertinentibus, & bona Horſcium, & Romana, arcem Orsam, cum pertinentibus, & pagos Lobauicium, Mikulina; arcem Vitepscium, & pagos Brusam, & Dreczichuk, arcem Surazum, & pagos Surazen-
ses; Vſuatum, & Oseriscium, arcem Velisi-
um, arcem Polociam, cum castellis, pagis, &
bonis pertinentibus; arcem Kopią, arcem Kra-
ſny, arcem Vlam, arcem Iuroilam, arcem Dryſ-
sam, arcem Kopcum, & Desna, arcem Kosianum,
arcem Šitnam, arcem Neſczerdum,
arcem Socalum, & ad Polociam pertinentia;
arcem Lukomliam, cum pagis; arcem Bielma-
kow, cum pagis; arcem VſacZam, arcem Le-
bedkam, & Polocenses pagos, Moſnicouium,
Neporotouicum, Verbilouam, Slobodam,
Kubcium, Vrasnium, Clinum, Zamosnum, L-
scium, Neuedreum, & Horodiscium, Kre-
czetam in lacu Othulouio ſitam; Nacuhonum,
cum pertinentibus; arcem Druiam, cum per-
tentibus; arcem Isskauum, cum pertinentibus.
Adhæc Magnus Dominus noster, Czar, atq;

Acta in conuentu Legatorum

Magnus Dux Ioannes Basilij Russie. nulla bella, impedimenta, & iniurias inferre, neq; aduersus Curlandiæ terram bellum gerere debet; nec non arcēs in terra Lijoniac, arcem Rigam maiorem, & arcem Rigam minorem, arcem Dalenum, arcem Kirchholmum, arcem Kokenhausen, arcem Skrowno, arcem Linnewardum, arcem Krutzborcum, arcem Iskilum, arcem Radohosium, arcem Dunemundam, arcem Iuesum, tres arcēs Kremonum, item Iuraniām, Ireidenum, Ziguoldum, arcem Sonselum, arcem Nitouam, arcem Iureñborçum, arcem Narbium, arcem Rosenbecum, arcem Rosenum, arcem Lemſnum, arcem Moianum, arcem Litoperum, arcem Kēsiam, arcem Orliam, arcem Niewhenam, arcem Pebalgum, arcem Skuinam, arcem Zerbenum, arcem Smilitinum, arcem Borzunum, arcem Czeſtuium, arcem Tricatum, arcem Rowny, Horodisczū, Laudunum, Horodisczum, Holbinam, arcem Rezicam, arcem Luzum, arcem Vlechum, arcem Volodimericum, arcem Ilisenum, arcem Pletonberckum, arcem Alystum, arcem Vekelum, arcem Nouogrodecam Ljuouicam, arcem Kerepecium, arcem Gouiam, Kurſlouium, ar-

um, arcem Iurienum, Mukouum, Randekum,
 Rynholm, Conhotum, Caulecium, Lajsum,
 Borcholmum, Polczewiam, Paidam, Vilianum,
 Iaruasum, Pernauam antiquam, & Per-
 nauam nouam. Fines autem omnium arcum
 ijdem, ut antiquitus fuere, esse, & permanere
 debent. Eodem modo etiam Magnus Dominus
 Stephanus, Dei gratia, Rex Poloniæ, & Ma-
 gnus Dux Lituaniæ, ipse cum exercitu suo con-
 tra Magnum Dominum nostrum, Czar, atq;
 Magnum Ducem Ioannem Basiliij Rus-
 siæ, & terram dominiaq; ipsius bellum gere-
 re, Senatoresq; & Palatinos cum militibus
 mittere, loca deniq; in dominio Magni Domini
 nostri occupare, vel oppugnare, & finitimiis
 nullam iniuriam, detrimetumque hoc pacis tem-
 pore inferre non debet; neq; bellare, vel impe-
 dire Magni Domini nostri terram Moscouiæ
 totam, & Nouogardiam magnam, pagos, &
 ad eandem pertinentias arcem Plescouiam, &
 castella Plescouiensia; Opokam, Crasniam, O-
 strouiam, Veliā, Voronecium, Isborscū, Vdo-
 uam, Kobiliū, Vrnam, Dubkouiā, Viszehoro-
 dum, Volodimericiū, & pagos Plescouienses,
 cū terra Plescouiensi tota, arcem Sebesium, cū

pagis,

Acta in conuentu Legatorum

pagis, arcem Tueriā, terramq; Tuerensem totā,
arcem Perešlaniū Resaniensem, & Resani.
ensem terram totam, arcem Pronskum, terrāq;
ipsius non vastare, neq; illi bellū inferre debet.
Præterea idem Magnus Dominus Stephanus
Dei gratia, Rex Poloniæ, & Magnus Dux
Lituaniæ, & has arces Magni Domini nostri
eodem pacis tempore infestare non debet; ar-
cem Kilskz, cum pagis; arcem Puteilam, cum
pagis; arcem Nowogardiam Seuerensem, cum
pagis; arcem Radohofsczum, cum pagis; arcem
Czernibouium, cum pagis; arcem Starodubum
cum pagis; arcem Poczepam, cum pagis; arcem
Poczepouihori, cum pagis; pagosq; Sulesium,
Babocium, Suetilouicium, Holodnum, Scarbo-
uicium, Lapecium; arcem Caraczewium, cum
pagis, pagosq; Chotemliam, Snoroscium, Cho-
robouium, Milinium, Dracouium; arcem Irub-
czescum, cum pagis; arcem Mosalscum, cum
pagis; arcem Serpaicum, cum pagis, pagosq;
Zamosam, Iucharczeuam, Dusnam, Dhominij-
cium, Pohostum, Mossczinum, Demenum, Ho-
rodenuum, Wrepeietum, Snopohum, Couilnū,
Sariam, Lazoreuam, Horodissczam, Bleze-
uicium, Lubunum, Danilouicium; arcem Brans-

Kam,

kam, cum pagis, pagos q̄ Solouicios, Prikladne-
 um, Pancinum, Theodoreum, Osouicum,
 Kopnicum, Suchozium, Wszechlaulium,
 Doronnum, Zernium; arcem Rostauliam, cum
 pagis; arcem Smolenscium, cum itineribus, pa-
 gis, & omnibus pertinentibus, pagos q̄ Ielouci-
 um, Eoluanicum, Lazoreusczinum, Pustosie-
 lium, Romanoum, Kopotkouicum, Molech-
 nam totam. & quidquid ad eam pertinet. Et
 Petrouij Derzauiam, Lotouam, Zuerouicium,
 Dubrouienscij Putium, Catinum, Caspliam,
 Dorecziam, Radissczuniam; arcem Msczen-
 scum, cum pagis; arcem Opakouiam, cum pagis,
 pagos q̄ Zalidouiam, Nedothodouiam, Biscouicium,
 Lyczimum; arcem Viasmam, pagos q̄ ad
 illam spectantes; arcem Drohobuscum, & pa-
 gos ad eam antiquitus pertinentes; arcem Beli-
 am, cum omnibus bonis ad eam spectantibus,
 Werchouia, & Bol souia, et Septouio, & Mo-
 nindoua Sloboda; arcem Velikolukum, & pa-
 gos Velikolucenses, Dolisiam, Beresaniam,
 Vsuiam, Lowcium, Vesnibolohum; arcem Chel-
 mam, & pagos ad illam pertinentes, Velilam,
 Lopasticam, & Buicium; arcem Zauolociam,
 Rzouampustum, & Rzouenses pagos; arcem

Acta in conuentu Legatorum

Neueliam; arcem Toropécium, & omnes pagos Toropecienses, Dancouium, Lubutum, Dubnum, Roznum, Turum, Biberouam, Starczuiam, Nezelscium, Plauetscium, Zezetscium, Osereciam, Cazarinowsczjum. Fines autem his omnibus arcibus ij, qui antiquitus fuerunt, esse debent: & hæc omnia ex utraq; parte, secundum has constitutionis litteras nostras, & nostrum iuramentum, crucisq; osculum, firmiter, & inviolabiliter seruari debent, quodq; ipsi crucis osculo confirmantes, & literas pacis commutantes, hoc foedus ita tenere debent. Legatis vero, qui à Magno Domino Stephano Rege, ad Magnum Dominum nostrum Czar atq; Magnum Duce mittentur, venire, & redire ad Regem Stephanum, sine vlla retentione, cum omnibus hominibus, & bonis ipsorum secundum litteras patentes Magni Domini, liberum erit. Et quando ad Magnum Domini nostrum Stephanus Rex Legatos suos misericet, tūm Stephanus Rex illis Legatis suis plenam Instructionem de Captiis liberandis, & qui sunt in Lituania Captiis Magni Domini nostri, quomodo liberari debeant, dare tenebitur. Quod si aliqua iniuria, inter finitos

incolas

incolas interea temporis ex utraq[ue] parte orta
fuerit, tum Palatini, & locum tenentes Prae-
fecti, ubiq[ue] in finitimis arcibus, per omnes di-
tiones ex utraq[ue] parte, intra id temporis spa-
cium de illis iniurijs iniucem mitti, qui iustiti-
am ex utraq[ue] parte administrare, & malos
punire debent. Supradicte omnia nos Magni
Domini, Czar, atque Magni Ducis Ioannis Ba-
silij Russie, legati, ego aulicus & Praefectus
Casinensis, Dux Demetrius Petri Ie-
leczki ego aulicus, & Praefectus Coselnensis,
Romanus Basilij Olpherius; ego Notarius Ma-
gni Domini, Mikita Bassenka Nicephori fili-
us Versczahina; & ego Magni Domini Vi-
cenotarius, Zacharias Suazenius, cum Ma-
gni Domini Stephanii, Dei gratia Regis Polo-
niæ, & Magni Ducis Lituaniae Legatis, Duce
Janusio Nicolai Zbaraski, Palatino Braslau-
ense, Capitaneo Krzemenecense, & Pinscen-
se; Domino Alberto Radiuilio, Duce in Olyca,
& Nieswiz; Marschalco curiae Magni Duca-
tus Lituaniae, Capitaneo Cownense; & Notario
Magni Ducatus Lituaniae Michaële Harabur-
da, pacem conclusimus, & litteras constitu-
tionis conscripsimus, signaque nostra iisdem

subappendi-

Acta in conveetu Legatorum

subappendimus, litterasq; vicissim accepimus
et crucis osculo confirmauimus. Præterea
quoq; crucem super his omnibus osculati su-
mus, quod præter has constitutionis litteras in-
ter Magnum Dominum nostrum Czar, atq;
Magnum DuceM, et Magnum Dominum Sie-
phanum Polonie Regem, et Magnum Litua-
nise DuceM, res aliter fieri non debent. Et de
hoc pacis constitutione conclusionem fecimus,
et crucis osculo confirmauimus, coram Legato
Gregorij Pape xiiij. Antonio Posseuino, Scri-
ptum in Iamo Zapolscij, Anno septem milie-
simo, Nonagesimo, Mense Ianuario.

SUBSCRIPTIO CVM SIGILLIS.

Ego Magni Domini, Czar, atq; Magni Duce
Notarius, Mikita Bassenka Nicephori, filius
Veresczahina, has constitutionis litteras ma-
nu mea subscripti.

Ego Vicereturarius Magni Domini, Zacha-
rias Suiazeuinus, has constitutionis litteras
manu mea subscripti.

Et scriptæ hæ constitutionis litteræ in duo-
bus folijs coniunctis, conglutinatis, infraq; scri-
ptum: Notarius Bassenka Veresczahina.

Litteræ

LITTERÆ COMPOSITIONIS PACIS LEGATORUM SERENISSIMI POLONIÆ REGIS.

Os Magni Domini Stephani, Dei gratia, Regis Poloniæ, & Magni Ducis Lituaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masouïæ, Samogitiæ, Lithuaniae, Principis Transylvaniæ, & aliorum, Legati, Dux Iarusius Nicolai Coributouicza, Zbaraski, Palatinus Braslawiensis, Capitaneus Krzemenecensis, & Pinscensis; Albertus Radiuilius Dux in Olyca, & Nieswiz, Marschalcus curiæ Magni Ducatus Lituaniæ, Capitaneus Cownensis, & Michael Haraburda, Secretarius Regiæ Majestatis Magni Ducatus Lituaniæ, secundum mandatum Magni Domini nostri conuenimus cum Magni Domini Ioannis Basiliij, Dei gratia, Domini Russiæ, & Magni Ducis Volodimeriæ, Moscouïæ, Nouogardiæ, Casaniæ, Astracaniæ, Plescouïæ, Iueriæ, Tueriæ, Permiæ,

Acta inconuentu Legatorum

Viatcie, Bulgarie, & aliorum, Legatis, aulico & Praefecto Casinense, Duce Demetrio Petri Ieleczki, aulico & Praefecto Coselnense, Romano Basilij Olpherio, Notario Mikita Basenka, Nicephori filio Verszczahina, Vicentario Magni Domini Zacharia Suiazeua, de pace, & bona collocatione. Miseraat enim ad Magnum Dominum Ioannem Basiliij, Dei gratia, Dominum Russie, & Magnum Ducem, Sanctissimi Papae Romani Gregorij xiiij. Legatus, R. P. Antonius Posseuinus cum litteris hominem suum Andream Apollonium, ut cum Magno Domino nostro Stephano Rege, & Magno Duce, missis ad aliquem locum Legatis suis, pacis constitutionem facerent. Itaq; nos Magni Domini Stephan Regis Legati, Ianuarius Nicolai Zbarascius, Palatinus Braslauiensis, Albertus Radiuilius, Marsalcus curiae, & Michael Haraburda Notarius, conuenientes in Iamo Zapolscij, inter Porchouiam, & Zauolociam, in Velicolucensi via, cum Magni Domini Ioannis Basiliij, Dei gratia, Domini Russie, & Magni Ducis Legatis, aulico et Praefecto Casinense, Duce Demetrio Petri Ieleczki, aulico & Praefecto Coselnense, Ro-

mano

mano Basilij Olpherio, cum ſocijs, foedus ad decem annos, à Baptizatiōne Christi anno ſeptem millesimo, nonagesimo, ad idem festum Baptizationis Christi anni ſeptem millesimi centesimi, ſuper hiſ ſanximus: Quod Magnus Dominus noſter Stephanus Rex propter pa-cem Christianam iuſſerit cedere Magno Domi-no Ioanni Basilij Domino Russiæ, & Magno Duci arces, quas Magnus Dominus noſter à Domino, & Magno Duce ceperat, arcem Ve-likolucum, arcem Neueliam, arcem Zauoloci-am; item Rzouampuſtam, arcem Chelmam, cū omnibus pagis, & alijs ad illas arces pertinen-tibus; & Plescouiensia castella, Voronecium, Veliam, Oſtroniam, Craſnam, & quidquid nunc Magnus Dominus noſter ex arcibus Ple-scoviensibus acceperit, vii Vieuiam, Volodi-mericium, Dubkuihm, Veszegrodum, Viborecium, Iſborſciuum, Opokam, Gdouiam, Ko-bilegrodifſcium & Sebeſium, hæ omnes arces in partem Magni Domini & Magni Ducis, more antiquo, ad Plescouiam pertinere debent. Et in partem Magni Domini noſtri Stephanii Regis Poloniæ, & Magni Ducis Lituaniae, Magnus Dominus Ioannes Basilij, Dei grātia,

Acta in conuentu Legatorum

Dominus Russie, & Magnus Dux, iussit Legatis suis cedere in terra Litionie arcem Kokēhausen, arcem Skrounam, arcem Linnewardum, arcem Krutzborcum, arcem Borzunum, arcem Czestuinum, arcem Tricatum, arcem Rownum, arcem Volodimericum, arcem Alistum, arcem Houiam, Horodisczum, Laudunum, Horodisczum, Holbinum, arcem Rezicam, arcem Luzum, arcem Vlechum, arcem Percolam, arcem Salaczum, arcem Iorieuum alias Derpatum, Nouogardiam Liuonicam, Kerepecium, Mucouiam, Randekum, Rinholiam, Conhotum, Cauletam, Kurslouiam, Lajsum, Tarusum, Polozeuiam, Paidam, alias album lapidem, Vilianum, Pernauiam antiquam, & Pernauiam nouam, cum omnibus bonis, ad eas pertinentibus. Præterea in partem Magni Domini nostri Velisium cessit, una cum Vitepscij terra, cum arte Velisio ad Vitepscium, & terra Toropecij ad Toropecium ipsum. Terræ autem Velisij antiqui fines esse debent, sicut erant terræ Vitepscij cum Toropecij terra. Homines vero, & tormenta, commatusq; ex arcibus utriusq; partis deducenda sunt secundum constitutionē: ita ut cum ve-

nerint

nerint illuc Aulici Magni Domini nostri, qui
 Velicolucum, Neueliam, Zauolociam, item
 Rzouampustam, Chelmam, & ad Plescoui-
 enses arces, quæ sunt in potestate Magni Do-
 mini nostri, ad deducendos homines, milites,
 tormenta, quæ Magnus Dominus noster illuc
 induxit, & omnem commeatum missi sunt;
 tūm Magni Domini, & Magni Ducis aulici
 missi ad accipiendas illas arces ab aulicis Ma-
 gni Domini nostri, congregatis equis, & curri-
 bus, eos aulicis Magni Domini nostri ad cue-
 henda tormenta, pulueres, & globos commea-
 tum & omnem, milites, Palatinos & uniuer-
 sos homines illos, & bona illorum, prout ex-
 portari poterunt, dare debent. Et cū rustici
 cum equis congregati, & dati fuerint, tūm ho-
 mines Magni Domini nostri septem dierum
 spacio ab eo die, cū currus dati fuerint, in e-
 osdem omnia imponere, & post septem dies
 ex arcibus exire, arces verò & tormenta Ma-
 gni Domini, & Magni Ducis aulicis missis ad
 accipiendas illas reddere debent: qui acceptis
 arcibus, homines Magni Domini nostri, et tor-
 menta ex arcibus Velikoluki, Chelma, Neue-
 lia, Zauolocia, ad arcem Magni Domini nostri

Acta in conuentu Legatorum

Oseriscum ex Plescouiensibus verò arcibus ad Nouogardiam Liuonicam comitari, & deducere debent. Tormenta verò vetera, quæ in arcibus ijs, cùm captæ sunt, fuerunt, relinquenda, & redicenda sunt cum arcibus Magni Domini, & Magni Ducis aulicis, secundum scripta aulicis data. Invecta vero tormenta, quæ Magnus Dominus noster in easdem arces induxit, deducenda sunt vna cum hominibus, secundum scripta, quæ Legati vicissim inter se cum subscriptione manuum Notariorum commutârunt. Quid si aliquem commeatum, cibaria, vel aliquid simile ex arcibus vna vice ob penuriam hominum, vel equorum euehere non poterunt, id residuum quidquid restabit, homines Magni Domini nostri sub sigillo suo, & custodia in ijsdem arcibus relinquere, Magni verò Domini, & Magni Ducis homines huic custodiæ, commeatuique nullam injuriam, damnūque inferre, sed secunda vice Magni Domini, & Magni Ducis aulici, congregatis rusticis, & equis, commeatum illum, & quicquid relictū fuerit, ad arces Magni Domini nostri Oseriscum, & Nouogardiam Liuonicam remittere, & deducere debent. Eodem modo & ex illis

arcibus,

arcibus, quas Magno Domino nostro Magnus Dominus, & Magnus Dux cessit, cum venerint aulici Magni Domini, & Magni Ducis, missi ad deducendos ex arcibus Liuonicis homines, ex Derpato, Novogardia Liuonica, Paidia, Polczeuo, Taruaso, Laiso, Percolia, Salaczo, Pernauia, Vilia, tum Magni Domini nostri aulici rusticos Lotauos, cum equis, & curribus ad deducenda Magni Domini, & Magni Ducis tormenta, pulueres, globos, comatum, Vladicam Derpatensem, imagines, et ornamenta Ecclesiastica, Palatiños, & omnes homines, illorumq; bona, ut poterunt, exportari, congregare debent. Et cum iam rusticos & equos congregauerint, tum Magni Domini, & Magni Ducis homines ab eo die, quo equi dati fuerint, septem dierum spacio, omnia curribus imposita ex illis arcibus cum omnibus rebus suis Plescouiam ire, arcesq; Magni Domini nostri aulicis ad accipiendas illas missis tradere, nostri autem Magni Domini homines Magni Domini, & Magni Ducis tormenta, & homines cum omnibus bonis illorum Plescouiam comitari, & deducere debent. Deinde ex ultimis arcibus Liuonicis, quas Magnus Domi-

Acta in conuentu Legatorum

nus, & Magnus Dux, Magno Domino nostro
Regi, & Magno Duci cessit, ut ex Koken-
hausen, ex Skrowno, Lenwardo, Krutzbor-
co, Borzuno, Czeſtuino, Tricato, Rouno, Vo-
lodimerecio, Alisto, Gouia, Lauduno, Holbi-
no, Rezica, Luza, Wlectto, Kerepecio, Mu-
kouia, Randeho, Rinholia, Conhoto, Cauleto,-
& Curslouia, homines, & commeatum omnē
eodem modo cum rusticis Lotauiis ad tempus
certum, ad diem quartam mēſis Martij de-
ducere, & euhere debent. Quos Magni Do-
mini nostri homines, tormenta, homines,
& omnia comitari, & deducere Plesconiam usq;
debent, tormenta verò inuecta, pulueres, &
globos ex ijsdem arcibus Liuonicis, vnd cum
hominibus, eodem tempore secundūm scripta,
quæ inter se vicissim Legati acceperunt, cum
subscriptione manuum Notariorum, Magni
Domini, et Magni Ducis Notarij Mikitæ Bas-
senca Veresczahina, & Zachariæ Suazeuij
Vicenotarij, Magni verò Domini Regis, &
Magni Ducis Notarij Michaëli Haraburdæ
deduci debent. Sed illa tormenta, cum quibus
arcis Liuonicæ captæ sunt, secundūm scripta,
quæ itidem Legati vicissim inter se cum sub-

scriptio-

scriptione manuum Notariorum acceperunt, in ijsdem arcibus Liuonicis relinquenda sunt. Quod si una vice aliquos commeatus, ob rusticorum, vel equorum penuriam, ex istis arcibus euehere non poterunt, hos Magni Domini, & Magni Ducis homines in ijsdem arcibus, cum ob signatione, & custodia relinquere, Magni autem Domini nostri homines huic commeatui, custodibusq; nullam iniuriam, vel damnum inferre, sed secunda vice ijdem Magni Domini nostri homines illos Magni Domini, & Magni Ducis hominum commeatus comitari, & Plescouiam usq; deducere debent. Insidiæ autem, iniuriæ, detrimenta, & damna in omnibus arcibus ex utraq; parte fieri non debent, cum homines Magni Domini, & Magni Ducis ex arcibus Liuonicis, Vladicam Derpatensem cum imaginibus, & omnibus ornamentis Ecclesiasticis, Poppos, & pertinentia ad Ecclesiastas, Palatinos, & filios nobilium, sclopetarios, Cosacos, & vniuersos homines euehere, & educere incipient. His omnibus supradictis, Vladicæ, & alijs in via Magni Domini nostri homines nullam iniuriam, damnum, incommodeumque inferre: sed ne per Lotauos, vel

Acta in conuentu Legatorum

Germanos interficiantur, vel spolientur, curare debent. Secundum has constitutionis litteras, Magni Domini nostri Regis, & Magni Ducis homines, & tormenta, ex arcibus Lio-nicis deducta, Plescouiam comitari, & per eosdem Lotauos deducere debent. Hos verò homines Magni Domini nostri, qui eos comitabuntur, & Lotauos, qui illos Plescouiam ducent, quām primū Plescouiam attigerint, sine vlla retentione iterum remittere, nec iniuriā, dānumq; illis inferre, nec interficere, vel insidias illis struere debent. Eodem modo illis Magni Domini nostri hominibus, cùm ex his arcibus, quas Magnus Dominus noster Rex, & Magnus Dux, Magno Domino, & Magno Duci cessit, ducentur, nulla iniuria, vel dānum in via à Magni Domini hominibus inferriz, & nec interficere illos, neq; spoliare, nec tormenta auferre, nullumq; penitus illis incommodum inferre debent; sed comitari, & deducere illos ad Magni Domini nostri, & Magni Ducis arces secundum has constitutionis litteras debent; & illos quicunq; comitabuntur, & ducent Magni Domini nostri homines, iterum sine vlla offensione, vel iniuria,

vt in

ut in via damnum aliquod illis non inferetur,
neq; interficiantur, remittere debent. Et se-
cundum hanc nostram constitutionem, Magnus
Dominus noster Rex, & Magnus Dux, ad
Magnum Dominum, & Magnum Ducem Le-
gitos suos Magnos missurus est; eodemq; mo-
do Magnus Dux ad Magnum Dominum no-
strum Legatos suos magnos, eius rei crucis o-
sculo confirmandæ causa, mittere debebit. Se-
cundum has nostras constitutionis, & fœderis
litteras Magnus Dominus noster Rex, &
Magnus Dux, cum Magno Domino, & Ma-
gno Duce vicissim commutare debet: Legatos q;
suos Magnus Dominus noster, ad Magnum
Dominum, & Magnum Ducem missurus est,
ad tempus & diem certum, festum scilicet
Trinitatis sanctissimæ proximè futurum, an-
no septem millesimo Nonagesimo, & Magnus
Dominus atq; Magnus Dux eodem modo Lega-
tos suos mittere deberet ad Magnum Dominum
noscrum, ad tempus, & diem certum, nempe
Assumptionis purissimæ Dei Genitricis futu-
rum festū, eodem anno septem millesimo No-
nagesimo. Et quousq; Legatio inter virumq;
Magnum Dominum absolvetur, & à Magni-

Acta in conuentu Legatorum

Dominis crucis osculo confirmabitur, per id
omne tempus (ut & postea ad constitutos usq;
decem annos) bellum ex utraq; parte geri non
debet. Quapropter ipse Magnus Dominus
noster Rex Poloniae, atq; Magnus Dux Litua-
niæ, contra Magnum Dominum Ioannem Basi-
lij, Dei gratia, Dominum Russiæ, & Magnū
Ducem, terram, & Dominia ipsius bellum ge-
rere non debet; ipse cum exercitu non procede-
re; neq; Senatores, & Palatinos suos mittere;
loca non occupare, nec possidere; in finibus de-
nig; bellum, & discordias non mouere, nul-
lasq; iniurias inferre: non bellare, neq; impe-
dire, per omne id fœderis tempus, Magni Du-
cis Moscouiæ terram totam, Nouogardiam ma-
gnam, & pagos Nouogardienses, terramq;
Nouogardiensem totam; arcem Plescouiam, et
Castella Plescouiensia, Opokam, Crasnum, O-
strouiam, Veliam, Voronecium, Isborcium,
Gdouiam, Cobiliam, Vreuiam, Dubkouiam,
Viszegrodum, Volodimericum, & pagos
Plescouienses, terramq;
Plescouensem totam;
arcem Sebesium, bonaq;
Sebesiensia, arcem
Tueriæ, & terram Tuerienscm totam; arcem
Preslaviam Resaniensem, & terram Resa-

niae to-

niæ totam; arcem Pronsciam, & Pronsciæ ter-
rā totā. Sic nec bellare, neq; aliqua re impedire
debet Magnus Dominus noster Rex Poloniæ,
& Magnus Dux Lituaniæ Stephanus has ar-
ces Magni Domini Ioannis Basilij, Dei gratia,
Domini Russiæ, & Magni Ducis, toto foederis
tempore, arcem Rylsciam, cum pertinentibus;
arcem Putimliam, cum pagis; arcem Nouogro-
decam Seueriensem, cum pagis; arcem Rado-
hosciū, cum pagis; arcem Czernihouiam, cum
pagis; arcem Starodubum, cum pagis; arcem
Poiam, cum pagis; arcem Popeuihoriam, cum
pagis; pagos q̄ Zalesiam, Babicum, Suetilo-
uicium, Holodnam, Scarbouicuum, Lapicum;
arcem Caraczueiam, cum pagis; pagos q̄ Cho-
timbium, Snouiam, Choroborum, Mglinum,
Drocouiam; arcem Trupczeſſcum, cum pagis;
arcem Mosalscium, cum pagis; arcem Serpi-
scium, cum pagis; pagos q̄ Zamosnum, Iuch-
czeuiam, Degnam, Hominicum, Pohostici-
am, Moſczinam; Horodecznam, Vziperi-
cium, Snopotum, Couilnum, Suiam, Lazare-
uam, Horodiskezam, Blizeuicium, Kubolo-
uicium, Danilouicium; arcem Branscium, cum
pagis, pagos q̄ Solouicios, Prikladnam, Paci-

nam,

Acta in conveetu Legatorum

nam, Iridorownam, Osouicum, Copinicum, Iucharum, Vsiestaulum, Voronium, Zirinum; arcem Rostaukam, cum pagis; arcem Smolen-
scium, cum itineribus, pagis, & bonis pertinen-
tibus, pagosq; Ieloucium, Boluanicum, Lazorewscziam, Pustosieliam, Romanouiam,
Copotkonicum, Molochnam, & ad eos perti-
nentia, & Petrouij Dzersauiam, Chtouiam,
Izucruicium Dubrouiensem, Putiam, Catinā,
Caspariam, Poreczam, Rudisetziczeiam; ar-
cem Mscenscum, cum pagis Horodissczum,
Dmitrouezium; arcem Mescescum, cum pa-
gis; arcem Opokonam, cum pagis, pagosq; Za-
lidouiam, Niedochouiam, Riscouicum, Lycza-
nam; arcem Viazmam, pagosq; Viazmæ; ar-
cem Dorohobuziam, & pagos Dorohobuziae,
quodq; antiquitus ad illam spectat; arcem Be-
lam, cum pagis, & Verchouiam, & Bolse-
uiam, Soprouiam, Monuidouiam, Slobodam;
arcem Velikolucum, pagosq; Velicolucenses;
Dolicam, Beresaiam, Vsiialowcum, Vesnam,
Boloham; arcem Chelmat, pagosq; illius, Ve-
lilam, Lopascicam, & Buzcam; arcem Zau-
lociam, item Rzouampustam, & pagos Rzo-
nie, arcem Neueliam; arcem Toropciam, &

omnes

omnes pagos Toropeciæ, Daucouiam, Lubutā, Dubnam, Roznam, Ihuram, Bibiumam, Starcouiam, Niżelsciam, Plauitsciam, Ziżetsciam, Ozereciam, Casarinouiam. Fines autem omnibus arcibus, more antiquo, ut ante fuerunt, esse debent. Eodem etiam modo Magnus Dominus Ioannes Basilij, Dei gratia, Dominus Russiæ, & Magnus Dux ipse contra Magnum Dominum nostrum Stephanum, Dei gratia, Regem Poloniæ, & Magnum Ducem Lituaniæ, & omnia Dominia, & terram ipsius, exercitum suum cum Senatoribus, vel Palatinis mittere, locaḡ, & bona occupare, & possidere non debet; nec in finib⁹ ullibi locorum pugnare; neq; iniuriam, & damnum, impedimentaq; facere hoc foederis tempore contra totam terram, & arces eius; vt contra Kyuiam, cum bonis, & pertinentibus ad eam; arcem Caneuiam; cum pertinentibus; arcem Ozerkas̄um, cum pertinentibus; arcem Zitomerum, cum pertinentibus; arcem Liubeczum, cum pertinentibus; arcem Homiam, cum pertinentibus, & pagos Vuarouicium, Telesouicum, Tereniczum, Coseleualesum, Murozouicium, Lipinicum, Polesanum; arcem Turo-

uam,

Acta in conuentu Legatorum

uam, cum pertinentibus; arcem Mozyrum,
cum pertinentibus, bonaꝝ Bezychum, Brachi-
niam, Reczicoram, Horuoliam, Stressinum,
Cziczerskum, Propoiskum, Mohileum, ar-
cem Mscislaum, cum pertinentibus, pagosꝝ
Chotlauicæ; arcem Kriczeuam, cum perti-
nentibus, arcem Dubrounam, cum pertinenti-
bus, bonaꝝ Horfcium, & Romanoua; ar-
cem Orsam, cum pertinentibus, pagosꝝ Luba-
uicum, Mikulinum; arcem Vitepscium; pa-
gosꝝ Drusam, Dreczidluki; arcem Surazum,
pagosꝝ Surazie, Vsuiatum; Oserissczum;
arcem Velisium, & arcem Polociam, cum su-
is arcibus, & pagis; arcem Copiam, arcem
Krasnum, arcem Vlam, arcem Turoliam, ar-
cem Dryssam, arcem Kopcam, & Dzissnā,
arcem Kosianam, arcem Sitnam, arcem Ne-
sczerdum; arcem Sokolum; & ad Polociam
pertinentia; arcem Lukoliam, cum pagis; ar-
cem Bielmacouiam, cum pagis; arcem Vsaczā,
arcem Liebedkam, & Polocenses pagos, Nos-
nicouium, Nieporotouicum, Verbilouā, Slo-
bodam, Cubcum, Viaznum, Clinum, Zamo-
snum, Isciūm, Neuedrium, & Horodisezum,
Creczetum in Otulouo lacu situm; arcem Diui-

am, cum

am cum pagis, arcem Ikašuam cum pertinentibus. Præterea Magnus Dominus Ioannes Basilij, Dei gratia, Dominus Russiæ, & Magnus Dux non debet pugnare, nulloq[ue] modo impedire Curlandie terram totam, arcemq[ue] in terra Liuonie, arcem Rigam maiorem, arcem Rigam minorem, arcem Dalenum, arcem Kirchholmum, arcem Kokenhausen, arcem Skronnam, arcem Linwardum, arcem Krutsborcum, arcem Iskilum, arcem Radopsum, arcem Dunemunam, arcem Iuesum, tres arcem Cremorum, item Turainam, Treiedenum, Zegaldum, arcem Zonselum, arcem Nitouam, arcem Iurenborcum, arcem Narbeium, arcem Rosenbecum, arcem Rosenum, arcem Lemsinum, arcem Moianum, arcem Letoperum, arcem Kiestiam, arcem Orliam, arcem Niewhenam, arcem Pebalgum, arcem Skuinam, arcem Serbenum, arcem Smiltinum, arcem Borzunum, arcem Czeſtuinum, arcem Tricatum, arcem Rownam, arcem Sczalendunum, arcem Sczaholbinum, arcem Rezicam, arcem Luzam, arcem Vlechum, arcem Volodimericum, arcem Iliscenum, arcem Plettenbergum, arcem Aliflū, arcem Vekerum, arcem Vekeliam, arcem No-

Acta in conuentu Legatorum

uogardiam Liuonicam, arcem Kerepecium, ar-
cem Gouiam, & Cursloum, arcem Derpa-
tum, Mukouum, Randehum, Rynholam, Con-
hotum, Cauletum, Laisum, Borchholmum, Pol-
czuiam, Paidam, Viliam, Larudsuum, Perna-
uiam antiquam, & Pernauiam nouam. Finis
autem omnibus arcibus debent esse, ut antiqui-
tus fuerunt. Et haec omnia firmiter ex virga
parte teneri debent, secundum has nostras con-
stitutionis litteras, nostrumque crucis osculum:
& quando haec crucis osculo confirmabunt litteras
que foederis vicissim mutabunt, secundum
illud, hoc foedus tenere debent. Legatus autem
Magni Domini nostri Regis Poloniae, & Ma-
gni Ducis Lituaniæ, quos mittet ad magnum
Dominum, & Magnum Duceum, venire, &
redire ad Dominum nostrum, sineulla reten-
tione, cum omnibus hominibus. & bonis suis,
secundum litteras Magni Ducis patentes, li-
berum erit. Et cum Magnus Dominus Stepha-
nus, Dei gratia, Rex Poloniæ, & Magnus
Dux Lituaniæ, mittet Legatos suos ad Ma-
gnum Dominum, Dei gratia, Dominum Rus-
sicæ, & Magnum Duceum, tum Magnus Do-
minus noster Legatis suis de captiuis liberandis

plenam

plenam Instructionem dare debebit, quānam ratione captiui Magni Domini, & Magni Ducis, qui sunt apud Magnum Dominum nostrum liberari possint. Ad extremum, si acciderit aliqua iniuria, vel damnum finitimi hominibus, tūm ex utraq; parte Palatini, Locum tenentes, & Præfecti ex arcib; finitimi ad id campus, de omnibus iniurijs inter se mittere, iusticiamq; ex utraq; parte administrare, malos, et noxijs punire debent. Supradicis omnibus, nos Magni Domini Stephani, Dei gratia, Regis Poloniæ, & Magni Ducis Lituaniæ, Legati, Dux Ianusius Nicolai Coributowicz Zbarascius Palatinus Braslawiensis, Capitanus Krzemencensis, & Pinscensis; Albertus Raduilius, Marschalcus curiæ Magni Ducatus Lituaniæ, Capitanus Cownensis, & Michael Haraburda Notarius, cum Magni Domini Ioannis Basiliij, Dei gratia, Domini Russiæ, & Magni Ducis Legatis, aulico & Præfecto Casinense, Duce Demetrio Petri Leleczki; aulico & Præfecto Coselnense, Romano Basiliij Olpherio; Notario Mikita Basenka, Nicephori filio Veresczabina; Vicentario Zacharia Suiazevio, de pacis constituti-

Acta in conuentu Legatorum

one conclusionem fecimus, litterasq; constituti-
tionis conscripsimus, & sigillis nostris muni-
uimus. Præterea & manu sua Michaël Ha-
raburda Secretarius subscriptit; litteras etiam
vicissim inter nos mutauimus, crucisq; osculo
confirmauimus; crucemq; supra hū osculati su-
mus, quod præter has cōstitutionis litteras no-
stras, inter Magnum Dominum Stephanum,
Dei gratia, Regem Poloniæ, & Magnum Du-
cem Lituaniæ. & Magnum Dominum Ioannē
Basilij, Dei gratia, Dominum Russiæ, & Ma-
gnum Dacem, ex veraq; parte nihil aliter fieri
debet. Hancq; pacis constitutionē conclusimus,
et crucis osculo confirmauimus, in præsentia, et
caram Legato Sanctissimi Pont. Romani Gre-
gorij xiiij. Reuerendo Antonio Possevino. Scri-
ptum in Zepolscij Iamo, anno à condito mundo
septem millesimo Nonagesimo, mēse Ianuario,
A nativitate verò Christi Saluatoris nostri
M. D. LXXXII.

Hæ litteræ subscriptæ sunt manu Michaë-
lis Haraburda, Secretarij Magni Domini Ste-
phani, Regis Poloniæ, & Magni Ducis Litua-

PF

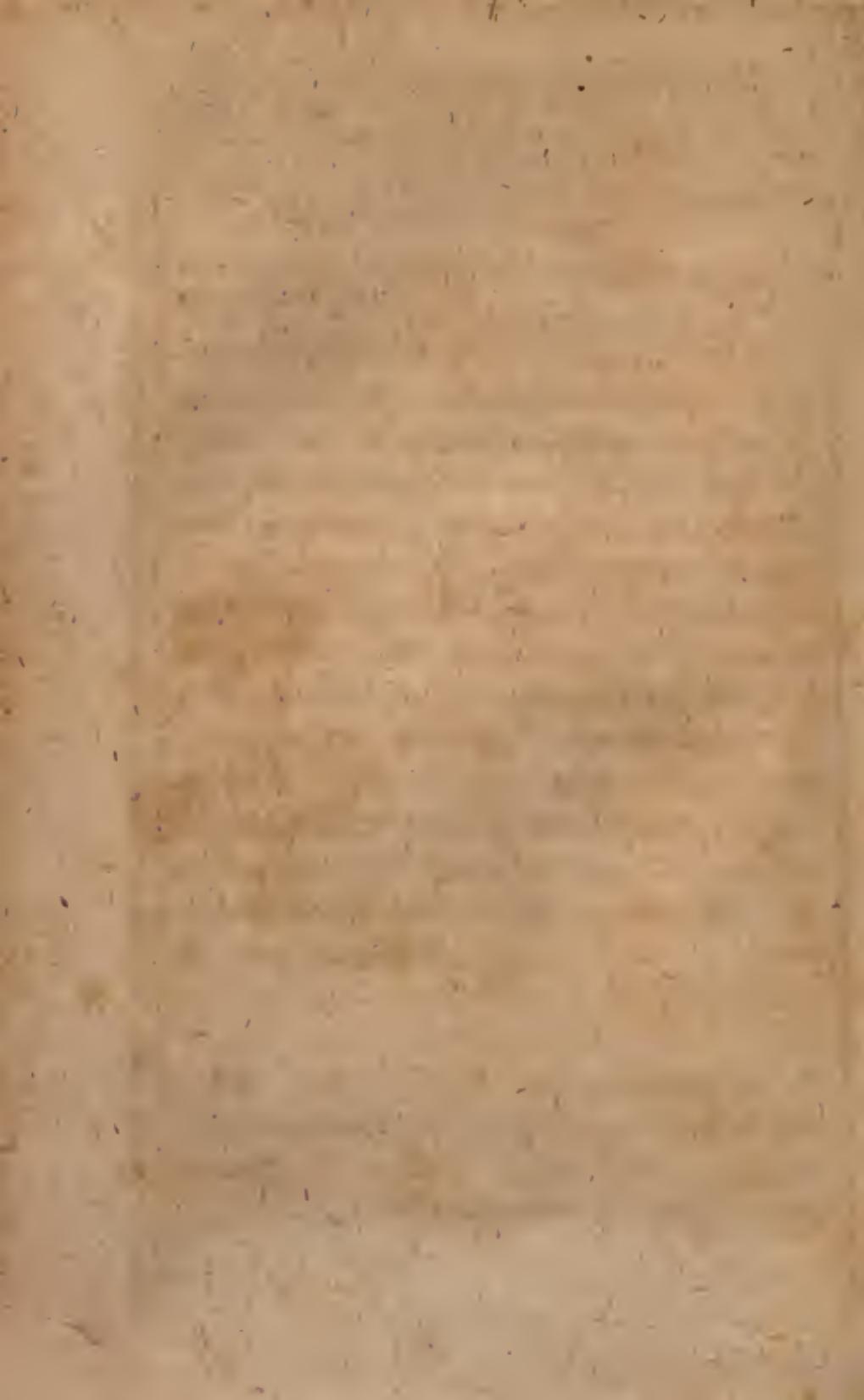
Regis Poloniæ & Mosco. Ducis. 186.

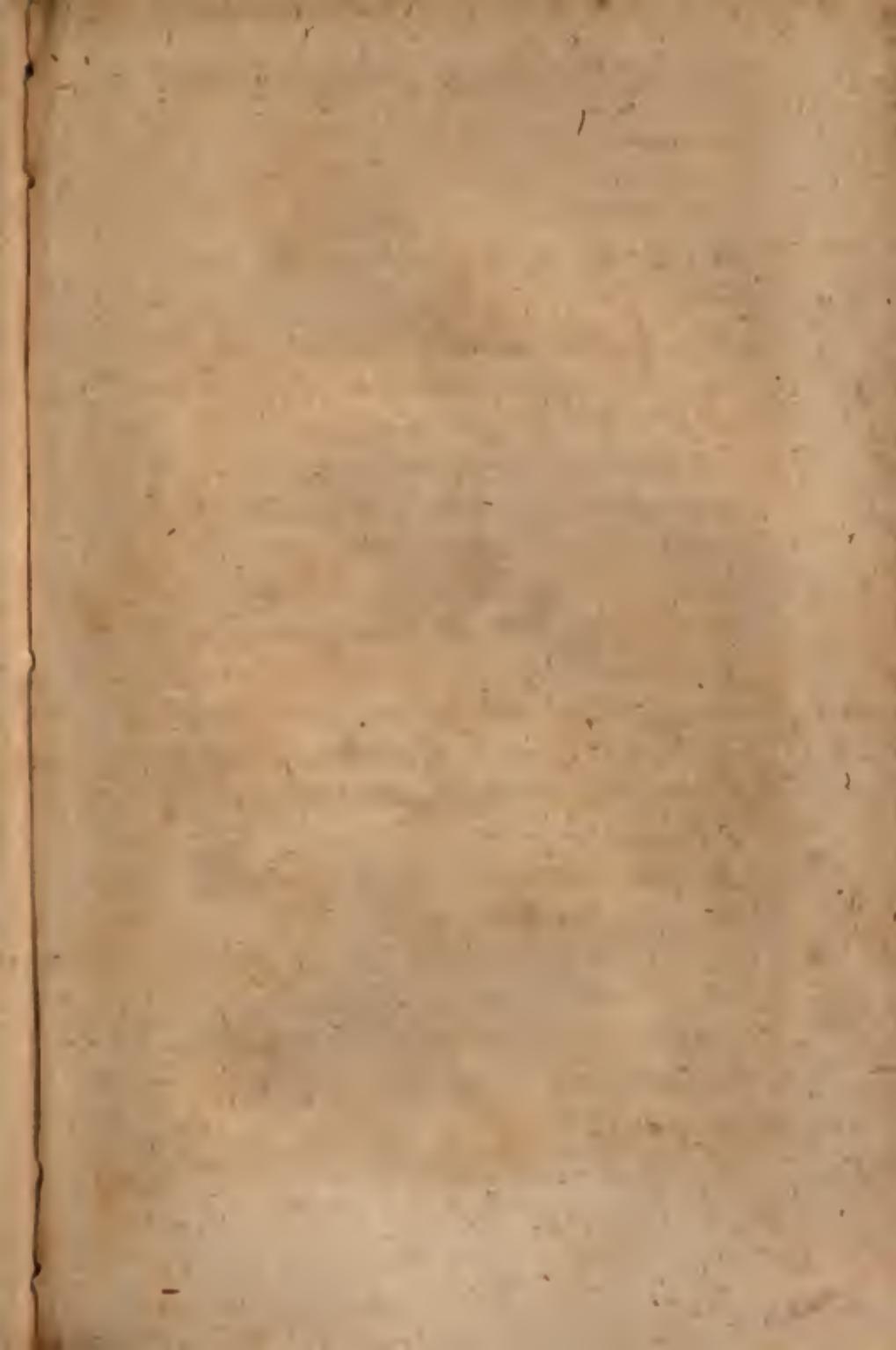
nię, ita videlicet: Michaël Haraburda, h[ab]s cō-
stitutionis litteras manu sua subscripsit.

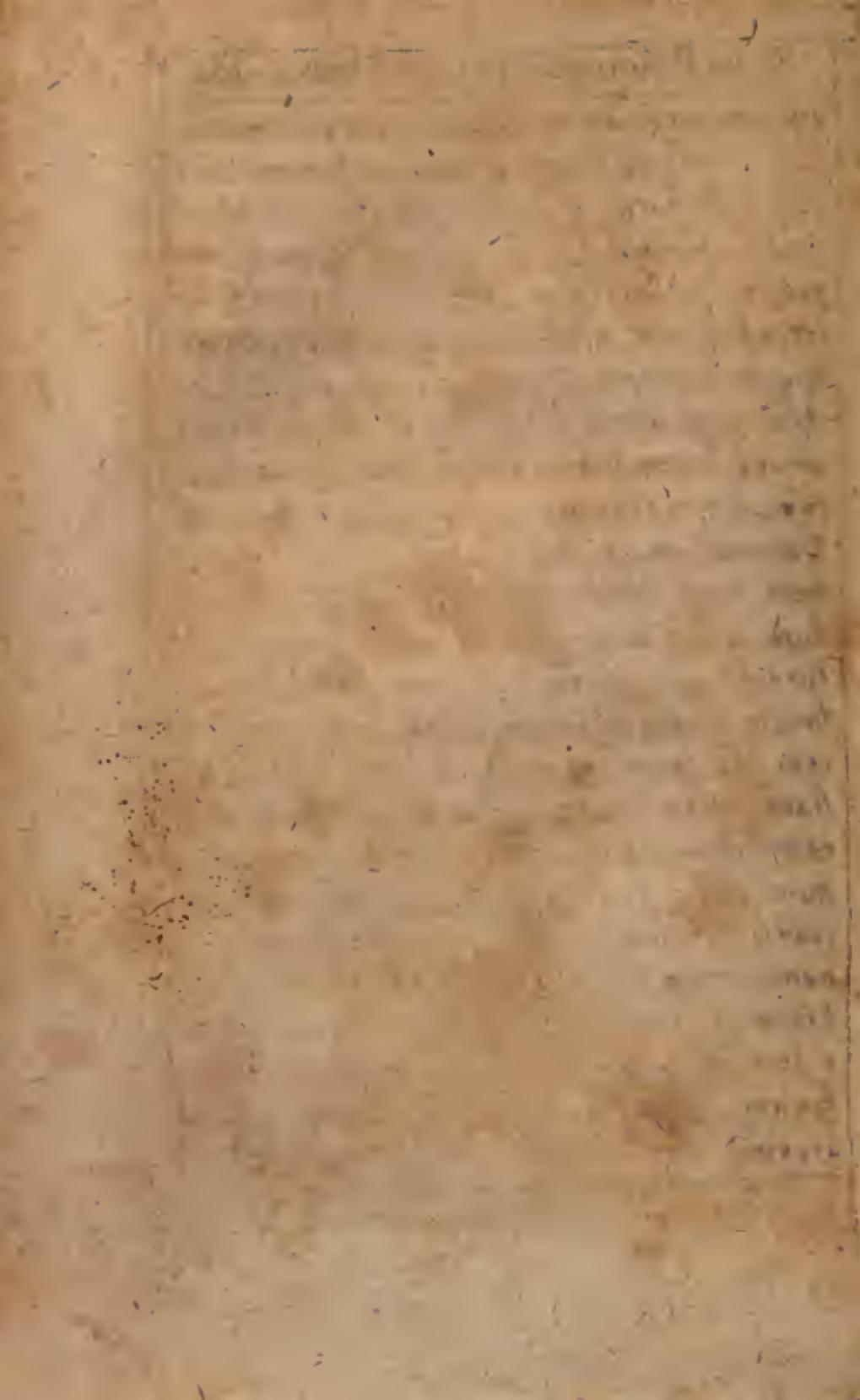
In coniunctis verò folijs, notatum ex alia par-
te, Notarius Michael Haraburda.

F I N I S.

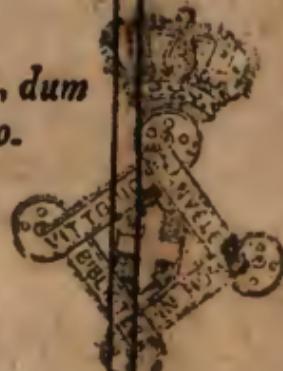

EPISTOLAE
GREGORII
XIII. PONT. MAX.
STEPHANI PRIMI
Poloniæ Regis, Ioannis Basiliij, Magni Moscouiæ Ducis, & aliorum.

Quæ citro, vltroq; commēdrunt, dum
Antonius Possevinus Legatio-
nes ad eos obibat:

EPISTOLÆ DE MO- SCOVITICIS REBV.S.

Gregorius xij. Pont. Max. Ste-
phano Primo, Polo-
niæ Regi.

*Hariſſime in Christo fi-
li noſter, ſalutem, &
Apoſtolicam benedicti-
onem. Miſit proprium
ad nos Legatum Moſco-
rum Dux cum litteris, et
mandatis, qua de re cu-
rauimus M. tcm tuam certiorem fieri, per Nū-
cium noſtrum. Remittimus Legatum, cum q̄
eo dilectum filium Antonium Poſſeuinū, The-
ologum, & Sacerdotem Sodalitatis Iefu, pru-
dentia, & fide ſpectatissima, multisq̄ in re-
bus nobis probatum, atq̄ ad grauiſſima quæq̄,
Dei gloria, & communis boni cauſa, traectan-
da paratiſſimum, aptiſſimumq̄, & tuæ M. ti-*

EPISTOLÆ DE

optimè cognitum, qua etiam de causa, ipsius opera ad hoc negocium libentissime utimur. Cupimus igitur, ut eius verbis omnem fidem tribuas, super negocio pacificationis, tantopere à Mosco expetitæ: superq; fide, quam idem Moscus postulat Legato suo cōcedi, securè ad se redeundis, qua etiam fide idem Posseuinus indigebit: deniq; super omnibus rebus, de quibus tecum aget nostro nomine. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV. Martij, M. D. LXXXI. Pontificatus nostri anno nono.

GREGORIVS XIII. PONT.
MAXIMVS.

Ioanni Basilij, Magno Mo-
scouicæ Duci.

Dilecte fili, &c. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex litteris Nobilitatis tuæ, quas nobis reddidit Thomas Seuerigenus, Orator tuus, atq; ex ipsius sermone cognovimus ea, quæ nobis significare voluisti. Lætati sumus, gratiasq; egimus Deo, cuius impulsu

factum

factum est, ut Princeps tam magnus, ex regionibus tam remotis, & per litteras, & per Legatum nos salutaret, maiorumq; suorum, clarissimæ memoriae Principum consuetudinem referret. Extant enim apud nos multæ illorum litteræ, atq; veriusq; responsa, summa veriusq; partis cum voluptate, & officiorum commemoratione, reddita. Quæ postulas (quantum quidem auctoritate, atq; opera efficere poterimus) erunt semper tuæ Nobilitati à nobis paratissima. De fœdere eò libentiùs agimus, quo magis agnoscimus nostri officij, ac munera esse, curare, ut Christianorum Principum vires quam coniunctissimæ sint. Mittemus etiam, ut postulas, aliquem ex nostris cum Thoma: curabimusq; ut possint quam breuissimo itinere illæsi, atq; ab omni viæ iniuris ruti, ad te peruenire. Quod autem attinet ad Poloniæ Regem, ut eum à Turcarum, Tartarorumq; aduersis Christianos fœdere deterreamus, nihil opus esse arbitramur: nunquam enim de tali fœdere aliquid audiuimus, aut conjectura suspicari potuimus. Et quanquam hoc tempore nullum gerit cum perfidis bellum, tamen hoc illicum ceteris Christianis Principibus commu-

ne est: quos constat esse animo erga Christianam Rempub. optimo; multis autem, grauissimis q̄ necessitatibus impediri, quod minus possent suo summo desiderio satisfacere. De praesenti bello nihil certum iudicare possumus: iam enim biennium est, cum ipse quoq; Rex Publico scripto testatus fuit, summa sese necessitate coactum, id suscepisse, causas q̄ per multas attulit. Quia vero nullo nostro merito, summa autem Dei benignitate, impositum Vniuersalit Ecclesiae pastoris, Christiq; Vicarij munus sustinemus, mittemus ad Regem, ut omnia comperta habeamus: que vero cognouerimus, ea omnia per eum ipsum, quem ad tuam Nobilitatem mittemus, tibi significari curabimus. Offerimus autem vtriq; vestrum nostram auctoritatem, atq; operam, si ea vti volueritis in vestris dissidijs componendis, unde etiam cesset tanta Christianorum strages. Sic enim existimamus, vos minime recusaturos rectum: et quum q̄ vestris priuatis rationibus anteponere; et, si quis iniuria occupata sunt, restituere. Rebus autem inter vos compositis, tum vero possent Christianorū arma omnia in communes hostes conuerti: quod quidē, dum inter vos dimi-

catis; neq; communicaūs & succurritis, sperare non licet. Sed nulla potest esse maior, quam fidei; & religionis coniunctio: hæc enim non humana continetur charitate (quæ quidem tenuis, mutabilis q; est) sed Diuina. Una autem Ecclesia est; unus Christi grec; unus, post Christum, in terris eius Vicarius, & Pastor uniuersalis. Hunc verò sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores, oecumenicaq; Concilia omnia, Romanum Pontificem esse agnoscunt, & prædicant, idq; etiam in Concilio Florentino (iam sunt anni centum ferè, & quinquaginta) totius Græciae Episcopi, cumq; ijs vnâ Palæologus Imperator Constantinopolitanus, qui tum ei concilio interfuit, apertissimè, libentissimeq; professi fuerunt. Quia in sententia utram per manere voluissent: nunquam enim in tam graues miseras incidissent. Nunc autem, dum se Romanæ Ecclesiæ, ac Pontificiū complexibus subtrahere voluerunt, intolerabile immanis Tyranni iugum subierunt. Hoc igitur firmissimo sanctæ religionis vinculo dirempto, necesse est, ceteras coniunctiones tenuissimo, atq; ad diuturnitatem breuissimo humanarum rationum nexu contineri. Hoc ut tecum dilig-

EPISTOLÆ DE

riſſimè cogites, nostramq; in hac cohortatione
charitatem, & tuæ, tuarumq; Prouinciarum
(quas permultas, & populorum referas esse
non ignoramus) salutis studium agnoscias. De-
um aſſiduè precamnr, tuamq; nobilitatē, quā-
tum poſſumus, rogamus. Hæc vna ratio eſt
Christianorum omnium vires, atq; animos tibi
in perpetuum deuinciendi: certissimas, & cla-
riſſimas ex Christianorum hostibus victorias,
ac ſempiternas à Deo coronas in cœlo referen-
di. Mittimus ad Nobilitatem tuam volumen
Concilij Florentini, ex Archetypo ipſo, quod
apud nos eſt, fidelifl̄imè exſcriptum: rogamus,
ut id legas, à tuisq; Doctoribus quam diligen-
tiſſime legi mandes; magnum hinc Divinæ erga-
te gratiæ fructum ſperamus. Hoc enim vnum
cupimus, ut cum hac sancta, & Apostolica
ſede quam coniunctiſſimus ſis religione, &
charitate. Cetera omnia erunt tuæ amplitudi-
ni à nobis, atq; ab omnibus Christianis Princi-
pibus paratiſſima. Omnia fuſius cognosces ex
dilecto filio Antonio Peſſeuino, Theologo in-
ſigni, & Sodalitatis Iefu Sacerdote; nobis, ma-
gnisq; Christianorum Principibus (apud quos
eius opera prudentiſſima multis, maximisq; in

rebus

rebus ingenti cum fructu vſi sumus) probatis-
ſimo, nobisq; in primis charo, quem ad te mit-
timus. Cupimus, ut eum libenter videas, au-
diyasq;, & commendatissimum habeas: id enim
polluetur humanitas tua. Quod si ea, quam
diximus, quamq; incredibiliter optamus, reli-
gionis coniunctio, Deo adiuuante, fuerit inter
nos constituta, hacq; ipsa de cauſa Legationem
ad nos miseris, dignam hoc negocio tam graui,
tam necessario, tamq; à nobis, atq; ab uniuersa
Ecclesia exceptato: nos quoq; clarissima legati-
one, & omni honore, quo magnos Christianæ
Reipublicæ Principes amplecti consueuimus,
noſtram paternam erga te charitatem testifi-
cabimur. · Datum Romæ, apud sanctum Pe-
trum, sub annulo Piscatoris, die xv. Martij.
1581. Pontificatus nostri anno Nono.

GREGORIVS XIII. PONT.
MAXIMVS.

Ioanni, Ioannis Magni Mosco-
uiæ Ducis filio primogenito.

Dilecte fili, &c. Salutem, & Apoſto-
licam benedictionem. Libentissime am-

plexi sumus hanc opportunitatem ad tuam
Nobilitatem scribendi, teq; salutandi, per
dilectum filium Antonium Posseiniūm, The-
ologum insignem, ac Sodalitatis IESV Sa-
cerdotem, ac prudētia spectatissimā, quem ad
clarissimum, & potentissimum virum, Patrē
tuum mittimus. Speramus has litteras, & fa-
lutationem non ingratam tuæ Nobilitati futu-
ram; proficiscitur enim à charitate paterna,
etq; ab optimo desiderio salutis tuz. & gra-
tiae, quam tibi à Domino precamur toto pecto-
re. Hæc enim sola expetenda est; humanæ
enim res omnes, quamvis maximæ, fluxæ sunt,
& caducæ, breuissimoq; momento conuertun-
tur, atq; intereunt: sola Diuina autem gratia,
est fons ille aquæ viuæ, salientis in vitam eter-
nam, quam pollicetur Dominus se tributurum
ijs, qui eum agnoscunt, atq; ut oportet colunt.
Haec igitur tuæ Nobilitati optamus, & pre-
camur, qua nihil amplius. & præstantius o-
ptare, & precari possumus. Speramus etiam
te, pro tua humanitate, libenter Posseiniūm vi-
surum, eiusq; verbis omnem fidem tributurum:
Erit id nobis gratissimum. Datum Romæ, a-
pud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xv.
Martij, 1581. Pontificatus nostri anno 9.

MOSCOWIT: REBV S. 191.

GREGORIVS XIII. PONT.
MAXIMVS,

Theodoto, Ioannis Magni Mo-
scoviæ Ducis filio.

Dilecte fili. &c. Salutem, & Aposto-
licam benedictionem. Mittimus ad vi-
rum clarissimum, & potentissimum, Patrem
tuum, dilectum filium Antonium Posseviniū,
Theologum, & Sacerdotem Sodalitatis Iesu,
doctrinæ, fidei, prudentia, integritate specta-
tissima, nobisq; his nominibus in primis charum.
Mandauimus ei, ut has nostras litteras tuæ
Nobilitati redderet, eamq; quam ascribimus,
& à Domino precamur, salutem, & benedi-
ctionem, coram etiam diceret nostris verbis.
Debemus nos quidem amplecti paterna chari-
tate omnes Christianos, in primis vero princi-
pes potentissimos, possunt enim multis, maxi-
misq; in rebus prodeesse Ecclesiæ Dei. Huius
vero charitatis nullum possumus aliud certius
argumentum afferre, quam in optandis Nobili-
tati tue non his terrenis, & caducis bonis, que
neminem possunt beatum reddere, sed perma-
nentibus, & sempiternis illis, que nos effici-

unt

EPISTOLÆ DE.

unt filios Dei, & cohæredes Domini nostri Iesu Christi. Speramus has litteras, atq[ue] aduen-tum Posseuini tibi non ingratum futurū, quæq[ue] ex Posseuino cognosces, te libenter auditurum: omnia enim exponet mandato nostro. Deus be-nedictus ad sit Nobilitati tuae sua gratia. Da-tum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub annu-lo Piscatoris, die XV. Martij, 1581. Ponti-ficatus nostri, anno nono.

GREG. XIII. PONT.

MAXIMVS,

Magnæ Ducissæ Moscouiae.

Dilecta in Christo filia, &c. Salutem, et Apostolicam benedictionem. Non pu-tauimus omittendam esse hanc opportunitatem scribendi ad Nobilitatem tuam, per dilectum filium Antonium Posseuinum, Theologum e-ximum, & Sodalitatis Iesu Sacerdotem inte-gerrimum, nobisq[ue] in primis charum; teq[ue] & per has litteras, & per ipsum etiam salutan-di. Hanc ipsam verò, quam ascribimus salu-tem, & benedictionem, tibi, viro tuo, filijs, vniuersaq[ue] ditioni tuae à Domino Deo nostro

preca-

precamur. Nihil enim est, in quo melius possumus nostram paternam erga vos charitatem significare. Humana enim omnia, quamvis amplissima, caduca, & fugacia sunt: sola Divina gratia, & charitas potest nos ad eam beatitudinem perducere, ad quam facti sumus. Speramus hunc nostrum animum tibi gratum futurum. Cetera exponet Nobilitati tuae Posseuinus noster; cupimus, ut eius verbis omnem fidem tribuas. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV. Martij. 1581. Pontificatus nostri anno nono.

IOANNI BASILII
MAGNO MOSCOVIAE DUCI.

Antonius Posseuinus.

Credo iam Serenitati tuae innotuisse, Pon-

tificem Maximum, Sanctæ Catholicæ

Romanae Ecclesiæ Pastorem, Gregorium tertium decimum omni humanitate exceptissime Romæ Thomam Seuerigenum aulicum tuum, quem cum litteris tuis ad eum misisti, vna cum tribus, vel quattuor famulis tuis, inter quos erat

ille,

EPISTOLÆ DE

ille, qui isthīc vocatur Theodorus Popler. Scri-
bebat autem Serenitas tua Summo Pontifici
inter alia, ut ipse ad Poloniæ Regem, & ad
Serenitatem tuam aliquem mitteret, qui &
cum illo ageret de vitanda Christiani sanguinis
effusione: ac tecum postea (sicuti & cum alijs
maximis Principibus Christianis) de foedere a-
liquo tractaret, ad infensissimos Christi Do-
mini hostes expugnandos. Quæ omnia, cùm
Summo Pontifici semper cordi fuerint, liben-
ter aggressus est, quæcunq; tua Serenitas cu-
piebat; meq; ad Rodulphum Romanorum Im-
peratorem, atq; ad Poloniæ Regem misit, vt ab
hoc intellectis rebus, quæ ad mutuam concilian-
dam pacem, ac benevolentiam facerent, prope-
rarem ad Serenitatem tuam: cùm qua, si tibi
placuerit, habeo etiam alias res, quas eiusdem
Pontificis Maximi, et aliorum Principum no-
mine agam; quæ quidem ad propagandam Dei
gloriam, celebrandamq; perpetuò pietatem tu-
am pertinent. Cùm autem Vilnam peruenis-
sem, audiui ad Serenitatem tuam à Rege Polo-
niæ missum fuisse Internuncium de pace, qui
quidem esset quam primū redditurus. Itaq;
dum ego cum Rege Poloniæ cœpi agere de ijs,

quæ

quæ ad dignitatem tuam spectant: dumq; iste Internuncius expectatur, veni Dzisnam (quo ipse etiam Rex præcesserat) ut ad Serenitatem tuam has statim litteras mitterem; quibus reuerenter (vt facio) te rogarem, vt mihi Serenitas tua fidem publicam pro me, & vndeциm alijs itineris mei comitibus, mittere subito dignaretur. Cum enim tu, pro tua sapientia, intam longo itinere cogitaueris eundem Thomam Seuerigerum, vnd cum alijs quattuor tantum, ad Summum Pontificem mittere; ne scilicet, si multo plures fuissent, suffisionem aliquibus Principibus, & Prouincijs iniecissent, aut impediti fuissent: ita Pontifex Maximus me cum paucis, easdem ob causas, ad tuam Serenitatem mittendum existimauit; sperans, compotis rebus, quæ inter Serenitatem tuam, & Poloniæ Regem controuertuntur, fore, ut tua Serenitas ad ipsum Pontificem Legationem ampliorem, & Pontifex ad te honorificentissimam possit mittere. Ceterum habeo à Rodulpho Romanorum Imperatore fratre tuo litteras testes mei (nec enim semel à Summo Pontifice ad eum missus sum) ut possit Serenitas tua cognoscere, me in iuis rebus

omnem

EPISTOLÆ DE

omnem fidelissimā operam præstitūrum; qualem decet esse, qui Diuini nominis propagatiōnem cupit, per tam potentem Principem, quantus es tu, & à Principibus Christianis haberis. Habeo etiam quēdam pia dona, quæ tuæ Serenitati Pontifex Maximus amoris erga te suī cauſa mittit. Sed & quot vel donis, vel officijs prosecutus sit ipsum Thomam Seuerigenum, ex ipso cognoscere poteris, qui Praga ad mare discessit, priusquam ego illhinc proficiſcerer, quod nondum venerant litteræ fideli publicæ à Rege Poloniæ, quibus posset mecum per Poloniā in Moscouiam venire. Litteras autem, quas ille idem Thomas Venetijs Serenitati tuæ scripsit, ad te mitto, cum alteras, quas mihi Pragæ dedit, si m ipse, Deo adiuvante, allaturus. Rogo igitur iterum Serenitatem tuam, ut Orsam quam primū iubeas ad me eandem fidem publicam pro me, & meis vndeциm mitti: Diuinamq; maiestatem precor, vt te omni cœlesti misericordia cumulet, atq; diutissime ad sui sanctissimi nominis gloriam imperantem faciat. Dzisnæ in Russia, die ix. Iulij, Anno à Christo nato 1581.

Stepha-

STEPHANO I. POLONIAE
REGI,

Antonius Posseuinus.

IS, qui Regiae Majestati Vestræ has litteras reddet, nobilis est Rutenus, quem, apud nostros Vilnae litteris operam dantem, in Moscouiam adduxi, ut præter alterum hoc quoque interprete uterer. Qui cum mihi si delem præstiterit operam, peneque omnibus rebus interfuerit, eum Vestræ Majestati præmitto. Quam demissè rogo, ut per ipsummet, atque per eos, quos meæ, ac meorum, inter equites quoquouersum discurrentes, tutelæ Vestræ Majestas isto in statu rerum, putabit esse necessarios, dignetur iubere, ut litteræ tuti commeatus afferrantur: quibus etiam alter Moscus nobilis, qui à meo Pristauo ad D. Palatinum Vilnensem mittitur, ac ceteri qui me deducunt, venire, ac statim tutò redire possint ad suos. Ceterum quæ pluribus scriptis, nec uno colloquio, cum Magno Moscouiae Duce, eiusque Senatoribus egì, ea referam V. Majestati. Quid ut facili-

EPISTOLÆ DE

ius, præter alia ad meæ missionis rationem spe-
ctantia, efficere possim, dignabitur dispiere,
quínam mihi locus, nec incommodior, nec val-
de procul à tentorijs M. V. erit assignandus.
Hoc enim præter alia pro singulari beneficio
agnoscam. Reliqui autem Magnum Ducem
xiiij. die huius mensis, in oppido Staricja ad
Volgam, plus minus quadringentis possum
millibus hinc distante; qui mihi discessum pa-
ranti, assurgens, in suo illo procerum, & auli-
corum confessu, alta voce dixit: Tu Antoni,
qui à Pontifice Maximo de pace missus es,
quemq[ue] redemtem ad nos expectabimus, nostro
nomine te inclinabis Stephano Poloniæ Regi.
Postea cum iam Staricja 150. milliaribus Ita-
licis processissim, misit ad me magnis itineri-
bus volumen haud breue, quo mihi præter illa,
quæ præsenti exposuerat, scribebat alia, quæ
cupiebat ut scirem: ac præsertim quædam, qui-
bus ad aliqua possem respondere V. Maiesta-
tis epistolæ, quam à Matthæo Preworski alla-
tam, mihi latine descriptam, per Senatores
antedi iussorat tradi. Sed & alia non pauca
mihi, tum eius nomine, tum alias ob causas, re-
ferenda sunt Maiestati V. Hoc unum addo;

Magnum

Magnum Moscouiae Ducem, triduo postquam
ab eo discessi, ad Trinitatis Monasterium, ce-
lebre apud hanc gentem, religionis (ut aiebant)
causa, inde Lobodam parasse profectionem:
inde vero paulo post Moscuam Regiam suam
petiturum, quæ duodecim tantum leuis ab op-
pido Loboda abest. Maiestati V. Regie om-
nia prospera, & fausta ex animo à Deo Opt.
Max. precor. Ex Bor pago, ad fluuium Sazonam,
Plescouia distante (ut incolæ referunt)
paulo plus centum milliaribus Italicis, die
XXVI. Septembris. 1581.

STEPHANVS I. POLO-
NIÆ REX.

Antonio Possevino.

PER gratum nobis fuit, de reditu ad nos P.
Vestræ cognoscere, quæ ut quanto ocijus
properet accedere, etiam atq; etiam hortamur.
Coram omnia, quæ erunt, cognoscemus. Litte-
ras passus mittimus Vestræ Paternitati, qui-
bus cautum est vniuerso P. V. comitatui, atq;
ipsiis etiam Moscis, qui vna veniunt. Cum ad

EPISTOLÆ DE

primas custodias Paternitas V. accesserit, poterit eos Moscos, qui redire volent, tutò à se dimittere: qui volent vñā accedere, id etiam summa cūm securitate facient. Nos cūm in propinquo Paternitatē V. intelligemus, ei nostros, qui eam pro dignitate accipiunt, obuiām mittemus, ac vicinum Pat. Vestrae locum diuertendi apud nos, spōnte nostra concedemus. Bene valeat Pat. Vestra, ac saluq veniat. Datum ex castris nostris ad Plescouiam, die XXIX. Septembris, Anno Domini 1581. Regni vero nostri anno sexto.

IOANNI BASILII, MAGNO
DVCI MOSCOVIAE,

Antonius Posseuinus.

CVm Dei clementia saluus ad exercitum Stephani Poloniæ Regis peruenissim, nihil mihi potius fuit, quām vt de ratione omni pacis conficiend e cum eo agerem, qui diū me de rebus, quas tua Serenitas cupiebat, loquentem, & infrequenti suo Senatu, & priuatim audiuit. Primum autem, et si grata fuit illi incli-

natio,

natio, qua mihi discendenti significasti, ut tuo cum nomine salutarem: miratus es tamen cum suis Senatoribus vehementer, eas te arces nolle in Liuonia dedere, quas tui ipsius Legati, tuo nomine, Vilnae promisissent. Cum vero, quas- cunq; poteram, rationes attulisse, quibus a fundendo Christiano sanguine desisteretur, no solum Rex ipse Stephanus, verum sane (ut ti- bi sincerè omnia dicam) omnes ita mihi respon- derunt, ut nihil mihi restare aliud agendum e- xistimauerim, quam, ut ipsum Deum enixe orarem, deinde vero, ut domesticum hunc no- strum hominem ad te quam citissime allegare, qui te de omnibus sincerè ficeret certiorem.

Summa igitur earum rerum, quas mihi Ste- phanus Rex ostendit, haec fuit: se (quod antea tibi ipse indicaueram, quod q; ille postrema sua epistola declarauit) nullis unquam pacis con- ditionibus, nisi prioribus, quas tibi indicaue- rat, assensurum. Quod quidem eo tibi magis faciendum esse dicunt, quo vides; quanto plus restitutionem illarū Arcium distulisti, tanto facilius magnam earum partem venisse in ma- nus Stephani Regis. Regem autem Sueciæ Nar- uam (de qua penè sola erat in pace absoluenda

EPISTOLÆ DE

cum tuis Legatis controversia) & Iuanohorod,
Lapidem album, aliasq; munitas arces cepisse;
qui dum tu à Polonie Regis exercitu, ex mul-
tis certè nationibus instructo, in hac regione op-
pugnaris, in tuas quoq; ille, alia ex parte, in te-
riores regiones sit progressuris, nisi cum Ste-
phano Rege quam primum pacem firmaueris.
Præterea intelligunt, videre te Plescouiam
per amplam, et inter omnes ciuitates tuas præ-
cipuam in summo periculo versari, cui nisi pa-
cis beneficium ijs conditionibus admiseris, que
tibi proponuntur, grauissimum aliquid damnu-
sit euenturum: cum præter trucidata præsi-
dia, quæ in eandem ciuitatem immiscebas, ca-
ptumq; insignem Ducem Mikitam Chrostouij-
um (quem ego his oculis vidi, ac de quo egi, ut
in honestiore custodia vnà cum famulo liberius
tractaretur) hac quoq; nocte, dum hæc scribo,
milites tui, qui Nouogardia venientes in eam
ingredi tentarunt, fuerint profligati, ac multi
capti. Populus autem ipse Plescouiensis, vt
multus est, ac circumquag ab Regis exercitu
obfensus, ea patitur, quæ pro sapientia tua po-
tes intelligere. Et sane multos quotidie disflo-
sionibus tormentorum Regiorum, & morbis,

animiq;

animiqꝫ ip̄oerore in Ciuitate mori , relatū est
 mihi , sicut & plures in agris hostilem gladi-
 um expertos fuisse , his oculis vidi . Qui , quoni-
 am subditi tui sunt , eorumqꝫ tibi ratio redden-
 da est Deo ; vide , an facili negocio velis eorum
 saluti consulere ; nempe , si Stephano Regi ea ,
 quæ à te petit , tradas . Quod quidem nunquā
 tibi , ut faceres , proponerem , si alias rationes
 perspicere potuissēm , quibus in tuo proposito ,
 cum tuorum in columitate , tuaqꝫ cum-nominis
 existimatione , stares . Veruntamen etiam id
 te mouere maximè debet , quod , quantum ex
 amicis meis , Pontifici Maximo fidelissimis , in-
 telligere potui , Stephanus Rex in Moscouia ,
 tuaqꝫ reliqua ditione & hyemare , & bellum
 quoquouersum inferre statuerit . Qui propte-
 reda ex ciuitate Riga , magnam vim tormentarū
 pulueris , & globorum aduehi huc iussit , ac sup-
 plementa alia militū extēnorū ante quar-
 tum abhinc diem expectat . Illud certè veris-
 simum est , non solum Regem cum primarijs
 penè omnibus domos sibi ligneas in castris ex-
 citasse ; quibus aiunt , totam hic hyemem (si o-
 pus sit) se trāducturos , & in tuas ulterio-
 res regiones excursuros : verūm etiam militem

EPISTOLÆ DE

reliquum, fossas sibi excavasse, quo frigus nos-
etu sustineat, diem autem bello faciendo insu-
mat. Iam verò & illud addunt, te pro tua pru-
dentia intelligere, quid tantus Regis Stephani
exercitus triennio, iam omnibus belli laboribus,
& victorijs assuetus, efficere possit, cùm præ-
sertim difficiliores omnes vias superauerit,
tormenta maxima inuixerit, arcesq; in ditio-
ne tua tot ceperit, ut undequaq; commeatus,
militemq; recentem ad se queat adsciscere: so-
luto verò gelu non iam mense Iulio, vel Augu-
sto anni in sequentib; ex Polonia, Lituanisq; si t
castra aduersus te moturis, sed ex Imperij tui
visceribus. In quod cùm sine ullo impedimentoo
peruaserit, quid facturum inquiunt, si iam in
patentes, & ultra ipsos Moscuae campos ex-
pediti equitatus bonam partem educere volue-
rit? Qued illum sanè facturum inaudiui, eti-
amsi Plescouiæ obsidio protraheretur, quam
propugnaculis quibusdam, cingere decreuit:
quanquam & eam omnibus viribus expugna-
re nitetur, nisi de tota re deliberaueris, mihiq;
responsum citissimum miseris. Nam vt Rēx
hinc prius deducat exercitum, quam tu aliun-
de præsidia reipsa deduxeris, nulla ratione ei

potui

petui persuadere. Quin vero, cum illum heri
diligenter rogisssem, ut a tanti populi, quantus
Pleiscouiae est, cæde abstinere iuberet, si ad Ci-
uitatis expugnationem veniretur (quod inno-
centi populo esset parcendum) id se quidem
percupere significauit, sed (quod res est)
futurum esse difficillimum, dixit; quod miles
ipso oppugnationis ardore inflammatuſ, ne ſibi
quidem, ſi velit, queat temperare. Quamob-
rem, obsecro te, Serenissime Princeps, ut cogi-
tes, num propter illa, quæ iam amplius non
habes, expediat, ut reliqua in discriminis voces.
Que quidem (cum in tua manu possum sit, ut
illa integra serues) ſi eadem, qua uſus es, cun-
detatione in hostium tuorum manus peruenirent;
audient iſti Regij ſibi polliceri futurum, ut po-
puli cui non ſolum animis, ac voluntate, verum
etiam rebus, ac corporibus ipſis a te ad iſtos a-
lios Reges dilabantur. Que omnia cum cogno-
uiſsem, coepi alijs pluribus rationibus Stephanum
Regem urgere, ut ſaltem ad te, quemad-
modum cupiebas, vel Legatos ſuos magnos, vel
Internuncium aliquem mitteret, unde pacis
traectatio feruorem hunc bellicum mitigaret.
Sed cum nihil aſsequi poſſem; quod eximendo

EPISTOLÆ DE

gerendi belli tempori hæc diceret à te requiri, sicut triennij superioris tractatio docuit: tandem Deo adiuuante, animum illius, auctoritate Pontificis Maximi, permotum, inflexi, ut si tuos Legatos aliquem ad locum, non adeò procul hinc dissitum, sed vel in Regione Nouogardensi, aut alibi situm, quam primùm mitteres, ille suos statim sit missurus. Sed id petit omnino, ut quamprimum absolutissimam iisdem Legatis tuis facultatem conferas transgredi, paciscendi, ac quæcumq; alia decidendi, præsidiaq; ex arcibus statim deducendi: quam ipsam facultatem quod ad Stephanum Regem attinet, curabo, ut primarijs quoq; Legatis suis ille impertiat. Ego verò, pro eo amore, quo te Summus Pontifex prosequitur (quæ tibi fidem ad hæc iterum tractanda pollicitus sum) præstabo, ut eundem ad locum cum Legatis tuis me conferam, rebusq; constitutis ad te reuertar: cetera acturus, quæ ad Dei gloriam propagandam, tuumq; decus amplificandū maximè spectant. Ceterum quod ad commercium & negociationes pertinet, quas, si tibi Lithuania esset cedendum, putabas à Stephano Rege posse prohiberi, nec verò cum Christianis

Princi-

Principibus, ac Pontifice Maximo eam amicitiam, quam optas, col: ego, Deo ipso aspirante, quam firmissimis conditionibus potero, curabo, ut cum tuis Legatis caueatur, ne vngquam ad te Principibus illis, vel item quibusuis mercatoribus, à te, atq; à tuis ad illos, tutus per Lituaniā, Poloniā, eamq; Liuonie partem, quae ad Stephanum Regem attineat, non pateat aditus. Quod ipsum iij quoq; Principes Christiani, ac præcipue Pontifex Maximus, ut sanctum, illibatumq; sit, facile à Poloniae Regibus obtinebunt. Quin vero, cum (Narua, & alijs arcibus, atq; adeo Wica satis magno Liuonicæ oræ maritimæ, Pernauiam vsg; tractu, una cum arcibus Lode, Leal, Fekel, & Hapsel, à Serenissimo Sueciæ Rege captis) hi videant, penè omnem tibi commeandi, vel merces importandi in Moscouiam aditum esse terra, mariq; interclusum; in ipsis autem oculis tuis victorem Stephanī Regis exercitum cernant, qui iam Plescouiz, & Nouogardiæ itinera & vias omnes præcludit: coniçere potes, quantum tibi, ac tuis omnibus rebus accedet, si eosdem eadem, quam dixi, facultate absoluta Legatos citissime miseris (quod urinam & cum Sueciæ

Rege

EPISTOLÆ DE

Rege quām primum faceres) meum vero hunc
hominem statim remiseris, quasq; mihi litteras
scribes, easdem etiam per alterum tuum
afferri mihi curaueris, ut si quid alterutri in
itinere contingere, tanti boni confectio ne dif-
ferretur.

Quod autem attinet ad reliquias arces, quas
extra Liuoniam Stephanus Rex in ditione tua
cepit, itidemq; bellicos sumptus, quorum Vil-
næ cum tuis Legatis mentio facta est, ac de qui-
bus tibi Stephanus Rex ultimis suis litteris
scripsit, non desinam cum illo agere; nec de spe
decidi, quin, ob Pontificis Maximij authorita-
tem, & gratiam, aliqua de illis sit remissurus.
Sed & post octo dies, si potero, mittam ad
Palatinum Nouogardiensem alias ad te litteras,
quibus intelligas, quid mihi à Stephano
Rege responsum erit ad illa, quæ ex arce Ste-
phani mihi ad illius litteras scripsisti. Interea
scito, me post biduum hinc dimittere P. Paulum
nostrum cum ijs litteris, quas mihi ad Po-
tificem Maximum, aliosq; dedisti: nec desi-
nam hīc captiuos Moscos officijs Christianis,
pecunia, ac quibusuis potero solatijs iuuare.
Quod ut perpetuò facerem, & Christiana cha-

ritas,

ritas, & benignitas erga me tua continenter impellit. Ex castris ad Plescouiam, mense octobri, 1581.

Ioanni III. Sueciæ Regi, Antonius Possevinus.

QUOD ex Magni Moscouiæ Ducis ditione M. li V. me nunquam posse litteras mittere existimavi, ac tamen nunc facio; eò mihi iucundius est, quod V. M. tas intelliget, qua cunq; in regione sim, in ea me operam dare, ut benignitatis V. M. tis erga me sæpius collatæ memoriam gratissimam seruem. Nam & apud ipsum Magnum Ducem, cum Stariciæ, (que ipsius arx est) Moscua ipsius Regia triginta sex milliaribus germanicis distans, mensim commoratus fuissim, sæpeq; cum eo, eiusq; consiliarijs egissim, incidi peropportunè in sermonem eum, qui mihi à summo Pontifice, atq; adeò ab hoc Ser. mo Poloniæ Rege antea iniunctus, spectabat ad pacem statuendam. Quam Princeps ille non iam cum hoc Ser. mo Rege, quam cum V. M. te cupere quidem visus

est,

EPISTOLÆ DE

est, ac tamen si pacis aliqua inter V. M.^{tis} et ipsum Principem tractatio esset futura, ea ut per Legatos V. M.^{tis} cum illo ageretur; quibus si dem omnem publicam, tutiq^z, atq^z honorifici commeatus, siue passus litteras se traditurum pollicitus est. Ego vero, qui probè nōram, quid ille V. M.^{tis} Legatis intulerat: quodq^z s^æpē de eodem principe, V. mihi M.^{tas} referre dignata fuerat; respondi, mihi nunquam credibile videri, ut prius V. M.^{tas} Legatos ad illum suos allegaret, quin suos ipse præmisi^set isthuc, quos tutò & clementer acceptum iri pro certo habebam. Quippe, qui pro Pontifice Maximo, Regis autem Catholici, atq^z adeò Rodulphi Cæsaris rebus (qui sororem nuptui cupiebat V. M.^{tis} filio tradere) cùm non semel legatione functus isthuc fuiss^em, eram expertus, qua fide non ipsos tantum Pontificis, aliorumq^z Principum Legatos, verūm etiam ipsos Tartaros M.^{tas} V. solebat excipere. Sed cùm ille tūm per Consiliarios suos, tum per Michaëlem Andreæ Beginum, Senatorem inter præcipuos suum, hac de pace agi se velle, mihi quinq^z uies indicasset, ac propterea de me quereret, num ego iussu, vel impulsu V. M.^{tis} pacis ali-

quas

quas conditiones afferrem, respondi (id quod res erat) nihil prorsus à V. M. te mihi manda-
tum fuisse; Pontificem verò Maximum, qui
cum summa V. M. ti intercedit necessitudo, mā-
dasse, ut cum mihi de pace inter Ser. mem Po-
lonie Regem, atq; ipsum Magnum Moscouiae
Ducem esset agendum, V. M. tas non præter-
mitteretur, sed ea, quæ decet, dignitatis, &
quietis Regnorum istorum ratio haberetur. Ac-
cessisse Ser. m^r Poloniae Regis preces, Ser. mo-
cius coniugi Regi ea de re oblatas, ne si pax in-
tereius M. tem & Moscū sanciretur, V. M. tas
excluderetur: sic q; èadem pace tres inter Po-
tentissimos Principes, ac Reges stabilita; V.
M. tas pietatem latius restituueret; Christiani
autem reliqui Principes, ipsorum exemplo, ad-
uersus Christiani nominis hostes arma conuer-
terent. Quod quidem à Summo Pontifice ro-
gauerat Moscus, ac postremo eius S. ti id ipsum
litteris suis testatus est, se quām primum pace
absoluta confecturum. Ergo cum hæc acta es-
sent, quæ siuit de me Moscus, ecquid ipse de
totare cogitarem: an verò, si quas cepisset V.
M. tas arces, easdem restituere vellet? Fore e-
nim, ut ita cum V. M. te pacem veram coleret.

Tum

EPISTOLÆ DE

Tum ego; Quoniam mihi rationes Ser. mi Regis Sueciæ ignotæ sunt; audio verò eum sub signis copias habere viætrices, si quid mibi tu, Princeps, proposueris, unde tractationem istam ordinar, id persequar, nec eum Regem pacè detrectaturum spero, si ad iustas conditiones veniatur Ad hæc idem ipse Michael Andreæ Regius, Mosci Consiliarius, ad me confessim à Princepe remissus, Vide, inquit, Antoni, quamnam hoc ratione effici possit. Nam ut Princeps meus ad Sueciæ Regem mittat Legatos, id nequaquam decet. Solui enim erant aliquando Sueciæ Reges, aut ipsa Finlandis Plescouiensibus, aut Nouogardiensibus, qui sunt imperio nostri Princepis subiecti, tributum penderre. Ego vero, inquam, id nescio: hoc unum scio, me duorum millium annorum historias legisse, quibus constat, Regnum illud semper habuisse Reges, qui nemini subderentur. Scio item Catholicum Regem ac Cæsarem, ut et Summum Pontificem, non ita multò antea ad eum misisse Legatos: præterquam, quod si ratio habenda est Serenissimi Regis Sueciæ, uxoris. Et filij, et illa ex Regio stemmatæ orta est. Et Princeps iam grandis natu est, cui, qui

inter

inter Christianos principes primarij sunt, virgines suas non detrētant nuptui dare. Itaq;
quando nec Ser. mus Sueciae Rex fortassis hic
missurus est Legatos suos, nec tu videris in id
propendere, ut mittas tuos: scribam ego per
me ipse eidem Regi, cui Summus Pontifex non
semel literas misit, quibus eum rogabat, (quod
haec tenus benignissime fecit) mihi ut omnem in
omnibus fidem adhiberet. Quod cum Moscus
non solum non abnuisset, sed ut animi sui pro-
pensionem ostenderet, addidisset, Mihi, quid-
quid pro eiusmodi rebus tractandis, aut homi-
nibus mittendis expendissem, se libentissime
repensurum: existimauit mihi faciendum, pro
eo ac debedo, ut V. M. tem quam primum de
omnibus certiorem facerem, tentaturus quacunq;
ratione possem, ut haec litterae ad V. M. tis ma-
nus, quam citissime hoc anni tempore fieri po-
terit, perueniant. Cum autem ipsius Mosci ro-
gatu ex Staricia ad hunc Serenissimum Polo-
niæ Regem in castra venirem, nuncius mihi al-
latus fuit, de Narua ab exercitu M. tis V. ca-
pta, tum de Iuanohorod, Albo lapide, totaq;
Vica, quæ ferè Pernauiam cum alijs arcibus at-
tingit, eadem fœlicitate in potestatem Vestræ

EPISTOLÆ DE

Maiestatis redactis. Quæ omnia ad eam pa-
cis tranquillitatem in istis V. M. tis Regnis cō-
parandam, non mediocre esse allatur momentum
putantur: cùm vel ipse Moscus ad æquiores
conditiones descensurus sit; & quod ad
Ser. ^{mum} Poloniae Regem attinet, facilius cum
eo, summa animi in gerendis negocijs moderati-
one fertur, res illas veteres, & si quæ restant
adhuc, quas mihi V. M. tas olim referre digna-
ta est, vel forsan alia, quæ noua tractatione e-
gebunt, transigere poterit. Quod cùm factum
fuerit, videor mihi intueri animo igniculos il-
los pietatis, qui à Spiritu sancto, in V. M. tis
corde non semel excitati sunt, in flammarum in-
gentem erupturos, quæ tenebras istas errorum
dispellat, pietatiq; locum auitum, gratissimi
erga Deum animi ergo, restituat; sicq; Regnum
illud, quod est omnium maximum (nempe,
sempiternum) V. M. tas sibi, ac populis suis
comparet. Ceterum, cùm apud eundem Ma-
gnum Moscouiae Ducem duos Ordinis nostri
reliquissim; pollicitus ei sum, mē quam pri-
mū, (sicut Deo volente faciam) ad eum redi-
turum, ut reliqua ad bonum commune, religi-
onemq; Catholicam spectantia, si non absolu-

ro, sal-

ro, saltem firmius insinuem. Nam & pro exterris, atque pro ijs, quos Summus Pontifex, Venetijs mittent in Moscouiam, fidem publicam, mihi dedit, quibus in eius ditione Catholicam religionem colere, & Sacerdotes habere Catholicos possint. Dona item Sebellinarum pellium Summo Pontifici, per hominem e nostris misit; meque a finibus regionum suarum usque ad eius aulam, honorificentissime in Pontificis Maximi gratiam deduci iussit; conuiuioque splendidissimo, omnibusque humanitatis officiis accepit. Quae utri vera sunt, ita nolui non ea scribere V. M. tis, ut intelligat, potentem esse Deum, qui inflectere animos quantumuis duros queat, quique soleat in multa patientia expectare etiam Moscos, ut resipiscant.

Quod autem ad hoc negotium spectat, dissipicet M. tas V. nunquid mihi, si quid aliud effici ante non posset, mandare velit, quod sincerissime, & fidelissime agam: num vero aliquem utriusque ditionis finitimum locum designari expediret, ut communicato cum hoc Rege negocio, Legati, & Mosci, & qui a V. M. tec mitterentur, sic conuenirent, ut pax inter omnes statui posset. In quasi quid Pontificis Ma-

EPISTOLAE DE

ximi auctoritas usui esse V. M.^{ts} commodis
poterit, video, non minimum pondus apud eum
Principem hanc esse habituram. Quoniam ve-
rò credo post duos menses fore, ut ad Regem
Poloniae Ser.^{mum} reuertar, summoperè autem
cupio pro eo, quod mihi Pontifex Maximus
mandauit, toti huic negocio coronidem impo-
nere: obsecro V. M.^{tem}, ut mihi animum suum
per litteras quam primùm aperiat. Ad eas
verò litteras, quas per Sacerdotem è nostris
à Pontifice Maximo, & à Ser.^{mo} Poloniae
Rege de mense Iunio Vilna V. M. ti misi, non
dubito, quin responderit, quinque paullò post
de ijs aliquid sim accepturus, quod eius San-
ctitati quam primùm mutere possim. Ex ca-
stris ad Plescouiam, die XX. Octobris 1581.

Ioannes Basilij Magnus Dux
Moscouiae.

Misericordia, & benigna clementia Dei
nostrī, qui nos in Oriente ex altissimis
præfecit, quique dirigit gressus nostros in viam
pacis, eius Dei nostri in Trinitate benedicti
gratia, à Magno Principe, Imperatore, & Ma-

gno

gno Duce Ioanne Basilij, Wlodimiriae, Moscouie, Nouogardiae. Imperatore Casanico, Astracanico, Principe Plescoviensi, Magno Duce Smolensensi, Tueriensi, Tuchoriensi, Piermiensi, Wiaticiensi, Bulgariensi &c. Domino & Magno Duce Nouogardiensi, terrae Nisuuiensis, Czernouiensis, Rezanensis, Rostouiensis, Iaroslauiensis, Bialoiezoriensis, & Domino hereditario terrae Liuonicæ, Vdoricæ, Obdoricæ, Condinicæ, & totius terræ Seuerensis, & Sebersciensis terræ Princeps, & aliarum multarum terrarum Domino.

GREGORII XIII. PONTIFI.
CIS MAX. NVNCIO,

Antonio Posseuino.

Scripsisti ad nos litteris tuis per hominem tuum Andream, venisse te in castra Stephani Regis incolumem, et cum Stephano Rege, ac Senatoribus, quæ nostra Maiestas prescrivit, locutum fuisse, ac priuatim ab eis interrogatum, atque auditum: Stephanum autem Regem respondisse, & omnes Senatores di-

EPISTOLÆ DE

xiſſe , aliud tibi non eſſe in primis faciendum ,
quād ut Andream Apollonium tuūm ad nos
mitteres , qui nos de omnibus rebus certiores
faceret , quas tibi Rex Stephanus respondendo
dixiſſet . Te autem de Legatis Lituanicis Re-
gi Stephanuſ persuasiſſe , vt eos ad nos Stephanuſ
Rex mitteret , vel Internuncium : quod
cūm aſſequi non potuiſſes , Regem Stephanum ,
in gratiam Pontificis Maximi Gregorij XIII .
tibi accessiſſe , vt nobis Legatos suos ad aliquem
locum (nobis idipſum facientibus) mitteret . —
Quam ad rem , tibi à Gregorio XIII . Pontifi-
ce Maximo mandatam , nos quoque hortariſ;
vt , ſcilicet , propter pacem Christianam no-
ſtros Legatos mittamus ; non procul à nobis , in
terram Nouogardiensem , aut alio , data illis
plena iſtructione : Rex verò Stephanus ad
eundem locum mittat Legatos suos , pacis ſta-
tuendæ gratia : tu autem ad eundem locum ad
Legatos noſtros cum Legatis Regijs venias , &
agas nobiſcum de omni bono Christiano , ac de
pacis compositione . Quamobrem tuūm An-
dreas Apollonium miſisti , vt eum audiamus .
Nos igitur , vt ſumus Princeps Christianus ,
Semper optauimus , vt inter nos , & Stephanuſ

Regem ,

Regem, sanguinis cessaret effusio, & initio id
voluimus: quia de re tibi, Antoni, omnia diser-
tè exposuimus, ac postea uberrimas litteras
dedimus tur, scilicet, inter nos, & Stephanum
Regem sanguinis copiosior facta sit effu-
sio. Propter pacem autem Christianam, &
tuam admonitionem, & iniunctum tibi munus
a Pontifice Maximo, & nunc, & postea vo-
lumus, ut Christiani sanguinis effusio inter nos,
& Stephanum Regem cesseret. Quare, & ad
conuentum, quâ Velicolucum Nouogardia est
iter, inter Porcouiam, & Zauolociam, ad Ia-
mum Zapolscij pagum, Legatos nostros mitti-
mus: data illis plena instructione de omnibus
ijs rebus, de quibus ad nos scripsisti, loquen-
di, ac loquendo, & tractando ea confirmandi,
que inter nos, & Stephanum Regem æquum
est constituere. Tu verò, Antoni, Stephano
Regi loquere, ac persuade, ut Plescouia disce-
dat, & exercitum suum ubiq; prohibeat san-
guinem Christianum effundere. Nos etiam e-
xercitum nostrum per omnia loca idem facere
iubebimus, & ne prælium committatur ullū,
præcipiemus, quamdiu nostri Legati cum Le-
gatis Stephani Regis in conuentu mutuo aliquid

EPISTOLÆ DE

rectè constituerint, ut ex vtraq; parte effusio sanguinis Christiani cesseret. Misimus autem per Zacharium Boltinum, antequam Legatos nostros mitteremus, ad Stephanum Regem fidei publicæ litteras, propter Legatos Stephani Regis. Tu itaq;, Antoni, iuxta præceptum Pontificis Maximi, cum Legatis Stephani Regis venias ad eundem locum, inter nos, & Stephanum Regem, cum nostris Legatis pacem compositurus: & cogites, quānam ratione tuis consilijs, effusio sanguinis Christiani inter nos in Christianitate cesseret, resq; ad pacem deducatur, & in posterum quoq; fiat immobilis. Ac quām primū noster prodromus, cum nostris fidei publicæ litteris, ad Regem Stephanum venerit, Rex quoq; Stephanus eundem prodromum, cum litteris publicæ fidei pro Legatis nostris, quām primū remittat, quas litteras nostri sequentur Legati; & cum Stephani Regis Legatis, ac nostris, inter Porcouiam, & Zauolociam, concurras ibidem, negocia pacis tractaturus, & constituturus. Interim nostri Legati cum nostra instructione, & plena præceptione, eunt celeriter Nouogardiam, expectaturi Nouogardiæ Stephani Regis litteras

passus:

passus: litteras autem fidei nos per Legatos no-
stros mittimus, ut sciatur, ea quæ in conuentu
illo egerint Legati nostri, cum Legatis Stephan-
ni Regis, esse voluntatis nostræ. Stephanus
quinque Rex Legatis suis similes fidei litteras
tradat, quibus liqueat, ea, quæ egerint Legati
eius, cum Legatis nostris, esse voluntatis Ste-
phani Regis: ut & nostris, & Stephani Regis
Legatis tecum, qui Legatus es Pontificis, in con-
uentu illo, de omnibus negotijs statuere, & cō-
firmare liceat, quò inter nos in posterum fir-
ma, fraterna amicitia, & societas cum Ste-
phano Rege stabiliatur immobiliter. Scripta
in Imperio nostro, in aula Slobodiensi, anno
7090. mensis Octobris die 23.

Ioanni Basilio, Magno Mosco-
uiæ Duci, Antonius Pos-
seuinus.

Misi Ser. ti tuæ, cùm primùm ad Stephani
num Regem perueni, Andream Apol-
lonium nostrum, cum litteris meis, quibus si-
gnificabam, quantoperè tuis rationibus consul-

EPISTOLÆ DE

turus essem, si quam citissime ad propiorem locum, quam Moscua sit, Legatos mitteres tuos. Quem ad locum darem operam diligenter, ut suos item Legatos Stephanus Rex mitteret: cum quibus omnibus ipse quoque, Deo iuvante, ad pacis tractationem absoluendam conuenirem. Verum, quoniam pollicebar etiam Seruiti tuae, me quamprimum aliquid responsi a Stephano Rege elicere potuisse, ad ea, que mihi in itinere ad eius epistolam rescripsisti, id ad te misserum: litterarum autem earundem alterum exemplar statuebam ad te mittere, quas per Andream Appollonium misi, ut si quid illi, vel inter militem excursiones, vel in reliquo itinere accidisset, ad te tamen meae perueniret: neutrum sane praestare potui, quamvis id sedulo curauerim. Nec enim Stephanus Rex respondere aliquid voluit responsoni tuae, inquiens, ista terendo temporis inservire: cum bellum reipsa, non verbis, sit omnino continuandum; aut si ad iustas pacis conditiones descenderis, pacem ipse stabilem, ac firmissimam, non ullam autem aliam amplecti velit. Interea vero, dum haec agerem, superuenerunt in haec castra noui milites, atque alias puluis, & globi

tor-

tormentarij: quare in Ciuitatem ipsam Plesco-
 uiam iterum summo conatu irrumpere statu-
 cum fuerat. Sed pro viribus egi, ne id hæc-
 nus fieret: Summi primū Pontificis usus au-
 thoritate; deinde sistens me quasi Vadem ipsi
 Stephano Regi, te ea, quæ mihi à te, ac tuo no-
 mine à Senatoribus tuis promissa sunt, nulla
 arte, vel cunctatione, sed Christiana fæceri-
 tate sic esse præstiturum, ut reliquis omnibus
 Christianis Principibus nulla unquam fidei, vel
 promissionum tuarum suspicio injici possit; mi-
 hi autem Tabellarium meum cum celeri respon-
 so te remissterum: Qui quoniam ad hanc usq;
 diem non venit (que quidem dies isti itineri fa-
 ciendo, homini præsertim currenti, satis ipsi
 esse futura putabatur) angor animi vehementer,
 quod cum me non satis veracem suspicari pos-
 sint, fortassis iam minorem in ipsa pacis tra-
 etatione fidem adhibebunt, quæ tamen tuis re-
 bus non inutilis futura videbatur. Quod si tu
 ea respondisti, quæ maxime ad tranquillita-
 tem rerum tuarum comparandam respondisse
 te credo; meus vero Tabellarius quamprimum
 redierit, enitar id, quod Summo Pontifici,
 ac mihi optatissimum est, ne Christianus san-

EPISTOLÆ DE

guis amplius effundatur. Sin minus, audio,
non solum, vel nunc, vel primo Vere maximā
stragem hominum futuram, verūm etiam, quod
antedū tibi scripsi, huius exercitus latissimam
in tuas pacatas regiones excursionem ac vasta-
tionem. Quod rursus prædictum tuæ Ser. ti
volui, ne Pontificis Maximi studium, aut o-
peram meam tibi unquam defuisse, (si quid
secus acciderit) intelligas. Scito autem, me cer-
tè difficillime consequi potuisse, ut has tibi lit-
teras mitterem: misisse autem in Sueciam alias
litteras, ut ordiri ex me pacis illam tractatio-
nem possem, quæ dignitati & quieti tue sit,
(ut spero) commodatura. Deus te sua gratia,
& cœlestibus donis uberrimè cumulet. Ex ca-
stris Stephani Regis ad Plescouiam, die 22. O-
ctobris, 1581.

Ioanni Basilij, Magno Moscouiæ
Duci, Antonius Pol-
seuinus.

A Ndreas Apollonius, quem Ser. ti tue
cum meis litteris miseram, hericu[m] Za-
charia

charia Boltino Internuncio tuo rediit, quorum
 uterque mihi litteras tuas, pietatis, ac pacis de-
 siderij plenas reddidit, quae me in Christo Ie-
 su magna laetitia affecerunt: cum tu ob Dei
 honorem (sicuti Christianum Principem de-
 cet) Christianorum Pastoris Gregorij XIII.
 auctoritatem magnificias, & consilium de pa-
 ce, ac sedere cum Christianis Principibus ine-
 undo libenter sequaris. Ego vero ipsas Ser. tis-
 tuæ litteras statim perlegendas Stephano Re-
 gi curau: quem, antea pluribus rationibus, &
 ipsa Pontificis Maximi auctoritate permotus,
 ne amplius sanguinem funderet, nec maiore ho-
 minum cede expugnationem Plescouiae tenta-
 ret, nunc Boltini tui aduentu, ac redditu ipsius
 Apollonij mei, facilius adduxi, ut ad omnia
 quæ equissima futura sint, se attemperet.
 Quamuis nulla ei ratione persuaderi potuerit,
 ut exercitum ex tua ditione deducat, priusquam
 sincera, & immobilis pax fiat. Sapè enim
 pro certo mihi affirmauit; nisi pax fiat, se hac
 hyeme in istis prouincijs exercitum, cum gene-
 ralicius Duce Ioanne Zamoscio, magno Regni
 Poloniæ Cancellario, relieturum: Philonem
 autem Velicoluci cum magna militum manu ce-

EPISTOLÆ DE

terosq; Præfectos alias in arces, vicinas impo-
situs: se vero, excursurum in Lituaniā ad
maiores copias comparandas, quas primo vere
in regiones tuas interiores inducat. Quamob-
rem quanto matuīus accedent Legati tui ma-
gni ad locum, à te conuentui Legatorum, &
mihi assignatum, & ad proponendas eas, quæ
sperantur, pacis conditiones; tanto minūs va-
stationiu fiet, aut sanguinis fundetur: restitu-
esq; his omnibus regionibus tuis optatam, ac cer-
te necessariam tranquillitatem. Ut vero Le-
gati tui magni Zapolsciam tuius veniant, cū-
raui, ut statim Boltinus tuus vna cum fidei pu-
blicæ litteris, Stephani Regis remitteretur. E-
go vero Nouogardiam vna cum Boltino mitto
Basilium Zamoscium, quem Senatores tui no-
uerunt, ut quam citissime ad me litteras à Pa-
latinō Nouorgardiensi, vel à Legati tuis ma-
gnis afferat: quibus certior fiam, quo loco &
die eos in itinere conuenire potero, ac cum ijs
agere de ratione, qua ipsi quoq; Stephani Re-
gis Legati, sine impedimento, aut damno, cum
ijs quamprimum conueniant, cum quibus ipse
operam, & officium meum omnibus (ut mihi
scribis) consilijs ad pacificationem sedulò in-

terponam.

terponam. Quapropter ubi Basilius meus redierit, statim me dabo in viam Porcouiam versus, ulteriusque progrediar, ubi cunque intelliga, id pacis celerius conficiendae negotio magis expedire. Intererat tuam Ser. ^{teum} precor, ut sibi persuadeat, me nullum fidelissimam, ac Christianam sinceritatis officium prætermisurum, quod huic Rei statuenda, ac Christianam paci confirmandam conducere posse existimabo. Dominus Iesus Ser. ^{teum} tuam, cum omnibus tuis felicissimam reddat. Ex castris ad Plescouiam, die XVI. Nouembris 1581.

STEPHANVS POLONIAE
REX, IO. BASILII, MA-
GNO DVCI MO-
SCOVIAE.

Ex Ruteno idiomate.

A Magno Principe, Dei gratia, Stephano Rege Poloniæ, et Magno Duce Lituaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masouicæ, Samogitiæ, Liouniæ, & Principe Transylvanianæ &c. Ioanni Basilij Principi Russiæ, et Magno Duci Wladimirensi, Moscouiensi, Nouogardieni, Ca- sanensi,

beamus; id quod fieri non potest, antequam inter nos, & te confirmatio fraterni amoris, & amicitiae sanciatur. Nos autem ut semper, ita & nunc animum nostrum voluntate Dei omnia scientis obfirmamus, ut cum principibus Christianis, ac tecum, qd Recip. Christianae bonum, amicè, ac tranquillè vivamus, & effusionem sanguinis Christiani vitemus: quam ad rem nū-
quam, sine iusta causa, accedere voluimus. Quare & saepius tibi disertè declarauimus propensionem nostram ad pacem, propter Christianam tranquillitatem; si quidem tu, quod ad te attinet, sincerè ac iustè accesseris. Iam ve-
rò, post tuam ad nos Internunciij allegationem, eādem erga pacem Christianam propensione nostra, mittimus Legatos nostros eum ad locum, quem tu designasti, Iamum Zapolscij, in-
ter Porcouiam, & Zauolociam, dedimusq; ijs-
dem integrā instructionem, ac facultatem de
omnibus rebus, quibus pacem statuere, & reliqua omnia componere, atq; ad exitum perfe-
ctum deducere, ac concludere, ita ut par erit,
valeant. Litteras quoq; fidei publicæ, Lega-
tis tuis, per eundem internuncium tuum Zacha-
riam Boltinum, mittemus, quales habere vo-

EPISTOLÆ DE

luisisti, quibus liberè eò veniant, atq; inde redeant, unde voluerint. Quod autem scripsisti, ve Plescouia discedamus, & exercitum nostrum ab effusione sanguinis prohibeamus, id quod etiam à nobis P. Antonius Possevinus nomine Summi Pontificis diligenter petiit (ut scilicet in gratiam eiusdem Summi Pastoris Romani Pontificis id faciamus) nos id, quemadmodum decet, maximi facientes respondimus, & indicauimus, quid in hac re præstare poterimus: illud interea curantes, ne nobis ipsis, & actionibus nostris detrimentum aliquod conciliemus. Ac tamen hoc in eo præcipue situm est, ut tui Legati quām primum ad locum à te assignatum, cum plena facultate, et instructione approparent, cū ijs conditionibus, quibus acquiescere possimus: cùm & nos nulla mora interposita, Legatos nostros eodem mittamus; dimittamus autem illico tuum istum celerem Internuncium. Ex Castris nostris ad Plescouiam, Anno à Christo nato 1581. mensis Nouembris, die XVI.

Ioanni

IOANNI ZAMOSCIO

Antonius Posseuinus.

Quatri duò post quām ē castris discessimus, huc venimus; cùm is, qui comes itineris fuerat nobis adiunctus, imperitus harum viarum, per flumina periculosa, diuersasq; vias, nos circumduxisset. Præierat enim D. Zebridouius, ut equitatum obuiam Moscis Legatis præmittendum cogeret. Sicq; Diuina prouidentia eò nos tutiùs deduxit, quām si eos equites habuissemus, qui nobis fuerant attributi. Sed bene habet, quòd Cosaci longius aberant. Postridie eius diei, quām huc venimus, superuenere Legati Regij, heri verò, inclinata iam die, D. Zebridouius Opacam versūs ad Soletz equitatum præmisit; cùm per varios tabellarrios, ne aliquam Mosci suspicionem conciperent, eos admonuissem, ut propè Biscouicium nos esse intelligerent: quo in loco ne soli commoraremur, ac verò tantisper hīc maneremus, secuti sumus Illustris Palatini Braslauensis consilium: qui cùm isthuc tabellarium mitteat, nolui non pauca hæc scribere; simul rogans,

EPISTOLÆ DE

V. D. M. ut iubeat eum Cosacum (quem Nō uogardiam à me missum , Mosci suspicati sunt falso, auctorem fuisse Psagæ comburendæ, & cædis ingentis patrandæ) ad nos Zapolsciam mitti, quemadmodum Ser. mus Rex mihi se facturum pollicitus est. Neq; enim ipsi causæ, de qua conueniemus, parum commodabitur. Cæterū non despero bonum futuræ tractationis nostræ exitum , quod etiam istis in castris hæretici Ministri, quos summoperè odit Deus, nō amplius perstrepent: qui neq; à Deo sunt miseri , nec ullam verbi Dei prædicandi auctoritatem habent. Quod si effecerit V. D. M. sciat eum, qui finxit oculum, quiq; nostras actiones, & cogitationes intuetur , atq; altissimè considerat, non defuturum ijs cæptis , que ad ipsius gloriam sincerissimè referentur.. Ut vero semper de salute V. D. M. sollicitus sum, ita obsecro eam enixe , ut sibi non tam forsan ab hostibus , quam ab alijs caueat. Quid me ita scribere faciat, si querat, equidem neminem possem prodere, sed res est plena timoris amor & reuerentia , qua interiore eam in Domino prosequor. Utinam Deus illam omnibus veris donis, & solidissimo honore cumulatam diu-

tissimè

tissime seruet incolumem. Amen. Ex Monasterio B. Virginis, quod iam Monasterium non est amplius, in Koroczinitzi die V. Decembris 1581.

Ioanni Basilij, Magno Mosco-
uiæ Duci,
Antonius Postlewinus.

Magni Ser. tis tuæ Legati, qui huc in Paganum Biscouicum heri peruererūt, in quo eos expectabam, tibi significabunt, quid satis longi inter nos colloquij hesterna die fuerit. Ego verò, ut debito Legationis & officij erga te mei satisfacerem, antequam hinc longius discederem, existimauit mihi faciendum, ut non solum me tibi reuerenter inclinarem, omniaq; à Deo bona Ser. ti tuæ precarer, verùmetiam instructionis eius exemplum ad te mitterem, quam mihi Stephanus Rex suo chirographo, signog; munitam tradidit, cùm ab eo nouissime discessisset ex castris. Ex hac enim, quinam sit eiusdem Regis de pace animus propemodum intelliges, facileq; cognosces, nihil à me præ-

EPISTOLÆ DE

termissum fuisse, quo illi suaderem, ut exercitum ex regione tua, pace quamprimum composita, dederet. Verum enim uero, ut dubito, vel peccata hominum, diuturnius, & grauius flagellum commerita, bellum producent; aut nisi pro ea, que in pectore tuo residet pietas, deliberes de aliquibus rationibus tuis adhuc potius remittere, quam ut Christiani sanguinis plus effundatur; vel deniq; nisi Deus ipse, multiformi sua sapientia, Stephano Regi quidiūs declareret, nolle se, ut hoc bellum continuetur: erit mihi, ceterisq; fidelibus tuis plus quam putabatur laborandum; praesertim si Stephanus Rex primo vere exercitu aucto, Regeq; Sueciae altera ex parte eodem tempore bellum gerente, perget in incepto. In quo, si nihil aliud promoueretur, certè miserandum, & horribile spectaculum erit, quidquid vbiq; Nouogardiam usq; (ne dicam ulterius) cernitur. Templæ enim diruta, vel in equorum stabula conuersa sunt, ubi saltem Diuini nominis laudes exaudiebantur. Imagines piæ in ignem impicè projectæ, vel scismaticis, & ludibrio ab ijs habitæ, qui Cœlites ipsos vix membra esse Christi agnoscunt. Hominum, & puerorum

cadavera

cadauera passim iacent, & ab ipsis iam equis
in itinere atteruntur. Nec desunt utriusq[ue] se-
xus imbellium rusticorum cædes, & raptus,
ad quos rusticos in syluis venandos, relicta fe-
raru[m] venatione audiſſimè discurritur. Vir-
gines stuprantur, & turpis etiam violantur.
Incendia verò latissima visuntur, incredibili-
cum tuæ ditionis vastatione, quæ ubiq[ue] agrico-
larum, & iumentorum defectu iam syluescit,
nullo cum fructu; difficiliore autem ad multos
annos aduenarum commercio cum tuis. Quæ
quamvis ipsi Stephano Regi summoperè di-
ſpliceant, nec propter ea cum ijs, quos eop[er]is
prefecit, defixat, his rebus omnia, quæ potest,
adhibere remedia; difficillimum tamen est, tā
ingentem exercitum, ad quem plurimi concur-
rerunt exterriti, ac voluntarij milites, in vasti-
tibus istis in officio continere. Sed & ego
eadem, quæ Magni tui Legati, Ser. tis tuæ no-
mine, mihi narrârunt, ac multo quidem plura,
voce ac scripto retuli. Verum quod ante tri-
ennium in Comitijs Regni Varsauie de obtinē-
da Liuonia decretum est, promissæq[ue] à tuis Le-
gatis magnis postremæ conditiones, Vilnae: su-
ptus quoq[ue] bellici, quos propter ea hoc etiam an-

EPISTOLÆ DE

no fecisse se, Stephanus mihi Rex obiecit: expugnatæ verò à Sueciæ Rege non paucæ arces, quas tu obtinebas: copijs autem, quas Stephanus Rex in Castris ad Plescouiam reliquit, stipendum persolutum, & ad annum usq[ue] assignatum ad bellum continuandum: dubiū porrò, in quo animus Regis versatur, ne semper noua belli materia præbeatur, nisi Liuonia tota cesseris: ac iusurandum ab eo, cum Regno in auguraretur, præstitutum, de Liuonibus in libertatem afferendis: quod q[ui] tu (vt dicunt) fœderis tempore, antea quidem Sigismundo Augusto Rege, Polociam; deinde Henrico Rege, Pernouiam inuaseris; nec verò videatur futurum, vt data occasione conquiescas, & à bello abstineas: rationes illæ sunt, quibus sibi in proposito omnino perstandum Stephanus Rex dicit, afferens, quamuis hactenus Plescouia à se capta non sit, obsidione tamen ita se illam presurum, vt in suas manus veniat, nisi quā primū pax componatur. Scire enim se magnas Ciuitates, vt sanguinis effusioni parcatur, hac ratione esse expugandas: cùm & fælicis memoriæ annus tuus, ipso quidem (vt aiunt) fœdere vigente, Nouogardiam non unius anni, sed

Septennij

Septennij obsidione redegerit in suam potestatem. Quamobrem si post omnem diligentiam, & fidelissimam certe sinceritatem à me adhibitam, Stephani Regis Legati magni ad eas conditiones non poterunt descendere, quas tu cuperes: vel tui Legati magni à te non attulerunt ampliora mandata, quam ex eorum sermone hactenus videor mihi potuisse colligere: ipse tua cum gratia & voluntate, Deo iuuante, excurrat ad te, vt si quid aliud iniri consilij queat ad reliqua absoluenda, id, eodem volente Deo, fiat. Idcirco tuam Ser. tem rogo, vt ubi apud nos actum de tota re fuerit, digneris iubere, mihi ut ad Ser. tem tuam redeundi benignus, ac tutus ille additus pateat, quem fidei publicæ litteris Pontificis Maximi Legatis, ac Nuncijs pollicitus es. Iesus tuam Ser. tem omni gratia, & benedictionibus cumulet. Ex Biscontio pago; duobus milliaribus Germanicis prope Porcouiam tuam, die VII. Decembris,

1581.

STEPHANO POLONIAE
REGI.
Antonius Possevius.

Ee 5

Ex Co-

EX Corocinio, ubi Monasterium erat,
scripsi ante quatriduum M.^{ti} Vestræ:
deinde in Riscouicium pagum, Mosci Legatis,
et mihi assignatum, me contuli, cum ex itine-
re Percouientes egregie nos ferreis globis ex
turribus salutassent. Postridie vero, cum eò
perueni, Legati Mosci satis mature, ne expe-
ctato quidem Opocæ Regio M.^{tis} V. equitatu,
superuenere. Qui me Magni Ducis nomine
(ut solent) pluribus verbis consalutantes, ac-
curatè interrogârunt, ecquid à V. M.^{te} de pa-
ciis conditionibus deliberatum fuisset. Ad
quæ, cum id, quod res eßet, respondissim; ce-
terum præter Liuoniæ restitutionem, ac quæ-
dam alia, arces nempe captas eße retinendas,
ob bellicos sumptus; nescire me si quid aliud
V. M.^{tis} Legati haberent in mandatis: inter-
dum identidem unum illud verbum profere-
bant. Veliki, Veliki, magna sunt hæc. Cum
vero paulo post sese venisse ea cum potestate
referrent, ut eadem, que M.^{ti} V. attuleram,
firmarent, et ad effectum adducerent, ego au-
tem dixissim, nisi Liuonia cederent, nulla me-
ratione intelligere, quorsum utrisq^z Legatis, ac

mibi

mihi aliquò esset conueniendum: illico Beginus,
 Andreæ Begini frater, secundus Legatus sub-
 didit; Et est quiddam aliud, quod afferimus
 quod cùm à me petiſſent ut reticerem, nec ve-
 rò præ illo, quod à V. M. te petitur, magni
 momentis sit; ſpero M. tēm V. in bonam partem
 accepturam, ſi tantisper illud reticuero, dum
 in conuentu proponetur. Sic enim expedit, ut
 fidem meam illis præſtem, quam illibatam V.
 quoq; R. M. tī ſeruabo. Præſcriptos autem
 illis in proponendo gradus, (ne dicam termi-
 nos) fuisse, ex eo etiam intellexi, quod non
 nunquam ijs exciderunt hæc verba, ſuo more
 loquentibus: Quandoquidem, Antoni, Prin-
 ceps noster demiſſior factus eſt; elatos autem
 deprimit Deus: aequum eſt, ut Stephanus Rex
 modum imponat ſuis petitionibus: tu verò, ſi
 qua in re videris hærere nos pertinacius, de ea
 nos admoneas. Sed ut prorsus Liuonia Ma-
 gnus Dux cedat, cui & commercia cum alienis
 gentibus, ac præcipue amicitia cum Summo
 Pontifice, & Christianis Principibus colenda
 sit, fieri non potest. Sed Stephanus Rex con-
 tentus fit ea, quæ tradetur, parte, ne, cùm to-
 tum voluerit, ne partem quidem illam fortas-

ſis po-

EPISTOLÆ DE

sis postea consequi possit. Quid verò adhæc responderim, quidq; consilij in repræsentice perim, cùm illi Tabellarium de suo in Biscouicium aduentu, Magni Ducis mandato, in M. scouiam eßent missuri; cognoscet V. M. tis ex adiuncto litterarum exemplo, quas eidem Magno Duci misi: ut si longior noster Legatorum conuentus haberetur, ipse adhuc ad alias conditiones Legatis suis proponendas adigeretur, paxq;, Deo iuuante, quamprimum fieret. Postridie autem eius diei, cùm ad hunc pagum veniremus, male habebat illos, quod neq; in Porcouiam arçem ingredi, neq; necessaria capere possent. Verùm deniq; rationibus, ac necessitatí paruerunt: quod nec dum pax eßet, nec fidei publicæ litteræ à V. M. te acceptæ, quibus illi nitebantur, eò spectarent, ut eo prætextu obſſis aut opem, aut consilium aliquod afferrent. Cùm verò de ijs quæſiuissim, num si paucorum dierum ipſe inducias inter exercitum V. M. tis, & obſſos tentaſsem, id ipſi Magni Ducis nomine ratum habere possent; ſic quidem, vt interim nemo ex obſſis arcibus egressi, nemo in eas ingredi posset: ſe eiusmodi facultatem non habere dixerunt. Quamobrem

postea

postea nihil mihi negotij amplius faceſſiuere,
 cùm ſaþe videretur antea mirari, cur V. M. tis
 exercitus tempore traþtandæ pacis alio non de-
 duceretur. Sed & cùm occaſione oblata in-
 nuiſſem, inaudiuiſſe me, à V. M. te proponi-
 tum fuifſe, ut Sereniffimus Sueciae Rex inter
 ipsas pacis conditiones admitteretur, haud
 commode responderunt. Quamobrem credo
 vix eam rem habituram inter reliqua locum.
 Porro h̄ic biduum ſubstitutus, quod Legati
 V. M. tis, antequam huc perueniſſemus, litte-
 ras mihi ſcripſiſſent, quibus Iamum in Zapol-
 ſcia combuſtum fuifſe, cœnobium autem eſſe in
 ditione V. M. tis ſignificabant, cui rustici iſti
 iam iureiurando erant obſtricti: in quo niſi
 Mosci vellent conuenire, Paderouicium ſaltem
 pagum deligerent, procul hinc tredecim paſſu-
 um millibus, quem ad locum omnes conuentu-
 ros dicerent, licet octo, decemūe tantum do-
 mus in eo extarent. Cui rei cùm Legati Mosci
 statim aſſenſiſſent; qui in ditionem V. M. tis
 ſe ingredi non poſſe affirmaſſent, admoniti à
 Ducibus, ſeu præfetis quibusdam equitum
 Polonis, qui huc nos adduxerant: Bolcinum
 hinc quattuor Verſtis abeſſe, commodum, &

cuius

EPISTOLÆ DE

cuius in vicinia non rari sunt pagi, proposuere Legatis V. M.^{tis} locum illum; si vellent, eò se ituros, sin minus Paderouicum ab illis propositum se petituros. Quorum dum responsum expectamus, quod hodie ad priores meas literas miserunt, immutata eorum consilij ratio est, ut scilicet in Iamum eamus: quod quidem licet statim Mosci me auditio statuerint summo mane crastina die proficiisci, non potuit tamen non dolere, vel immature res prouideri, vel alijs tribui, quod in eosdem aptius cadit. Mitto autem V. M.^{ti} &c eorum Legatorum V. M.^{tis} schedam, ac quidquid illis respondi. Quod si fortassis illi dubitarunt, istos Magni Ducis Legatos, proprius quam par erat futuros esse Porcouiae, id prospectum (antequam ipsimet aliud proponerent) oportuit. Sed fortassis posthac ista melius prænoscent, atque in rem conseruent.

Iam cum nobis crastina die, vel perendio cum Legatis V. M.^{tis} conueniendum sit, possumus vereri, Liuonia vniuersa Moscum non cessurum: obsecro V. M.^{tem}, vt me quidm certissime certiorem faciat, num si soluto conuentu Liuonia cedere noluerint, ego in Moscouiam

rediens

rediens ex me agere debeam, ut Moscus vel
 hos, vel alios Legator Comitiorum tempore
 Varsuia ad V. M. tem remittat; an verò hinc
 id ipsum Mosco à me scribendum sit, ut ho-
 scē Nouogardie tantisper detineri iubeat, dum
 tempus veniendi appetat. Negocium enim hoc,
 quod ad Decretum Reipublicæ de obtainenda
 Liuonia pertinet, priusquam arma deponātur,
 aut tum habebit liquidorem declarationem, a-
 ut Moscos Varsuiae præsentes ad solidorem
 deliberationem adiget, si Ordines Regni in eo-
 dem perstantes viderint. Vestrā porrò M. tas
 sapiens est, quæ nouit momenta temporum,
 quæq; cernit, quantam in Regno suo molem
 habeat rerum aliarum explicandarum, quibus
 statuendis non minore iureiurando obstricta
 est, quam Liuoniæ obtainendæ; quam tamen for-
 tasse Deus ijs tradere totam non vult, qui se se
 tradere totos in eius obsequium nolunt. Ipse V.
 M. ti uberrimam suam gratiam, ac deniq; cæle-
 stem gloriam impertiat, quæ plus omnibus Re-
 gnis, ac Mundo ipso exoptanda est. Ex CZI-
 ſenka pago, die XI. Decembris 1581.

EPISTOLÆ DE

LEGATIS REGIIS
POLONIAE,

Antonius Posseuinus.

ANTE horam accepi schedulam Vestrarum
ILL. DD. qua mihi significant, se se om-
nino statuisse non progredi vltra Iamum Za-
polscie pagum, quidquid antea secus delibe-
rassent, atque adeò ipsæ nobis diligenter eò iter
facientibus proposuissent, de Paderouicio pago
potius diligendo: quandoquidem, ut scribebant,
Iamum à Cosacis sic erat combustum, ut ne sti-
pes quidem equis alligandis circumquaerere
rireterur; nec verò in tota illa vicinia, quidquam
esset, quod hoc mense Decembri nobis tegendis,
hominibus verò, & equis sustentandis haberi
posset ad manum. Quæ noua DD. VV. Illu-
strium deliberatio licet visa sit non usquequaerere
commoda, facillimè tamen Magnis Mosci Le-
gatis persuasi, ut crastina die summo mane,
cum hac hora iam aduerserat, Paderouicum
versus unâ mecum se in viam dent, eò verò ul-
terius proficiscantur, quò magis VV. DD. Ill.

collibebit.

collibebit. Nam quod ad me attinet, in cuius
 gratiam se Paderouium; ne mihi deesset ho-
 spitium, delegisse nunc denique scribunt; non est
 quod valde doleant, cui & reliqua, & borus
 itineris Dux sic pene hactenus, inter medios c.
 xercitus, & globorum ferreorum ejaculations
 defuerunt, ut nisi in unam ipsius Dei volunta-
 tem inspicerem, mentemque Pontificis Maximi
 optimam pro oculis haberem, quae tota nullum
 ad priuatum commodum, sed ad Christianam
 pacem spectat, alia quoque mihi iustior immutan-
 di consiliij ratio subeunda erat. Quod verò VV.
 DD. ILL. pertinacia horum Mosci Legatorum
 fieri putant, quò minus in Iamum recta pro-
 cesserint, certè ut ne quidem pro sexcentis Po-
 loniæ Regni mentiar, ita fateor in hac eorum
 bidui commoratione nullam noxam, ac ne mi-
 nimam quidem pertinaciæ suspicionem me in
 illis agnouisse: cùm neque in Spaga, vel Solcz
 expectato Regio equitatu (qui per duos Tabel-
 larios illis fuerat promissus) statim acceptis
 litteris meis in Biscowicum magnis itineribus
 Noungardia accurrerint; nec ipsi quidquam, ni-
 si ex litteris, ac proposito VV. ILL. DD. de-
 creuerint. Quantoperè verò Iuri gentium (ne

dicā, pietati Christianæ, ac Regiae) consulatur,
quod illi mecum inter Cosacorum stationes, &
militum aliorū; à quibus semper aliquid illis
adimitur, relinquuntur, nullo cū præsidio, nul-
la item pro equis saltēm collecto pabulo, quad
saltēm pecunia posset comparari, cūm nulla
eis facultas dandi sit, ut sibi necessaria excur-
rendo conquirant, iudicium esto VV. DD. ILL.
Præterquād, quod si vera sunt, que nobis de
lamo ipsemet à nemine requisitæ scripserunt,
non video, quanto perè ad rem faciet, ut sub dio-
maneamus diem ac noctem equites pene sexcen-
ti: vel si Legati procul ab se aberunt, quantum
temporis breuissimis hisce diebus deteretur, an-
tequād simul ad me conueniant: cūm ut celer-
rimè res expediretur, & Ser. mus Rex, &
ratio temporis, & reliqua omnia postulare vi-
deantur. Ut ut igitur res habeat, venimus Deo
Duce, qui iam unicus (ut ita dicam) Pristinus
est noster, cūm interim nihil amissum tempo-
ris sit eliciendis ijs rebus, quas paci tractandæ
non incommodes fore, KV. DD. ILL. intel-
ligent. IESVS VV. DD. ILL. sua sapientia,
& desiderio sincero sue sanctissimæ voluntä-
tis impletat. Amen. Ex Czissenkz pago, dia
XI. Decembris, 1581. Ad vesperam.

JOANNI ZAMOSCIO,
Antonius Possevius.

Paucas ante horas accepi litteras V. D.
M. octauo huius mensis datas, quibus eò
breuius respondebo, quod quæcūqz Ser. ^{mo} Re-
gi scribo sic mitto ad V. D. M. manus, ut
ea perlegere; ac si quid ei venit in mentem, pro-
ponero eius M. ^{ti} queat: ad quam non dubito,
quoniam statim casde omnes meas obsignatas pro-
prio in fasciculo sit missura. Quæ autem mi-
hi scribit V. D. M. de cæsis quibusdam sub
ipsis Plescouiæ mænibus, & capris decem no-
bilibus, quorum primarius Petrus Koltowski
aiebat, copias cogi ad Nouogardiam, ferenda
opis Plescouiæ caussa, eadem Legatis Mosci le-
genda curari. Ipsa vero mirari, quid istud es-
set de copijs, quæ cogerentur. Quicquid au-
tem id sit, certè huiusmodi litteræ, si identi-
dem ad me mittantur, quæ vera contineant, in-
commode nō sunt eliciendis hominum sensibus,
si qui latente adhuc interius, ut tandem pax,
CHRISTO Domino, qui nostra pax est, ad-
iuuante constituatur.

EPISTOLÆ DE

Rogo autem V. D. M. cam ut per D. Schor-
tium iubeat queri, quenam spes valetudinis
sit in meo Andrea Apollonio, quem isthic sub
patrocinio M. tix V. reliqui iacentem. Qui si
sine magno salutis discrimine ad me mitti pos-
set, is mihi pernecessarius esset. Sin ille attri-
tus adhuc est viribus, obsecro V. M. iam vel a-
dolescentem illum ad me quamprimum mit-
tat, qui litteras Mosci mihi scriptas in itine-
re ex Ruthenico idiomate in Polonicum vertit,
vel aliquem alium fidum tractandis, & Ru-
thenicè interpretandis rebus. Unus enim Ba-
silius si in morbum incideret, quo interdum la-
borat, non haberem; qua ratione negocia pro-
mouerem. De quibus si quid statuetur, certè
allato mihi isto subsidio, neq; à Deo præmium
V. M. tix deerit, nec ego istius beneficij memo-
riam unquam deponam. Deus interim cor, ac
dexteram V. M. Ill. m^æ semper muniat cœle-
sti suo præsidio. Ex Cissenka pago, propé Por-
couiam tribus milliaribus, ad noctem die XI.
mensis Decembris, 1581.

Stephano

STEPHANO POLONIAE
REGI,
Antonius Posseuinus.

Secundas heri ante diem litteras meas; postquam ex castris discesseram, misi V. M.^{tis} Regie, quibus quicquid vel Mosci Legati mecum egissent, vel ipse Magno Duci Moscouiae scripsisset, vel deniq^{ue} quid V. M.^{tis} Legati subinde mihi significassent, continebatur. At cum heri quattuor fermè millaria processissimus, Legati Mosci ad hospitium meum conuererunt, de tota ratione tractandæ pacis quæsturi, cum quibus ad multam noctem colloquio producto, eiusdem capita summatim V. M.^{tis} scribam, cum & eadem (utⁱ quoq^{ue} omnia alia) V. M.^{tis} Legatis hodie sim ostensurus. Sic enim paratores erunt, ac breuiore compendio tractatio absolvetur. Porro summa hæc fuit, ut Deo se ex animo commendarent, in tanto negocio ad exitum promouendo: quod ut fieret, comitatui meo, præter reliqua, orationes & Sacra menta hodie indixi. Qui sincerius agerent, Diuinamq^{ue} voluntatem rectius specta-

EPISTOLÆ DE

rent, ijs tandem à Deo vel pacem, vel victori-
am dixi adiudicatum iri. Me à V. M. te di-
scendentem habuisse Instrucionem quandam,
quam Ruthenice versam eis non minus ostender-
re volebam, quam feci cum V. M. te de littera-
rū ijs, quas mihi Staricia profecto Magnus
Dux in itinere misit. Ex ea illos posse cognoscere (ne tempus frustra teratur) quorūsum V.
M. tas spectet. Itaq; & ipsi sua sic comparēt,
ut ne in disceptationibus, vel altercationibus
dies consumantur. Tum illi altius ordiri sua:
Liuoniam ab origine Mundi pertinuisse ad ma-
gnos Moscouiae Duces: Principem suum absti-
nuisse à committendo prælio his annis, atq; adeò
nunc abstinere, ne sanguine populi sui, &
subditorū V. M. tis fuso, Turca se ad Moscoui-
am, Poloniāq; capiendam facile insinuaret:
viginti annis non expugnaturam V. M. tem ar-
ces, quas perit, si singulas copijs obeat suis.
Vidisse V. M. tem; aliam in alijs arcibus, ali-
am in Plescouia, & eiusmodi ciuitatibus expu-
gnandis rationem esse: Plescouiae ad quindecim
annos esse cibum, & commeatum: Habere V.
M. tem exercitum ex varijs nationibus confla-
tum, qui cùm stipendio, non voluntarie serui-

at, Rei-

at, Republicæ istius ea ratione ex hauriri æra-
rium: Quod ubi prorsus exhaustum sit, scire
Magnum DuceM, quām facile illi esset victo-
rias suas cumulare, nisi mallet fundendo san-
guini parcere. Ad extremum, se rogare, ut
æquus velim esse iudex, ac si cui rei pertinaci-
us inhæserint; eos ut dimoueam, paratos se ad
ea omnia, quæ æquissima sint, dum V. M. tas æ-
quitate contenta sit; ut q̄ Mosco reliqua sint,
quibus amicitiam cum Principibus Christianis
foueat. Respondi autorem illis me esse, ne quid
de Liuonia, ab origine mundi Moscū subiecta.
Legatis V. M. tis dicerent: ne Moscorum qui-
dem imperium fuisse ab origine mundi. Liuo-
niā Catholicam fuisse, ac proinde ad Princi-
pes Catholicos initio semper attinuisse: ubi hæ-
resibus discepta est, disceptam item iustissi-
ma Dei iudicio fuisse; ut nemo haec tenus glo-
riari potuerit; eam se totam obtinuisse: obten-
zurum deniq̄ cum totam; cui in oculis Dei cor-
sē; illam serid ad auritam; & unam fidem re-
digere. Magnum DuceM rationes omnes mihi
suas scripto, penitioribꝫ formulas, ex Regestis
de prompsisse; quibus putabat sibi summum in-
dus ius esse; sed reuera vix aliquid solidi com-

EPISTOLEAE DE

per tu fuisse, quod validis rationibus V. M. tas
non euicerit. Quod à prælio abstineat, ut san-
guini pareatur, id esse piu[m], sed secus Polonos
illam abstinentiam interpretari. Tot enim Mo-
scis cæsis superioribus annis, arcibusq[ue] cap-
tivis in V. M. tis manus redactis, non restare
Magni Duci, quibus vel exercitum audeat cre-
dere, vel adeò iustum exercitum possit conscri-
bere. Liuoniam vero difficilem expugnatu non
videri, cum Serenissimus Suecic Rex, Dux
item Magnus, atq[ue] adeò vel unus nescio quis
Buringus, arces illas quotidie capiant. Quod
si V. M. tas Plescouiam caperet, quam re vera
generali irruptione, vel assultu non centauerit
quidem adhuc, futuram deniq[ue] difficillimam
omnem pacis tractationem. Alias, quas dice-
rent arces esse captas, eiusmodi fuisse plerasq[ue];
ut fortissime dimicauerint Mosci milites; nec
vero, ut dicebant, confederent, sed vel in me-
dijs flammis, ad extremum usq[ue] spiritum, vel
à globis tormentorum frustillatum discripti,
illas tuerentur. Quod Plescouiæ tantus esset
commeatus, aliud Plescouienses ipsos dicere.
Quod variarum nationum exercitum V. M. tas
comparauerit, id studio fecisse, ut Regni sui

vires

vires semper integras retineret. Polonicum autem, ac Lituanum equitatum, cum in Moscova a statem & hyemem ex hostico viuat, relinqueret ubiores, et intactos agros suos, sicque nihil roboris ex hoc bello Reipublicae Polonicae concedere. Quod aerarium exhauriatur, id tota re per pensa secus accidere. Quod enim in ocio Poloni nobiles expendunt, id libenterius vtiliusque propagandis Reipub. terminis velle eos impendere: cum etiam, qui sumptus in res alias fiunt, ij in mercatorum extenorum cedant virilitatem; qui vero in ipsos milites vel Polonos, aut Lituanos fiunt, hi in propriam domum, & Reipublicae ipsius usum conuertantur. Quod de meo iudicio requirunt, si liberimus esse iudex, facilius rem confici posse. Sed quando V. M. tas victorem in hostico habet exercitum; nec vult semina serendi belli restare: nescire me, quantum mihi efficere liceat praeter ea, quae fortassis alijs quibusdam in rebus auctoritate Pontificis Maximi complanari poterunt. Hoc unum scire me, neutri parti, nisi quae optima esse intellexero, me esse adiudicaturum. Denique Magnum Ducem per suos Legatos Liuoniam promisisse; quam si serio

Ff S — *promit.*

EPISTOLA EDE

promittebat, cur promissum non præstat? Quod nisi serio, sed arte ad tempus excimendum, pollicebatur; ne mirentur, si Deus, quod sincere non agitur, id sincera iustitia puniat. Hic nocturni huius colloquij excitus fuit, mirantibus Legatis, in rationum istarum angustias sic sese fuisse coniectos, ut sane vix responderint. Interea, cùm media nox appeteret, Legati V. M.^{ti} mihi scripserunt, num velim, ut huc ad nos duobus milliaribus procul Zapolscia, venirent: cupore se ordiri hodie eratationem pacis. Qui litteras mihi attulerunt, dixeré, in agris, si procedamus, utrisq^B Legatis esse hoc tempore manendum. Quid ipsis Legatis responderim, quos hoc diluculo expecto, cognoscet ex litterarum meorum exemplo, quas ad illos ea ipsa huius noctis hora misi. Reliquum quid agetur, accurate, ac singillatim V. M.^{ti} significabo, sperans eam mihi sensum animi sui expositaram, si quid erit aliud mihi in Moscouia sentandum, cùm illuc, Deo dante, rediero. Deus V. M.^{ti} omnia faustissima concedat. Ex itinere versus Iamum Zapolsciae, die XII. Decembris. 1585.

Ioanni

IOANNI ZAMOSCIO

Antonius Posleuinus.

QUAE, antequam omnes Legati conueerunt, mecum iterum egere, cognoscet V. D. M. ex iis litteris, quas huic adiunctas fasciculo mitto Regi Ser. ^{mo}. Quae verò postea sunt hoc biduo inter Legatos, me præsente, consecuta, ea pertinent ad duo capita: quorum alterum spectat ad Plenipotentiam virius ^{qz} Legationis; alterum ad ea, que utriqz Legati hodie prospuerunt. Plenipotentia Moscorum simplicissima visa est, ac præ Regia satis infirma, ne dicam, suspitionis plena. Hæc enim verba continet: Mississe Magnum Ducem Legatos suos, ut, pacis statuendæ causa, cum Legatis Regijs colloquuntur in conuentu; & illas res, esse res Magni Ducis. Auctor igitur sui, ut quas Regi, mihiqz, per Boltinum Magnus Dux litteras scripserat, eæ ipsæ perlegerentur; quibus significabat, Legatos mitti plenisima cum potestate ad omnia transfigenda, confiriendaue. Vbi res diu disceptata est, Regijs Legati hærerent (quod super infirmo

funda-

EPISTOLÆ DE

fundamento tractatio hæc pacis nec nisi , neq;
extrui debebat) dixi, restare duo , quæ essent
facienda, tum ut coram me de tota re protesta-
rentur ; tum ut mihi vtraq; pars Legatorum e-
xempla suarum Plenipotentiariarum traderet :
noctem insequentem , re Deo commendanda ,
& consultanda; deniq; Legatis Mosci interro-
gandis accuratiūs , num aliquam alteram Ple-
nipotentiam solidiorem haberent , me insum-
pturum. Quod ubi factum est , præsentibusq;
Regijs Legatis singillatim vnumquemq;
Mo-
scorum Legatorum quærerem , num semper e-
iusmodi patentes solitæ sint à Magno Duce
tradi , idq; vellent iureiurando affirmare : Za-
charias Vicenotarius se id facturum , inquit ; qui
cùm Mosci Secretariae Acta cùtum annorum
legerit , alias nunquam Plenipotentiariarum for-
mulas se , quām istas , legisse , affirmauit. Mi-
kita autem notarius , unus è Legatis , idem af-
seruit : quod & postea Romanus Basilij , qui
aliquando ante viginti annos ad Sigismundum
Augustum fuerat missus : ac deniq; Demetri-
us Dux , Legationis Princeps , testatus est , ad-
dens , sese ut Christianos Legatos venire ad hoc
negocium integerrime conficiendum ; nihil o-

pus fo-

pus fore ad Magnum DuceM aliorum internūciorum remissione; In litteris Magni Ducis ad Regem, & ad me scriptis, extare suæ Plenipotentiaë expositionem; Visuros nos, si pax conficiatur, ad effectum omnia deduci. Ego, qui viderem multum teri temporis, nec præsentius aliquod, ipsa protestatione Legatorum Regiorum, esse remedium; testatus ipse Mosci, perpetuo illis dedecori hanc rem, si qua subfesset calliditas, futuram, quippe, quæ innotescere omnib. Principibus Christianis debebat, nisi ad rem veniretur. Nihil enim vel induciarum, quæ nondum essent, rationi, vel exercitus deductioni, Serenissimo Regi ex hac tractatione perire: quæ aliquin, si bonum haberet exitum, multa bona parere posset; sin in irritum caderet, ius Regium apud omnes esset roboratura. Sic Regijs Legatis patentibus; se Pontificis Max. autoritate, meoq; consilio ita moueri, ut tamen vellent, antequam ab hac tractatione discederent, certò sibi, quæ de Plenipotentia Mosci pollicebantur, in rem conferri; ad alterum, de quo dixi caput, ventum est.

Id fuit de Liuonia tota, quæ erat in manibus Mosci, petenda, de arcibus superioribus annis

captis,

EPISTOLÆ DE

captis, de Rege Sueciæ Ser. ^{mō} inter conditio-
nes pacis admittendis. Quæ cùm prudenter
Palatinus Brasiliensis, ac cum dignitate pro-
p̄suisset, multaq; vltro citroq; dicta fuissent;
Moscus præsertim urgentibus, neq; se posse to-
ta Liuonia cedere, nec verò, si possent, debere
Legatos Regios ea reticere, quæ ipsi contrà vel-
lent Magno Duci reddere, aut tradere, dies
integra his colloquijs exemplia est: cùm Regij
Legati respondissent, Arces, quæ ad Plesco-
uiam pertinherent quattuor, iam captas, se tra-
dituros, si tota Liuonia cederetur. Tum in eo
perstare Mosci, si Regij Legati dicerent, an
reliquas omnes arces à Rege Ser. ^{mō} superiori-
bus annis captas reddere possent, se hac nocte
cogitaturos, quid responsuri crastina die esset.
Addidi ipse Ser. ^{mum} Regem non parum esse
traditurum, qui Plescouiam, & Nouogardi-
am, non sine magna spe earum potiendi, esset
relicturus: qui vna cùm Plescouiensibus arcis-
bus, triginta millaria Germanicæ ditionis Mo-
sci, in quam hoc anno processum erat, (ab exer-
citū Regio finibus, usq; penè Plescouiam, pro-
pagatis) si exercitus deduceretur, restitutu-
rus esset. In qua vbcere regione si Cosacis varis

loca

loca distribueret, eorumq; quasi Colonij deduc-
tis varias arces excitandas traderet, ab ijs
perpetuo omnem interiorem Mosci regionem
turbatum iri. At, vt Velicolucum, Velisia,
& alia arces traderentur, id esse pene plus,
qudm ipsum, quod Magno Duci Lituoniae re-
stat in Manibus. Cum ergo Legati Regij di-
scederent, (me eosorante, ne discederent, quod
ita factum oportuit) in diem crastinum ea le-
ge huc redituri ad me, vt liquidissime, quid
unaqueq; Legatorum pars haberet in mandatis,
exponeret: detinui Moscos apud me, rectum
Legatis Regij communicata, vt aliquid certi
V. M. D. scriberem, quandoquidem nec Mo-
sci Regij omnino sese volebant aperire. & Re-
gij Moscis testabantur, sibi non esse mandatū,
vt arces superioribus annis captas ullaratione
redderent. Cum verò mihi dixissent, Ser. Mum
Regem iam Vilna fortassis esse: Vestræ autem
M. D. plenissimam esse relictam harum re-
rum deliberationem, scribendū de tota re liqui-
diūs mihi ad ipsam per certum Tabellarium
existimauit. Sciat autem me ex ipsis Moscis,
qui Regij Legatis abeuntibus, apud me fue-
runt, hæc cognouisse. Magnum Ducem, nem-

pe, illis

EPISTOLÆ DE

pe, illis mandasse, ut nulla ratione arces, superioribus annis captas, Regi Ser. ^{mo} relinquenterent, si Livonia tota esset ijs cedendum, hoc est, arcibus, quæ in Mosci ditione sunt. Ac ne Neueliam quidem se R. M. ^{ti} relicturos, de qua difficilimum esse dixi, ut unquam Rex ei restituendæ assentiatur. Tum verò me enixaè, identidemq; rogārunt, ut quatuor, sexūc arces, saltem ad titulum in Livonia retinendū, omnino relinquit Magno Duci procurarem: tū enim me posse pacis spem Regi Ser. ^{mo} dare. Deniq; petierunt à me, ut eorum diligētie, ac quanto studio rēm sui Principis agant, Magno ipsorum Ducī, non solum scripto, verū etiam ipso in reditu meo, velim testimoniū reddere. Quæ si serio dicunt, ut mihi (nescio, an fallor) verisimile fit, obsecro V. D. M. ut non minorem mihi, quam Mosci faciunt, adhibeat fidem, quò tota res ad Dei gloriam quamprimum confici possit. De arcibus autem, quæ superioribus annis captæ sunt, ut aliquæ in Regis potestate maneam, curatur. Ac verò nisi omnino possent retineri, quæ so V. M. D. per sanguinem Christi, ne nimium volendo, cuncta amittamus; præclarissimaq;

occasio

occasio elabatur ē manibus, statuendæ Republicæ, ac tot Liuonicæ arcium asequendarum, & alia meliora aggrediendi: Exercitum verò nō solum victorem, sed sapientis Imperatoris exercitum in arces Liuonicas sic deducendi, ut Diuinum eō nomen, cultusq; Catholicus, dupli, cū Regiæ M.^{tis}, ac V. M. D. laude inferatur. Ceterum, quæ arces in Liuonia d. Moscis petantur, ex schedula, quam modò mihi Mosci Legati per Vicenotarium Zachariam miserunt, nocte ad gallicinum inclinante, videbit; quam schedulam mitto, ab eis Rutenicè scriptam, ad V. M. D. Ad quæ omnia celerimo, ac planissimo responso opus est. si citò in meliora hyberna exercitum suum cum gloria deduci velit.

Sed est quiddam non magni momenti, de quo V. M. D. rogatam in Domino velim. Andreas Apollonius, post redditum ex Moscovia suum, incidit in febrim, ex eaq; isthinc in casris, antequam discederem, sanctissimis omnibus Sacramentis expiatus, ad Christum post meum discessum abiit; adolescens optimè de Repub. meritus, proq; ipsa, & pro perhonorifica pacis tractatione, tanto itinere ter confe-

EPISTOLÆ DE

Etō, perfunctus. Quod igitur ille præmiūm
à R. M. te sperabat, id non dubito, opera &
studio V. M. D. aliquibus, qui eum proximè
consanguinitate contingunt, cùm non adeò di-
uītes sint, datum iri. Id quod enīxè V. D. M.
rogo. Quod si fidum alterum Interpretē Rū-
thenum, ob reditum in Moscouiam meum, sicut
anteā scripsi, aſsequi potero, maximam habe-
bo gratiam V. M. D. que nouit, hæc me non
nisi ad Dei gloriam propagandam, Remq; istā
publicam, si quo pōſsim officio, cum Diuina
gratia demerendam expetere. Hæc verò om-
nia uti Ser. m^o Regis cōfessio eſſe mittenda à V. M.
D. ita non dubito, quin me apud ipsam M. tem
R. excusatura sit, si minùs alias meas ad has
litteras adiunxero. Approparet enim Ta-
bellarius, & hæc sat is fuita videntur. Deus
V. D. M. sua gratia colesti impleat. Ex Ki-
ueroua Horca pagi, propè Paderouicium, &
Zapolsciam, nocte diei inſequentis XV. De-
cembris. I 5 8 I.

STEPHANO POLONIAE
REGI,

Antonius

Antonius Posseuinus.

Quartæ hæ sunt litteræ, quas post di-
 scēsum è castris meum, scribo R. M. t.
 V. minùs vberes futuras, quòd alijs litteris
 omnia ferè perscripsērim, ac præsertim ante
 triduum ijs, quas Magnifico D. Cancellario
 scripsi. Quas omnes peruenturas ad manum
 V. M. tis puto, antequam hæ reddantur. Col-
 loquij porrò Legatorum, quod ab huius mensis
 XIII. usq; in hanc diem quotidie penè apud
 me est habitum, nondum is fuit exitus, qui o-
 ptandus est. Mosci enim perstant in eo, ut ar-
 ces, à V. M. tis superioribus annis captæ (Po-
 locensis, & quæ ad eam attinent, haud petun-
 tur) omnino eorum Magno Duci reddantur.
 Reliquas Liuoniæ omnes, quæ sunt in potesta-
 te Magni Ducis, et si ita se tradituros asserunt,
 vt aliquas sibi cupiant retinere, bona tamen spe-
 sum, V. M. tis deditum iri. Sibi autem (me
 quærente) responderunt mandatum fuisse, nul-
 la vt interposita mora reddant. De Neuelia
 quantumcunq; difficultatis, ac deinceps de Ve-
 lisco, Velicoluco, & Zauolocia priuatim illis
 obiecerim, quòd nulla ratione restituendas cre-

EPISTOLÆ DE

dam: nunquam tamen quantilibet industria
vſus, potui elicere, vt eas eſſe V. M. tis reli-
cturos dicerent; præſertim ſi artibus omnibus,
quas habent in Liuonia, cefſerint. Hæc res fe-
cit, ve Legati V. M. tis alterum, alterum ego
vndā Tabellarios ad Magnificum D. Cancella-
rium misericimus, à quo planiſſime de V. M. tis
animo certiores fiamus. Quod autem tracta-
tionis huius abſolutionem vrgeant Mosci Le-
gati, quodq; nulla fore opus ad Magnum Du-
cem remiſſione, mihi ſæpè aſſeuerauerint, non
omniō circuitionis, aut calliditatis ſigna eſſe
videtur. Sed crastina die, vel perendie, om-
nia erunt (Deo dante) liquidiora, quæ forſen,
prius quam hæc iſtū veniant, à D. Cancellario
citatis equis mittentur. Ego huic aurige diſco-
denti nolui nihil lieterarum dare ad V. M. tem,
quam Deus omnibus bonis, & æterna felicita-
te cumulet. Ex Kiueroua Horca, prope Za-
polſciam pago, die XVII. Decembris. 1581.

IOANNI BASILII, MAGNO
MOSCOVIAE DVCI,
Antonius Posseuinus.

Scripſe

Scipio Ser. ti tue ex Riscouicio: postea v-
nacum Magnis Legatis tuis hic in Kiuer-
uam Horcam venimus propè Zapolsciam, cùm
lignum à te Legatorum conuentui assignatum
à Cosacis, ita combustum fuisset, ut ne lignum
quidem supereasset, cui equi alligari possent.

Incepimus, Deo adiuuante, de pace agere, in qua
licet magna à Magis Legatis tuis diligentia
adhibeatur, ut quād primū absoluatur, Le-
gatiq; Magni Stephani Regis varias rationes
afferant, cur ea, quæ petunt, obtineant, non-
dum tamen potuit statui aliquid certi.. Quod
tamen intra biduū, vel triduum spero Dei gra-
tia futurum, non sine aliqua spe pacis. Tunc
vero tue Ser. scribam fusiūs, ipseq; omnia fi-
delissimè scripta feram, quæcunq; acta sunt:
sperans Deum, qui percutit & sanat, ex hoc
tām diurno bello, multò diurniorem, ac
tranquilliorem pacem pariturum, pietatiq; tue
occasione præbiturum, quō multò latius Im-
periū tui terminos propages, quād fortassē nū-
quam potuisses, nisi ista vexatione Diuina
prouidentia ostium tibi ad meliora aperuisset.
Ceterū cū Magni Legati tui omnem mibi,

EPISTOLÆ DE

ac meis in hac vastitate, atq; omnium rerum penuria, humanitatem, ex tue Ser. tis mandato, & benignitate exhibeant, summaq; tibi nomine Summi Pontificis, & meo gratias ago; peto q; tuæ Ser. ti à Sanctissima Trinitate perpetuam remunerationem, & ad omnia bona fœlicissimum exitum. Ex Kiueroua Horca pago tuo, propè Zapolsciam, die XVIII. Decembris, 1581. media nocte.

IOANNI BASILII, MAGNO
MOSCOVIÆ DVCI,
Antonius Possevius.

G eorgius Puzik, Tabellarius Ser. tis tue
Gheri huc peruenit, litterasq; mihi reddidit
tus, quibus significabas, epistolam illam
tibi meam redditam fuisse, quam per Basiliū
Zamascium ad te Nouogardiam miseram. Cūm
vero mihi iubeas, vt firmam inter te, & Stephanum Regem pacem efficiam, cognosces, vt
spero, postea, quanto perè in id omnibus viri-
bus, Deo iuuante, intenderim. Iam vero apud
me veriq; Legati Magni tūm Stephani Regini,
tūm tui, quinquies conuenere, totos integros

pene

penè dies singulis tractationibus impendentes: cùm quotidie non desinant Legati tui priuatim ad me adire, deq; omnibus ijs rationibus agere, quibus cesset Christiani sanguinis effusio. Cùm autem triplicem, cùmq; difficillimum nodum Legati Regis proposuissent, do operam, Deo iuvante, ut dissoluatur. Nam Sueciae Rex, quem inter pacis conditiones Summus Pont. et Stephanus Rex cupiebant admittere, cùm ab illo Rege nemo conuentui alegatus esset, nec verò Stephani Regis Legati à Suecia Rege quidquam in mandatis habere sese respondissent, factum est, ut tractandum inter te, & Regem illum, negocium hoc sic differretur, ne tamen pacis confectio impediretur. Accedebat Stephani Regis altera conditio, ut titulo, iureq; Liuonic cederes vniuersae: qua de re egi diligenter, ut Regij Legati aut rem meo iudicio differrent, aut si nollent, non propterea tamen reliqua pacis tractatio non procederet. Moebo autem, Deo adspirante, omnem lapidem, ne rebus alijs complanatis, hic nodus aut paci explicandæ impedimentum, aut adeò tibi afferat damnum. Sed & tertius reliquus est, isq; perdifficilis, in quo versamur, non solum de

EPISTOLÆ DE

tota Lithuania, quam nunc obtines, Stephano Regi tradenda, sed de ijs quoq; eidem arcibus relinquendis, quas hoc biennio superiore cepit, Velicolucum, Neueliam, Velisium, Zaunlociam. Ac quidem reliquias iam, quæ ad Plesco- uiæ ditionem attinent, Chelmamq; arcem, cum eo, qui ad has spectat, agro vniuerso, cuius tractus est multarum leucarum, tradere Ser. ti euc contenti sunt. Veruntamen quod ad illas alias pertinet, cum Legati tui Magni affirmarent, nulla sibi ratione liceret absq; ijs arcibus pacem facere, misi ad Poloniæ Regni Cancella- rium, cui à Stephano Rege, summa de his rebus facultas relicta est, ut Regios Legatos literis suis urgeret, ad eas vel omnes, vel aliquas, aut eam saltem arcem restituendam, quæ mihi videtur rationibus tuis aptius conuenire. Quod extremum, cum difficillimè obtinuisse, se quidem è quatuor illis unam, pro meo iudi- cio, reddituros dixerunt, sed ita, ut Scbesium arx in agro Polonensi à te Stephano Regi tra- deretur, in quo cum persistissent, atq; a con- uenu quasi non amplius reddituri discessissent, misi ad eos hac media nocte, qua hæc tue Ser. ti scribo, ut nulla ratione ex eo pago discederent,

vbi

vbi duabus abhinc leuis commorantur in Zapolscia, verum ad me cras saltē redirent, quod eos quidem propter Summi Pont. auctoritatem spero esse facturos. Etsi autem intellico Satanæ, totius boni perturbatoris, antiquissimum esse, ut qui homicida fuit ab initio, is Christianum sanguinem maximè sicut: de immensa tamen Christi Iesu benitate spero eum non præualitum. Interē ego alterum in castra ad Cancellarium Regni Poloniæ misi tentatum, num aliquam aliam arcem Stephanus Rex reddere decreuisset, mihi vero quād plānissimè sensum Regis aperiret: ac, si opus esset, ut citatis equis ad Stephanum Regem litteræ mitterentur, id fieret; ne amplius in summis hisce ærumnis, quas ipsi possim conspiciimus, populi tui penitus conficerentur. Quod si post triduum, quo is, qui in castra missus est, redibit, & offeret ea, quæ Magni Legati tui cupiunt, ac diligenter curant, gratias agemus Deo, in cuius nomine pax fiet. Si vero absq; ijs arcibus Liuoniam tradere tui Legati non poterunt, enitar, quoad eius fieri poterit, ut quemadmodum mihi scribis, responsum à tua Ser. te exspectetur. Quanquam vereor, quin,

EPISTOLÆ DE

si res longior fiat, Stephanus Rex, qui iam ad
nouas copias comparandas Vilnam profectus,
quiq; nouissimè cōmeatum Riga vēhi in castra
propè Plescouiam iussit, ubi viderit Ianuariū,
& Februarium menses elabi, spe noui belli nul-
lis, nisi tibi semper iniquioribus conditionibus,
pacem amplius nolit. At et Legati eius fre-
quenter obijciunt, plures ab alijs iam Liuonie
arces esse captas, quas modò tua culpa, cūm fu-
periore anno tradere noluisses, aſſequi neque-
ant: se verò, si captas à Stephano Rege arces
omnes tibi reddant, id plus regionis complecti,
quām quidquid eis ex Liuonia traditurus sis.
Quamobrem ut tibi (quod semper feci) animū
meum ingenuè aperiam, si spem aliquam con-
cipere potuissem, unam vel alteram quantulas-
cung arces in Liuonia me à Stephano Rege pro-
te posse obtainere, quibus recta liber tibi ad Li-
uonicum mare aditus patuisset, eas maluissim,
quām omnes penè reliquias illas, quas Stephanus
Rex superiore biennio cepit. Ita enim è
Liuonia pedem prorsus haud extulisses: præ-
terq; aliquem Liuonie titulum, Liuonicum lit-
tus, fouendæ Christianorum Principum, ac
principiè Summi Pont. amicitiae, externi q;

mercatori-

mercatoribus, qui tuæ sunt ditioni haud multiles, tibi non fuisset ademptum. Sed quando hactenus Legati tui mihi non indicarunt, aliquam eiusmodi à te fuisse concessam potestatem, ut ipse hanc rem cum Legatis Stephanii Regis centarem; nempe, an Liuonicam Novogardiam, quam petis, atq; alteram similem (Derpatum excipio, de qua tibi relinquenda nunquā Stephanus Rex, eiusq; Senatores quid, quam voluerunt audire) tu verò earum loco arcas, quas Rex cepit, Sauolociam, Velisiam, Neueliam etiam ipsi Stephano Regi reclinques: propterea nescio, quid de pace sperem: et si id sincere testari possum, me usq; ad mortem, Deo miserante, laboraturum, ut ea firmissima fiat. Sed cùm Stephanus Rex Sebesium petat, id si qui Legati dare noluerint, erit certè, ut mihi videor inaudire, pernecessarium, ut eo deleto, ager qui ad eam arcem pertinet, Stephano Regi, si pacem volueris, tradatur. Porrò ad hæc omnia, petunt Regij Legati, ut rustici, qui Regi ob bellum metum, tantamq; stragem iurârunt, ex tua ditione, ea cùm ad te ob arcas Plescouenses, siue ob aliquam aliam redibit, omnino parcas. Quod etsi non dubito

EPISTOLÆ DE

Ser. tem tuam facturam, obsecro te tamen, vt
ei, quod egn hac in re tuo nomine cum Legatis
tuis, Stephano Regi spondebo, acquiescas.

Quod & vt faceres de captiuis tam Liuonibus,
quam alijs, quos idem Stephanus Rex petit,
vehementer opto: cum idem Rex, præter alios
p'ures, habere se ad Ducentos Moscos nobiles
captiuis mihi dixerit, ex quibus iure plus
qu' in Ducenta florenorum millia petere possit.
Et sanè ex illorum captiuitate putat accidisse,
vt iustas tu copias bellum sic instituere nequeas:
cum etiam multos Rex Suecic cepерit, pau-
cosq' ante dies Ioannes Zamoscius alios in pa-
rat as equitum insidias ex ipsa Ciuitate Plesco-
nivsi pertraxerit, atq' vna cum Petro Kol-
towski in potestatem redegerit. Caput igitur
hoc est, me fidelissima sinceritate huic negacio
non defuturum. Itaq' tu, cum mihi respō-
debis, nisi composita pax erit, amplissimam
Legatis tuis, mihiq' eius statuendæ facultatem
mitte. Ceterū scito, Pontificem Max. Gre-
gorium XIII. te ex animo, ac omni paterni a-
moris officio salutare. Te verò etiam atq' eti-
am rego, vt Sacerdos, quem apud te reliqui,
mihi de statu suo quam primū scribat, quem

tua

tuæ pietati cum altero nostro Michaele com-
mendo. Sanctissima Trinitas omnibus te bonis
cumulet. Ex Kiueroua Horca, die XXI.
Decembris, I 5 81.

LOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Possevius.

D. Petrouius cum litteris V. D. M. huius
mensis Decima nona die scriptis, perue-
nit ad nos nudius tertius, atq; paulo post à Re-
gij Legatis ad pagum ubi delegerunt hospitiū,
abductus, rediit heri ad me post meridiem; in-
quiens, se ab ipsis Legatis responso ad V. D.
M. accepto, in castra properare; si quid vel-
lem darem, se recte redditurum. Miratus sum
non nihil, neq; mihi chirographum V. D. M.
de arcibus Magno Duci in Liuonia relinquen-
dis, traditum: nec aliquid communicatum ea-
arum rerum fuisse, quas V. D. M. scripsit
Legatis, eos in primis esse mecum communica-
turos. Itaq; cum ijdem Regij Legati superue-
nissent, rationibus ijs adducti, quas D. Petro-
vius audiuit, tandem chirographa duo de prom-

psere

EPISTOLÆ DE

psēre de sinu, mihiq; ad quē mittebantur, redidere. Tum auditis ijs, quæ à Mosciis elicueram, meq; non mediocriter affectum animaduertentes, quod præter quædam alia, triduum Mosci Tabellarius non sine leui totius cause incommodo detentus fuisset, antequam Magni Ducis litteræ, &c; ex, quas mihi V. D. M. xij. Decembris scripserat, redderentur, ad pagum suum reuersi sunt, aliquid (ut puto) ad reliquæ litteras adiecturi, quas pridie eius dicti scripserant. Ac certè, quod ignorat medicina, non sanat: neq; vñquam peperit aliquid boni mixta suspicione diffisio eorum, qui trepidant, vbi non solū timendura non est, verū ad eo, vbi sincerissimam operam non sine fruētu experintur. Ceterū, quod ad rem attinet, ut illi consilio meo Mosciis heri dixerūt, deriq; nihil de Liuonia sibi agendum amplius iſe, nisi prorsus totam redderent: ego vero communi consilio, Mosciis Lucum obtulissem; ad Moscum autem cūm atlanticas huic epistolæ litteras scripſsem, quāmprimum V. D. M. animum mihi D. Zolkevius aperuisset; idq; propterea feciſsem, ne quid moræ negotio absoluendo adderetur, quod Legati Mosci ar-

ces à Rege captas cum aliquibus Liuonie arcibus permutandi mandatum habere se, noluerūt
 vñquam (ut secēre postea) mihi indicare: ad.
 uocauit eos diluculo, quo hæc scribo, ad me,
 quantaq; potui industria ostendi, si ynguem
 tātummodò terræ possem ijs in Liuonia obiine-
 re, debere illos op̄atissimè arces illas Regi
 Ser. ^{mo} relinquere, Sauolociam, Neueliam, Ve-
 lissim, Lucum, me tantum apud Deum, & V.
 D. M. egisse, ut deniq; nonnihil illis Liuonie
 possem offerre. Quod tamen sensim, ac tan-
 quam meo ipsius tantummodò iudicio propo-
 nens, nego hæc scire, quæ ageremus, Regios
 Legatos dicens: insenuavi, quid mihi videretur
 ad rem Magni Duxis valde attinere, nempe, ut
 si Mosci Nouogardiam Liuonicam, & Sere-
 nescum obtinerent, ij de illis arcibus Sauolocia,
 Velisa, Neuelia, Luco nil amplius peterent.
 Deniq; item Lais adieci, ultimam inquiens hæc
 esse rationem quam pacis conficiendæ cerneret;
 itaq; aperirent candidissimè animum. Quod
 si tantam gratiam abnuerent, testari me coram
 Deo, hac ipsa hora, Deum ipsum omnem gra-
 tiam in Regis exercitum conuerserum, qui fa-
 cilè, quæ Magnus Dux haberet in Liuonia, es-

set(vi)

EPISTOLÆ DE

set (ut alij quoq; iam faciunt) capturus. Plescouium autem obseßam ad se redacturus, atq; in Moscoviam copias inducturus, quæ sunt sub signis: Legatos porrò Mosci, qui mihi vulnus haud ostendisse, cui medicinam potuisse afferre, rationem effusi sanguinis esse Christo Iudici reddituros. Consternati, atq; identidem me rogantes, ut tantisper vellem adhuc psucis eos audire, se se mihi vel iuramento, & crucis osculo nihil celaturos, hæc addiderunt Primo, si eorum singulis Decem capita essent, et sibi amputatum iri. si quid Principis sui prætergressi fuissent, quod in mandatis non habarent: se mihi hodie suam ostensuros Instructiōnem fidentissime. Tria se corām Deo videre, quibus pax, quam vel suo sanguine expetunt, coire possit. In primis, si tota prorsus Liuoniam, quam habent in manibus, cedendum sit, id se illicò, ne spithamam quidem retinentes, facturos; si quis Stephanus Rex arces cepit, Luccum, Velisium, Sauolociam, Neueliam, cum Plescouiensibus, Magno Duci restituerit. Si velit hoc Rex; se se, si ipsi Sauolociam, & Luccum, atq; item Nouogardiam Liuonicam, & Kerepecium obtineant, cessuros reliqua Liu-

nia, &

nia, & Neueliam, atq; Velisium Regi relicturos, Sebesium verò habere in mandatis, ut cōburatur, si Rex Drißam combusserit: fines verò Plescouienses, & Polocenses antiquum in statum redeant. Sic & Derpato, de quo s̄epissimè, & efficacissimè me vrs'erant, cedunt. Nisi Rex his conditionibus assentiat, nullam sibi restare rationem aliam, quam ut ad ipsum Magnum Moscouiæ Ducem scribatur, à quo decem dierum spacio responsum pollicentur. Ad extremum contendere, vt omnino pacis absolutionem procurem. Inter loquendum autem dixere, Serenescum in Sueciæ Regis manibus omnino esse: Lais arcem esse in media Liuonia, circumquaq; alijs arcibus septum: Kerepecium esse arcem haud munitam, sed tamen audio à D. Petrouio, in potestate esse eam Ducis Magni, Regis Daniæ fratri: de qua restituenda dispiciet, quid effici queat, ut promissum præstemus. Itaq; hoc illud est, quod ad hanc usq; horam, Deo iuuante, efficerre potui. Restat autem, vt quam planissimè ad omnia, & quam citissime V. D. M. nobis rescribat, ac tandem aliquos ex his admoneat, ut vel serio, & in tempore mecum agant, aut

EPISTOLÆ DE

liberaliter ipsi met per se tentent, que effici possint. Petij verò à Legatis Mosci. mihi ut sub iure iurando fiderent, num una arce deniq; Sauvlocis, vel Luco futuri essent contenti, si reliqua fierent, non autem duas illas omnino acciperent: responderunt, se certissime nequaquam posse esse ea extrems, que haberent in mandatis. Itaq; & eadem itero, vt enixè à V. D. M. contendam, ut ita scribat, ut non restet ambigendi locus, vel de Sebesio (siue ager, necne eius reddatur) siue Drissa, necne cōburenda sit. De captiuis, si qui in manibus Regijs superfuerint, qua ratione illi vel redimendi, vel reddendi sint, deq; alijs, liberrima, & plenissima Legatis facultas tradatur. Tum de modo restituendarum arcium, aliaq; faciendo, quorum hac nocte hanc formulam concepi, ut V. D. M. eam in tempore perpendens, liquidò mihi animum suum aperiat. Offero V. D. M. mea officia, precatus à Diuina bonitate salutem, & omnem fælicitatem. Ex Kiueraua Horca, die XXIIII. Decembris, 1581.

IOANNI ZAMOSCIO
Antonius Posleuinus.

Nudius

Nudius tertius scripsim⁹ omnes V. M. tix
 per D. Petrouium. Et erat meridies,
 cūm hinc Regij Legati discedentes, iudicarunt
 haud expedire, vt Moscos alloquerentur, post-
 quām vnam tantum ante horam tertias pacis
 conditiones à puerō V. M. tix accepissimus.
 Dilata igitur in hēsternam diem res est. eo con-
 silio, vt si quid ex Moscis interim elici potuissi-
 set, fieret; heri verò res ipsa liquidius illis de-
 clararetur. Vsus ipse industria, vt Mo-
 scorum consilium rescirem, vt quām minima
 difficultas confiendo negocio restaret, scri-
 pto (ad vitanda postremo subterfugia) petij
 ea, de quibus omnino se deliberosse, ac posse
 confiscere dixerant. Cūm autem heri manē
 hec Regijs Legatis innuissim, ipsi hodie sese
 discessuros dixerunt, nec penè, quod aliud di-
 carent, habere. Quod fieri benè respondi, si
 quidquid XXII. die huius mensis V. D. M.
 ad nos scripserat, vel totum, vel ex parte. (si-
 cut polliciti fuerant) Legatis Mosci proposuissi-
 sent. Cūm dicerent Regijs Legati, se à manda-
 to Regis pendere, nec ijs conditionibus sese per-
 moueri, quas V. D. M. scripserat, respondi,

EPISTOLÆ DE

credere me, à V. D. M. sciri, & sincerissimè proponi Regiam voluntatem; negocium, quod cœpimus, ne quisquam variationibus posse pertexi. Adieci, me pro certo habere, ipsos, qui iam tertio hisce de rebus ad exquirendam Regis voluntatem, quæ soli V. D. M. perspecta, & credita erat, in castra missæ, conquestos, plenam sibi re ipsa potentiam non fuisse traditam: non posse non adhibere fidem V. M. tix sed id vel aliunde (quia nouas se ex castris litteras accepisse dicerent) vel ex seipsis aliquā ob causam id modo consilij in mutando proposito, siue ad rem, siue ad speciem. cepisse. Quasi hoc causæ conduceret, aut mecum, si Deo placet, esset necessarium: qui si aliud egisset, quam quod summo conatu promotum est hactenus, non eò forsitan redacta res esset, ut proximam (si vellemus) pacem haberemus. Nisi adhuc altiores in Moscis latebræ sint, quam quantacunque circumspetione vestigare potuerim. Porro non Moscos, sed ipsos Legatos Regios hactenus mea opera usos, ut diem de die cum aliqua dignitate ducerent, donec à V. D. M. liquidiora subinde responsa accepissent. Sic denique eos rogans obnixè, ne tantæ rei honorifi-

cum

cum exitum impatientia desererent, aut si discedere statuissent, non id toties Moscis, sine effectu comminarentur: qui forsan ea de causa suspicabantur, Regis licere aliquid, ultra id, quod obtulerant, concedere, dixerunt, meo sensu heri usuros consilio, hodieque Rzouam, et arcem unam e duabus, Neuelia, et Sauolocia Moscis ad meum arbitrium proposituros, sicut fecere. At Mosci mirati, Rzouam sciungi a Zauolocia, eamque divisionem maiori ostentationi tribuentes, non abnuerunt tamen, ut sententiam meam de alterutra illarum arcium in hodiernum diem (quod Regis Legatis a me petentibus feci) reijcerem. Mosci autem cum mihi Instructionis sue capita ostendissent, atque aliarum forsan mitiorum pro Rege conditionum tanquam extremam schedam tradidissent, quidquid voluerunt Legati Regis ea de re a me audire, id omne illis retuli. Schedae vero ipsius exemplum una cum eius versione mitto V. D. M. Nunc si a Moscis amplius aliquid extorqueri poterit, quod ego etiam hac nocte (nulla re adhuc de sola Velissia Regi relinguenda illis a me communicata) summo studio tentavi: hodie sciemus, si hodierna tan-

EPISTOLÆ DE

tum dies dissoluendo conuentui restat, ut Legati Regis dixerunt. Quis si ob unam arcem vel Nourgardiam Liuonicam Mosco, vel Velissiam à Moscis liberè Regi relinquendam, paci nunciū remittere cogantur; ibo, quò Ser. mos Rex mihi concessit, in Moscouiam alijs de rebus; mihi certissimè persuadens, Dini num oculum multò meliora, quam nos multò antea prospexit, alterutri autem Principi (ne dicam utriq;) ex belli continuatione, immensæ fuae sapientiae, atq; iustitiae vias, facto potius, quam dicto ostensurum. Itaq; fiat sincerissimè sola eius voluntas, & gloria.

Interea verò non mentiar, si dixero, non nihil me ægrè sensisse variationes istas, quas eriam Mosci possint vereri, habere speciem lici-tationis. Sed ut ista minimi momenti sunt, nisi causa Reipub. non mediocriter lœdatur, facile fero, & feram omnia. Utinam verò fuisset hic V. D. M. vnica die: pacem habuissimus. Ac tamē siue hoc, siue alio tempore (quid. quid Satanæ sanguinis humanis sitiat, & oblatam Regi præclarissimam occasionem benè merendi, suosq; cum ipsa Repub. promouendi ad multò maiora, inuidet) non desinam sperare

meliora:

meliora: licet interea videam, pro una arce, quæ alterutri negatur, plures iudicis in Liou-nia cadere in alienas manus; reliquis autem cō-selijs non defuturas graues difficultates.

Quod si pax componi hodie aut eras posset, duo mihi venerant in mentem, alterum ut eli-mandam pacis conditionum, quæ scripto pro-dire debent, formulam V. D. M. proponere-mus, ne quid in ipso rerum exitu moræ inter-poneretur. Quam quidem formulam cum Re-gijs Legatis tentavi conferre, sed mirum disce-dendi desiderium ostenderunt. Quamobrem ut debito meæ conscientiæ satisfaciam, eam mitto V. M.^{rx}, cùm antequā cum Legatis con-uenitus sim, dixerit mihi D. Palatinus, ut V. M. scriberem, ad quem puer confessim ap-properet. Alterum autem est de D. Varse-uicio à V. M.^{ra} ad Ser.^{mam} Reginam mitten-do, qui illam faciat certiore, quanta à Ser. mo Rege in hoc conuentu ratio habita sit Ser. mi Sueciæ Regis, atque eam animaret ad scribendum de tota re Ser. m^a Sueciæ Reginæ, tūm nomi-ni item Ser. mⁱ Regis nostri consulere. Sed eidem D. Varseuicio, ut post Suetica ista negocia maturius à Rege, ac Senatu tractata,

EPISTOLÆ DE

forsan erit in Sueciam traiiciendum: quod aliquam gratiam, et auctoritatem eo ab Rege, non incommodam celeriori expeditioni, conciliaret.

Sin autem pacem haud asecuti fuerimus, videat si quid mihi in itinere scribere voluerit, in quo meæ fidei satis probatæ nunquam deero; tūm erga Regē Ser. ^{mum}, tūm certè erga V. D. M. cui faustissima futuri anni initia, & progressus exopto. Ex Kiueroua Horca, die xxvi. Decembris, I 5 8 1.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Possevius.

Quod mihi in scribendis alijs exciderat; hoc erat. Mosci, cum heri ad multam noctem à me sè pīssime, quod antea fecerant, petiissent, ut si nulla pacis alia ratio esset, decem dies, de quibus anteà V. M. tix scripsi, asequi possent, ut ad Magnū Ducem rescribere possent, ac responsum habere: cumq; eam spem prorsus illis ademissim, quin vero item adiecssim, paratos esse equites, qui eos crastina die reducant in Moscouiam, sāpe ingemiscen-

tes, se

tes, se Deum testari dixerunt, per se non stare, quin plus quam aequis conditionibus pax coniisset: sperare se, eiusdem patrocinio Virginis Mariæ, ob cuius honorem, & templum, ipsam tantum in Liuonia Nouogardiam Liuonicam peterent, Deum non minus pro Moscivis pugnaturum, quam ex arce Petzuri fecerat, ubi eadem B. ma Virgo magna habetur in veneracione. Doluisse autem vehementer, Magnum eorum Dominum, quod Derpatum sibi esset restituendum, in quo cum cultum Diuinum instituisset, Vladicam, Poppos, & Archipoppos constituisset, videbat fore, ut statim Lutherani, & alij haeretici ibi pede essent fixari, & templo, piisq; imagines, ut passim fecerant, demolituri. Veruntamen, ne sanguis Christianus funderetur, cessisse Magnum Dominum ei desiderio: sed Deum iustum Iudicem, qui auferat, & statuit Regna, esse ista ulturum, in quem causam suam omnino reiecerant; cum tandem non minus futurus esset in armis Magnus Dux, quam Stephanus Rex fuisset. Respondi, Stephanum Regem, & V. D. M. plurimosq; Polonos esse Catholicos, stare sententiam Regni, ne quid eiusmodi aduersus tem-

EPISTOLÆ DE

pla. Sanctorumq; debitam venerationem con-
sequitur, sed rectiorem adhuc cultum, id est,
Catholicum in Liuonia esse statuendum. Quæ
cum dixisem, subiit animum meum cogitatio-
num inter pacis conditiones ea inserenda esse,
tum ad indicandam Mundo Ser. mi Regis pie-
tatem, tum ut milites, in præsidia imponendi,
ab eo cohiberentur, quod certè Christianos,
atq; adeò Ethnicos haud decet. Ceterum, cùm
illos acriter admonerem, ne sinerent item ipsi
vniam ob arcem occasionem sibi adeò commodā
elabi, mitius responderunt. Quare in negoci-
um incumbendum ea ratione, qua scripsi om-
nino est, ac omnis cunctatio, rebus iam satis
complanatis, tollenda est.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Possevius.

D. Thomas reddidit mihi litteras V. D.
M. eò iucundiores, quod intellexi, No-
ungardie Liuonicæ, cæterisq; in arcibus non pe-
riturum cultum Deo debitum, ac B. mæ Virgi-
nis venerationem fore cordi V. D. M. cùm pri-

mum

mum Liuonice illæ arces R. M. tradentur.
Ceterum de Velisio caput meum Legatis Mo-
sci obtuli, ut illam arcem Regi relinquenter, me
inquiens, vel ipso vitæ meæ discrimine Mosco
purgaturum illos, si quid hac in re mandatum
Principis sui prætergredierentur. Post multa
et ventum est, ut Velisium integrum maneat
Regi: sed, ut Sebesium stet item inte-
grum Magno Duci, nisi Velisium habeant,
aut evertatur. Iam cum ego mentem Ser. mi
Regis hac de re perspectam non unquam habue-
rim, spero id negocium nobis non exhibiturum,
si alia successerint, ut cras fortassis in nomine
IESV absoluuntur. Stet Regi Drissa, Sebe-
sium Magno Duci, de quibus, Deo dante, in re-
ditu in Moscouiam meo agam, si qua ratione
potuero euincere, ut viua voce, rationes illum
meæ ad utramq; arcem solo æquandam permu-
ueant. Quod si pax fiet, illico Porcouiensis
Palatinus Porcouia, & quinq; alij Nungardia
magna, vñiles diei, ac noctis spacio, accersen-
tur, ut arces Liuonie dedant, captas autem à
Rege accipiant, datis à V. D. M. fidelibus vi-
ris, per quos ista peragantur. Ajunt autem
Mosci distare Sebesium Drissa centum Ver-

stus. Si

EPISTOLÆ DE

stis. Si stetisset ijs Derpatum, concessuros
fuisse, ut Sebestium solo æquaretur. Quod si
quid lucis amplioris ad ea, formulamq; condi-
tionum, à me missam, à V. D. M. accepisse,
aliqua forsan, ad expediendum celerius totum
negocium, his litteris addere potuissim. Sed
non dubito, quin omnia Legatis perscripta sint:
Hoc vnum dicam, sperare me de M.^{tia} V. e-
am iussuram, vt maturè Cosaci, & reliqui illi
ad sanguinem fundendum proniiores, si cibū,
& alia velint, iam à pueris, & imoxijs, nec
militaribus hominibus manus abstineant: ne
dum putant incutere hosti terrorē, desperati-
onem inferant, læsaq; patientia, fiat furor.
Quod si V. M.^{tia} visum fuerit, vt hinc in ca-
stra nobilis aliquis Moscus mittatur, qui, post
iuramento Legatorum sanctitam pacem, Plesco-
uiensem Palatinum de tota re, euocato ex ipsa
ciuitate aliquo, coram V. D. M. certiorem fa-
ciat, id forsan rationibus ipsius exercitus non
erit incommodum. Cū verò Mosci instent,
vt captiui liberaliter omnes tradantur, eaq; res
ad me à Legatis Regijs relata adhuc habeat
difficultatem, quod Mosci disertè, ac plane
in litteris velint, sine alia dilatione fieri: vide-

at V.

at V. D. M. quid Christianam pietatem de-
ceat. Evidem, puto, præstaret, vt qui sunt
in castris captiui, vel mecum venirent, vel cer-
te candidè efficeretur, ne aliquò ab militibus
ablegarentur. Sic fidelius cumulabit victori-
as Deus ijs, qui fidē sincerorē seruabunt. Ac
quidem hoc anni initio conclamata pace, parti-
um V. D. M. esset, vt in die Epiphaniæ iam
appropinquantis, plurimi ad gratias Deo agen-
das. Sanctissimumq; Sacramentum sumendum
adducerentur: vt iam Polonicum Regnum,
noui anni exodus incremento, maiora bene-
dictionum cœlestium, percipiat incrementa.
IESVS V. D. M. cor, & dexteram Diuinis
numeribus diter. Ex Kiueroua Horca, ultima
die Anni, I 5 8 I.

STEPHANO POLONIAE
REGI,

Antonius Possevius.

Qvas mihi Regia M. tas V. Duneburgo
litteras scripsit, eas heri accepi, cùm non
ita multò post, alias à Magno Moscouie Du-

ce ac-

tere. Hodie verò altera, in Legatorum conuen-
tu, Plenipotentia lecta est, quam Moscus mi-
sit, admonitus primam iurisdictionem esse. Mis-
sum est enim hinc ad ipsum Plenipotentiae V.
M. sis exemplum, quid egi tradideram Mo-
scus. Cum verò ex aliarum litterarum exem-
plo, quas mihi Moscus paucis ante dies misit,
sit adhuc V. M. tas planiūs intellectura, quod
ipsi ex Biscoicio scripsoram, propterea non
est, quod longius respondeam litteris V. M. sis
quibus dignatur me vrgere, ut curem à Mosco;
quid quid habet in Livonia, liberè tradi. Ex-
emplum verò nouissimæ Plenipotentiae, quam
Moscus misit, nisi Magnifici Domini Cancel-
larij puer, qui in Castra approparet, poterit
expectare, per alterum isthuc rectà venturum
confestim, Deo iuuante, mittam. Nunc, quod
ad ipsam tantæ victoriae absolutionem spectat,
fortissimo, & Christiano Regis fidenter pro-
ponam. Derpatum primaria ciuitatum Epi-
scopaliūm est, quam Deus V. M. ti tradidit,
earum inquam, quæ nunquam in Regum Polo-
niæ potestate fuerunt. In ea iam intellecti
quodnam V. M. sis consilium fuit: quasq; lit-
teras ad Pont. Max. scripsit; quidq; mibi idē.

idem

EPISTOLÆ DE

tidem dicere dignata est, cùm & Episcopum Catholicum, & Collegium, atq; eius generis pleraq; omnia Derpati, & alibi statuisse imponi. Id igitur eò erit facilius V. M.^{ti}, quod, è quibus redditibus Vladica, Poppi, atq; Archipoppi à Mosco attributis alebantur, ex ijs, cùm illi nunc reuocentur in Moscouiam, Diuinus cultus rite restitui poterit. Verum quoniam N. heretico ad sua redeunte, nouit M.^{tas} V. quantum non alteri modo Collegio nostro, sed vniuersæ Catholicæ religioni impedimenti illatum sit; obsecro V. M.^{tem} per misericordiam Christi, per quem Reges regnant, ut cùm sincerum, neq; nutantem Catholicum toti Litioniæ præfecerit, tūm arcibus eos præficiat, à quibus nomen, Ecclesiaq; Dei non blasphemetur. At verò Derpati nemo (quod sciam) aptior videretur, quam D. Zebridouius, qui sexennium, magno animo, magnis sumptibus, summis fide Catholica V. M.^{ti} inferuiuit, præter eius patris antiquiora erga Remp. merita. Quæ Zebridouium et si in castris noueram, quod Lubini Collegium de Societate nostra cùm insti- tuisset, in ipsa penè acie diligentissime me urgebat, ut in eam vineam satis incultam opera-

rios quam primum mitti curarem: interius etamen eius pietatem cognoui, cum mihi exhibitus est in hoc itinere comes, & dux; tempore autem huius conuentus fidissimam Reip. ac verè Christianam operam præstítit. Hunc ergo de Christiana nota V. M.^{ti} commendó, testatus Deum, neminem hac de re mecum esse locutum, priusquam me rem Deo commendante, id mihi- ipsi venisset in mentem. Quod si V. M.^{tas} id effecerit, paxq; hæc videbitur non infirmis fū- damentis niti, audebo in reditu ex Moscouia meo, rogare V. M.^{tem} R. vt Ill.^{mum} D. An- dream Batorium paret ad eam vel legationem, vel missionem, quam in castris V. M.^{ti} scri- pto, ac voce proposui. Id enim quanto Dei glo- riae, dignitatiq; Ill.^{mi} illius Principis, & Li- uoniæ firmitati futurum sit, non dubito, quin optimè V. M.^{tas} intelligat. Quam hoc noui anni initio, omnibus Diumæ sapientiæ donis augeri percupio, atq; à Deo contendō. Ex Ki- ueroua Horca, die S. Epiphaniæ aduerspera- scente. I 5 8 2.

EPISTOLAE DE
ANNAE REGINÆ
POLONIAE.

Antonius Possevius.

Cum à Ser. mo Rege in Moscouiam profi-
cicerer, id quod mihi à Summo Pont.
atq; ab eius M. te R. de Ser. mo Sueciae Rege
mandatum fuerat, ut inter pacis conditiones
adnumeraretur, egi diligenter. Cum vero ex
castris ad Plescouiam ad hunc Legatorum con-
uenientem, qui hic me presente (sicut veerq;
Princeps statuerat) habitus est, venisse, R.
M. tem rogauit, ut D. Christophorum Varseni-
cum hoc mitteret, qui cum huic ipsi conuen-
tui interesset, causam item Ser. mi Sueciae Re-
gis sic ageret, ut ille, & Ser. ma Sueciae
Regina intelligerent, quantū ponderis habuerit
V. M. tis apud Ser. inum Poloniae Regem com-
mendatio, ut ne ille in hac tractatione pacis in-
termittaretur; sicut non semel (ac quidem ac-
curatè) à Regis Legatis, atq; à me ipso (sicut
ante à in Moscouia) tentatum est. Verum-
tamen, quoniam ad Summi Pontificis, Regis q;
huius Ser. mi litteras ea de re quidquam respo-
sum non est; nec D. Pontus à Guardia, ad quæ
è castris, Rege ipso Ser. mo consentiente, lie-

teras in Lituaniā miseram, mihi quidquam rescripsit; nec verò haberemus, quid Mosci Legatis responderemus, cùm nobis obijcerent, neminem in Conuentu Legatorum esse, qui pro Ser. mo Sueciae Rege de pace aut ageret, aut Plenipotentiam haberet: proprieà nihil certi effici potuit, nisi quod id ipsum mibi Legati Mosci responderunt, quòd Moscus ipse Staricia responderat, nempe, si Ser. mus Sueciae Rex Legetos de pace in Moscouiam mittet, eos honorificè acceptum iri. Ego verò, qui hæc prænoueram, ac Ser. mo Regi prædicens, proposueram, expedire, ut D. ipse Varseuicius ad Conuentum veniens, primo Vere in Sueciam mitteretur, testaturus hanc Ser. mi Regis diligentiam, excistimauit mihi faciendum, ut etiam curarem (quemadmodum nunc facio) ut idem ipse D. Varseuicius ad V. M. tem allegatur, quam de omnibus rebus ficeret certiore. Vesta autem M. tas posset in tempore Ser. mā Sueciae Reginam præmonere (Id quidem duobus itineribus) ut Ser. mūm eius coniugem permoueret ad ea, quibus cum Regno Poloniae reliquæ difficultates possent complanari, ne grauius in Lituania bellum inter duos Reges ex-

EPISTOLÆ DE

ardesceret. Quamobrem ipse quoq; D. Varso-
vicius si in Sueciam traiecerit, erit à V. M.^{re}
ijs de rebus docendus, quæ ad reliqua negotia
spectant. Neq; enim dubito in iri poss^e in Co-
mitijs rationes, quibus ei, quod Ser. mo Regi
Sueciæ debetur, sat^s fiat: ut ille item se miti-
orem reddat ad id concedendū, quod Ser. mus
Rex ob Reipub. bonum, & commodum cupit.
Quæ ad Comitia si venire potuero, fidelissimi
hominis hac in re, uti Summus Pontifex ius-
fit, operam præstabo, commendans me inte-
rim p^ys V. M.^{tis} orationibus. Quam Deus
omnibus bonis cumulet in æternum. Ex Ki-
ueroua Horca, die XIII. Ianuarij, 1582.

STEPHANO POLONIAE
REGI,
Antonius Possevinus.

Illi. mus D. Albertus Radiuilius redit ad R.
M. tem V. ea relaturus, quæ in Legatorum
conuentu acta, & Deo miserante, absoluta
sunt. Acta verò totius tractationis, quæ in
ordinem gessi, feram ipse (si Diuinæ volunta-
ti placuerit) V. M. Ea enim credo posteris

vñsi fore; sicut & rerum tractatarū firmatū, spero, non incommodabunt. Cūm verò ista
etate Ill. m^um D. Albertus Radivilius rem pu-
blicam Catholice, ac prudentissima fide, in
hoc negocio, administrauerit; non dubito, quin
ille alijs tractationibus utilissimus futurus sit:
M.^{ti} autem V. ostensurui, Deum non etate,
sed religione Catholica, & prudentia metiri
hominum ingenia, eaq^b ad sui gloriam adhibe-
re libenter: V. porrò M.^{tem} plures in Polonia,
& Lituaniā habituros, qui rem publicam Ca-
tholice administrent, si etiam adolescentes e-
iusmodi ad eam nonnunquam adhibuerit. Iesus
V. M.^{tem} R. plurima, eaq^b solidissima felici-
tate cumulet. Ex Kiueroua Horca, die xiiij.
Januarij, 1582.

STEPHANO POLONIAE
REGI,

Antonius Possevinus.

Quemuis per D. Ill.^{mum} Albertūm Ra-
divilium, scripserim V. M.^{ti}, non po-
tui tamen has litteras denegare D. Michaeli
Haraburdæ, qui eas à me modestissime petijt.

D. Vestrę gratulor, & gratias habeo, quod
 hoc negocium per illam perfectum sit, &
 quod utriusq; parti causa tantum laboris su-
 scepere. Ego et si fatear, me non ita esse pu-
 sillanimem, ut leuiter quamvis rem incipiam,
 & leuiter post statim deseram: tamen non ra-
 feror ad bellicum negocium, ut sanguine potis-
 simum Christiano fundendo, gloriari mihi pa-
 rare velim, cum non desint occasiones aliun-
 de, si possim, querendae. Faxisit Deus Opt.
 Max. tum in Moscouia, tum in Oriente, ut re-
 liqua illi parifacilitate succedant. Non du-
 bitet D. V. me operam daturum esse, ut in or-
 dinanda prouincia Liuonia, cultus Dei Opt.
 Max. à R. M. te cura in primis habeatur. Ro-
 go, si D. V. à sancta Sede Apostolica facul-
 tam habeat indulgendi, ut in Ecclesiis pristi-
 nis Liuonie, ab initio in usum religionis Catho-
 licæ exstructis, deinde verò in illa cœsum va-
 rietate, quæ Liuoniam exercuit, in aliorum, et
 schismatis, & hæresum usus conuersis, liceat
 Sacerdotibus meis sacra celebrare, eiusq; indul-
 ti litteras quam primum mihi mittat. Tene-
 or enim cupiditate, in Ecclesia Episcopali Der-
 patensi, cum exercitu uniuerso immortali Deo

EPISTOLÆ DE

pro beneficijs acceptis gratias agere. Vehementer etiam rogo, si fieri potest, perficiat D. V. ut à Magno Duce Moscouie scire possim, si quando contra illos (scit D. V. quid dico) aliquid tentabit, siue hoc, siue altero, siue tertio anno mīdō sciam. Commendo me benevolentie D. V. Datum ex Castris, ad Plescouiam, die XVIII. Ianuarij, 1582.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Possevius.

Hac ipsa hora litteras V. D. M. accepi, scriptas unde uigesima huius mensis. Quod autem mihi scribit, se ut Christianum exercitus Imperatorem decebat, gratias Deo, ab universo exercitu egisse, postquam isthuc allatus est nuncius pacis, me quidem summo gudio affectit: sed certe meam spem non fefellit, reminiscentem, quo feruore preces in tentorio ad Deum fundebat, cum isthinc essem, quidq; mihi iucundissimo in illo itinere, quod Vilna Dzissnam fecimus, de pietate propaganda non semel sapienter significauit. Quod vero ali-

quem

quem fuisse suspicatur, qui eam minus hanc pacem optasse iudicauerit, fortassis plus V.D.M. ex alijs rescivit, quam quod ego facile patiar ista mihi à quoquam instillari. Colloquia enim aduersus absentes, ac porrò erga talēm, & tantam personam (Deus nouit) me nec liberter admittere, & verò omni Christiana libertate retundere. Quod autem mihi pollicetur, se Diuinam rem in Liuonia promoturam, id cùm mihi summæ voluptatis est, cùm maximos, & acutos stimulos adiiciet, ut, quacunq; possim rations, celeberrimam Summo Pontifici, & (audeo dicere) posteritati, quantuluscunq; sim, memoriā V.D.M. relinquam. Nam & V.D.M. hasce, quas modò litteras accepi, mittam post biduum eius S. tr., & alia conabor præstare, ex quibus certè gratissimi erga illam obsequij argumenta cognoscet. Nunc verò, quod attinet ad facultatem indulgendi, ut in Ecclesiis pristinis (ut scribit) Liuonie ab initio in usum religionis Catholicæ extructis, deinde verò in illa casuum varietate, quæ Liuoniam exercuit, in aliorum errorum usus conuersis, liceat V.D.M. Sacerdotibus in Ecclesia Derpatensi, pro beneficijs acceptis

gratias.

EPISTOLÆ DE

gratias Deo omnipotenti agere : sane eandem in
tota Liuonia facultatem mihi ante triennium
Pontifex Max: diuinitus motus dederat, quā
nunc libentissimè Sacerdotibus V. D. M. im-
pertio. Ac ut id ipsum, quod petit, Nouo-
gardie Liuonice, alijs & in Liuonie Ciuitati-
bus, & templis omnibus fiat, concedo, ubi in-
vocato salutari Dei nomine, & aquæ benedi-
ctæ aspersione templa rite sanctificauerint.
Ut verò item tantisper, dum in Lituaniam re-
deo, eadem facultate, quam habeo ad absoluendam
hereticorum peccata, nexusq; omnes in fo-
ro conscientie possint adhibere, etiam hanc ad
id usq; tempus iisdem V. D. M. Sacerdotibus
auctoritate Sanctæ Sedis Apostolice mihi
concessa tribuo. Quo tempore forsitan nouam
hanc facultatem R. D. Episcopus Massanen-
sis Nuncius Apostolicus vel tribuere poterit,
vel à Summo Pont: obtinebit. Hoc enim iam
ad sui munera, & Legationis propriam ratio-
nem spectabit, cùm Liuonia in Ser. mi Regis
potestatem concesserit: Pontifex autem Max.
mihi in alijs Prouincijs, & Regnis, in quibus
Catholici Episcopi non sunt, facultates jatis
amplas concesserat, & quidem tum, cùm Mo-

scouiam,

scouiam, aut partem istarum Prouinciarum auditurum me nunquam cogitassem. Ut facile sit intelligere Diuinæ prouidentiæ oculum multò anteā Vicarij sui menti illabi, quād res ad exitum adducantur: Dominiq; manum fecisse hæc omnia, & cum nos in benedictionibus præuenire solitum, cui gloria sit in eternum, Amen. Iam de eo, quod V. D. M. cupit, ut à me in Moscouia, Orienteq; possit promovere, ubi ad Boscum rediero; agnosco Christiani Principis, id est, V. D. M. animum: qui si ceperit Pontificis Max. apud Ser. mun Regem, atq; alibi (sicut pro certo habeo) mihi affuerit, non minima de Dei bonitate spero. Est autem multiformis sapientia Dei, que si creaturarum suarum cooperationem sedulam certnit, non sinit se in bono vinci, sed ita per pauperes, ac simplices quoq; negocium suum, vii fecit in Indijs, promouet, ut verum appareat id, quod dixit Apostolus: Quod infirmum est Dei, potentius est omnibus hominibus, & quod stultum est Dei, sapientius est omnibus hominibus. At verò quod deniq; V. M. Ill. ma petit à me, ut perficiam, ut ipse à Magno Duce scire possit, si quando contra N. N. aliquid tentabit,

. EPISTOLÆ DE
tentabit, siue hoc, siue altero, siue tertio anno:
id, Deo dante, prestabo, referamq; ipse (ut
credo) non multò pōst D. V. M. quæcum il-
lo ea de re deliberata fuerint. Iesu V. D. M.
omnibus donis cœlestibus cumulet. Ex Chi-
uerous Horca, die XXI. Ianuarij, 1582.

LOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Possevius,

QUod ex Biscouicio V. D. M. scripsit, ur-
geri me identidem ab his Mosci Legatis,
ut curarem exercitum isthinc deduci; id ipsum
multò magis scribere nunc possum: cūm nulla
dies interfluixerit, quin me ijsdem iteratis pe-
titionibus tantum non oppresserint, siue quod
suspicarentur, arcibus Liuoniae restitutis, man-
furum tamen isthinc exercitum sicuti dixerunt:
siue quod videri velint occasionem capere, qua
Domino suo gratificantur, si diligenter minuta
quaꝝ colligant, & ea referant. Ad extre-
mum igitur, cūm omnes Legati, me hodie con-
uenissent, ut V. M. Ill. man pro ultimo (ut
dicebant) mea erga Principem suum obsequio.

Officio,

Et officio, rogarem de copijs hinc deducendis: dixi id quidem me (sed nulla necessitate) facturum, quippe qui scirem iam pridem tormenta maiora fuisse præmissa; equites vero qui varias hoc in itinere stationes habuissent, dare se se iam in viam, ut in castra omnes ad perfectionem conuenirent: commoratos porrò aliquandiu, tum ne Cosacos retro relinquerent, sed præmitterent, sicuti factum fuerat, tum ut tantis copijs castra moturis ordine iij succederent, quicunq; vel ob pabulum, vel propter aliam bellè rationem, varijs in locis substituissent. Cum autem ijdem Legati Mosci mecum hodie conquesti fuissent; quod quem Plescouiam miserant, Petrum Pinum, is per M. D. V. nequiuierit in eam ingredi, nec vero ab ipsa V. D. M. concederetur, ut reliqui Tabellarij Plescouia ad Magnum Ducem proficerentur, respondi id à me falsissimum esse putari. De Petro Pino si quid mihi significassent, cum eum miserunt, facile fuisse futurum, ut aditus illi patuisset in eam ciuitatem, cum id V. D. M. rogassem. Veruntamen, quoniam forte latenter illum miserant, iustas dubitationes ingeri potuisse, cur ille non ingredieretur. Cete-

EPISTOLAE DEON

rūm scire me, Pleſquiensēs illos Boiaſos, à V.
D. M. acceptos optimè fuſſe; mercatores au-
tem, qui erant obſeffi, libera iam tractare
commerciis, vel commutationes in caſtris, &
alia eiusmodi, que taudem ipſi non negārunt.
Postremò illos ſerid; ac ſepè cohorteatus, ne
dum vellent videri boni Principis ſui mini-
ſtri, aliquid ſcriberent, aut effutirent, quod
veram inter Sereniss. Regem, & Moscum a-
amicitiam lēdere poſſet; cui tamen rei haberem
quod opponere. Pollicitus sum, me V. D.
M. ſcripturum, ut quidem facio penē inuitus:
fed in optimam partem prudentiſſimus Domi-
nus id ſic accipiet, ut fortassis mei misereatur
ad huc inter eos commorantis, quibus exercere
alienam patientiam ſua impatientia, ſapere
eſt. Porro Bifconicio litteras mihi V. M. Il-
lumiſtissimae, vna cū fasciculo, quem de optima
ipſius voluntate R. mo A poſtolico Nuncio ad
Summum Pon. mittebam. Obſecro autem ite-
rum illam, ut Orſae præfecto iubeat, ut quam-
primū ad fines Regni ex Moscouia rediero,
non curaretur, ductores itineris, quos petam,
mittere, pro quibus ubiqꝫ ſatisfaciam; habeat
verò in mandatis, alijs præfectū ut ſcribat,

eoſdem

eosdem ut parent, cùm subinde in itinere pro-
cessero. Filius Magni Duxis primogenitus, ut
dandum erat rumor, diem obiit: Idem Palatino
Nouogardensi accidit. Hic autem in Bor pago,
vlera Psagam, nullum Moscici exercitus vesti-
gium cernimus. Perendie Nouogardiām cogi-
tamus, quò nobiles ad nos excipiendos Magnus
Dux præmisit. DEVS V. M. Ill. mæ gres-
sus, & conatus omnes, ad sui gloriam nominis,
ad exitum perducat. Ex Bor pago, sub initio
um noctis, die XXIX. Ianuarij, 1582.

JOANNES ZAMOSCVS,

a. Martini

Antonio Posseuino.

De cultu Diuino in Liuonia propagando,
audeo D. V. promittere, R. Majesta-
tem diligenter laboraturam. Nec meum stu-
dium, & opera qualiscunq; desiderabitur. De-
us autem Opt. Max, per misericordiam suam
causæ suæ non deerit. Res prorsus longè iu-
cundissima mihi accidit, quod D. V. potesta-
tem Sacrorum celebrandorum in Ecclesijs Li-
uonicis indulserit: Deo in primis, ac deinde S.

D.N.

EPISTOLÆ DE

D. N. & D. V. gratias ago: ac etiam de illo, quod vltro addidit, de lapsis, ad veritatem reuertentibus, ab ijsdem Sacerdotibus absoluendis. Faxit Deus, pro immensa sua bonitate, ut hoc in exercitu aliquorum corda moueat. Quod verò Herbesti etiam nostri opera in meo Zamoscio inutilis prorsus non sit, D. V. ex eius litteris, quas ad illam mitto, cognoscet. Laus sit Deo immortali. Non dubito D. V. effecturam, ut saltem sciam, quid ille Princeps, & quando facturus sit. Ego enim molirer fortassis aliquid sub id tempus, et vel de meis priuatis viribus, & facultatibus aliquid parum fortasse, sed non prorsus tamē pusillum, conferrem. Venerat huc in castra D. Laurentius Cognolus, vir elegans, quem ego, propter eam nationem, cui debeo, humanissimè, ut hoc loco potui, habui. Mirabar tamē à D. Ponto, ita missum fuisse, ut ad R. M. tem litteras ferret, nec eas quidem à Ser. mo Sueciæ Rege, sed ab ipso Ponto: Legationem autē ad me obiret, inde verò ad Conuentū Zapolensem cum progredi me sinere vellet, inscis, & præterita S. R. M. Domino meo, Respondi D. Cagnolo, vel ire debere ad R. M.^{te}

Dominum

Dominum meum, vel mittere: me ad eius M. tē
relaturum quoq; esse, quod cūm iam nullum à
Ser. mo Rege Sueciae post suum aduentum in
castra venturū sperasset; nihil etiam nunc
mandatorum mihi dedisset; nec me quoq;, cum
Minister sim, in cōsulto Domino, quicquā fa-
cere oporteat. Itaq; missō ad R. M. tē Tab-
bellario, cui ego meum ductorem adiunxi, ipse
Naruam reuersus est. Credo autem ego D. V.
et ad Ser. mūm Regem, et ad Ser. mam Re-
ginam misisse D. Varseuicum; et ad Regiam
M. tē, ecquid à D. V. deinceps fieri cupiat,
retulisse: et hoc, quod ad me D. V. scribit, et
ipse ad eius M. tē referam. Habet igitur
D. V. de eo R. M. tis litteras, vel in media
Moscouia, Etenim non puto Magnum Do-
minum R. M. tī, ut ad D. V. mittat litteras,
non permisurum: cūm in ipsa castrā R. M. tis,
ipsius ad D. V. Tabellarij identidem libere
ventitassent. Cuperem scire, quod in tempus
D. V. in Lituaniā reditus incidet, ut de Le-
gatione obedientiæ, ad S. D. N. sub illud tem-
pus mittendæ, tanto commodius cum R. M. tē
conferre possim. Faciat igitur D. V. me cer-
tiorem. D. Zebridouius iam à me est commen-

EPISTOLÆ DE

datus R. M.^{ui} de meliore nota, & meminit
quid benigni responsi à R. M.^{ic} tulērit. De-
inceps etiam illi non deero. Commendo me be-
nevolentie D. V. Datum ex castris ad Plesco-
uiam, die XXIII. Ianuarij, 1582.

IOANNI ZAMOSCIO,
Antonius Possevinus.

Cum quinta decima huius mensis dico, ad
Magnum Ducem Moscouiae venissimus,
redditæ mihi sunt ab Andrea Solcanuio eius
Cancellario litteræ, quas ultima Ianuarij V.
Illma D. mihi scripsit. Ex ijs autem omnia,
que Ostrouie, atq; alibi aduersus Regios mili-
tes contigissent Magnus Dux, & eius Sena-
tores cognouere. Cum autem tum de ijs, tum
de alijs rebus fusiùs cum ipsis egerim, existi-
mauit eius Serenitas (me proponente) sibi faci-
endum, ut quam primum Plescouiam nobilem
cum litteris suis allegaret, ex quarum exemplo
(quod his erit adiunctum) intelliget, quanto
perè ei cordi sit, non solum, ut pax, Diuina ope-
rancita, nō violetur, verū etiā, ut & tormenta
Ostrouie, iussu V. D. Illma relicta in Re-

giam

giam ditionem statim deducantur; ac vero, qui
 e Moscū fuerunt in noxa, qua digni fuerint,
 pæna plectantur. Veruntamen, quoniam &
 multa post pacem à militibus Regis in Magno
 Smolenske Ducatu commissa fuisse conquer-
 stus est (quæ tamen putat, culpa Ser. mi Regis,
 aut V. D. Ill. mæ non accidisse) aquissimum
 est, ut par pari referatur: nempe, si quis ex ar-
 cibus ipsius abductus est, illico liberetur, resq;
 alia quoad eum fieri poterit, restituantur. E-
 am ob rem Magnus Dux, petenti mihi schedam
 earum querelarum, tradì iussit, quam Ser. mo-
 Regi, Vestrieß D. Ill. mæ mitto. A quibus
 non dubito; id responsum re ipsa citissime da-
 bitur, quod scio ex Regio, et fraterno erga Ma-
 gnūm Duce amore profecturum. Quoniam
 vero inter illa, que mihi R. M. tas cum Magno
 Duce tractanda mandauerat, alterum erat ne-
 gocium; N. N. alterum autem, ut Mat-
 thias Przeworski liberè remitteretur: hunc
 quidem iam esse non ita multò antè remissum,
 hodie mihi Senatores retulere. Illud autem
 de N. N. et si nondum concordum est, aliquem
 tamen exitum habiturum spero, cum pro sua
 sapientia Māgnus Dux intelligat, quantoperè

EPISTOLÆ DE

præstet pecuniam Moscis contra N. N. quām
N. N. contra Christianos tradere, quibus ni-
hil antiquius est, quām opibus Christianorum
Christi fidem dñlere, lateq; omnis, quæ ad e-
ius nomen pertinent, vastare atq; incendere.
Rem itaq; totam sic vrgebo, ut non desperem,
sic ab vtroq; Principe suscipe posse, ut & gens
illa ab vtriusq; finibus longius arceatur, & id
perpetuae paci inter vtrumq; Principem foun-
dæ magnoperè sit commodaturum: iam de mer-
catoribus, qui hīc detinebantur, egi, præser-
tim de Vilnensibus, de quibus in conuento Lo-
gatorum itidem, me præsente, actum est. Ac
etsi Magnus Dominus nondum hac de re omni-
no mihi respondit (quod hoc ipsum hodie tsn-
tium ei proposui) haud tamen vereor, quin sta-
tim dimittantur, cùm iij ad bellum non attinu-
erint, nullamq; ob noxam diutius hīc hæserint.
Sed et, cùm id fieri, confido fore, vt R. M. tas
non sinat se ijs officijs in liberandis captiuis
fácilē vinci. Ex quibus cùm aliquorum mihi
liberationem in Castris dignata esset polliceri,
iam sperandum est, pace perfecta, restitutisq;
inuicem arcibus, facilius effectum id negocium
iri, ne expectato quidem Legatorum aduentu,

in quem

in quem reiecta ea tractatio erat. Quod quidem ut fiat per D. V. Ill. mā, enīcē contendo. Cetera Deo volente, quæ spectant ad pietatem propagandam, cum Rege Serenissimo non multò pōst me oclurum spero. Litteras interim, quas ad R. mūm D. Nuncium scribō, cūm senas ab eo hīc vna dīe acceperim, rogo V. D. Ill. mā ut citissimē ad eum perferrit curet. Neque enim Summo Pontifici erit ingratum cognoscere, me jam iterum ad Magnum Dūcem rediisse, atq; ab eo non solum perhonorifice, verū etiam benignē, cūm ad publicum conuiuum, tūm ad colloquia de pace seruanda, alijsq; hīcē rebus admissum fuisse. De sanctis autem reliquijs D. Nicolai, quas per me à Summo Pontifice V. Ill. mā Dominatio petit, ut & de alteris D. Thomae, nunc Romanis scribo. Quod si frustulum reliquiarum D. Nicolai, quod apud me habeo, ex Moscouia extulero, non negabo (ut reliqua omnia) V. D. Ill. mā cui à Deo Opt. Max. fœlicissima omnia precor. Moscuæ die XVIII. Februarij. 1582.

STEPHANO POLONIAE

REGI.

Antonius Possevinus.

Paucos post dies, quam huc perueni. scri.
psi M. tis V. & M. D. Cancellario, is
de rebus, de quibus agere cooperam eum Magno
hoc Duce: quod qui ille cupiebat, quopax Domi-
na ope confecta, seruari posset, vt à V. M. te-
iuberetur, si quod; post osculo crucis sanctam
pacem, alicubi fuisse et à V. M. tis militibus da-
mnum illatum, id vt, quoad eius fieri posset,
sarciretur: se idem curaturum, qui non fuisse tor-
menta M. tis V. ex Ostrovia deduci, eos qui ple-
eti, qui iniuste iniuriam aliquam, vel damnum
militibus V. M. tis intulissent. De Tartaris
quod agere cooperant, id in aduentum M. V.
Legatorum eas ob causas reiectum est, quas
præsens ipse, Deo iuuante, referam. Mam-
monicum autem, reliquos qui omnes mercatores
Lituanios cum nomine M. tis V. à Magno Do-
mino petissem, is statim eos liberari iussit,
sic qui eos ad triginta, sicut heri mihi per Sena-
tores suos significauit, vna cum Tabellario
præmittit: simul indicaturus, se Legatum ad
Pont. Max. mecum, missurum, ac propter ea

cupere, ut liber illi per istud V. Mis Rēgnū, sic pateat transitus, ut etiam Prislaūm, qui illum cum equis deducat, inuenire possum in finibus, licet ego patentes ad id, ut pluto, sat comodas à V. M.^{te} iam mecum huc attulerim.

At quoniam meo rogatu, duodecimq[ue]nti Hispanos, & Italos, in gratiam Summi Pontificis liberos dimittit, qui ex Turcica tyrannide per Tancim elapsi, prope Asophum arcem dudum in hac regione, quingentis ab hinc Verstis, in Urbe Vologda detinebantur, propterea rego Maiestatem V., ut cum ijs item pari benignitate vtratur, nempe, ut Orsam litteræ mittantur, quibus ille Praefectus admoneatur, ut illos incolumes deduci curet, ac si opus sit, aliquo auxilio foueat. Iam verò, quod ad reliquos captiuos attinet, qui huc ex Lituanis, vel Polonis vigente bello adducti fuerant, facile fuit, Vestræ Maiestatis nomine, me ab hoc Principe obtinere, ut eis libiores custodie patarent, atq[ue] adeò mihi nōnullos itineri meo necessarios concederet, quandoquidē aliqui ex meo comitatu interierant. Quod si, quemadmodum spero, Maiestas V. eādem charitate, qua solet, cogitauerit vicem huic Magno Domino rependere;

animo legi nobis audiuisse. Quamobrem, quæ
 nobis significasti, quæq; nobis dilectus tuus.
 Nuncius Antonius Possevinus cretenus pro-
 posuit, ut amici essemus, vñanimes coniunge-
 remur, omnesq; contra infideles patiūs nos cō-
 pararemus, ea nos omnia libenter audiūmus:
 ac Nuncium tuum Antonium amantissime
 excepimus, eiq; ad omnia tum per nos, tum per
 Senatores nostros respondimus. Cum te igitur,
 supremo Pastore, ac Doctore Romana Eccle-
 siæ, atq; cum fratre nostro Rudolpho Impera-
 tore, ac cum omnibus alijs Principibus Christi-
 anis amicitia, fraternitate, & mutuo amore cō-
 stringi volumus, ac curare (quemadmodum et
 antè tibi per hominem nostrum Thomam Se-
 uerigenum scripsimus) ut Christianismus qui-
 etam vitam degat, ac liber sit, & immunis ab
 omni infestatione: ut & in posterum manus in-
 fidelium supra Christianos nō extollatur. San-
 guisq; Christianus non amplius fundatur. At
 quo tempore à te Gregorio supremo Papa Nū-
 cius tuus Antonius Possevinus ad nos venit, tū
 inter nos, & Stephanum Regem bellum gere-
 batur, & sanguis Christianus fundebatur. Is
 verò ipse nuncius tuus Antonius Possevinus

EPISTOLÆ DE

iussu suo, Gregorij supremi Pastoris, & Do-
ctoris Romanae Ecclesiæ, ad nos & ad Steph-
num Regem perrexit ire, ac redire, operam
dans ut sanguinis Christiani effusionem impe-
diret. Quamobrem factum est, ut Legati ex
vtræ parte conuenientes, inducias decenniū
inter nos, & Stephanum Regem sanxerint.
Cum verò Nuncius tuus Antonius Posseinius
nunc ad nos rediisset, eum ad Sanctitatem tu-
am remittimus, unaq; cū illo ad te consolatio-
nis. & amicitie causa Legatum nostrum Iaco-
bum Molianinum cum Vicenotario Tissino
Basilij. Quod autem nobis de unione scrip-
ras, nos quoq; eiusdem rei gratia, mitebamus
ante aliquot annos ad fratrem nostrum Maxi-
milianum Imperatorem, & ad filium ipsius
Rudolphum Imperatorem, Legatos, & inter-
nuncios bis, & ter: eademq; de causa, & fra-
ter noster Maximilianus Imperator, & filius
ipsius Rudolphus Imperator volebat ad nos
mittere Legatos, sed non dum hi hactenus ve-
nerunt. Itaq; ubi Legatus tuus Antonius Pos-
seinius ad te Gregorium Papam supremum
vnâ cum Legato nostro Iacobo Molianino ve-
nerit, tuq; Gregori Papa, supreme Pastor, &

Doctor

Doctor Romanæ Ecclesiæ, miseriis ad fratrem nostrum Rudolphum Imperatorem, & ad alios Christianos Reges, ac Principes, ac consti-
tueris, quanam ratione nos tecum, Gregori Pa-
pa supreme, & per te cum alijs Principibus
Christianis, possimus ad hoc ipsum vnanimes
coniungi, deq[ue] tota re Legationem alteram mi-
seris: nos, quam primum Legati vestri ad nos
venerint, a Senatoribus nostris cum illis con-
stitutionem fieri precipiemus, ijs de rebus,
quemadmodum decebit. Deinde quod perti-
nere ad alias res, quas nunc Legatus tuus Anto-
nius Possevius proposuit, his omnibus de re-
bus, & nos ipsi respondimus, & Senatoribus
nostris, Senatori, & Praefecto Nouogardien-
si Mikitæ Romani, qui fuit filius Georgij Za-
charinæ, cum socijs, mandauiimus, ut Antonio
responderent. Quod autem misisti nobis per
Legatum tuum Antonium librum Synodi Flo-
rentinae, Græca lingua editum, eum librum nos
a Legato tuo Antonio Possevino libenter acce-
pimus. Quod verò de negocio fidei nobis scri-
psisti, quod q[ue] item ipse Antonius oretenus de
eadem fide nobiscum locutus est, nos ea de re
cum Legato tuo Antonio locuti sumus. Nunc

verò

EPISTOLÆ DE

verò tu Gregori XIII. Papa supreme Pastor,
et Doctor Romanæ Ecclesiæ, perlectis, et
intellectis litteris nostris, quas per Legatum
nostrum Iacobum Moluianianum, et Tissinum
Vicenotarium ad te misimus, eos ad nos remit-
te, nobisque omnibus de rebus aperite, et plane
litteris tuis prescribe. Scriptum in Imperio no-
stro, in aula arcis Moscuæ. Anno à condito
mundo 7900. mense Martio, iudictione deci-
ma, Domini nostri anno 48. Regnum nostro-
rum Rosiensis 36. Casanensis 30. Astraca-
nensis 28.

ANNA: POLONIAE
REGINA,
Antonio Possevino.

R Euerende, deuote, nobis dilecte. Pergra-
tum est nobis studium P. V. cum erga
nos, tum erga Ser. mos Sueciæ Regem; et Re-
ginam, affinem et sororem nostros charissi-
mos. Fuit apud nos Generosus Christophorus
Varsevicius, a R. M. te, Domino, et coniuge
nostro allegatus, ex quo pleniùs rem omnem
cognovimus. Quod ad nos attinet, si bellum il-

lud

lud cum hoste semper ex animo deprecatae sumus, certè sifito eo, nouum rursus inter affines Reges (quod absit) excitari, nihil nobis accidere posset acerbius. Quantum igitur maxime poterimus, contendemus, ut hoc quicquid est, pacatis potius rationibus, quam ullis alijs componi posse inter propinquos Reges videatur. Confidimus etiam, Dominum Deum pacis amatorem, & auctorem conatibus nostris non esse defuturum. Præterea autem, quicquid D. V. opere ad eandem rem conferre poterit, postulamus, ne parcat labori, industriæ & sue. Qui enim inter M. tes istas pacem confecerit, is demum bello Moscovitico finem imposuerit. Commendamus nos orationibus D. V. Datum Varsoviæ die III. mensis Martij, Anno Domini 1582.

IOANNI BASILII, MAGNO
MOSCOVIAE DVCI,
Antonius Possevius.

Venij ad Stephanum Regem, deḡ captiuis ea egi, quæ cupiebat Ser. ^{tas} tua: is vero Legatis suis mandauit, vt tecum ea de re age-
rent,

EPISTOLÆ DE

rent, paratus id facere, quædammodum mihi
dixit, quod æquitas, & desiderium pacis con-
seruandæ requirunt. Postquam autem cum
Rege Stephano Rigæ aliquot dies fui in Liuo-
nia, ut in ea ciuitate, in qua iam ab eodem Rege
aliquæ Catholicæ templo restituta sunt (sicuti
& in reliquo Liuonia ut sit, is ipse Rex Ste-
phanus procurat) veni Vilmam, ac cum eò egī,
ut Mosci in libera custodia essent, quāmvis ne-
mo eorum ferreis compedibus ante a teneretur.
Pecunia item illos quantum potui iunii. Gra-
tias vero tuæ Ser:ti ago, Summi Pontificis no-
mine, quod ad me misericordem ex ihs, qui ex
Turcica captivitate elapsi detinebantur Volo-
gdæ, Itali, & Hispani. At quoniam mihi pro-
miseras te omnes liberè dimissuros, quāmad-
modum cum tuis, qui ex deuicta Turcica Clas-
se euaserunt, à Summo Pontifice, à Rege Ca-
tholico, & à Venetis factum fuerat: ac tamen
præter eos, qui remansere Moscouie, nouem
adhuc Vologdæ relicti sunt, quorū nomina
tibi mitto, obsecro te, ne velis gratiam, & be-
neficium tuum diminuere. Cū enim hī, quos
mihi missisti, referent partem suorum comitum
in tua ditione detineri, erit omnibus Christia-

nis Principibus ingratum, cum audierint, Christianos, quos Deus e manibus Turcarum eruit, à te, quasi in custodia afferuari, nec eis liberum exitum permitti: cum præsentim omnes Principes Christiani ad redimendos captiuos, etiam inter Turcas, plerūq; magnam pecunia summam mittant, & erogent, Itaq; iterum rogo Ser. tecum tuam, ut hoc beneficium integrum reddas, ut pollicitus es, atq; ut decet Christianum Principem. Ceterū libenter per Michaelem Protopopum ad te scripsisse, si mihi discessum suum significasset, aut prius, quā huc peruenisse, ille non abiuisse. Sed quod mihi valde ingratum fuit, id erat, quod ille, licet diligenter nos præcesserat, non tamen ante nos ad Regem peruenit. Itaq; Rex Legato tuo, & nostris neq; aliquos potuit mittere obuiam, nec id præstare, quod alioquin facere hac in re consuevit. Quanquam Legatis, seu Internuncijs, qui ad alia negotia, quam quæ huius Regni sunt, proficiuntur, non est moris huius Regni alimenta præbere. Quæ quidem neq; Legati sumi Pontificis, nec Cæsarei solent accipere, cum ab ijs Principibus sat pecunia suppedetur ad sumptus quo suis faciendos. Nos inter-

44 EPISTOLÆ DE

rim cum Iacobo Moluenino, & omnibus alijs
post triduum versus Germaniam dabimus nos,
Deo iuuante, in viam. Cæsar autem benè va-
let, comitiasq; habuit in Vngaria, habiturus a-
lia mox in Germania. Quas verò litteras Pon-
tifici Maximo, Cæsari, et Venetiis per Paulum
scripseras, eæ fidelissimè ad eorum manus per-
uenerunt. Pontifex autem Maximus multas
pro salute tua, tuarumq; Prouinciarum oratio-
nes indixit, ad quem ubi Diuino beneficio per-
ueniemus, is ad te prolixè scribet; nec ullo offi-
cio deerit, quo tibi propensissimam dignitatis,
& salutis tue voluntatem testificetur. Eam
tibi æternam cum rectissima fide, & Charita-
te, tribuat Dominus IESVS. Amen. Vilnæ
die XLIIL Maij, 1582.

GREGORIVS XIII. IO. BÄSL-
LII, MAGNO DVCI
MOSCOVIÆ.

Gregorius Episcopus, Seruus seruorū Dei,
Ioanni Basiliij Domino Russiae, Magno
Duci Moscouiae, Nouogardiae, Smolensiæ,
Vlodimiriae, Domino Casani, & Astracani,

multarumq;

multarumq; aliarum Prouinciarum, Principi
Magno, & desiderabilissimo, salutem, &
omnis gratiae fructum. Rediit ad nos dilectus
filius Antonius Possevinus, quem ad te mise-
ramus, vna cum Iacobo Moluiianino Oratore
tuo. Facile perspeximus tum ex tuis litteris,
quas & Antonius noster primùm, tum Iaco-
bus tuus nobis reddiderunt, humanitatem tuā.
Narrauit etiam idem Antonius multa de tua
amplitudine honorificentissimè: inter cetera,
quoties ad te adiit, benignissimè se acceptū es-
se. De pace cum Rege Poloniæ tantam volu-
ptatem cœpimus, quantam par erat nos cape-
re, potentissimorum Principum coniunctione,
& Christianorum populorum, qui antea ma-
gna inter se cum cœde conflixerant, tranqui-
llitate, & incolumente, optimaq; spe commu-
nium virium in Christi hostes cōuertendarum:
quo quidem nihil posset fieri præclarious, nihil
Christianæ Reipublicæ salutarius. Gratum
verò tibi esse, nos nostram authoritatem, atq;
operam in pace confienda interposuisse; suit
id quidem nobis gratissimum, nihil enim vn-
quam egimus libentiūs: sed ut summam in eo
negocio Dei gloriæ rationem habuimus, sic præ-

EPISTOLÆ, DE

mia omnia ab immensa illius misericordia ex-
pectamus: tuam verò tam grātam huius facti
memoriam omni bēnevolentia, omnibusq; offi-
cīs complectendam ducimus. Q[uod] scripta
es, quæ postulasti de religione, quæq; tibi pe-
tenti Antoniu tradidit, attente legisti; quodq;
ex tuis litteris, quas superiore anno ad Ste-
phanum Poloniæ Regem scripseras, cognoui-
mus, perspectum habere te, semper in Eccle-
sia Romana syncerum veræ fidei cultum, usq;
à Sanctissimis Apostoli ductum viguisse, in-
credibiliter lētati sumus, idemq; hoc tempore
sentire te cupimus: sicut & illud, quod histo-
riæ produnt, Isidorum Russiæ Metropolita-
num in oecumenica Synodo Florentina agnouis-
se, palamq; professum esse, Catholicam verita-
tem in Romana Ecclesia retineri; ab eoq; tem-
pore Russiam sese cum Ecclesia Catholica Ro-
mana cōiunxit. Magnā igitur in spē venimus,
te, præter ea, quæ pollicitus es, eorū caussā, qui
isthuc venerint, ceteris quoq; in rebus grauiori-
bus facilem futurū; præsertim cūm intelligas,
quām necessaria, quāq; Deo accepta sit animorū
in ipsis Charitate cōiunctio. Quod verò, Chri-
sti Domini hostes tam male oderis, quodq; in

eorum

ecorum perniciem paratissimus es, facis, quod Christianum Principem, ac tantum Dominum decet. Ut autem nihil difficile est Deo vincere, vel in multis, vel in paucis: sic boni omnes sperant, nullam te opportunitatem omissurum esse, non solum communibus copijs, sed tuis etiam ipsis viribus, atq; armis, tuaq; potentia monstra illa à Christianorum ceruicibus repellendi. Nos vero non cessabimus de eo, quod sapienter, magnoq; cum Zelo scribis, cum certe ris Christianis Principibus agere, eosq; aduersus communes hostes vocare. Omnibus autem de rebus amplitudinem tuam suo tempore certiorem faciemus. Interea cupimus, ut libros, litterasq; eas, quas ad te mittet dilectus filius Antonius, sic accipias: quasi à nobis ipsis mitterentur. Inter eos enim, quos plurimos habemus, doctrina, & pietate præstantes, unus est is, cuius fidem, sinceritatē, & zelum plurimi facimus. Mandauimus etiam ei hoc tempore, cūm illum in Germaniam, & in Poloniam, remittimus, vt omnibus officijs tibi præsto sit, omnibus in rebus, quæ ad Dei gloriam, & ad dignitatem tuam pertinebunt. Quamobrem & tu, si opus erit, ad eum scribere, & Tabellari-

EPISTOLÆ DE

os tuos mittere fidenter poteris, ne quid itine-
ris longinquitas tuo desiderio, & commodis
obstare possit. Quod autem iam non unas no-
bis patentes litteras, fidemque publicam misi-
sti, quibus concedis, ut mercatores nostri, &
aliorum Principum, cum Sacerdotibus nostris,
ad te venire, & liberè isthic commorari, &
tuto ad nos redire, quoties uoluerint, possint:
veque etiam possimus, quoties opus erit, tutò a-
liquos in Aesim mittere, dici vix potest, quā
incundum nobis acciderit. Hoc quoque viciissim
pollicemur, quoties tibi placuerit tuos hoc mie-
tere, eos quam tutissime venturos. Pelles, quas
misi, tum superiore anno per Paulum Cam-
panum, tum hoc tempore per Iacobum tuum,
aceperimus libentissime: ac mittimus viciissim
piam Christi Redemptoris nostri imaginem,
quam conseruabis nostræ, sanctæque huius Sedis
memoriae caussæ. Oratorem tuum à nobilissi-
ma Venetorum Republica præclarè acceptum
esse, negociationumque utrinque, iam facultatem
patere (quæ quidem omnia per Antonium no-
strum curari mandaueramus) pergratum nobis
accidit. Interēdū non cessabimus orare, ut De-
us benedictus amplectatur te, tuosque omnes,

sua

sua gratia, cumulet q̄ omni felicitate. Datum
Rome apud S. Marcum; anno incarnationis
Dominice, 1582. Kalendis Octobris, Pontifi-
catus nostri, anno undecimo.

FINIS.

